

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE' DE SURİYELİ SİĞINMACI GÖÇÜ VE OLASI GÜVENLİK RİSKLERİ

**Okan TALAY
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**ŞANLIURFA
2026**

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’ DE SURİYELİ SİĞINMACI GÖÇÜ VE OLASI GÜVENLİK RİSKLERİ

**Okan TALAY
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

DANIŞMAN: Prof. Dr. Mithat Arman KARASU

**ŞANLIURFA
2026**

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanması sürecinde bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren, bilimsel bakış açısı ve değerli önerileriyle çalışmanın şekillenmesine önemli katkılar sunan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mithat Arman KARASU'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Lisansüstü eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım Harran Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı öğretim üyelerine, görevlerimin yoğunluğuna rağmen anlayış ve desteklerini esirgemeyen çalışma arkadaşlarıma ve kurum yöneticilerime, hayatımın her döneminde yanımda olan, sevgi, sabır ve destekleriyle bana güç veren kıymetli eşim Rabia Cemre TALAY'a, varlıklarıyla en büyük motivasyon kaynağım olan sevgili çocuklarım Göktürk Bilal TALAY ve Gökçe Peri TALAY'a, ayrıca bugünlere gelmemde büyük emekleri bulunan değerli annem Zehra TALAY ile babam Bilal TALAY'a sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÇİZELGELER DİZİNİ	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
KISALTMALAR	v
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	3
2.1. Güvenliğin Kavramsal Temelleri	3
2.2. Güvenlik Olgusunda Yaşanan Değişimler.....	6
2.3. Göçe İlişkin Kavramsal Çerçeve	9
2.4. Tarihi Süreçte Göç Hareketleri ve Göçün Değişen Yapısı	11
2.5. Göç Kaynaklı Olabilecek Güvenlik Riskleri	15
2.5.1. Güvenlikleştirme Süreci ve Medya Söylemleri	16
2.5.2. Asayiş Olayları ve Suç Korkusu	21
2.5.3. İnsan Kaçakçılığı ve Sınır Güvenliği	26
2.5.4. Halk Sağlığı Riskleri	30
2.5.5. Siyasal Kutuplaşma, Nefret Söylemi ve Toplumsal Ayrışma	31
2.5.6. Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Terör	35
2.5.7. Çeteleşme, Gettolaşma ve Sosyal Dışlama	41
2.5.8. Dezenformasyon ve Güvenlik Yönetimi	45
2.6. Algılanan Güvenlik Riski ve Nesnel Güvenlik Riski	48
3. GEREÇ ve YÖNTEM	50
4. BULGULAR	53
4.1. Türkiyedeki Suriyelilerin Hukuksal Statüsü.....	53
4.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Hareketinin Tarihsel Seyri ve Demografik Göstergeleri.....	56
4.3. Sığınmacı Göçünün Yarattığı Olası Güvenlik Riskleri	60
4.3.1. Güvenlikleştirme Süreci ve Medya Söylemleri	61
4.3.2. Asayiş Olayları ve Suç Korkusu	66
4.3.3. İnsan Kaçakçılığı ve Sınır Güvenliği Riskleri	71
4.3.4. Halk Sağlığı Riskleri	75
4.3.5. Siyasal Kutuplaşma, Nefret Söylemi ve Toplumsal Ayrışma	79
4.3.6. Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Terör	83
4.3.7. Çeteleşme, Gettolaşma ve Sosyal Dışlama.....	86
4.3.8. Dezenformasyon ve Güvenlik Yönetimi.....	90
5. TARTIŞMA.....	94
5.1. Elde Edilen Verilerin Teorik Çerçeve ve Hipotezlerle Karşılaştırılması	137
5.1.1. H1 ve H2 Hipotezlerinin Değerlendirilmesi: Algısal Güvenlik Riski ve Güvenlikleştirme Süreci	137
5.1.2. H3 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Suç Korkusu, Dijital Dezenformasyon ve Toplumsal Güvenlik Algısı	139
5.1.3. H4 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Kamu Hizmetleri Üzerindeki Baskı, Sağlık Güvenliği ve Refah Temelli Güvenlik Algısı	140
5.1.4. H5 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Sosyo-Demografik Farklılıklar, Mekânsal	

Yoğunlaşma ve Güvenlik Algısı.....	142
5.1.5. H6 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Çok Boyutlu Güvenlik Riskleri ve Güvenlik Yönetişi	143
5.2. Risk Azaltmaya Yönelik Çözüm Önerileri.....	146
5.2.1. Güvenlikleştirme Sürecinin Yönetimi ve Medya Söylemlerinin Takibi.....	146
5.2.2. Suç ve Asayiş Olaylarının Azaltılmasına Yönelik Politika ve Strateji Önerileri	149
5.2.3. İnsan Kaçakçılığı ve Sınır Güvenliği Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Stratejiler	153
5.2.4. Sağlık Ve Sosyal Hizmetler Politikalarının Güçlendirilmesi	157
5.2.5. Siyasal Kutuplaşma, Nefret Söylemi ve Toplumsal Ayrışmanın Azaltılmasına Yönelik Stratejiler	159
5.2.6. Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Teröre Karşı Risk Azaltma Stratejileri	161
5.2.7. Çeteleşme, Gettolaşma ve Sosyal Dışlama Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Stratejiler.....	165
5.2.8. Dezenformasyonla Mücadele ve Erken Uyarı Sistemleri.....	168
5.3. Uyum Sürecinin Güçlendirilmesi.....	172
5.3.1. Eğitim, İstihdam ve Sosyal Uyum Politikaları	173
5.3.2. Toplumsal Diyalog ve Mahalle Temelli Uyum Mekanizmalarının Güçlendirilmesi	175
5.4. Uluslararası Destek ve İşbirliği Mekanizmaları	177
5.4.1. Yük Paylaşımı ve Finansal Destek Mekanizmaları	177
5.4.2. Güvenli ve Onurlu Geri Dönüş Stratejileri.....	179
6. SONUÇLAR	182
7. ÖNERİLER	185
KAYNAKLAR.....	186
ÖZ GEÇMİŞ	206

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’ DE SURİYELİ SİĞINMACI GÖÇÜ VE OLASI GÜVENLİK RİSKLERİ

Okan TALAY

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mithat Arman KARASU

Yıl: 2026, Sayfa: 206

Bu çalışmada, Türkiye' ye Suriyeli sığınmacı göçünün olası etkileri incelenmiştir. Araştırmanın amacı, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler’ in Türkiye’ nin iç güvenliği üzerindeki etkilerini güvenlik çalışmaları literatürü ve mevcut veriler çerçevesinde değerlendirmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş, ulusal ve uluslararası kuruluşların raporları, resmi istatistikler, akademik çalışmalar ve politika belgeleri doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma kapsamında göçün güvenlikleştirilmesi, medya söylemleri, kamu düzeni ve suç korkusu, insan kaçakçılığı ve sınır güvenliği, halk sağlığı, siyasal kutuplaşma, toplumsal uyum, radikalleşme ve dezenformasyon gibi güvenlik alanları ele alınmıştır. İncelenen literatür, resmi veriler ve kurumsal raporlar, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler le ilişkilendirilen güvenlik risklerinin tek boyutlu bir yapıya sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Güvenlik tartışmalarının önemli bir bölümünün nesnel göstergeler kadar algısal unsurlar, medya söylemleri ve güvenlikleştirme süreçlerinden de etkilendiği değerlendirilmektedir. Bunun yanında sağlık hizmetleri, kamu hizmetleri kapasitesi, toplumsal uyum ve yerel düzeydeki sosyal ilişkiler üzerinde çeşitli etkilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Çalışmada, Türkiye' ye Suriyeli sığınmacı göçünün olası etkilerinin yalnızca kolluk ve sınır güvenliği eksenli yaklaşımlarla açıklanamayacağı, sosyal uyum, yönetim kapasitesi, kamu politikaları ve uluslararası iş birliği boyutlarıyla birlikte ele alınmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

ANAHTAR KELİMELELER: Göç, Güvenlik, Güvenlikleştirme, Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, Geçici Koruma, Güvenlik Riskleri

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

SYRIAN REFUGEE MIGRATION IN TURKEY AND POTENTIAL SECURITY RISKS

Okan TALAY

**HARRAN UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL
DEPARTMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION**

Thesis Advisor: Prof. Mithat Arman KARASU

Year: 2026, Page: 206

This study examines the potential impacts of the influx of Syrian refugees into Turkey. The aim of the research is to assess the effects of Syrians under temporary protection on Turkey’s internal security within the framework of the security studies literature and available data. A qualitative research method was adopted for this study, and reports from national and international organizations, official statistics, academic studies, and policy documents were analyzed using document analysis. The study addressed security-related issues such as the securitization of migration, media discourse, public order and fear of crime, human trafficking and border security, public health, political polarization, social integration, radicalization, and disinformation. The reviewed literature, official data, and institutional reports reveal that the security risks associated with Syrians under temporary protection do not have a one-dimensional structure. It is assessed that a significant portion of security debates is influenced not only by objective indicators but also by perceptual elements, media discourse, and securitization processes. In addition, various impacts on health services, public service capacity, social integration, and social relations at the local level have been observed. The study concludes that the potential effects of the influx of Syrian refugees into Turkey cannot be explained solely through approaches focused on law enforcement and border security; rather, they must be addressed in conjunction with the dimensions of social integration, governance capacity, public policies, and international cooperation.

KEYWORDS: Migration, Security, Securitization, Syrians Under Temprroray Protection, Temprrory Protection, Security Risks

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1.

Türkiye’ deki Yıllara Göre Düzensiz Göç, Göçmen Kaçakçılığı
ve İnsan Ticareti Verileri 71

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1.	1951-2024 Yılları Arasında Dünya Genelinde Yerinden Edilmiş Kişi Sayısının Artışı	13
Şekil 4.1.	Türkiye’ deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı . .	58
Şekil 4.2.	2015-2024 Yılları Arasında Ege Denizi Göç Rotasında Kaydedilen Göçmen Ölümleri	74

KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CTC	Combating Terrorism Center (Of West Point War Academy)
ÇSGB	T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DMM	T.C. İletişim Başkanlığı. Dezenformasyonla Mücadele Merkezi
ECtHR	European Court of Human Rights
EEAS	European External Action Service
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
Europol	Avrupa Birliği Polis Teşkilatı
Eurostat	Statistical Office of the European Union (Avrupa Birliği İstatistik Ofisi)
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı)
Frontex	Frontières extérieures (European Border and Coast Guard Agency- Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Ajansı)
GI-TOC	Global Initiative Against Transnational Organized Crime (Uluslararası Organize Suçla Mücadele Küresel Girişimi)
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
GRETA	Group Of Experts On Action Against Trafficking In Human Beings
HSGM	T.C. Sağlık Bakanlığı. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü
ICCT	International Centre for Counter-Terrorism (Uluslararası Karşı Terör Merkezi)
ICMPD	International Center for Migration Policy Development (Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi)
IFOP	Institut français d'opinion publique (Fransız Kamuoyu Araştırma Enstitüsü)
ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
StratCom COE	Strategic Communications Centre of Excellence (Stratejik İletişim Mükemmeliyet Merkezi)

UNGA	United Nations General Assembly (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu)
IOM	International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
MEB	T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
MPI	Migration Policy Institute (Göç Politikaları Enstitüsü)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
RDPP	Regional Development and Protection Programme (Bölgesel Kalkınma ve Korunma Programı)
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNEP	United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
UNSC	United Nations Security Council (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi)
WHO	World Health Organization
FRIT	Facility for Refugees in Turkey (Türkiye'deki Mülteciler için AB Mali Yardım Aracı)
BfV	Bundesamt für Verfassungsschutz (Federal Anayasa Koruma Dairesi)
GK	Geçici Koruma

1. GİRİŞ

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı, modern dönemin en kapsamlı zorunlu göç hareketlerinden birini ortaya çıkarmış ve Türkiye’yi hem insani hem de iç güvenlik boyutlarıyla doğrudan etkileyen yapısal bir dönüşüm sürecine sokmuştur. Türkiye, coğrafi konumu ve izlediği açık kapı politikası doğrultusunda milyonlarca Suriyeliye geçici koruma sağlamış; bu durum ülkenin demografik yapısında, kentleşme dinamiklerinde ve kamu hizmetleri üzerinde belirgin etkiler üretmiştir.

Başlangıçta kısa vadeli bir insani kriz olarak değerlendirilen bu nüfus hareketi, zaman içerisinde kalıcı sosyo-ekonomik ve güvenlik boyutları olan bir meseleye dönüşmüştür. Özellikle büyükşehirler ve sınır illerinde Suriyelilerin yoğunlaşması; suç oranları, kamu düzeni, sosyal uyum, işgücü piyasası, toplumsal algı ve siyasal tartışmalar bağlamında yeni güvenlik tartışmalarını gündeme taşımıştır.

Güvenlik kavramının Soğuk Savaş sonrası dönemde geçirdiği dönüşüm, göç olgusunun yalnızca sınır güvenliği veya yasa dışı geçişlerle sınırlı bir mesele olmadığını ortaya koymaktadır. Kopenhag Okulu’nun ortaya koyduğu sektörel güvenlik yaklaşımı çerçevesinde göç; askeri, toplumsal, siyasal ve insani güvenlik alanlarında farklı etkiler üretebilen çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda göçün güvenlikleştirilmesi süreci, nesnel veriler ile toplumsal algı arasındaki ayrımı daha da görünür hale getirmiştir.

Türkiye özelinde tartışmalar çoğu zaman iki uç arasında şekillenmektedir: Bir tarafta göçün güvenlik tehdidi olarak sunulduğu söylemler, diğer tarafta ise güvenlik boyutunun bütünüyle reddedildiği yaklaşımlar bulunmaktadır. Oysa sağlıklı bir analiz, hem nesnel güvenlik verilerini hem de toplumsal algıyı birlikte değerlendirmeyi gerektirir.

Bu çalışma, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli lerin Türkiye’de yarattığı güvenlik risklerini; iç güvenlik ekseninde, ampirik veriler ve güvenlikleştirme literatürü birlikte ele alarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada güvenlik riskleri, güvenlikleştirme süreci ve medya söylemleri, asayiş olayları ve suç korkusu, insan kaçakçılığı ve sınır güvenliği, halk sağlığı riskleri, siyasal kutuplaşma, nefret söylemi ve toplumsal ayrışma, terör, radikalleşme ve aşırı sağ söylemler ve dezenformasyon ve güvenlik yönetimi başlıkları

altında incelenmektedir.

Türkiye, dünyada geçici koruma kapsamında en fazla Suriyeli barındıran ülkedir. Bu durum, göç yönetiminin yalnızca insani ve hukuki değil, aynı zamanda iç güvenlik boyutuyla da ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Uzun süreli ve kitlesel göç hareketleri, kent güvenliği, kamu düzeni, ekonomik rekabet ve toplumsal bütünlük üzerinde doğrudan veya dolaylı etkiler üretmektedir. Ancak bu etkilerin nesnel boyutu ile algısal boyutu çoğu zaman birbirinden ayrılmaktadır.

Bu nedenle Suriyelilerin Türkiye’de yarattığı güvenlik risklerinin, detaylı analizlerle incelenmesi akademik ve kamusal açıdan önem taşımaktadır.

Mevcut literatürde Suriyeliler üzerine yapılan çalışmalar, sosyal uyum, ekonomik etkiler, kamu yönetimi üzerine yoğunlaşmaktadır. Güvenlik boyutunu ele alan çalışmalar ise ya söylemsel güvenlikleştirme çerçevesinde kalmakta ya da yalnızca tek bir risk alanına (örneğin suç oranları) odaklanmaktadır. Bu çalışma, göç kaynaklı güvenlik risklerini tek bir boyutta değil, iç güvenlik çerçevesinde ampirik bir analizle ele alması bakımından literatüre katkı sunmaktadır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde, Suriyeli sığınmacı göçünün Türkiye’de ortaya çıkarabileceği olası güvenlik riskleri, hukuki, demografik ve iç güvenlik boyutlarıyla ele alınmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle Türkiye’de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsü ve geçici koruma rejiminin dayandığı hukuki çerçeve açıklanmakta, ardından geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye’deki hareketliliği, nüfusun yıllar içerisindeki değişimi ve göç sürecinin gelişimi incelenmektedir. Bölümün temel ağırlığını oluşturan güvenlik riskleri ise birbirleriyle ilişkili sekiz alan üzerinden değerlendirilmektedir. Bu kapsamda güvenlikleştirme süreci ve medya söylemleri, asayiş olayları ve suç korkusu, insan kaçakçılığı ve sınır güvenliği, halk sağlığı riskleri, siyasal kutuplaşma, nefret söylemi ve toplumsal ayrışma, aşırı sağ söylemler, radikalleşme ve terör, çeteleşme, gettolaşma ve sosyal dışlanma ile dezenformasyon ve güvenlik yönetimi ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Söz konusu risk alanlarının birlikte ele alınmasıyla, Suriyeli göçünün güvenlik üzerindeki etkilerinin yalnızca suç ve asayiş verilerine indirgenmesinin önüne geçilmesi, nesnel güvenlik göstergeleri ile toplumsal güvenlik algısının hangi noktalarda örtüştüğünün veya birbirinden ayrıştığının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Böylece bölüm, göçü başlı başına bir güvenlik tehdidi olarak kabul eden genelleyici bir yaklaşım yerine, Türkiye özelinde hangi risklerin ortaya çıktığını, bu risklerin hangi koşullarda belirginleştiğini ve güvenlik algısının oluşumunda hangi faktörlerin etkili olduğunu mevcut veriler ve literatür bulguları üzerinden değerlendirmektedir.

2.1. Güvenliğin Kavramsal Temelleri

Güvenlik kavramı, tarihsel süreç içerisinde uluslararası ilişkiler disiplininin en temel ve aynı zamanda en tartışmalı kavramlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Kavram, ilk ortaya çıktığı şekliyle askeri tehditlere karşı devletlerin varlığını koruma meselesi olarak tanımlanmış, güvenliğin merkezinde devlet, referans nesnesi olarak ise devletin toprak bütünlüğü ve siyasal egemenliği yer almıştır (Walt, 1991). Bu nedenle Soğuk Savaş dönemi boyunca güvenlik, realist kuramın etkisi altında dar bir çerçeveye sıkışmış, uluslararası ilişkilerde güç dengesi, ittifak sistemleri ve caydırıcılık politikaları üzerinden ele alınmıştır.

Realist yaklaşıma göre güvenlik, uluslararası sistemin anarşik yapısından kaynaklanan

tehditlere karşı devletlerin kendi çıkarlarını koruma mücadelesidir. Bu bakış açısında birey ya da toplum değil, “devlet” temel aktör olarak kabul edilmektedir. Güvenlik, askeri kapasitenin artırılması yoluyla sağlanabilecek stratejik bir güç unsuruna indirgenmektedir (Morgenthau, 1954, Waltz, 1979). Bu perspektife göre güvenliğin yokluğu savaşla eşdeğer görülmüş, güvenliği sağlamak ise düşmanı caydırmak ve askeri üstünlüğü ele geçirmek anlamına gelmiştir. Soğuk Savaş’ın sona ermesi, güvenlik kavramının yeniden düşünülmesini zorunlu hale getirmiştir. Bloklar arası askeri rekabetin yerini etnik çatışmalar, iç savaşlar, terörizm, çevresel krizler ve kitlesel göç hareketleri gibi devlet dışı aktörlerden kaynaklanan tehditler almaya başlamıştır. Bu dönüşüm, güvenliği yalnızca askeri tehditlere karşı korunma durumu olmaktan çıkararak, “insani güvenlik”, “toplumsal güvenlik” ve “ekonomik güvenlik” gibi yeni boyutların eklenmesine yol açmıştır (Buzan, 1991; Baldwin, 1997, s. 5). Özellikle Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 1994 tarihli İnsani Güvenlik Raporu’nda güvenliği ilk kez devlet merkezli olmaktan çıkararak, refah, sağlık, çevre ve yaşam koşullarına bağlılık açısından tanımlamış ve güvenliğin öznesi olarak bireyi merkeze almıştır (United Nations Development Programme [UNDP], 1994, s:1).

Bu genişleyen yaklaşım, güvenliği yalnızca savaşın yokluğu olarak değil, aynı zamanda bireyin korkudan ve yoksunluktan özgür olması olarak tanımlamıştır (UNDP, 1994, s. 23). İnsani güvenlik anlayışı, şiddet tehdidi kadar sosyal dışlanma, yoksulluk, sağlık hizmetlerine erişememe ve zorunlu yerinden edilme gibi durumları da güvenlik sorunu olarak ele almıştır. Bu kapsamda güvenlik artık yalnızca devletlerin sınırlarını değil, toplumların bütüncül yapısını korumaya odaklanmıştır.

Güvenliğin bu yeni tanımı, sorunların yalnızca askeri araçlarla çözülemeyeceğini, toplumsal bütünlüğün korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için güvenliğin çok boyutlu bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymuştur. Böylece güvenlik kavramı, modern uluslararası ilişkilerde yalnızca “hayatta kalma meselesi” olmaktan çıkarak, “yaşam kalitesinin korunması ve geliştirilmesi” boyutuna taşınmıştır.

Güvenlik kavramının genişlemesiyle birlikte, post-pozitivist ve eleştirel yaklaşımlar güvenliği yalnızca devletlerin askeri refleksleriyle sınırlı görmemiş, güvenliğin öznesini birey, toplum, kimlik ve hatta ekosistem gibi daha geniş referans nesnelere doğru

kaydırmıştır. Bu bağlamda özellikle Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme yaklaşımı, eleştirel güvenlik çalışmalarının temel taşlarından birini oluşturmuştur. Wæver’e (1995) göre güvenlik, nesnel bir durum olmaktan ziyade “söylemsel bir pratiktir”, yani bir konunun güvenlik meselesi haline gelmesi, o konunun siyasi bir aktör tarafından tehdit olarak tanımlanması ve kamuoyu tarafından bu tehdidin olağanüstü tedbirlerle karşılanmasıyla meşru görülmesiyle mümkündür (Wæver, 1995). Bu anlayış, güvenliği yalnızca “fili tehditler” olarak değil, aynı zamanda “algılanan tehditler” olarak da ele alır.

Eleştirel güvenlik çalışmalarının öncü isimlerinden Ken Booth (1991), güvenliği “insanın özgürleşmesi” olarak tanımlar (Booth, 1991). Ona göre güvenlik, sadece devletlerin askeri kapasitesiyle değil, toplumların yapısal şiddetten, yoksulluktan, eşitsizlikten ve baskıcı yönetimlerden korunmasıyla sağlanabilir. Bu bağlamda güvenlik, askeri-güç merkezli olmaktan çıkarak özgürlük, adalet ve insan onuru ekseninde yeniden yorumlanmaktadır (Booth, 2007). Bu perspektif, özellikle insani güvenlik yaklaşımıyla uyumludur ve göç, iklim krizi, pandemi gibi sınır aşan tehditlerin birey temelli boyutunu merkezileştirir.

Foucault’nun güvenlik ve biyopolitika yaklaşımı, modern dönemde güvenliğin yalnızca dış tehditlere karşı koruyucu bir işlev olmaktan çıkarak, nüfusun davranışlarını düzenlemeye, riskleri yönetmeye ve potansiyel tehditleri kontrol altında tutmaya yönelik bir yönetim teknolojisi hâline geldiğini ortaya koymaktadır (Foucault, 2007, s. 1–20). Bu yaklaşım, özellikle göç yönetimi, sınır güvenliği, biyometrik izleme sistemleri ve toplum üzerindeki güvenlikçi politikaların artışı gibi güncel uygulamalarda teorik dayanak bulmaktadır.

Uluslararası örgütler de bu dönüşümde merkezi rol oynamıştır. NATO’nun 2010 Stratejik Konsepti, geleneksel askeri tehditlerin yanı sıra terörizm, siber saldırılar ve çevresel/istikrarsızlık kaynaklı risklerin de ittifak güvenliği üzerinde etkili olabileceğini vurgulayarak güvenlik tanımını genişletmiştir, bu kapsamda, sınır ötesi istikrarsızlık ve yasa dışı faaliyetler gibi çoklu riskler, iş birliği ve kriz yönetimi çerçevesinde ele alınmıştır (NATO, 2010). United Nations High Commissioner for Refugees’nin Global Trends: Forced Displacement in 2024 raporu, dünya genelinde zorla yerinden edilmiş kişi sayısının tarihsel olarak en yüksek düzeye ulaştığını ortaya koymaktadır. Rapora göre, 2023 yılı sonu

itibarıyla dünya çapında zorunlu yerinden edilme olgusundan etkilenen nüfus 100 milyonun çok üzerinde seyretmekte, bu nüfusun büyüklüğü ve maruz kaldığı çok boyutlu kırılganlıklar, küresel ölçekte artan siyasi, ekonomik ve sosyal riskler doğurmaktadır (UNHCR, 2024). Avrupa Birliği'nin Göç ve İltica Paktı, düzensiz göç akınlarını Avrupa Birliği'nin sınır güvenliği, iç güvenliği ve kriz yönetimi kapasitesiyle doğrudan ilişkili bir politika alanı olarak ele almakta, bu çerçevede düzensiz göçü Birlik düzeyinde ele alınması gereken yapısal bir güvenlik sorunu olarak konumlandırmaktadır (European Commission, 2024b).

Bu kapsamda günümüzde güvenlik yalnızca “koruma” değil, aynı zamanda “risk yönetimi”, “tehdit öngörüsü” ve “kriz önleme” şeklinde çok katmanlı bir süreç haline gelmiştir. Güvenlik artık savaş tehdidinin yokluğuyla değil, toplumların bütünlüğünün, kamu düzeninin, ekonomik istikrarın, çevresel dengenin ve dijital sistemlerin korunmasıyla ölçülmektedir (Baldwin, 1997, s. 13). Bu yaklaşım, tezin ilerleyen bölümlerinde incelenecek olan göç kaynaklı güvenlik riskleri analizine teorik zemin oluşturmaktadır. Zira göç olgusu, modern güvenlik paradigmalarının tamamıyla ilişki içindedir. Toplumsal güvenlik ekonomik güvenliğe, siyasi istikrardan dijital tehditlere kadar geniş bir yelpazede güvenlik politikasının merkezinde yer almaktadır.

2.2. Güvenlik Olgusunda Yaşanan Değişimler

Güvenlik çalışmaları, uluslararası ilişkiler disiplininin en dinamik ve dönüşüme açık alanlarından biri olmuştur. 20. yüzyılın ortalarına kadar güvenlik, büyük ölçüde devlet merkezli ve askerî tehditlere odaklanan dar bir çerçevede ele alınmıştır ve güvenlik politikaları ulusal savunma stratejileriyle özdeşleştirilmiştir. Bu yaklaşımın teorik temelleri klasik realizm ve neo-realizm içinde şekillenmiştir. Morgenthau'ya (1954) göre uluslararası politika, güç mücadelesinin kaçınılmaz olduğu bir alandır ve devletlerin temel amacı hayatta kalmaktır. Waltz (1979) ise uluslararası sistemin anarşik yapısının devletleri güvenlik arayışına zorladığını savunmuştur ve güvenliği yapısal bir zorunluluk olarak tanımlamıştır. Bu çerçevede güvenlik, devletin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumaya indirgenmiştir.

Soğuk Savaş döneminde güvenlik anlayışı iki kutuplu sistemin mantığı içinde sertleşmiştir. Bunlar, nükleer caydırıcılık ve güç dengesi politikalarıdır ve herikisi

de güvenliğin temel araçları hâline gelmiştir (Gaddis, 1982). Bu dönemde güvenlik, askerî kapasitenin artırılması ve dış tehditlerin yönetilmesi olarak görülmüştür ve birey, toplum ya da kimlik gibi unsurlar analiz dışında bırakılmıştır. Ancak 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte güvenlik çalışmalarında paradigmatik bir kırılma yaşanmıştır. Yeni dönemde tehditlerin yalnızca devletlerden değil, etnik çatışmalar, iç savaşlar, terörizm ve kitlesel göç gibi devlet dışı aktörlerden de gelebileceği anlaşılmıştır (Kaldor, 2007).

Bu dönüşüm, güvenliğin kapsamının genişlemesine yol açmış ve yeni kuramsal okulların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda en etkili yaklaşımlardan biri Kopenhag Okulu olmuştur. Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde tarafından geliştirilen bu yaklaşım, güvenliği askeri alanla sınırlı görmemiştir. Askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel olmak üzere beş sektörde ele almıştır (Buzan, Wæver, ve de Wilde, 1998). Kopenhag Okulu'nun en önemli katkısı, güvenliği nesnel bir tehditten ziyade söylemsel bir inşa süreci olarak tanımlamasıdır. Wæver'e (1995) göre bir konu, siyasal aktörler tarafından "varoluşsal tehdit" olarak sunulduğunda ve bu söylem toplumsal kabul gördüğünde güvenlikleştirilmiş olur. Bu yaklaşım, güvenliği maddi kapasite kadar söylem ve algıyla ilişkilendirmiştir.

Kopenhag Okulu'nun toplumsal güvenlik kavramsallaştırması da önemli bir kırılma noktasıdır. Buzan (1991), toplumsal güvenliği "kolektif kimliğin sürdürülebilirliği" ile ilişkilendirmiştir. Bu çerçevede göç, yalnızca demografik bir hareketlilik değil, kimlik temelli bir güvenlik meselesi olarak analiz edilmeye başlanmıştır. Böylece güvenlik, askeri alanın ötesine taşınarak toplumsal ve kültürel boyutları da içermiştir.

Kopenhag Okulu ile eş zamanlı olarak gelişen bir diğer önemli yaklaşım Aberystwyth Okulu (Galler Okulu) olmuştur. Ken Booth (1991), güvenliği özgürleşme (emancipation) kavramı üzerinden yeniden tanımlamış ve gerçek güvenliğin bireylerin korku ve baskıdan kurtulmasıyla sağlanabileceğini savunmuştur. Booth'a (2007) göre güvenlik, yalnızca devletin bekasını değil, bireylerin yapısal şiddetten özgürleşmesini kapsamalıdır. Bu yaklaşım, devlet merkezli güvenlik anlayışını eleştirerek referans nesnesini devletten bireye kaydırmıştır. Aberystwyth Okulu, güvenliği normatif bir perspektifle ele alarak etik boyutunu

öne çıkarmıştır.

1990'lı yılların sonlarından itibaren güvenlik çalışmalarında bir başka dönüşüm de Paris Okulu ve Uluslararası Politik Sosyoloji yaklaşımıyla ortaya çıkmıştır. Didier Bigo (2002), güvenliği olağanüstü hâl durumlarından ziyade gündelik bürokratik pratikler ve gözetim mekanizmaları üzerinden analiz etmiştir. Paris Okulu'na göre güvenlik, istisnai anlarda değil, sınır kontrolü, veri toplama, biyometrik sistemler ve idari prosedürler aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Bu yaklaşım, özellikle göç yönetimi alanında güvenliğin nasıl kurumsallaştığını göstermesi bakımından önemlidir.

Aynı dönemde gelişen post-yapısalcı güvenlik yaklaşımı, güvenliği söylem, kimlik ve iktidar ilişkileri bağlamında değerlendirmiştir. Campbell (1998), güvenliğin “öteki”nin inşası üzerinden kurulduğunu ve tehditlerin nesnel değil, söylemsel olarak üretildiğini ileri sürmüştür. Bu yaklaşım, güvenlik politikalarının kimlik siyasetleriyle yakından ilişkili olduğunu göstermiştir. Özellikle göç ve sınır politikaları bağlamında “içerideki” ve “dışarıdaki” ayrımı, güvenlik söyleminin merkezinde yer almıştır.

Bunun yanında insan güvenliği yaklaşımı, güvenliği birey merkezli bir perspektifle yeniden tanımlamıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP, 1994) raporu, güvenliği “korkudan ve yoksunluktan azade olmak” olarak tanımlamış ve ekonomik, sağlık, çevresel ve kişisel güvenliği kapsayan geniş bir çerçeve önermiştir. Bu yaklaşım, özellikle göç, yoksulluk ve salgın hastalıklar gibi konuların güvenlik alanına dâhil edilmesine katkı sağlamıştır.

Güvenlik çalışmalarındaki bir diğer önemli teorik açılım ise risk toplumu yaklaşımıdır. Beck (1992), modern toplumların artık klasik savaş tehditlerinden ziyade küresel riskler tarafından şekillendiğini savunmuştur. İklim değişikliği, pandemi, terörizm ve kitlesel göç gibi olgular, belirsizlik ve risk yönetimi kavramlarını güvenliğin merkezine taşımıştır. Bu çerçevede güvenlik, tehditten korunma değil, riskin yönetimi ve belirsizlikle başa çıkma kapasitesi olarak yeniden yorumlanmıştır.

11 Eylül 2001 saldırıları, güvenlik çalışmalarında yeni bir sertleşme dönemini başlatmış olsa da, aynı zamanda güvenlikleştirme ve risk yönetimi tartışmalarını da güçlendirmiştir (Buzan ve Hansen, 2009). Terörle mücadele politikaları, sınır kontrolü

ve dijital gözetim uygulamaları güvenlik alanının kurumsal boyutunu derinleştirmiştir. Bu süreçte göç, yalnızca insani bir mesele değil, güvenlik söyleminin merkezî unsurlarından biri hâline gelmiştir (Huysmans, 2000).

Güvenlik çalışmaları, realist devlet merkezli anlayıştan söylemsel, toplumsal ve birey merkezli yaklaşımlara doğru evrilmiştir. Kopenhag Okulu güvenliği sektörel ve söylemsel bir çerçeveye taşıırken, Aberystwyth Okulu normatif özgürleşme boyutunu vurgulamış, Paris Okulu güvenliğin bürokratik pratikler yoluyla üretildiğini göstermiş, post-yapısalcı yaklaşımlar ise kimlik ve söylem analizine odaklanmıştır. Bu kuramsal çeşitlilik, güvenliğin artık tek boyutlu bir askeri mesele değil, çok katmanlı ve çok aktörlü bir yönetim alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Göç olgusunun günümüzde güvenlik çalışmalarının merkezine yerleşmesi de bu evrimin doğal bir sonucudur.

2.3. Göçe İlişkin Kavramsal Çerçeve

Göç, insanlık tarihinin en eski sosyolojik olgularından biridir ve temelinde bireylerin, ailelerin veya toplulukların yaşam koşullarını iyileştirme amacıyla bir yerleşim yerinden başka bir yere hareket etmesini ifade eder. Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre göç, “kişilerin olağan ikamet ettikleri yerden başka bir ülkeye veya bölgeye geçici ya da kalıcı yerleşme amacıyla yaptıkları hareket” olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2019).

Göç olgusunu anlamak için öncelikle bu kavramın farklı türleri ve göçmenliğin hukuki statülerinin tanımlanması gerekmektedir. Göç, kaynağına, yönüne, süresine, motivasyonuna ve hukuki niteliğine göre sınıflandırılmaktadır. Kaynağına göre göç, iç göç ve dış göç olarak ayrılırken, motivasyonuna göre ekonomik göç, zorunlu göç, siyasi göç ve çevresel göç gibi kategorilerde ele alınmaktadır (Black vd., 2011, S5).

Bu bağlamda “mülteci”, “sığınmacı” ve “göçmen” kavramları arasındaki ayrımın netleştirilmesi önem taşımaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci, “ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı olarak korktuğu için ülkesinden ayrılan ve bu ülkeye dönmek istemeyen kişi” olarak tanımlanmıştır (UNHCR, 2010). Bu tanım, uluslararası koruma arayan bireylerin statüsünü belirleyen temel hukuki çerçevedir. “Sığınmacı” ise henüz iltica başvurusu sonuçlanmamış kişiyi ifade etmektedir. Bu yönüyle her mülteci başlangıçta sığınmacıdır,

ancak her sığınmacı mülteci statüsü kazanamaz (Goodwin-Gill ve McAdam, 2021, s. 51-55).

Göçmen kavramı ise daha geniş bir anlam taşımaktadır. Göçmenler, ekonomik, sosyal veya kişisel nedenlerle başka bir ülkeye yerleşmek üzere hareket eden ve hayatlarına yeni bir yerde devam eden bireylerdir. Göçmenlerin mültecilerden en temel farkı, göç kararının zorunlu değil gönüllü nitelikte olmasıdır (IOM, 2024). Bu nedenle göçmenler uluslararası koruma kapsamında değil, hedef ülkenin göç ve yabancılar mevzuatına göre değerlendirilmektedir.

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da milyonlarca insanın zorla yerinden edilmesi, uluslararası toplumun mültecilere ilişkin ortak bir hukuki çerçeve oluşturma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Savaşın ardından Nazi zulmünden kaçanlar, savaş esirleri ve sınır değişimleri nedeniyle yerinden edilen topluluklar için uluslararası düzeyde bağlayıcı bir koruma mekanizmasının bulunmaması ciddi bir hukuki boşluk yaratmıştır. Bu durum, mültecilerin korunmasına yönelik uluslararası normların oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. Birleşmiş Milletler bünyesinde yürütülen çalışmalar sonucunda 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi kabul edilmiştir. Sözleşme, mülteci kavramını uluslararası hukukta ilk kez açık biçimde tanımlamış ve özellikle geri göndermeme ilkesi (non-refoulement) üzerinden mültecilerin temel haklarının korunmasını amaçlamıştır (UNGA, 1951; Goodwin-Gill vd., 2021, s. 15).

1951 Sözleşmesi başlangıçta yalnızca 1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda ortaya çıkan mültecileri kapsayacak şekilde tasarlanmıştı. Ancak Soğuk Savaş dönemi ve sömürgelerin bağımsızlık süreçleriyle birlikte dünyanın farklı bölgelerinde yeni zorunlu göç hareketleri ortaya çıkınca sözleşmenin coğrafi ve zamansal sınırlılıkları yetersiz kalmıştır. Bu nedenle 1967 yılında kabul edilen Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol, sözleşmenin zaman ve coğrafya sınırlamalarını kaldırarak mülteci koruma rejimini küresel ölçekte uygulanabilir hale getirmiştir (UNGA, 1967; Hathaway, 2021, s. 91). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı da (ör. HirsiJamaa ve Diğerleri/İtalya, M.S.S./Belçika ve Yunanistan) geri göndermeme ilkesini mutlak nitelikte korur ve toplu geri göndermelere karşı yüksek eşiği teyit eder (ECtHR, 2011, 2012). Avrupa Birliği hukukunda ise nitelik direktifi, başvuru usulleri ve kabul koşulları

direktifleri mülteci/ikincil koruma statülerinin kapsamını ayrıntılandırır (Council of the EU, 2011, 2013a, 2013b). Bununla birlikte, ani ve kitlesel akınlar karşısında bireysel statü tespitinin pratikte aksadığı durumlar için, AB'nin 2001/55/EC sayılı Geçici Koruma Direktifi ve UNHCR'nin kitlesel akın rehberliği, hızlı ve toplu koruma mekanizmalarını meşrulaştırır. 2022'de Ukrayna bağlamında AB'nin bu direktifi ilk kez aktive etmesi, kitlesel koruma rejimlerinin normatif kabulünün güncel bir örneğidir (Council of the EU, 2001, European Commission, 2022b, UNHCR, 2014).

Türkiye özelinde ise Suriyelilerin hukuki statüsü “mülteci” kategorisinde değerlendirilmemiş, bunun yerine 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında “geçici koruma” rejimi altında tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2013). Geçici koruma, kitlesel akınlar karşısında bireysel statü belirleme süreci işletilmeden, toplu koruma sağlayan istisnai bir mekanizmadır. Bu rejime göre Suriyeliler Türkiye’de kalıcı bir mülteci statüsüne sahip değildir, ancak geri gönderme yasağı çerçevesinde uluslararası koruma altındadır.

Göçe ilişkin kavramsal çerçevede önemli olan bir diğer unsur da göçün çok boyutlu yapısıdır. Göç sadece demografik bir hareketlilik değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel sonuçları olan karmaşık bir olgudur. Bu nedenle göçün analizi sadece bireylerin hareketlerini değil, aynı zamanda göç veren ve göç alan toplumların yapısal dönüşümlerini de kapsamaktadır (Castles ve Miller, 2009,s. 10-12). Göç, bir yandan işgücü piyasalarında etkiler yaratırken diğer yandan kültürel etkileşimi, toplumsal uyumu ve kamu politikalarını derinden etkilemektedir. Göç kavramı, uluslararası ilişkilerden sosyolojiye, ekonomiden güvenliğe kadar pek çok disiplinin çalışma alanına girmiş, devletlerin ulusal politikalarını ve uluslararası düzeni etkileyen stratejik bir unsur haline gelmiştir. Bu nedenle göçün doğru anlaşılması, sonraki bölümlerde ele alacağımız göç kaynaklı güvenlik risklerinin kavramsal ve analitik temelini oluşturmaktadır.

2.4. Tarihi Süreçte Göç Hareketleri ve Göçün Değişen Yapısı

Göç, insanlık tarihinin en sürekli ve dönüştürücü dinamiklerinden biridir. Arkeolojik Veriler, ilk insan topluluklarının bile göçebe yaşam biçimi sürdürdüğünü ve yer değiştirme faaliyetlerinin hayatta kalma stratejisinin temel unsuru olduğunu göstermektedir (Bellwood,

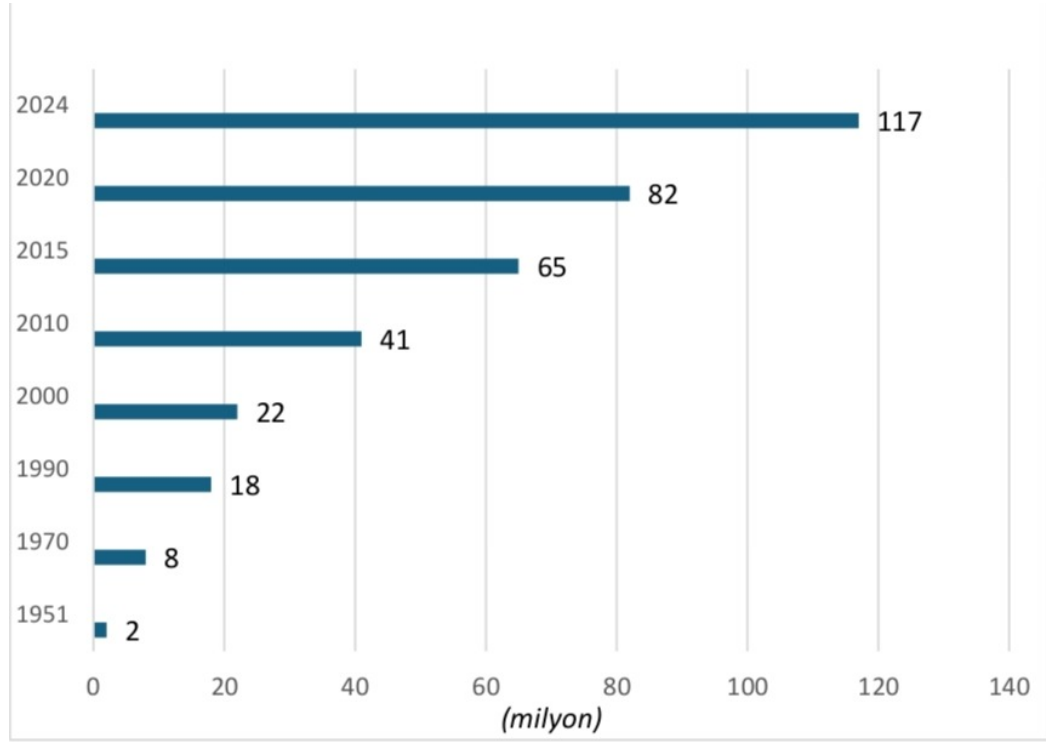
2005, s. 1-12). Tarihsel açıdan göç, sadece bireysel bir karar değil, aynı zamanda büyük imparatorlukların kurulmasına, medeniyetlerin şekillenmesine ve uluslararası ilişkilerin yön belirlmesine neden olan bir küresel olgu olarak karşımıza çıkmıştır.

Tarihin ilk büyük göç dalgaları, kuraklık, kıtlık ve savaş gibi hayati tehditler nedeniyle gerçekleşmiştir. Milattan önce 2000’li yıllarda Orta Asya’dan başlayan ve “Büyük Kavimler Göçü” olarak bilinen hareket, sadece coğrafi bir değişimi değil, Roma İmparatorluğu’nun çöküşü ve Avrupa’nın yeniden şekillenmesi gibi jeopolitik sonuçları beraberinde getirmiştir (Heather, 2009, s. 445-450). Bu göç dalgası, tarihte göçün sadece demografik değil, aynı zamanda siyasal düzeni de kökten değiştiren bir olgu olduğunu göstermiştir. 18. yüzyıldan itibaren sanayileşme, göçün niteliğini değiştirmiş ve gönüllü işgücü göçü önemli hale gelmiştir. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi sanayileşmiş ülkeler, ekonomik kalkınmayı sürdürmek için dışarıdan işçi kabul etmeye başlamıştır. 19. yüzyılda Avrupa’dan Amerika kıtasına gerçekleşen kitlesel göçler, hem yeni ulus devletlerin oluşumuna hem de küresel kapitalist sistemin kurulmasına zemin hazırlamıştır (Hatton ve Williamson, 1998, s. 250-252).

Sömürge döneminde göç hareketleri çoğu zaman zorunlu ve baskıcı nitelikte olmuştur. Transatlantik köle ticareti, tarihin en trajik zorunlu göç hareketidir. Yaklaşık 12 milyon Afrikalının zorla Amerika kıtasına taşınması, göçün insanlık suçlarıyla ilişkilendirildiği karanlık bir dönemi temsil etmektedir (Eltis ve Richardson, 2010, s. 1-20). Bu dönem, göçün yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasal ve ırksal güç ilişkilerinin aracı olduğunu göstermektedir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, göçü uluslararası hukukun konusu haline getirmiştir. Milyonlarca insan savaş ve soykırım nedeniyle yerinden edilmiş, ilk defa “mülteci” kavramı uluslararası hukukta açıkça tanımlanmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, zorunlu göçün hukuki statüsünü belirleyerek modern uluslararası koruma rejimini oluşturmuştur (UNHCR, 2010). Bu süreçten itibaren göç, yalnızca demografik bir olgu değil, küresel yönetim konusu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

1950’lerin ortasından 1970’lerin başına kadar Avrupa ülkeleri, ekonomik büyümeyi sürdürmek amacıyla misafir işçi (Gastarbeiter) programları başlatmış, Türkiye’den Almanya’ya, Cezayir’den Fransa’ya yoğun işgücü göçü gerçekleşmiştir (Castles ve Kosack,

1973, s. 40). Ancak 1980’lerden itibaren gelişmiş ülkeler sınır kontrollerini sıkılaştırmış, düzenli işçi kabulü azalmış ve göç yolları giderek “düzensiz göç” kanallarına kaymıştır. Bu dönemde göç, bir ekonomik fırsat olmaktan çıkarak “güvenlik tehdidi” olarak algılanmaya başlanmıştır (Huysmans, 2000, s. 757). 21. yüzyılda göç hareketleri, küresel krizlerin itici gücüyle büyük artış göstermiştir. 2023 yılı itibarıyla dünya genelinde yerinden edilmiş kişi sayısı 114 milyona ulaşmış olup bu rakam tarihin en yüksek seviyesidir (UNHCR, 2024). Suriye iç savaşı, Afganistan’daki rejim değişikliği, Sahra Altı Afrika’daki çatışmalar ve iklim değişikliği, zorunlu göçün temel itici faktörleri haline gelmiştir. Bu süreç, göçün artık sadece bir “insani mesele” değil, aynı zamanda bir ulusal güvenlik, toplumsal güvenlik ve bölgesel istikrar sorunu olarak ele alınmasına yol açmıştır.

Şekil 2.1. 1951-2024 Yılları Arasında Dünya Genelinde Yerinden Edilmiş Kişi Sayısının Artışı

Kaynak: UNHCR Global Trends Report (2000-2024)

UNHCR verilerine göre, küresel düzeyde zorla yerinden edilmiş kişi sayısı 1951 yılında 2 milyon civarındayken, 2024 yılı itibarıyla 117 milyona ulaşmıştır. Bu dramatik artış, göç olgusunun artık geçici bir hareketlilik olmaktan çıktığını, yapısal bir küresel kriz

niteliği kazandığını göstermektedir (UNHCR, 2024). Savaşlar, devlet dışı silahlı aktörlerin faaliyetleri, iklim değişikliğine bağlı çevresel felaketler ve ekonomik eşitsizlikler, zorunlu göçün temel itici faktörleri haline gelmiştir. Bu eğilim, göçün uluslararası sistemde yalnızca insani bir mesele değil, aynı zamanda ulusal güvenlik, toplumsal bütünlük ve uluslararası istikrar açısından stratejik bir konu haline geldiğini ortaya koymaktadır.

21. yüzyılda göç yalnızca bireysel ya da bölgesel bir hareketlilik değil, küresel düzenin süreklilik arz eden dinamiklerinden biri haline gelmiştir. Bu dönüşümün temel nedeni, göçü tetikleyen dışlayıcı faktörlerde (itici faktörler) artış yaşanırken, gelişmiş ülkelerde göçü teşvik eden çekici faktörlerin de kalıcı hale gelmesidir (Castles, Miller ve de Haas, 2020, s. 14). Savaş ve çatışmalar, ekonomik eşitsizlikler, iklim krizleri ve devlet dışı aktörlerin yükselişi göçü tetiklerken, daha yüksek yaşam standartları, güvenli bir çevre arayışı ve sosyal ağların varlığı göçü kolaylaştırmaktadır. Bu durum, göçün “durdurulabilir bir süreç değil, yönetilmesi gereken bir olgu” olduğunu ortaya koymaktadır.

Göçün günümüzde kaçınılmaz hale gelmesinde üç temel faktör öne çıkmaktadır. İlk olarak küresel eşitsizlikler ve ekonomik bağlantılar konusuna değinilebilir. Dünya Bankası’nın verilerine göre Sahra Altı Afrika’da kişi başına düşen gelir, Avrupa ülkeleri ortalamasının yaklaşık onda biri veya daha altında bir düzeyde kalmaktadır (World Bank, 2024). Bu eşitsizlik, insanların daha iyi bir yaşam arayışıyla göç etme eğilimini artırmaktadır. İkinci olarak devlet dışı aktörler ve güvenlik boşlukları konusu önemlidir. Ortadoğu, Afrika ve Latin Amerika’da devlet otoritesinin zayıflamasıyla ortaya çıkan güvenlik boşlukları, sivillerin kitlesel olarak yerinden edilmesine yol açmaktadır. Özellikle DEAŞ, El Şebab, Boko Haram gibi örgütlerin kontrolündeki bölgelerde yaşayan siviller, zorunlu göçün başlıca kurbanları haline gelmiştir (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2024). Son olarak iklim değişikliği ve çevresel göç konusu en dikkat çekici unsurlardan biridir. İlk önce Norman Myers tarafından ortaya atılan sonrasında Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından da ciddiyle takip edilen “iklim mültecisi” kavramına göre, 2023 yılında dünya genelinde 32 milyon kişi iklim kaynaklı afetler nedeniyle yerinden edilmiştir. 2050 yılına kadar bu sayının 200 milyona çıkabileceği öngörülmektedir (UNEP, 2023). Bu durum göçü, gelecekte daha da artacak yapısal bir kriz alanı haline getirmektedir.

1970’lerde küreselleşme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte, işçi göçü devletlerin resmi politikaları aracılığıyla yönetilebilir durumdaydı. Ancak 1990’lardan itibaren Avrupa başta olmak üzere gelişmiş ülkeler göç politikalarını kısıtlayıcı bir yapıya dönüştürmüş, bu durum göç yollarını “düzensiz” hale getirmiş, güvenliği devletin sınır koruma kapasitesinden, göçmenin hayatta kalma mücadelesine (insan güvenliği) doğru bir ikilem (paradox) içine sokmuştur. (Triandafyllidou, 2018, s. 12-15). Yasal yollarla giriş yapamayan bireyler, insan kaçakçılığı şebekelerinin kontrolüne girmiş ve bu süreçte göç, organize suç yapılarının faaliyet alanı haline dönüşmüştür. Göçün bu yapısal dönüşümü, göçün artık yalnızca ekonomik bir mesele değil, aynı zamanda bir güvenlik meselesi olarak ele alınmasına yol açmıştır. Avrupa Birliği 2015 Göç Krizi’nin ardından göçü “Avrupa sınırlarının korunması gereken stratejik bir güvenlik meselesi” olarak tanımlamıştır (Frontex, 2024a, s. 10). Benzer şekilde ABD-Meksika sınırı, düzensiz göç ve uyuşturucu kaçakçılığının kesiştiği bir güvenlik alanına dönüşmüş, göçmen refakatsiz çocukların artan sayısı güvenliği toplumsal ve insani boyutlarıyla birlikte gündeme taşımıştır (ABD İç Güvenlik Bakanlığı[DHS], 2022). Bu süreç, göçün artık “kontrol edilmesi gereken bir risk” olarak görüldüğünü ve güvenlik aktörlerinin müdahale alanına girdiğini göstermektedir. Bu yönüyle göç, uluslararası ilişkilerde askeri stratejiler, dış politika araçları ve iç güvenlik politikaları arasında kesişen çok boyutlu bir kavrama dönüşmüştür.

2.5. Göç Kaynaklı Olabilecek Güvenlik Riskleri

Göç kaynaklı güvenlik riskleri, kitlesel ve uzun süreli nüfus hareketlerinin devletin iç güvenliği, kamu düzeni ve sınır güvenliği ile toplumun güvenlik algısı üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak oluşturabileceği etkileri ifade etmektedir. Bununla birlikte göç ile güvenlik arasında kendiliğinden ve doğrusal bir nedensellik bulunduğunu kabul etmek yanıltıcıdır. Göçmen nüfusun varlığı tek başına bir güvenlik tehdidi oluşturmadığı gibi, göç hareketlerinin gerçekleştiği ölçek, süre ve koşullar, göçün düzensiz niteliği, sınırların geçirgenliği, göçmenlerin mekânsal yoğunlaşması, toplumsal bütünleşme düzeyi ve devletin göç yönetimi kapasitesi gibi değişkenler ortaya çıkabilecek güvenlik risklerinin niteliğini ve düzeyini farklılaştırabilmektedir. Bu nedenle göç kaynaklı güvenlik risklerinin, göçmenleri doğrudan bir tehdit unsuru olarak tanımlayan genelleyici bir yaklaşımdan ziyade, riskin

ortaya çıktığı koşulları ve güvenlik üzerindeki etkilerini esas alan çok boyutlu bir çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada göç kaynaklı güvenlik riskleri, nesnel güvenlik göstergeleri ile algısal güvenlik boyutunun birlikte değerlendirilmesi esasına dayanmaktadır. Bu kapsamda asayiş olayları ve suçla ilişkilendirilebilecek göstergeler, düzensiz göç, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti, sınır güvenliği, terör ve radikalleşme gibi alanlar doğrudan güvenlik riskleri bakımından incelenirken, suç korkusu, güvenlikleştirme ve medya söylemleri, siyasal kutuplaşma, nefret söylemi, toplumsal ayrışma ve dezenformasyon gibi unsurlar güvenliğin algısal ve toplumsal boyutları açısından ele alınmaktadır. Ayrıca kitlesel göçün halk sağlığı ve kamu kurumlarının güvenlik yönetimi kapasitesi üzerindeki etkileri de iç güvenliği etkileyebilecek risk alanları kapsamında değerlendirilmektedir. Böylece çalışmada göç kaynaklı güvenlik riski tek bir suç veya tehdit kategorisine indirgenmemekte, asayiş, sınır güvenliği, örgütlü suç, toplumsal güvenlik, siyasal güvenlik, halk sağlığı ve bilgi ortamından kaynaklanan risklerin birbirleriyle etkileşimi üzerinden bütüncül biçimde ele alınmaktadır.

Bu risk alanlarının birbirinden tamamen bağımsız olmadığı özellikle üstünde durulmalıdır. Örneğin düzensiz göç hareketleri göçmen kaçakçılığı ağlarının faaliyet alanını genişletebilirken, münferit bir asayiş olayının medya ve sosyal medya ortamında genelleştirilerek sunulması suç korkusunu, yabancı karşıtlığını ve toplumsal kutuplaşmayı artırabilmektedir. Benzer biçimde dezenformasyon yoluyla yayılan güvenlik içerikleri, nesnel güvenlik göstergelerinde karşılığı bulunmasa dahi toplumun tehdit algısını etkileyebilmekte ve göçün siyasal söylem içerisinde güvenlikleştirilmesine katkıda bulunabilmektedir. Dolayısıyla göç kaynaklı güvenlik risklerinin değerlendirilmesinde yalnızca gerçekleşmiş güvenlik olaylarının değil, bu olayların toplumsal algıya nasıl yansıdığına ve farklı risk alanlarının birbirini nasıl beslediğinin de dikkate alınması gerekmektedir. İzleyen alt başlıklarda söz konusu risk alanları Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler özelinde ayrı ayrı incelenecektir.

2.5.1. Güvenlikleştirme Süreci ve Medya Söylemleri

Küreselleşme çağında göç olgusu yalnızca demografik bir hareketlilik olarak değil, ulusal egemenlik, sınır güvenliği ve toplumsal istikrar gibi temel alanları etkileyen bir

güvenlik meselesi olarak yeniden tanımlanmaktadır. Bu dönüşüm, literatürde “güvenlikleştirme” kavramıyla açıklanmakta ve göçün nesnel bir tehditten ziyade siyasal ve toplumsal aktörler tarafından söylem yoluyla bir “ulusal güvenlik meselesine” dönüştürüldüğünü ileri sürmektedir. Güvenlikleştirme kuramına göre bir olgunun güvenlik kategorisine dahil edilmesi, o olgunun gerçekten tehdit oluşturmasından daha çok, karar alıcıların, medya aktörlerinin ve kamuoyu şekillendiricilerinin onu nasıl tanımladıklarıyla ilgilidir. Bu bağlamda göç, özellikle kitlesel göç hareketlerinin yaşandığı dönemlerde, seçilmiş siyasi aktörler tarafından “varoluşsal tehdit” olarak sunulularak olağanüstü önlemlerin meşrulaştırılmasında kullanılan bir araç haline gelmektedir (Buzan vd., 1998). Bu süreçte medya, söylemin yaygınlaştırılması ve toplum tarafından içselleştirilmesinde kilit bir rol oynamakta, haber dilinde kullanılan metaforlar, başlıklar ve seçici anlatılar göçün risk potansiyelini artıran birer sembolik güç unsuru haline gelmektedir.

Güvenlikleştirme sürecinin söylemsel boyutu, yalnızca siyasi liderlerin açıklamalarıyla sınırlı değildir, bilakis bu söylem, medya kurumları, bürokratik raporlar, politika belgeleri ve kamuoyu tartışmaları aracılığıyla geniş bir iletişim ağı içinde dolaşıma girerek güç kazanır. Bir güvenlik söyleminin etkili olabilmesi için, dile getirilen tehdidin farklı kurumsal ve toplumsal aktörler tarafından tekrar edilmesi ve normalleştirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte belirli kavramların sistematik biçimde kullanılması, örneğin kriz, akın, sınır tehdidi veya kontrol kaybı gibi ifadeler, göç olgusunun güvenlik çerçevesi içinde algılanmasına katkıda bulunur. Böylece göç, yalnızca bir demografik hareketlilik olarak değil, devlet kapasitesi, toplumsal düzen ve ulusal kimlik açısından risk üreten bir olgu olarak sunulmaya başlanır. Söylemin bu şekilde kurumsal ve medyatik kanallar aracılığıyla yeniden üretilmesi, güvenlikleştirme sürecinin toplumsal meşruiyet kazanmasında belirleyici bir rol oynamaktadır (Buzan vd., 1998).

Güvenlikleştirme sürecinde en belirgin mekanizma, göçmenlerin ekonomik yük, kültürel tehdit veya suç kaynağı olarak çerçevelenmesiyle biz ve öteki ayrımının derinleştirilmesidir. Medya temsilleri incelendiğinde, göçün çoğunlukla kriz, akın, istila gibi militerize kavramlarla sunulduğu görülmektedir. Bu dil kullanımı, kamuoyunun göçe yönelik algısını rasyonel temelden uzaklaştırarak, göçmenleri potansiyel risk unsuru olarak

kodlayan bir kolektif bilinç yaratır. Bu durum yalnızca marjinal siyasi grupların değil, ana akım medya ve hükümet aktörlerinin söylemlerinde de gözlemlenmektedir. Özellikle 2015 yılında Avrupa’da yaşanan kitlesel göç dalgası sonrasında, göç olgusu birçok Avrupa ülkesinde acil bir güvenlik tehdidi olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Bu dönemde Avrupa Birliği kurumları ve üye devletler, “kriz yönetimi” çerçevesinden “sınır güvenliği ve ulusal çıkar” merkezli bir yaklaşıma yönelmiştir. Bu dönemde Avrupa Birliği kurumları ve üye devletler, göçü “kriz yönetimi” bakış açısıyla ele alarak sınır güvenliği merkezli politikalar geliştirmiştir. Bu kapsamda Frontex’in yetkileri genişletilmiş ve 2016 yılında Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı kurumsal yapısı oluşturulmuştur. Ayrıca iltica başvurularının sorumluluğunu belirleyen Dublin III düzenlemesi daha katı biçimde uygulanmaya başlanmış ve geri kabul anlaşmaları yaygınlaştırılmıştır (European Commission, 2016; Frontex, 2017; Carrera ve Guild, 2017, s. 4–10). Bu gelişmeler, Avrupa Birliği’nde göçün giderek artan biçimde güvenlik bakış açısı içinde ele alındığını ve sınır yönetimi politikalarının sertleştiğini göstermektedir.

Medyanın güvenlikleştirme sürecindeki etkisi, yalnızca bilgi aktarma biçimiyle değil, belirli olayları seçerek görünür kılmasıyla da güç kazanmaktadır. Kriminal vakaların göçmen kimliğiyle öneleştirilerek sunulması, bireysel olayları toplumsal tehdide dönüştüren bir genelleştirme etkisi yaratır. Bu durum, “seçici görünürlük” olarak tanımlanan bir medya stratejisiyle ilişkilidir ve kamuoyunun algısında göçmen kimliğinin suç ile eşleştirilmesine yol açar. Literatürde bu durum “algılanan güvenlik tehdidi” olarak tanımlanmakta, gerçek suç oranlarından bağımsız olarak göçmen varlığına yönelik korkuların arttığı vurgulanmaktadır (Bigo, 2002, s. 65-81). Didier Bigo’nun ban-optikon yaklaşımı, modern güvenlik sistemlerinin herkesi disipline eden klasik gözetim modelinden farklı olarak, riskli görülen birey ve grupları veri temelli analizlerle ayıklayan ve sistem dışına iten seçici bir gözetim rejimine dönüştüğünü ifade eder. Bu yaklaşım, özellikle göç yönetiminde biyometrik veri sistemleri ve sınır kontrol mekanizmaları üzerinden somutlaşmakta ve göçmenlerin güvenlik tehdidi olarak ayrıştırılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu çerçevede güvenlikleştirme, göçmenlerin toplumsal alanlardan dışlanmalarına, haklarının kısıtlanmasına ve siyasal arenada oy devşirme aracı olarak kullanılmasına zemin hazırlayan bir meşruiyet zemini oluşturur.

Türkiye literatüründe güvenlikleştirme yaklaşımı, göç olgusunun sadece güvenlik boyutuyla değil, medya temsil biçimleri, siyasal söylemler ve devlet söylemiyle birlikte tehdit olarak kodlanabildiğini göstermektedir. Bu süreç farklı akademik çalışmalarda çeşitli boyutlarıyla incelenmiştir.

Aktaş'ın çalışması, güvenlikleştirme kavramını kuramsal çerçevede ele alarak Türkiye'nin ulusal güvenlik anlayışının tarihsel evrimini tartışır. Aktaş'a göre güvenlikleştirme, siyasal konuların güvenlik söylemiyle çerçevelenmesi sonucu ortaya çıkan bir dilsel ve kurumsal dönüşümdür. Bu çerçeve, göç gibi çok boyutlu meseleleri tek bir "güvenlik riski" olarak kodlama eğilimini artırmaktadır. Çalışma, güvenlikleştirmeye dair kavramsal temelleri ve bu sürecin politika yapımına nasıl nüfuz ettiğini sistematik bir biçimde ortaya koyar (Aktaş, 2011, s. 8-12).

Medya ve söylem analizleri açısından bakıldığında, Çetin ve Güreli'nin çalışması, seçim dönemlerinde göçmenlere yönelik haber söylemlerinin medya tarafından güvenlikleştirilmiş bir çerçeve içinde sunulduğunu ortaya koymaktadır. Gazete haberlerine yönelik tematik analiz verileri, Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin özellikle "suç" ve "güvenlik" başlıkları altında temsil edildiğini, belirli haber başlıkları ve dil kalıplarının göçmenleri tehdit algısıyla ilişkilendirdiğini göstermektedir. Çalışma, bu söylemsel çerçevelerin kamuoyunda güvenlik temelli algıların güçlenmesine katkı sunduğunu vurgulamaktadır (Çetin ve Güreli, 2024, s. 80–85). Bu veriler, güvenlikleştirme sürecinin sadece devlet söylemiyle değil medya üretimiyle de pekiştirildiğini ortaya koyar.

Bir diğer boyut, medya temsillerinin "insanî" ve "hak temelli" anlatılarla dengelenmesi konusunda yapılan ampirik araştırmalardır. Özaşçılar'ın çalışması, Türkiye'deki günlük gazetelerde Suriyeli kadın ve çocuk sığınmacıların sağlık haberlerinin çerçevelenmesini incelerken, güvenlikleştirme dışı temsillerin de varlığını ortaya koyar. Çalışma, sağlık ve bakım odaklı haberlerin, yer yer suç ve tehdit söylemleriyle birlikte bulunmasına rağmen, özellikle çocuk ve kadın temaları bağlamında daha çok insani bakış açısı geliştirdiğini göstermektedir (Narlı ve Özaşçılar, 2021, s. 134-136). Bu durum, medya söyleminin homojen olmadığını ve göçmenler hakkında farklı çerçevelmelerin bir arada var olabildiğini vurgular.

Bu üç çalışma birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de göçün güvenlikleştirilmesinin

tek bir boyutla açıklanamayacağı, kuramsal düzeyde dil ve söylem dönüşümünden (Aktaş, 2011), medya uygulamalarıyla güvenlik kodlamasının yeniden üretilmesine (Çetin ve Güreli, 2024) ve aynı medya ortamında insani odaklı temsillerin de mevcut olmasına (Narlı ve Özaşçılar, 2021) işaret eden çok katmanlı bir süreç olduğu görülmektedir. Bu açıdan güvenlikleştirme, hem devlet refleksleri hem siyasal söylem hem de medya temsil uygulamaları üzerinden birbirini besleyen mücadeleli bir alan olarak tezahür etmektedir.

Göçün güvenlikleştirilmesi yalnızca Türkiye'ye özgü bir olgu değildir. Benzer söylemsel süreçler farklı ülkelerde ve siyasal bağlamlarda da gözlemlenmektedir. Avrupa'da özellikle 2015 mülteci krizinin ardından göç meselesi birçok ülkede güvenlik ve sınır kontrolü bağlamında tartışılmaya başlanmıştır. Almanya'da aşırı sağ siyasi parti olan Alternative für Deutschland (AfD), göçü kültürel bütünlük ve ulusal güvenlik açısından bir tehdit olarak çerçeveleyen söylemleri siyasal kampanyalarının merkezine yerleştirmiştir. Bu söylemde göç sıklıkla "sınırların kontrol kaybı", "kültürel tehdit" ve "güvenlik riski" gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir (Wodak, 2015; Brubaker, 2017). Benzer şekilde Macaristan'da Başbakan Viktor Orbán hükümeti, özellikle 2015 mülteci krizi sonrasında göçü ulusal güvenlik, kültürel kimlik ve Avrupa'nın korunması söylemleriyle ilişkilendirmiştir. Bu söylem çerçevesinde sınırların fiziki bariyerlerle güçlendirilmesi ve göç karşıtı politikaların meşrulaştırılması hedeflenmiştir (Bocskor, 2018). Amerika Birleşik Devletleri'nde ise göç meselesi özellikle 2016 başkanlık seçimleri sürecinde ulusal güvenlik ve sınır kontrolü söylemleri üzerinden siyasal tartışmaların merkezine taşınmıştır. Buda göçmenlerin suç, terör ve sınır güvenliği bağlamında ele alındığı bir söylemi yaygınlaştırmıştır (Inglehart ve Norris, 2016; Mudde, 2019). Avrupa Birliği düzeyinde ise 2015 göç krizi sonrasında sınır güvenliğinin güçlendirilmesi, Frontex'in yetkilerinin genişletilmesi ve sınır yönetimi politikalarının sertleştirilmesi gibi uygulamalar göçün güvenlik bakış açısı içinde ele alınmasının kurumsal örnekleri arasında gösterilmektedir (Carrera ve Guild, 2017).

Bu örnekler, göç olgusunun yalnızca nesnel riskler üzerinden değil, siyasal söylemler ve politika çerçeveleri aracılığıyla güvenlik kategorisine taşınabildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla göç olgusunun güvenlik meselesi olarak ele alınması, yalnızca nesnel tehditlerin varlığıyla değil, siyasal aktörlerin söylemleri, medya temsilleri ve politika tercihleri

aracılığıyla şekillenen bir güvenlikleştirme süreci olarak değerlendirilmelidir.

Nitekim güvenlikleştirme süreci, göç olgusunun nesnel gerçeklikten ziyade söylemsel inşa yoluyla “ulusal güvenliğe tehdit” olarak temsil edilmesi üzerine kuruludur. Bu temsil biçimi medya tarafından güçlendirilmekte, siyasal aktörler tarafından stratejik olarak kullanılmakta ve kamuoyu tarafından içselleştirilerek güvenlik odaklı politikalara meşruiyet sağlamaktadır. Dolayısıyla göç kaynaklı güvenlik risklerinin analizi yapılırken, bu risklerin yalnızca objektif faktörlerle değil, aynı zamanda toplumsal algı, medya dili ve siyasal söylemler aracılığıyla nasıl üretildiğinin anlaşılması gerekmektedir. Bu yaklaşım, göçün güvenlik politikaları üzerindeki etkisini açıklarken, aynı zamanda risklerin yönetiminde algı boyutunun neden kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

2.5.2. Asayiş Olayları ve Suç Korkusu

Göç ve suç arasındaki ilişki, uluslararası literatürde hem ampirik hem de teorik düzlemde uzun süredir tartışılan bir konudur. Kriminoloji literatüründe yapılan çalışmalar, göçmenlerin doğrudan suç eğilimleri taşıdığı yönünde genelleyici bir kanıt bulunmadığını, hatta birçok ülke örneğinde göçmenlerin suç oranlarının yerli nüfusla kıyaslandığında daha düşük seviyelerde seyrettiğini ortaya koymaktadır (IOM, 2022; OECD, 2023b). Bununla birlikte göç hareketlerinin özellikle kısa sürede yoğun ve hızlı biçimde gerçekleştiği durumlarda ev sahibi toplumlarda güvenlik algılarının değiştiği ve “algılanan suç korkusu”nun yükseldiği görülmektedir. Bu durum, göçün yalnızca nesnel suç oranları üzerinden değil, aynı zamanda algısal güvenlik boyutları üzerinden de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Bigo, 2002, s. 65–75).

Kriminoloji literatüründe suç korkusu (fear of crime) kavramı, bireylerin suç mağduru olma ihtimaline ilişkin duydukları endişe ve güvensizlik hissini ifade etmektedir. Bu kavram çoğu zaman nesnel suç verileri ile bireylerin algıları arasında önemli farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim çeşitli araştırmalar, toplumların suç algısının çoğu zaman gerçek suç oranlarıyla örtüşmediğini, medya söylemleri, politik tartışmalar ve toplumsal önyargılar tarafından şekillendirilebildiğini göstermektedir (Ferraro, 1995; Ceobanu, 2011). Bu bağlamda göçmenlerin varlığının sosyal düzen için tehdit olarak algılanması, gerçek suç oranlarından bağımsız olarak güvenlik kaygılarının artmasına yol açabilmektedir.

Göç ve suç ilişkisini açıklamaya çalışan kuramsal yaklaşımlar da bu durumu desteklemektedir. Özellikle sosyal dezorganizasyon kuramı, hızlı demografik değişimlerin yaşandığı, ekonomik yoksunlukların yoğun olduğu ve kurumsal denetimin zayıf olduğu kent bölgelerinde suç oranlarının artabileceğini ileri sürmektedir (Shaw ve McKay, 1942). Bu yaklaşıma göre suçun ortaya çıkışında belirleyici olan unsur göçmen kimliği değil, göçmenlerin yoğunlaştığı mekânsal ve sosyoekonomik koşullardır. Benzer şekilde Wacquant (2008), kentsel eşitsizliklerin ve mekânsal dışlanmanın suç risklerini artırabileceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla göçmenlerin suçla ilişkilendirilmesi çoğu zaman bireysel eğilimlerden ziyade, göçmenlerin yerleştiği sosyal çevre ve yapısal eşitsizliklerle ilgilidir.

OECD tarafından yayımlanan raporlarda da göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde görülen suç oranlarındaki artışın doğrudan göç hareketlerinden değil, işsizlik, yoksulluk, sosyal dışlanma ve kentsel eşitsizlikler gibi sosyoekonomik faktörlerden kaynaklandığı vurgulanmaktadır (OECD, 2023b). Bu durum göç ve suç arasındaki ilişkinin deterministik bir biçimde yorumlanamayacağını, suç riskinin çoğu zaman göçmenlerin karşı karşıya kaldıkları yapısal kırılmalıklarla bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Göçmenlerin varlığının sosyal düzen için tehdit olarak algılanması, gerçek suç oranlarından bağımsız biçimde güvenlik kaygılarını artırabilmektedir (Karasu, 2018a, s. 54). Özellikle medya söylemlerinde suç olaylarının etnik kimlik ya da göçmen statüsü ile ilişkilendirilmesi, bireysel olayların genelleştirilerek toplumsal bir tehdit algısına dönüşmesine yol açabilmektedir. Bu durum göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde söylemsel üretimin önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Avrupa Birliği Polis Teşkilatı'nın (Europol) yayımladığı SOCTA 2023 raporu da göç ve suç ilişkisine dair önemli Veriler sunmaktadır. Raporda göçmenlerin organize suç faaliyetlerinin başlıca failleri olmaktan ziyade, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi suç türlerinde çoğu zaman mağdur konumunda bulunduğu ifade edilmektedir (Europol, 2023a). Buna karşın göçmen kimliğinin medya ve siyasal söylemler aracılığıyla "risk unsuru" olarak kodlanması, göçe yönelik güvenlikçi yaklaşımların güçlenmesine zemin hazırlamaktadır.

Göç aynı zamanda küresel suç ağları açısından da önem taşımaktadır. İnsan kaçakçılığı, yasa dışı geçiş organizasyonları, uyuşturucu ticareti ve kara para aklama gibi suç ekonomileri,

göç hareketlerini araçsallaştırabilen küresel ağlar tarafından yürütülmektedir (UNODC, 2018). Ancak bu suç ağlarında göçmenler çoğu zaman aktif failden ziyade kırılgan konumları nedeniyle istismar edilen mağdurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum göç ve suç ilişkisini yalnızca bireysel suç davranışı üzerinden değil, aynı zamanda küresel suç ekonomileri ve sınır güvenliği bağlamında ele almayı gerektirmektedir.

Göçün suçla ilişkilendirilmesinde öne çıkan bir diğer boyut ise uyum politikalarıdır. Sosyal ve ekonomik uyumun yetersiz kaldığı durumlarda göçmenlerin toplumsal bağ kurmakta zorlanmaları, dışlanma deneyimleri ve ekonomik kırılganlıklar suç riskini artırabilecek yapısal faktörler arasında değerlendirilmektedir (İçduygu ve Şimşek, 2016, s. 62–64). OECD (2023) raporları da uyum politikalarının güçlü olduğu ülkelerde göçmenlerin suç oranlarının belirgin biçimde düşük olduğunu, uyum eksikliğinin ise güvenlik sorunlarını tetikleyebileceğini ortaya koymaktadır.

Türkiye bağlamında ise geçici koruma kapsamındaki Suriyeli gençlerin karşı karşıya kaldıkları temel güvenlik risklerinden biri, suç ve istismar ağları tarafından hedef alınmalarıdır. International CrisisGroup'un saha araştırmalarına göre özellikle kayıt dışı yaşayan, eğitim sistemi dışında kalan veya ekonomik olarak kırılgan durumda bulunan gençler kaçakçılık, uyuşturucu ticareti ve çeşitli suç şebekeleri açısından risk altındadır (International CrisisGroup, 2019, s. 8–11). Bu durum suç riskinin göçmen kimliğinden ziyade, göçmenlerin karşı karşıya kaldıkları sosyoekonomik kırılganlıklarla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında göçmenlerin güvenlik riski oluşturduğu yönündeki yaygın algının çoğu zaman bilimsel verilere dayanmadığı anlaşılmaktadır. Literatürde suç riskinin göç hareketlerinden doğrudan değil, göçün gerçekleştiği sosyal ve ekonomik koşullardan kaynaklandığı vurgulanmaktadır (UNODC, 2023). Dolayısıyla göç ve asayiş ilişkisi deterministik bir bağlamda değerlendirilemez. Güvenlik risklerinin doğru biçimde anlaşılabilmesi için hem nesnel suç verilerinin hem de algıya dayalı güvenlik dinamiklerinin birlikte analiz edilmesi gerekmektedir. Ferraro (1995), suç korkusunu bireylerin suç mağduru olma ihtimaline ilişkin algıladıkları risk ve bu riskin yarattığı duygusal tepki olarak tanımlamaktadır. Ferraro'ya göre suç korkusu çoğu zaman gerçek suç oranlarından bağımsız

olarak ortaya çıkabilmekte ve bireylerin yaşadıkları çevreye ilişkin algıları, medya söylemleri ve toplumsal stereotipler tarafından şekillenebilmektedir. Bu bağlamda göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde suç oranları artmasa dahi, demografik değişimin yarattığı belirsizlik duygusu ve sosyal mesafe algısı suç korkusunun artmasına yol açabilmektedir (Ferraro, 1995).

Göç ve suç algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen ampirik çalışmalar da benzer sonuçlar ortaya koymaktadır. Ceobanu (2011), Avrupa ülkelerinde gerçekleştirdiği karşılaştırmalı analizde, göçmen nüfusunun yüksek olduğu bölgelerde yaşayan bireylerin suç korkusunun daha yüksek olabildiğini, ancak bu algının çoğu zaman gerçek suç oranlarıyla örtüşmediğini göstermiştir. Ceobanu'ya göre göçmenlere yönelik suç algısı büyük ölçüde medya söylemleri, siyasal tartışmalar ve toplumsal önyargılar tarafından şekillenmektedir. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde göçmenlerin suç ve düzensizlikle ilişkilendirilmesi, göçmen karşıtı algıların ve güvenlik kaygılarının artmasına zemin hazırlayabilmektedir (Ceobanu, 2011).

Göç ve suç ilişkisine dair en kapsamlı çalışmalarından biri ise Ousey ve Kubrin (2018) tarafından yapılmıştır. Yazarlar, Amerika Birleşik Devletleri'nde farklı şehirlerde gerçekleştirilen çok sayıda ampirik araştırmayı inceleyerek göç ve suç arasındaki ilişkiye dair meta-analiz niteliğinde bir değerlendirme sunmaktadır. Bu çalışmaya göre göçmen yoğunluğunun arttığı bölgelerde suç oranlarının sistematik biçimde arttığını gösteren güçlü bir ampirik kanıt bulunmamaktadır. Aksine bazı araştırmalar, göçmen nüfusunun yüksek olduğu mahallelerde suç oranlarının daha düşük olabildiğini ortaya koymaktadır. Ousey ve Kubrin bu durumu göçmen topluluklarının güçlü aile bağları, informal sosyal kontrol mekanizmaları ve ekonomik hareketlilik motivasyonları ile açıklamaktadır (Ousey ve Kubrin, 2018).

Benzer şekilde Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan uzun dönemli kent araştırmaları, göçmen yoğunluğunun yüksek olduğu mahallelerde şiddet suçlarının beklenenden daha düşük seviyelerde gerçekleştiğini göstermektedir. Örneğin Chicago ve Los Angeles gibi büyük şehirlerde yapılan çalışmalar, göçmen nüfusunun arttığı mahallelerde cinayet ve şiddet suçlarının artmadığını, bazı durumlarda ise düşüş eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur (Ousey ve Kubrin, 2018). Bu Veriler göçmenlerin suç üretme eğilimine sahip

olduğu yönündeki yaygın algının ampirik verilerle desteklenmediğini göstermektedir.

Buna rağmen göçmenlerin suçla ilişkilendirilmesi özellikle siyasal ve medyatik söylemlerde güçlü biçimde yer bulabilmektedir. Göç hareketlerinin hızlı ve yoğun biçimde gerçekleştiği dönemlerde, göçmenler çoğu zaman kamu düzeni ve güvenlik açısından potansiyel risk unsuru olarak sunulabilmektedir. Bu durum göç olgusunun güvenlikleştirilmesi sürecinin önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Nitekim güvenlik çalışmaları literatüründe göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde medya söylemleri, siyasi aktörler ve bürokratik raporların birlikte etkili olduğu vurgulanmaktadır (Bigo, 2002; Huysmans, 2006).

Türkiye bağlamında da benzer bir durum gözlemlenmektedir. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde suç ve asayiş olaylarına ilişkin tartışmalar çoğu zaman algısal güvenlik boyutuyla ele alınmaktadır. Karasu (2018), Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin kent güvenliği bağlamında değerlendirildiği çalışmasında, göçmenlerin varlığının çoğu zaman gerçek suç oranlarından bağımsız olarak güvenlik kaygılarını artırabildiğini belirtmektedir. Özellikle medyada yer alan münferit olayların genelleştirilmesi, göçmenlerin toplumsal tehdit olarak algılanmasına yol açabilmektedir (Karasu, 2018b, s. 54).

Bununla birlikte uluslararası kurumların raporları göçmenlerin organize suç faaliyetlerinde çoğu zaman failden ziyade mağdur konumunda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği Polis Teşkilatı’nın yayımladığı SOCTA 2023 raporunda göçmenlerin özellikle insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi suç türlerinde istismar edilen gruplar arasında yer aldığı vurgulanmaktadır (Europol, 2023a). Benzer şekilde Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) raporları da göçmenlerin küresel suç ağları tarafından kırılganlıkları nedeniyle istismar edilebildiğini ortaya koymaktadır (UNODC, 2018).

Bu değerlendirmeler, göç ve suç arasındaki ilişkinin basit ve deterministik bir biçimde yorumlanamayacağını göstermektedir. Göç hareketleri belirli güvenlik riskleri barındırabilse de suç ve asayiş sorunlarının ortaya çıkmasında çoğu zaman göçmen kimliğinden ziyade ekonomik eşitsizlikler, sosyal dışlanma, uyum politikalarının yetersizliği ve kentsel kırılganlıklar gibi yapısal faktörler belirleyici olmaktadır. Bu nedenle göç ve suç

ilişkisinin doğru biçimde analiz edilebilmesi için hem nesnel suç verilerinin hem de algısal güvenlik dinamiklerinin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.5.3. İnsan Kaçakçılığı ve Sınır Güvenliği

İnsan ticareti ve insan kaçakçılığı, uluslararası göç ve sınır güvenliği bağlamında sıklıkla birlikte anılan ancak hukuki ve kavramsal açıdan birbirinden farklı suç türleridir. Bu iki kavramın ayrımı özellikle uluslararası hukuk metinlerinde açık biçimde ortaya konulmuştur.

İnsan ticareti, Birleşmiş Milletler'in Palermo Protokolü olarak bilinen İnsan Ticaretinin Önlenmesi, Bastırılması ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolünde ayrıntılı şekilde tanımlanmıştır. Buna göre insan ticareti, kişilerin tehdit, zor kullanma, baskı, kaçırma, aldatma, güç kullanımı veya kırılganlık durumundan yararlanma gibi yöntemlerle temin edilmesi, taşınması, barındırılması veya devredilmesi yoluyla sömürülmesi anlamına gelmektedir (UNODC, 2004). Bu sömürü biçimleri arasında zorla çalıştırma, fuhuşa zorlama, kölelik benzeri uygulamalar, organ ticareti ve diğer insanlık dışı uygulamalar yer almaktadır. Dolayısıyla insan ticaretinin temel özelliği, mağdurun rızasının ortadan kaldırılması ve kişinin çeşitli sömürü biçimlerine maruz bırakılmasıdır (Shelley, 2010).

Buna karşılık insan kaçakçılığı, temel olarak bireylerin yasa dışı yollarla bir ülkenin sınırlarından geçirilmesini ifade etmektedir. Birleşmiş Milletler'in Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolüne göre insan kaçakçılığı, bir kişinin maddi veya başka bir çıkar elde etmek amacıyla, o kişinin vatandaşı veya daimi ikamet sahibi olmadığı bir ülkeye yasa dışı yollarla sokulmasını sağlama faaliyetidir (UNODC, 2004). Bu suç türünde kaçakçılık faaliyeti genellikle göçmenlerin rızasıyla gerçekleşmektedir ve suçun temel amacı sınır ihlali organize etmektir.

İnsan ticareti ile insan kaçakçılığı arasındaki temel farklar suçun amacı, mağdurun konumu ve suçun niteliği açısından ortaya çıkmaktadır. İnsan ticaretinde temel amaç bireylerin sömürülmesi iken insan kaçakçılığında amaç yasa dışı sınır geçişinden ekonomik kazanç sağlamaktır. İnsan ticaretinde mağdurlar çoğu zaman zorla çalıştırma veya cinsel sömürü gibi ağır insan hakları ihlallerine maruz kalırken, insan kaçakçılığında göçmenler çoğunlukla yasa dışı sınır geçişini gerçekleştirmek isteyen bireylerdir (IOM, 2019). Ayrıca

insan ticareti suçunda mağduriyet ve sömürü süreci sınır geçişinden sonra da devam edebilirken, insan kaçakçılığında suç genellikle sınırın geçilmesiyle sona ermektedir (UNODC, 2018).

Bu iki suç türünün karıştırılması göç politikaları ve güvenlik stratejileri açısından önemli sorunlara yol açabilmektedir. İnsan ticareti ciddi bir insan hakları ihlali ve sömürü biçimi olarak değerlendirilirken, insan kaçakçılığı daha çok düzensiz göç ve sınır güvenliği bağlamında ele alınmaktadır. Bu nedenle uluslararası kuruluşlar ve güvenlik kurumları, insan ticareti mağdurlarının korunması ve suç ağlarının tespit edilmesi için insan kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki ayrımın açık biçimde yapılmasının önemine dikkat çekmektedir (UNODC, 2018; IOM, 2019).

1960’lar ile 1973/74 petrol krizi arasındaki dönemde Batı Avrupa’da göç hareketlerinin önemli bir bölümü, devletlerin bizzat yürüttüğü misafir işçi (guestworker) alım programları ve ikili işgücü anlaşmaları üzerinden daha düzenli ve kayıtlı biçimde gerçekleşmekteydi. Bu modelde giriş, çalışma ve ikamet statüleri görece öngörülebilirken, 1973/74 petrol krizi sonrasında Avrupa ülkeleri işçi alımını durdurma yönünde politikaya geçti ve “düzenli işgücü göçü kanalı” belirgin biçimde daraldı (ILO, 2021; Martin, 1980). Bu daralma, göçün bitmesi anlamına gelmedi aksine göçün bileşimi değişerek işgücü göçünün yerini daha fazla aile birleşimi ve ilerleyen yıllarda iltica/sığınma hareketleri almaya başladı (Stalker, 2002).

1980’ler ve 1990’larla birlikte Avrupa’daki serbest dolaşım düzenlemeleri (Schengen müktesebatı) iç sınır kontrollerini azaltırken, bunun dengeleyici karşılığı olarak dış sınır kontrolleri, ortak vize politikaları ve taşıyıcı yaptırımları (havayolu/otobüs/deniz taşımacılığı şirketlerine belgesiz yolcu taşıma cezası) gibi uzaktan kontrol araçları güçlendi. Bu tür tedbirler, özellikle koruma arayanların ve düşük vasıflı işgücü hareketlerinin belgeli giriş imkânlarını azaltarak, fiiliyatta insanları daha riskli güzergâhlara ve kaçakçılık aracılığıyla geçişe itebilen bir etki üretebilmektedir (Baird, 2017; European Commission/JRC, 2018). Sonuçta düzenli giriş kanalı daralırken itici etkenler (çatışma, baskı, yoksulluk) devam ettiği için göç, daha görünür biçimde düzensizleşme eğilimi gösterdi (IOM, 2024).

2000’li yıllar ve özellikle 2010 sonrasında bu eğilim, Ortadoğu ve çevresindeki savaş

ve istikrarsızlık dalgalarıyla hızlandı; koruma arayan kitlelerin büyümesi, yasal giriş/yeniden yerleştirme kapasitesinin sınırlılığı ve sınır denetimlerinin sertleşmesi birlikte işledi. Bu ortamda göçmen kaçakçılığı ağları, yasal seçeneklerin yetersizliği koşulunda geçişi organize eden temel aktörler haline gelirken, sınır denetimi arttıkça rotalar yer değiştirerek (sapma etkisi) yeni risk bölgeleri oluştu (Frontex, 2025; Frontex, 2026). Frontex'in risk analizleri, düzensiz hareketliliğin belirli rotalarda yoğunlaştığını ve kaçakçılık ağlarının rotalardaki değişime hızla uyum sağlayabildiğini vurgular (Frontex, 2025; Frontex, 2026). Böylece düzensiz göç, yalnızca bireysel yasa dışı giriş olgusundan ibaret olmadığı, kısıtlayıcı giriş rejimleri, kaçakçılık piyasası, rotaların tehlikeli koşulları birleşimiyle süreklilik kazanan bir yapısal olguya evrildi (IOM, 2024).

Türkiye açısından bu zincir, ülkenin jeopolitik konumu nedeniyle daha görünürdür. Doğu Akdeniz ve Balkanlara uzanan güzergâhlarda Türkiye hem geçiş hem kalış dinamiklerini aynı anda yaşamakta, bölgesel çatışmalarla artan zorunlu hareketlilik, Avrupa'ya giriş kanallarının sınırlılığı ve kaçakçılık ağlarının varlığı düzensiz göç baskısını artıran bir çerçeve üretmektedir (Frontex, 2025; IOM, 2024). Bu nedenle daha önce düzenli kanallarla yönetilebilen hareketlilik, kanallar daraldıkça ve risk/engel rejimi sertleştikçe daha fazla düzensizliğe ve kaçakçılık aracılı geçişe kaymıştır (Baird, 2017; European Commission/JRC, 2018).

Göç hareketlerinin düzensiz kanallar aracılığıyla gerçekleşmesi, insan kaçakçılığı ağlarının gelişmesine ve sınır güvenliği mekanizmalarının dönüşmesine yol açarak uluslararası güvenlik gündeminin merkezine yerleşmiştir. İnsan kaçakçılığı, yalnızca bireylerin yasa dışı yollarla sınır geçişini organize eden kriminal yapılardan ibaret değildir, aynı zamanda çok aktörlü, finansal açıdan yüksek getirili ve uluslararası bağlantıları olan karmaşık bir suç ekonomisidir (UNODC, 2018). Bu ekonomi, siyasi istikrarsızlık, yoksulluk, çatışma ve doğal afetlerin tetiklediği kitlesel göç hareketlerinden beslenmekte, göçmenlerin güvenli ve yasal yollarla hareket edememesi durumunda kaçakçılık ağları alternatif bir “zorunlu göç kurumu” haline gelmektedir. Sınır güvenliği ise yalnızca fiziki sınırların korunmasını değil, aynı zamanda insan hayatını tehdit eden düzensiz geçişlerin engellenmesini, insan ticaretinin önlenmesini ve ulusal egemenliğin korunmasını içeren çok

boyutlu bir güvenlik alanına dönüşmüştür (IOM, 2022).

Düzensiz göç rotaları incelendiğinde, Türkiye, Akdeniz, Balkanlar, Orta Amerika-Meksika hattı ve Afrika'dan Avrupa'ya uzanan rotalar kritik risk bölgeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu güzergâhların ortak özelliği, devlet kontrolünün zayıf olduğu alanlardan geçmeleri ve kriminal ağların hareket serbestisine sahip olmalarıdır (Frontex, 2024a, s. 10). Düzensiz göç rotaları incelendiğinde Türkiye–Doğu Akdeniz hattı, Orta Akdeniz rotası ve Batı Balkan güzergâhı Avrupa'ya yönelen başlıca düzensiz göç yolları arasında yer almaktadır. Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı verilerine göre 2025 yılında Avrupa Birliği'nin dış sınırlarında 178.000 düzensiz sınır geçişi tespit edilmiştir (Frontex, 2026). Aynı verilere göre Akdeniz üzerinden gerçekleşen düzensiz geçişlerin toplamı 66.328 olarak kaydedilmiştir ve bu rota Avrupa'ya yönelik düzensiz göç hareketlerinin en yoğun gerçekleştiği güzergâh olmayı sürdürmüştür.

Frontex'in rota bazlı verileri düzensiz göç hareketlerinin belirli güzergâhlarda yoğunlaştığını göstermektedir. Doğu Akdeniz rotasında 2024 yılında 69.400 düzensiz geçiş tespit edilmiştir, bu rota Türkiye üzerinden Yunanistan ve Bulgaristan sınırlarına yönelen geçişleri kapsamaktadır. Aynı dönemde Batı Balkan rotasında 21.520 düzensiz sınır geçişi kaydedilmiş, bölge ülkelerinin aldığı önlemler sonucunda bu rotada önemli bir düşüş meydana gelmiştir. Buna karşılık Orta Akdeniz rotasında 2024 yılında yaklaşık 67.000 düzensiz geçiş tespit edilmiştir ve bu rota Libya ve Tunus kıyılarından İtalya'ya yönelen geçişleri içermektedir.

Bu veriler düzensiz göç hareketlerinin belirli jeopolitik geçiş bölgelerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle Türkiye'nin bulunduğu Doğu Akdeniz hattı ile Kuzey Afrika–İtalya arasındaki Orta Akdeniz rotası, Avrupa'ya yönelik düzensiz göç hareketlerinin en önemli geçiş koridorları arasında yer almaktadır.

Sınır güvenliği politikaları 21. yüzyılda önemli bir dönüşüm yaşamış, geleneksel fiziki kontrol yöntemleri yerini teknoloji temelli “akıllı sınır” uygulamalarına bırakmıştır. Biyometrik veri sistemleri, hareketlilik izleme yazılımları, insansız hava araçları, düzensiz göç akışlarının kontrolünde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Frontex, 2024b, s. 36). Ancak bu teknolojik dönüşüm, göçmenlerin insan hakları açısından yeni tartışmaları da

beraberinde getirmiştir. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında, aşırı güvenlik temelli sınır uygulamalarının yaşam hakkı ve geri göndermeme ilkesi (non-refoulement) ile çelişebileceği vurgulanmıştır. Bu nedenle sınır güvenliği, yalnızca yasa dışı hareketlerin engellenmesi değil, aynı zamanda göçün düzenli, güvenli ve insan onuruna yakışır hale getirilmesi olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2018).

Türkiye bağlamında olduğu gibi jeopolitik geçiş noktası olan ülkelerde sınır güvenliği, ulusal güvenliğin temel bileşenlerinden biri haline gelmekte, düzensiz göç rotaları üzerinde yer alan ülkeler “transit, hedef ve tampon ülke” rolleri arasında gidip gelmektedir. Bu durum devletlerin sınır güvenliği stratejilerini yalnızca askerî tedbirler üzerinden değil, uluslararası işbirliği, geri kabul anlaşmaları, sınır ötesi operasyonlar ve diplomatik girişimlerle birlikte yürütmesini zorunlu kılmaktadır. OECD (2023) ve IOM (2022) raporları, sınır güvenliğinin yalnızca sınır kapılarında değil, göçün kaynak ve transit ülkelerinde, hatta dijital ortamda başlayan bir güvenlik süreci olduğunu belirtmektedir.

İnsan kaçakçılığı ve sınır güvenliği, göçle bağlantılı güvenlik risklerinin yapısal ve uluslararası boyutunu temsil etmektedir. Göç hareketlerinin düzensiz rotalar üzerinden devam etmesi, yalnızca ulusal egemenlik açısından değil, bireysel güvenlik ve insan hakları bağlamında da ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle sınır güvenliği politikalarının göçü engellemeye değil, göçü yönetmeye odaklanan, çok aktörlü ve işbirliğine dayalı bir anlayışla ele alınması gerekmektedir.

2.5.4. Halk Sağlığı Riskleri

Halk sağlığı literatüründe risk kavramı, belirli bir sağlık sorununun toplum içinde ortaya çıkma olasılığı ile bu sorunun geniş nüfus grupları üzerindeki potansiyel etkisini ifade etmektedir. Bu yaklaşımda risk yalnızca bireysel hastalık vakalarının varlığıyla sınırlı değildir, sağlık hizmetlerine erişim, yaşam koşulları, sosyal eşitsizlikler ve sağlık sisteminin kapasitesi gibi yapısal faktörlerle birlikte değerlendirilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, göç bağlamında sağlık risklerinin çoğu zaman göçmenlerin kendisinden değil, göç sürecinin yarattığı sosyal ve çevresel koşullardan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bu nedenle göç ve halk sağlığı ilişkisi değerlendirilirken biyolojik risk kadar, sağlığın sosyal belirleyicileri olarak tanımlanan barınma, çalışma koşulları, beslenme, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyal

dışlanma gibi faktörler ön plana çıkmaktadır (WHO, 2018; WHO, 2019).

Göç bağlamındaki halk sağlığı riskleri literatürde genellikle birkaç temel alanda ele alınmaktadır. Bunlardan ilki bulaşıcı hastalıkların kontrolü ile ilişkilidir. Yoğun nüfus hareketleri ve göç süreçlerinde ortaya çıkan kalabalık yaşam koşulları, hijyen eksiklikleri ve aşılama programlarına erişimde yaşanan aksaklıklar bulaşıcı hastalıkların yayılma riskini artırabilmektedir. Bununla birlikte Dünya Sağlık Örgütü, göçmenlerin sistematik olarak bulaşıcı hastalık taşıyıcısı olduğu yönündeki algının bilimsel olarak genellenemeyeceğini, riskin çoğu zaman barınma koşulları ve sağlık hizmetlerine erişim gibi yapısal faktörlerden kaynaklandığını belirtmektedir (WHO, 2018).

Halk sağlığı risklerinin ikinci önemli boyutu sağlık hizmetlerine erişimle ilgilidir. Göçmenler dil bariyerleri, hukuki statü belirsizliği, idari prosedürler veya ekonomik kısıtlar nedeniyle sağlık sistemine erişimde güçlük yaşayabilmektedir. Bu tür erişim engelleri hem bireysel sağlık sonuçlarını olumsuz etkileyebilmekte hem de toplum genelinde sağlık eşitsizliklerinin artmasına yol açabilmektedir (IOM, 2022). Göç literatüründe ayrıca ruh sağlığı ve psikososyal kırılganlıklar da önemli bir risk alanı olarak değerlendirilmektedir. Zorunlu yerinden edilme, savaş deneyimleri, travma, belirsizlik ve sosyal dışlanma gibi faktörler göçmenlerin psikolojik dayanıklılığını zayıflatabilmektedir. Bunun yanında göçmenlerin karşılaştığı yetersiz barınma koşulları, düşük gelir düzeyi ve sosyal dışlanma gibi faktörler de halk sağlığı açısından önemli risk alanları arasında yer almaktadır. Bu nedenle göç bağlamında ortaya çıkan sağlık riskleri yalnızca epidemiyolojik bir mesele olarak değil, aynı zamanda sosyal politika, yaşam koşulları ve toplumsal uyum dinamikleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken çok boyutlu bir alan olarak ortaya çıkmaktadır (WHO, 2024; IOM, 2022).

2.5.5. Siyasal Kutuplaşma, Nefret Söylemi ve Toplumsal Ayrışma

Siyasal kutuplaşma, toplumdaki siyasi aktörler ve seçmen grupları arasındaki ideolojik ve duygusal mesafenin artması sonucunda bireylerin “biz” ve “onlar” şeklinde karşıt kamplara ayrılması sürecini ifade etmektedir. Bu süreçte farklı siyasi gruplar arasındaki uzlaşma kapasitesi zayıflamakta ve siyasal rekabet karşıtlık temelli bir yapıya dönüşebilmektedir (Uslu, 2022). Nefret söylemi, belirli bir kişi veya gruba yönelik olarak kimlik özellikleri

temelinde üretilen ve nefret, düşmanlık veya ayrımcılığı teşvik eden ifadeler bütünü ifade etmektedir. Bu tür söylemler hedef alınan gruplara yönelik olumsuz tutumları güçlendirebilmekte ve toplumsal gerilimlerin artmasına zemin hazırlayabilmektedir (Büyüktanır, Yakar, ve Altinel Girgin, 2024, s. 688). Toplumsal ayrışma, toplum içinde farklı sosyal veya politik gruplar arasındaki ortak kimlik ve dayanışma bağlarının zayıflaması ve gruplar arasındaki sosyal mesafenin artması sürecini ifade etmektedir. Bu süreçte toplumsal gruplar arasında karşılıklı güvensizlik artmakta ve birlikte yaşama kültürü zayıflayabilmektedir (Uslu, 2022, s. 559).

Göç, modern ulus devletlerde yalnızca demografik bir olgu olarak değil, aynı zamanda siyasal kimliklerin yeniden inşa edildiği, toplumsal aidiyet duygusunun sınındığı ve seçim stratejilerinin şekillendirildiği bir alan haline gelmiştir. Bu bağlamda göç olgusu, siyasal kutuplaşmanın hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirilmektedir. Literatürde göçün, özellikle ekonomik belirsizlik ve kültürel tehdit algısının yoğun olduğu dönemlerde siyasal popülizm tarafından araçsallaştırıldığı ve toplumda “biz” ve “öteki” ayrımını derinleştiren bir söylem üretildiği vurgulanmaktadır (Mudde, 2019, s. 24-28, Wodak, 2015, s. 47-52). Popülist siyasetçiler göçü yalnızca sosyal bir mesele değil, varoluşsal bir tehdit olarak çerçeveleyerek ulusal kimliğin korunması adına radikal güvenlik politikalarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Bu süreçte göçmenler, toplumsal huzursuzlukların sebebi olarak gösterilmekte, ekonomik krizler, işsizlik ve suç oranı gibi yapısal sorunların sorumluluğu göçmen nüfusa yüklenerek siyasi anlatılar “suçlu aktör” üretmektedir.

Toplumsal kutuplaşmanın en belirgin yansımalarından biri nefret söylemlerinin artışıdır (Büyüktanır vd, 2024, s. 690). Nefret söylemi, yalnızca bireysel önyargıların dışavurumu değil, toplumda düşmanlık ve güvensizlik duygusunu kurumsallaştıran bir siyasal iletişim aracıdır. Göçmen karşıtı söylemler medya ve siyaset aracılığıyla tekrarlandıkça, “dış tehdit” algısı toplumsal hafızada yerleşik hâle gelmekte ve göçmenlerin temel haklara erişimini zorlaştıran bir atmosfer oluşmaktadır (United Nations Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect, [UNOGPRP], 2023). Bu atmosfer, toplumsal barışın zedelenmesine ek olarak, siyasal süreçleri de etkileyerek oy verme davranışlarını kutuplaştırmaktadır. Avrupa’da aşırı sağ partilerin yükselişinin önemli

sebeplerinden birinin, göç karşıtı söylemlerin toplumda destek bulması olduğu literatürde çalışılmıştır (Mondon ve Winter, 2020, s. 45).

Nefret söylemi, toplumsal ayrışmanın hem nedeni hem de sonucu olarak işlev görmektedir. Sosyal psikoloji kuramları, bireylerin grup aidiyeti tehdit altında hissettiğinde “ötekileştirme” eğiliminin güçlendiğini göstermektedir. Ötekileştirme, grup kimliğini sağlamlaştırırken, bu süreçte üretilen nefret söylemi toplumsal kutuplaşmayı daha da kemikleştirir. Göçmenler, bu çerçevede ulusal kimliğin ötekisi olarak tanımlanmakta, kültürel normlara uymayan “dış grup” olarak sunulmaktadır. Bu durum yalnızca toplumsal algıyı değiştirmekle kalmaz, aynı zamanda kişilerarası ilişkilere de yansır (Tajfel ve Turner, 1986, s. 13-16). Ayrımcılık olayları, nefret suçlarına dönüşebilecek gerilimlerin öncülü olarak değerlendirilmekte ve toplumsal güvenlik açısından erken uyarı mekanizması kabul edilmektedir (FRA, 2022).

Siyasal kutuplaşma aynı zamanda kurumlara yönelik güven krizini derinleştirerek devlet-toplum ilişkisini zayıflatmaktadır. Göç meselesi, demokratik sistemlerin sınıandığı bir alan haline gelmiş, kamu politikalarına yönelik destek ya da tepki giderek göç karşıtlığı ya da göç yanlılığı üzerinden tanımlanmaya başlamıştır. Bu durum literatürde “göçün siyasal kutuplaştırıcı etkisi” olarak kavramsallaştırılmıştır (Castles, 2017, s. 110). Seçim süreçlerinde göç temelli söylemlerle mobilize edilen kitleler, medya aracılığıyla bir tür “kimlik siyaseti” ekseninde yönlendirilmekte, bu da uzun vadede demokratik temsil mekanizmalarının tek boyutlu hale gelmesine yol açmaktadır.

Toplumsal ayrışmanın derinleşmesi, göçmenlerin yalnızca siyasal bir tartışma nesnesi olarak değil, aynı zamanda gündelik yaşamın her alanında “sosyal rekabet unsuru” olarak algılanmasına neden olmaktadır. İş gücü piyasasında rekabet, sosyal yardımlara erişim ve hizmet sunumunda öncelik gibi faktörler göçmenlere karşı tepki üretmekte, bu tepkiler zamanla sosyal huzursuzluğu artırarak toplumsal güvenliğin zayıflamasına yol açmaktadır. OECD (2023) verileri, toplumsal kutuplaşmanın en yüksek olduğu ülkelerde uyum politikalarının başarısız olduğunu ve sosyal uyum oranlarının düşük seyrettiğini göstermektedir. Siyasal kutuplaşma, nefret söylemi ve toplumsal ayrışma göçle bağlantılı güvenlik riskleri arasında en görünür olanlarından biridir. Bu risk yalnızca göçmenlerin

değil, ev sahibi toplumun demokratik istikrarının, sosyal barışının ve kamusal güvenlik algısının korunması bakımından kritik öneme sahiptir. Göçün güvenlik tartışmalarında merkezi bir yer edinmesinin temel sebebi de budur. Göç, yalnızca sınırları değil, kimlikleri, aidiyetleri ve siyasal sistemlerin geleceğini şekillendiren derin bir toplumsal dönüşüm alanı haline gelmiştir.

Literatür incelendiğinde göç olgusunun yalnızca demografik ya da sosyal bir hareketlilik biçimi olarak ele alınmadığı, aksine siyasal aidiyetleri yeniden tanımlayan, toplumsal kutuplaşmayı derinleştiren ve devlet kurumlarının yönelimleri ile güvenlik politikalarını doğrudan etkileyen güçlü bir kimlik siyaseti aracına dönüştüğü görülmektedir. Göç, bu bağlamda yalnızca göçmen grupları değil, ev sahibi toplumların siyasal davranışlarını ve kamu politikası önceliklerini de şekillendiren bir unsur hâline gelmiştir (Martiniello, 2005, s. 3–5). Literatürde bu dönüşüm, göçün siyasal mobilizasyon kapasitesi olarak kavramsallaştırılmakta, göçün hem göçmenler hem de yerleşik nüfus açısından siyasal söylemler üretme, kolektif kimlikler inşa etme ve siyasal aktörleri harekete geçirme potansiyeline sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu süreçte göç, refah devleti tartışmalarından iç güvenlik politikalarına kadar uzanan geniş bir alanda siyasal rekabetin merkezî unsurlarından biri hâline gelmektedir (Zamora-Kapoor, Moreno-Fuentes ve Schain, 2017, s. 6–8). Bu çerçevede göç meselesi, yalnızca kamuoyunun algılarını dönüştüren bir toplumsal olgu olmaktan çıkarak, devletlerin stratejik yönelimlerini belirleyen bir politika alanına dönüşmektedir. Özellikle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika örneklerinde göçün, seçim kampanyalarında, güvenlik söylemlerinde ve kamu düzeni tartışmalarında başat bir mobilizasyon unsuru olarak kullanıldığı, bunun da göçün güvenlikleştirilmesi sürecini hızlandırdığı görülmektedir (Martiniello, 2005, s. 9–11).

Uluslararası örnekler, göçün yalnızca demografik veya sosyal bir olgu olmaktan çıkıp siyasal rekabeti, toplumsal kutuplaşmayı ve devlet politikalarının yönelimlerini belirleyen güçlü bir kimlik siyaseti aracına dönüştüğünü göstermektedir. Avrupa’da 2015 sonrası yükselen sağ-popülist hareketler, göçü ulusal egemenlik ve kültürel bütünlük açısından bir “varoluşsal tehdit” olarak çerçevelerken (Mudde, 2019), ABD’de Donald Trump’ın 2016 seçim kampanyasında göçmenleri ulusal güvenlik ve sınır kontrolü ekseninde tehdit

olarak sunması, göçün siyasal mobilizasyon gücünü belirgin biçimde ortaya koymuştur. Nitekim literatürde Trump yönetiminin göç politikalarının, tehdit söylemi üzerinden göçün güvenlikleştirilmesi amacıyla şekillendiği ifade edilmektedir (Contrera, 2022). Benzer şekilde Avrupa’da Marine Le Pen, Almanya’da AfD ve Hollanda’da Geert Wilders gibi popülist radikal sağ aktörlerin söylemleri, göçmenleri toplumsal ve kültürel güvenlik açısından tehdit olarak çerçeveleyerek geniş seçmen desteği mobilize etmektedir (Eriş & Öner, 2021). Bu bağlamda göç, yalnızca bir demografik olgu olmaktan çıkmakta, “biz–onlar” ayrımı üzerinden siyasal kutuplaşmayı derinleştiren ve seçim davranışlarını etkileyen merkezi bir politik araç hâline gelmektedir (Kaya, 2017). Dolayısıyla göç, modern siyaset içerisinde devlet politikalarını, güvenlik doktrinlerini ve ulusal kimlik tartışmalarını doğrudan etkileyen yüksek mobilizasyon kapasitesine sahip bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Uluslararası örnekler incelendiğinde benzer süreçlerin Suriye göçüyle sınırlı olmadığı görülmektedir. Avrupa’da 2015 göç krizi sonrası artan nefret suçları ve yabancı düşmanlığı, demokratik rejimlerde otoriterleşme eğilimlerini güçlendirmiştir. ABD’de Meksika sınırı tartışmaları ve Trump yönetiminin duvar söylemi, göçü ulusal güvenlik ve “demografik savaş” söylemiyle çerçevelemiştir. Bu bağlamda Türkiye’nin göç bağlamında yaşadığı siyasal kutuplaşma, yalnızca ulusal değil küresel ölçekte gözlemlenen bir güvenlik politikasının parçası olarak değerlendirilmelidir.

2.5.6. Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Terör

Aşırı sağ söylemler, çoğu zaman milliyetçi ve göç karşıtı ideolojik çerçevede şekillenen ve göçmenleri ulusal kimlik, kültür veya ekonomik düzen açısından bir tehdit olarak sunan siyasal söylemler bütünüdür. Avrupa’daki aşırı sağ partilerin göçmenleri güvenlik tehdidi olarak çerçeveleyen söylemleri, göç ve güvenlik tartışmalarının siyasal gündemde öne çıkmasına yol açmaktadır (Hopyar, 2024, s. 129). Radikalleşme, bireylerin veya grupların siyasal ya da ideolojik hedefler doğrultusunda giderek daha uç görüşler benimsemesi ve bazı durumlarda şiddeti meşru bir araç olarak kabul etmeye yönelmesi sürecini ifade etmektedir. Literatürde radikalleşme çoğu zaman terör örgütlerinin insan kaynağını oluşturan ideolojik dönüşüm süreci olarak ele alınmaktadır (Kılıç ve Selçuk, 2023, s. 423). Terörizm, siyasal veya ideolojik hedeflere ulaşmak amacıyla toplumda korku ve

baskı oluşturmayı hedefleyen sistematik şiddet eylemlerini ifade etmektedir. Bu bağlamda terörizm, yalnızca fiziksel şiddet kullanımı değil, aynı zamanda siyasi ve toplumsal düzeni etkilemeyi amaçlayan stratejik bir araç olarak değerlendirilmektedir (Önenli, 2023, s. 223).

Günümüz güvenlik literatüründe göç hareketleri ile terör tehdidi arasındaki bağlantı, özellikle iki önemli aktör tipi üzerinden incelenmektedir. Bunlar, ‘sınır ötesi çatışma bölgelerine katılmak üzere kendi ülkelerinden ayrılan yabancı terörist savaşçılar (foreignterroristfighters – FTFs) ve göç edilen ülkelerde doğup büyüyen ikinci veya üçüncü nesil göçmenler arasından radikalleşen yerli (homegrown) teröristler’ dir. Yabancı terörist savaşçılar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 2178 sayılı Kararı’nda “kendi vatandaşı olmadığı veya ikamet etmediği bir ülkeye, terör eylemlerine katılmak üzere giden bireyler” olarak tanımlanmakta ve bu kişilerin ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde tehdit oluşturduğu açıkça belirtilmektedir (BMGK, 2014). Suriye iç savaşı sonrasında ortaya çıkan “yabancı savaşçılar” olgusu, uluslararası güvenlik literatüründe hibrit ve sınır aşan tehditlerin temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 2178 sayılı Kararı’nda, çatışma bölgelerine seyahat eden ve bu bölgelerde terör örgütleriyle bağlantı kuran yabancı savaşçıların uluslararası barış ve güvenlik açısından ciddi tehdit oluşturduğu açık biçimde vurgulanmıştır (BMGK, 2014). Güvenlik araştırmaları ve uluslararası raporlar, yabancı terörist savaşçıların günümüzde tamamen ortadan kalkmadığını, ancak farklı coğrafyalara yayılan daha dağınık ağlar hâlinde faaliyet gösterdiğini göstermektedir. Güncel analizlere göre farklı çatışma bölgelerinde yaklaşık 11.550 yabancı terörist savaşçı faaliyet göstermektedir (CTC, 2025). Bu savaşçıların önemli bir kısmı Sahel bölgesi, Afganistan ve Somali gibi yeni çatışma alanlarına yönelirken, Irak ve Suriye’de ise yaklaşık 1.500–3.000 militanın hâlen aktif olduğu tahmin edilmektedir (UNSC, 2026; ICCT, 2025). Ayrıca Suriye’de farklı milis ağları içinde faaliyet gösteren yaklaşık 5.000 yabancı savaşçının varlığını sürdürdüğü değerlendirilmektedir (Soufan Center, 2025).

Hibrit tehdit, tek bir askerî unsurdan ziyade, devlet veya devlet dışı aktörlerin askerî, terör, organize suç, siber saldırı, yanıltma haber ve düzensiz göç gibi araçları birlikte ve eşzamanlı biçimde kullanabildiği çok boyutlu tehdit yapısını ifade etmektedir. NATO dokümanlarında hibrit tehditler, konvansiyonel–asimetrik yöntemlerin, bilgi operasyonları

ve toplumsal gerilimleri tetikleyen süreçlerle birleştiği durumları kapsayan geniş bir şemsiye kavram olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda yabancı savaşçıların hareketliliği, tek başına bir sınır ihlali meselesi değil, radikalleşme süreçleri, geri dönen yabancı savaşçıların takibi, toplumsal algı ve dezenformasyonun birlikte yönetilmesini gerektiren bir güvenlik alanı olarak değerlendirilmektedir (NATO, 2020).

Homegrown terörizm, göç alan ülkelerin iç dinamikleriyle yakından ilişkili bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu tür terör eylemlerini gerçekleştiren bireyler çoğu zaman ilgili ülkenin vatandaşları veya uzun süredir o ülkede yaşayan kişiler olup, kendilerini sosyoekonomik veya kültürel açıdan dışlanmış hissettikleri durumlarda radikal ideolojilere yönelme eğilimi gösterebilmektedirler. Literatürde bu bireylerin dijital platformlar, ideolojik ağlar veya dini söylemler aracılığıyla radikal gruplarla özdeşleşebildikleri ve bu süreçte çevrimiçi ağların radikalleşme sürecinde önemli bir rol oynayabildiği vurgulanmaktadır (Bhui, Hicks, Lashley, ve Jones, 2012; Binder ve Kenyon, 2022). Örneğin 2011 yılında Norveç'te Anders Breivik tarafından gerçekleştirilen saldırılar, aşırı sağ ideolojiyle radikalleşmiş bir bireyin tek başına gerçekleştirdiği terör eylemi olarak literatürde "homegrownterrorism" kapsamında değerlendirilmektedir (Hoffman, 2017, s. 294). Bunu izleyen dönemde Avrupa'da farklı ideolojik motivasyonlara sahip saldırılar meydana gelmiştir. 2015 Paris saldırıları, 2016 Brüksel saldırıları ve 2017 Manchester Arena saldırısı gibi olaylarda saldırganların önemli bir kısmının ilgili ülkelerin vatandaşı veya uzun süredir bu ülkelerde yaşayan bireyler olduğu görülmüştür. Bu durum, terör tehdidinin yalnızca dışarıdan gelen örgütlerden değil, aynı zamanda yerel radikalleşme süreçlerinden de kaynaklanabildiğini ortaya koymaktadır (Europol, 2023, s. 12–15). Bunun yanında aşırı sağ ideoloji kaynaklı saldırılar da son yıllarda dikkat çekmektedir. Aşırı sağ radikalleşme özellikle göçmen karşıtı ve İslamofobik söylemler üzerinden şekillenmekte ve bazı durumlarda şiddet eylemlerine dönüşebilmektedir. Nitekim 2019 yılında Almanya'nın Halle kentinde bir sinagoga yönelik gerçekleştirilen saldırı ile 2020 yılında Almanya'nın Hanau kentinde meydana gelen saldırı, aşırı sağ ideolojik motivasyonların göçmen ve azınlık gruplarını hedef alan terör eylemlerine dönüşebileceğini göstermiştir. Benzer şekilde 2019 yılında Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde iki camiye yönelik gerçekleştirilen saldırılar, aşırı sağ radikalleşmenin yalnızca Avrupa'da değil küresel ölçekte de ciddi bir güvenlik

tehdidi oluşturduğunu ortaya koymuştur. Uluslararası güvenlik raporları bu saldırıları, aşırı sağ ideolojilerin çevrimiçi radikalleşme ağları ve nefret söylemi üzerinden yayılmasıyla ilişkili yeni nesil terör tehdidinin önemli örnekleri olarak değerlendirmektedir (Europol, 2023, s. 56–60; Institute for Economics & Peace, 2024, s. 42–45).

Europol tarafından yayımlanan Avrupa Birliği Terörizm Durumu ve Eğilimleri Raporu (TE-SAT), son yıllarda Avrupa’da meydana gelen birçok terör saldırısının saldırının gerçekleştiği ülkede radikalleşmiş bireyler tarafından gerçekleştirildiğini ve çevrimiçi radikalleşme ağlarının bu süreçte önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Europol, 2022, s. 11–13, 56–60). Bu gelişmeler, terör tehdidinin yalnızca dış kaynaklı örgütlerden değil, aynı zamanda toplumsal uyum sorunları, kimlik temelli gerilimler ve aşırı ideolojik söylemlerle radikalleşen yerel bireylerden de kaynaklanabileceğini göstermektedir. Türkiye açısından bu olgu özellikle Suriyeli ikinci nesil bireylerin ilerleyen yıllarda benzer radikalleşme süreçlerine maruz kalabileceği tartışmalarını gündeme taşımaktadır. Ayrıca aşırı sağ grupların göç karşıtı dijital söylemleri, bu gençleri hem radikal örgütlere hem de şiddet eylemlerine yönelten psikolojik baskı unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Yabancı terörist savaşçılar ile homegrown teröristler farklı yapı ve hareket motivasyonlarına sahiptir, ancak güvenlik tehdidi yaratma potansiyelleri bakımından ortak bir risk profili oluşturmaktadır. Her iki grup da dijital medya aracılığıyla ideolojik radikalleşmeye maruz kalmakta ve sınırları aşan örgütlerle bağlantı kurabilmektedir. Bununla birlikte yabancı terörist savaşçılar fiziksel çatışma deneyimine sahip oldukları için “operasyonel tehdit” düzeyinde daha yüksek risk taşıırken, homegrown teröristler ise toplumsal güvenlik, siyasal kutuplaşma ve hukuk devleti ilkeleri bakımından daha karmaşık ve öngörülemez riskler oluşturmaktadır. Yabancı savaşçılar devletlerin sınır güvenliği politikalarını, homegrown teröristler ise iç güvenlik ve uyum politikalarını doğrudan etkilemektedir (Bhui vd., 2012, s. 15). Dolayısıyla modern güvenlik stratejilerinde bu iki aktör tipi birlikte ele alınmakta, göç, radikalleşme ve güvenlik ilişkisi sadece sınır kontrolü değil, aynı zamanda toplumsal bütünleşme, dijital denetim ve çok katmanlı risk yönetimi perspektifinden değerlendirilmektedir.

Küresel göç hareketleri, yalnızca demografik ve sosyoekonomik sonuçlarıyla değil, aynı zamanda ulusal güvenlik paradigmasını dönüştüren etkileriyle de güvenlik çalışmaların-

da merkezi bir konuma yerleşmiştir. Bu dönüşümün önemli boyutlarından biri, terör tehdidi ve radikalleşme süreçlerinin göçle ilişkilendirilmesidir. Bu ilişkilendirme her ne kadar çoğu zaman siyasal söylemsel düzeyde araçsallaştırılsa da, uluslararası güvenlik literatürü göçün radikalleşme ve terörizm bağlamında değerlendirilmesinde doğrudan nedensel bir ilişkinin bulunduğunu değil, belirli koşullar altında risk üretici ortamlar yaratabileceğini vurgulamaktadır (UNCCT, 2022). Bu koşullar arasında dışlanma, uyum eksikliği, travma sonrası psikolojik kırılganlıklar, kimlik bunalımları ve dijital radikalleşme süreçleri yer almaktadır.

Radikalleşme yalnızca göçmenler üzerinden değil, göçe tepki üreten aşırı sağ hareketler aracılığıyla da ortaya çıkmaktadır. Göç karşıtı aşırı sağ partilerin ve örgütlerin Avrupa ve Amerika’da yükselişi, yalnızca politik bir trend değil, aynı zamanda iç güvenliği tehdit eden bir risk faktörüdür. OECD (2023), Avrupa’da aşırı sağ motivasyonlu nefret suçlarının son beş yılda iki kat arttığını, bu artışın göçmen karşıtı propaganda ve dijital radikalleşme süreçleriyle paralel ilerlediğini raporlamaktadır (OECD,2023). Literatürde bu durum “reaktif radikalleşme” olarak adlandırılmakta, göçün kendisinin değil, göç üzerine inşa edilen korku siyasetinin radikal sağ söylemleri güçlendirdiği belirtilmektedir (Mudde, 2019, s. 109). Triandafyllidou (2018), düzensiz göçün ve kısıtlayıcı politikaların göçmenleri yapısal marjinalleşmeye ittiğini, güvenlik risklerinin göçmen kimliğinden ziyade bu marjinalleşme koşullarıyla ilişkili olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Triandafyllidou 2018 s. 88–92).

Radikalleşme süreçleri incelendiğinde, çevrimiçi platformların dönüştürücü rolü öne çıkmaktadır. Dijital ortamlar, radikal ideolojilerin yaygınlaştırıldığı, sempatanların örgütlendiği ve şiddetin meşrulaştırıldığı hibrit radikalleşme alanlarına dönüşmektedir (Europol, 2021). Bu platformlarda kullanılan manipülatif görseller, komplo teorileri, göçmen karşıtı dezenformasyon ve İslamofobik söylemler, bireyleri yalnızlaştırarak radikal yapılara yönlendiren tetikleyici faktörler arasında yer almaktadır (UNOGPRP, 2023). ABD’de 6 Ocak Kongre Baskını’ndan Fransa’daki Charlie Hebdo saldırısına kadar birçok olay, çevrimiçi radikalleşme süreçlerinin kitlesel şiddete dönüşme potansiyelini göstermektedir. Terörizm literatüründe internet ve sosyal medyanın radikal ideolojilerin yayılmasında önemli bir

rol oynadığı ve bireylerin fiziksel örgüt bağlantısı olmaksızın çevrimiçi propaganda ve ağlar aracılığıyla radikalleşebildiği vurgulanmaktadır. Araştırmalar, çevrimiçi platformların benzer ideolojik görüşlere sahip bireylerin bir araya geldiği bir “yankı odası” oluşturarak radikalleşme sürecini hızlandırabildiğini ve bu süreçlerin bazı durumlarda terör eylemlerine dönüşebildiğini göstermektedir (Winter vd., 2020; Binder ve Kenyon, 2022).

Literatür, radikalleşme sürecinin yalnızca göçmenlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda göç karşıtı aşırı sağ hareketlerin de radikal şiddeti meşrulaştırabildiğini göstermektedir. Almanya’da Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV) tarafından yayımlanan 2022 Yıllık Anayasayı Koruma Raporu, siyasî saikli suçlar içerisinde sağcı aşırılıkçı motivasyonlu eylemlerin artış eğiliminde olduğunu ve bu çerçevede göç, iltica ve yabancılar konusunun aşırılıkçı söylemler için önemli bir mobilizasyon alanı haline geldiğini ortaya koymaktadır (BfV, 2023). Raporda, özellikle sağcı aşırılıkçı çevrelerin göç karşıtı söylemleri güvenlik tehdidi olarak inşa ettiği ve bu söylemlerin toplumsal gerilimleri beslediği vurgulanmaktadır.

Fransa, Avusturya, Hollanda ve ABD’de de aşırı sağ örgütler, göçmen karşıtı nefret söylemini radikalleşmenin ana öncülü olarak kullanmakta, 2022 de Whittakerın kaleme aldığı Avrupa Komisyonu’nun Radicalisation Awareness Network (RAN) çalışmaları ve bu eğilimi ayrıntılı biçimde belgelemektedir (Whittaker, 2022). Bu Veriler, göçün yalnızca “radikal İslamcı terör” kapsamında değil, aynı zamanda aşırı sağ radikalizmin yükselişini tetikleyen bir politik ve kültürel dinamik olarak da güvenlik gündeminin merkezinde yer aldığını göstermektedir.

Göç, terör ve radikalleşme ilişkisi doğrudan nedensel bir bağdan ziyade koşullara bağlı bir risk üretim alanı olarak değerlendirilmelidir. Radikalleşmenin kaynağı göç değil, göç sürecine eşlik eden dışlanma, kimlik krizi, travma ve aşırı ideolojik grupların manipülasyon (hileli yönlendirme) gücüdür. Aynı şekilde aşırı sağın yükselişi de göçmenlerin varlığından değil, göçe tepki olarak inşa edilen siyasallaşmış korku söylemlerinden doğmaktadır. Bu nedenle göç kaynaklı güvenlik risklerinin analizi, yalnızca terör olaylarına odaklanmak yerine radikalleştirici süreçlerin yapısal nedenlerini anlamayı gerektirir. Güvenlik politikalarının başarısı da göçmenleri potansiyel tehdit değil, uyum politikalarının öznesi olarak gören kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesine bağlıdır.

2.5.7. Çeteleşme, Gettolaşma ve Sosyal Dışlama

Çeteleşme, genellikle belirli bir mahalle, sosyal çevre veya kimlik grubu etrafında örgütlenen ve üyeleri arasında güçlü aidiyet ilişkileri bulunan informal grup yapılanmalarını ifade etmektedir. Bu tür gruplar çoğu zaman genç bireylerden oluşmakta ve bazı durumlarda suç faaliyetleriyle ilişkilendirilmektedir. Literatürde çeteleşme, genç bireylerin aidiyet duygusu geliştirme, sosyal statü kazanma veya grup dayanışması oluşturma amacıyla bir araya geldikleri sosyal yapılar olarak değerlendirilmektedir (Aksungur, 2023, s. 197).

Çeteleşme olgusu yalnızca bireysel suç davranışlarının sonucu olarak ortaya çıkan bir durum değildir. Araştırmalar, özellikle kentleşme süreçleri, sosyoekonomik eşitsizlikler, mahalle dinamikleri ve gençlerin kimlik arayışı gibi faktörlerin çete oluşumunu etkileyebildiğini göstermektedir. Bu bağlamda gençlik çeteleri, bazı durumlarda sosyal dışlanma, ekonomik fırsat eşitsizliği ve toplumsal aidiyet eksikliği gibi faktörlerle ilişkili olarak ortaya çıkabilmektedir (Aksungur, 2023, s. 198–200).

Benzer şekilde gençlik çeteleri üzerine yapılan çalışmalar, çetelerin çoğu zaman gençlerin sosyal çevrelerinde oluşturdukları informal dayanışma ağları olarak ortaya çıktığını ve bu grupların zamanla suç faaliyetleriyle ilişkilendirilebildiğini göstermektedir (Nadir, 2022, s. 167). Bu nedenle çeteleşme olgusu suç sosyolojisi literatüründe yalnızca kriminal bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda toplumsal yapı, kentleşme ve gençlik dinamikleriyle yakından ilişkili bir sosyal süreç olarak değerlendirilmektedir.

Çeteleşme süreci çoğu zaman ani ve örgütlü bir suç yapılanması şeklinde ortaya çıkmamakta, aksine belirli sosyal ve çevresel koşulların etkisiyle aşamalı olarak gelişmektedir. Aksungur'un (2023) araştırmasına göre gençler arasında çeteleşme çoğu zaman arkadaşlık ilişkileri temelinde başlayan ve zaman içinde daha örgütlü bir yapıya dönüşebilen bir süreç izlemektedir. Bu süreçte ilk aşama, aynı mahallede yaşayan veya benzer sosyal çevreleri paylaşan gençlerin oluşturduğu informal arkadaşlık ağlarının ortaya çıkmasıdır. Bu aşamada grup henüz suç faaliyetleriyle doğrudan ilişkilendirilmemekte, daha çok sosyal etkileşim ve grup aidiyeti çerçevesinde şekillenmektedir. İkinci aşamada grup üyeleri arasında ortak bir kimlik ve aidiyet duygusu gelişmeye başlamaktadır. Bu süreçte mahalle aidiyeti, etnik kimlik veya ortak deneyimler grup içi dayanışmayı güçlendirebilmekte ve bireylerin kendilerini

belirli bir grubun parçası olarak tanımlamalarına yol açabilmektedir. Üçüncü aşamada ise grup yalnızca sosyal bir arkadaşlık ağı olmaktan çıkarak korunma, güç elde etme veya mahalleler arası rekabet gibi motivasyonlarla daha organize bir yapıya dönüşebilmektedir. Bu durum bazı gençlerin grup içinde statü kazanma veya güvenlik arayışı gibi nedenlerle daha sıkı bir dayanışma ilişkisi kurmasına neden olabilmektedir. Sürecin son aşamasında ise bazı grupların zamanla suç faaliyetleriyle ilişkilendirilebildiği görülmektedir. Bu noktada grup, hırsızlık, şiddet veya uyuşturucu ticareti gibi yasa dışı faaliyetlerle bağlantılı bir çete yapısına dönüşebilmektedir. Ancak literatürde bu dönüşümün çoğu zaman bireysel suç eğilimlerinden ziyade sosyal dışlanma, ekonomik eşitsizlikler ve mahalle dinamikleri gibi yapısal faktörlerle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle çeteleşme süreci, gençlerin sosyal çevreleri içinde gelişen ve zamanla farklı aşamalardan geçerek kriminal bir yapıya dönüşebilen çok boyutlu bir toplumsal olgu olarak değerlendirilmektedir.(Aksungur, 2023, s. 199–203)

Göç ve çeteleşme ilişkisi literatürde özellikle kentlerde yoğunlaşan göçmen nüfusun sosyal ve mekânsal koşulları bağlamında ele alınmaktadır. Göçmen gençlerin yaşadığı mahallelerde sosyoekonomik eşitsizliklerin, eğitimden erken kopmanın ve sosyal dışlanma deneyimlerinin bazı durumlarda suç davranışı ve çete benzeri grup oluşumlarını etkileyebildiği belirtilmektedir. Örneğin Avrupa’da göçmen gençlerin yaşadığı mahallelerin sosyal ve ekonomik özelliklerini inceleyen araştırmalar, gençlik döneminde yaşanan eğitimden erken kopma ve dezavantajlı mahalle koşullarının suç davranışı riskini artırabildiğini göstermektedir (Hermansen, 2023, ss. 401–403).

Benzer şekilde gençlik çeteleri üzerine yapılan araştırmalar, göç ve etnik kimliğin bazı durumlarda çete oluşum süreçlerinde önemli bir rol oynayabildiğini ortaya koymaktadır. Eurogang araştırma ağı kapsamında yürütülen çalışmalar, özellikle göçmen ve etnik azınlık kökenli gençlerin yoğun olarak yaşadığı kentsel alanlarda ortaya çıkan sokak gruplarının, belirli sosyo-ekonomik ve yapısal koşullar altında zamanla suç faaliyetleriyle ilişkilendirilebilen çete yapıları hâline dönüşebileceğini ortaya koymaktadır (Van Gemert, Peterson, ve Lien, 2008). Bu bağlamda çeteleşme olgusu, göç alan toplumlarda yalnızca kriminal bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda kentleşme süreçleri, mahalle yapısı, sosyal

dışlanma ve gençlerin kimlik arayışı gibi faktörlerle ilişkili bir toplumsal olgu olarak değerlendirilmektedir (Aksungur, 2023, ss. 198–200).

Göç hareketlerinin kent yapıları üzerindeki en belirgin etkilerinden biri, mekânsal yoğunlaşma süreçleriyle birlikte ortaya çıkan gettolaşma eğilimidir. Gettolaşma, göçmenlerin belirli mahallelerde yoğunlaşması sonucu sosyoekonomik, kültürel ve mekânsal ayrışmanın ortaya çıkması şeklinde tanımlanmakta ve bu süreç genellikle barınma maliyetleri, ayrımcı kiralama uygulamaları, sosyal çevre seçiciliği ve uyum politikalarının eksikliği gibi yapısal faktörlere dayanmaktadır (Wacquant, 2008, s. 25-67). Göçmenlerin kent çeperlerinde yoğunlaştığı alanlar, zamanla formel kurumsal denetimin zayıfladığı, sosyal hizmetlere erişimin sınırlı olduğu ve güvenlik risklerinin yükseldiği alanlara dönüşebilmektedir. Bu durum yalnızca suç oranlarının artmasıyla değil, aynı zamanda toplumsal dışlanma, ekonomik marjinalleşme ve devlet otoritesinden kopuş gibi dinamiklerle de ilişkilidir.

Literatür, gettolaşma olgusunun hem göçmen toplum hem de yerel halk açısından çift yönlü kentsel kırılganlık ve güvenlik riskleri yarattığını ortaya koymaktadır (Sassen, 2014, s. 211). Bir yandan göçmenler, ekonomik fırsatlara erişemedikleri ve sosyal uyum imkânları sınırlı olduğu için kayıt dışı gelir kaynaklarına yönelmek zorunda kalmakta, diğer yandan bu bölgeler suç örgütleri için elverişli alanlar haline gelmektedir. Ekonomik kırılganlık ile suç riski arasındaki ilişki, göç çalışmalarında önemli bir analitik çerçeve sunmaktadır. ILO'nun Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin işgücü piyasasına katılımına yönelik araştırmaları, Suriyelilerin büyük ölçüde düşük ücretli, güvencesiz ve kayıt dışı işlerde çalıştığını, kayıt dışı istihdam oranının %55–60 bandında seyrettiğini göstermektedir (ILO, 2022). Ekonomik kırılganlığın özellikle küçük ölçekli “fırsat temelli” suçlara zemin hazırladığı, IOM'nin 2023 tarihli Göç ve Güvenlik değerlendirmesinde de vurgulanmaktadır (IOM, 2023b). Aynı rapor, ekonomik baskı dönemlerinde göçmenlerin hem suçun faili hem de mağduru olma riskinin arttığını belirtmektedir. OECD (2023b), gettolaşmış bölgelerde genç göçmenlerin çeteleşme faaliyetlerine katılım riskinin yükseldiğini, bunun bireysel tercihten ziyade yapısal dışlanmanın sonucu olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda çeteleşme, yalnızca kriminal bir eylem değil, aidiyet arayışının, sosyoekonomik çaresizliğin ve sembolik güç elde etme isteğinin bir yansıması olarak değerlendirilir (UNODC, 2019).

Gettolaşmanın önemli sonuçlarından biri, dışlanan göçmen toplulukların hukuki ve kurumsal düzeneklerin dışında kalan, büyük ölçüde informel ilişkilere dayalı yaşam ve düzenleme biçimleri geliştirebilmesidir. Bu durum, zamanla formel hukuk ile yerel ve geleneksel normlar arasında gerilimli alanların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir (Sassen, 2014, s. 54). Bu durum ev sahibi toplum açısından yalnızca güvenlik açısından değil, kültürel uyum açısından da tehdit olarak algılanmaktadır. UN-Habitat (2022) raporu, kentlerde mekânsal ayrışma ve dışlanmanın önlenmesi için uyum politikalarının mekân, konut ve kamusal alan odaklı biçimde tasarlanması gerektiğini, yalnızca dil ve vatandaşlık temelli politikaların bu sorunları çözmede yetersiz kaldığını vurgulamaktadır (UN-Habitat, 2022, s. 168).

Kentsel güvenlik bağlamında göçle bağlantılı risklerin değerlendirilmesinde kullanılan temel parametreler arasında suç oranları, mahalle temelli şiddet olayları, uyuşturucu ticareti yoğunluğu, genç işsizliği oranı ve polis müdahale sıklığı gibi göstergeler yer almaktadır (UNODC, 2023). Bu göstergeler, göçmen yoğun mahallelerde yapısal risklerin nasıl biriktiğini göstermektedir. Ancak bu süreçler göçün otomatik sonucundan ziyade, göçün yönetim biçiminden kaynaklanmaktadır. Başarılı uyum politikalarına sahip ülkelerde gettolaşma ve çeteleşme risklerinin düşük, uyum politikalarının yetersiz olduğu ülkelerde ise yüksek olduğu görülmektedir (IOM, 2022).

Çeteleşme süreci çoğu zaman ani ve örgütlü bir suç yapılanması şeklinde ortaya çıkmamakta, aksine belirli sosyal ve mekânsal koşulların etkisiyle kademeli olarak gelişmektedir. Özellikle büyük kentlerde göç süreçleriyle birlikte ortaya çıkan mekânsal yoğunlaşma ve gettolaşma eğilimleri, bazı mahallelerde sosyal dışlanma ve ekonomik eşitsizliklerin derinleşmesine yol açabilmektedir. Literatürde bu tür mekânsal ayrışma süreçlerinin gençler arasında suç eğilimi ve çete benzeri grup oluşumlarıyla ilişkili olabileceği belirtilmektedir (Wacquant, 2008, s. 3; Aksungur, 2023, s. 198). Getto benzeri mahallelerde yaşayan gençlerin eğitim, istihdam ve sosyal hareketlilik imkânlarının sınırlı olması, bazı durumlarda alternatif aidiyet ağlarının oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Aksungur araştırmasında, çeteleşme sürecinin çoğu zaman mahalle düzeyinde gelişen sosyal ilişkiler içinde şekillendiğini araştırmıştır. Araştırmaya göre süreç genellikle aynı

mahallede yaşayan gençlerin oluşturduğu arkadaşlık ağlarıyla başlamakta ve zamanla grup kimliğinin oluşmasıyla daha örgütlü bir yapıya dönüşebilmektedir (Aksungur, 2023, s. 198). Bu aşamada grup henüz doğrudan suç faaliyetleriyle ilişkilendirilmemekte, daha çok sosyal aidiyet ve dayanışma ihtiyacı çerçevesinde şekillenmektedir. Ancak sosyal dışlanma deneyimleri, ekonomik fırsat eşitsizlikleri ve mahalleler arası rekabet gibi faktörler grup dayanışmasını güçlendirerek bazı gençlerin daha kapalı ve hiyerarşik yapılara yönelmesine neden olabilmektedir (Aksungur, 2023, s. 199–200).

Sürecin ilerleyen aşamalarında ise grup, korunma ve güç elde etme motivasyonlarıyla daha organize bir yapıya dönüşebilmektedir. Özellikle sosyal dışlanmanın yoğun olduğu mahallelerde gençler arasında alternatif statü ve güç kaynakları arayışı ortaya çıkabilmekte ve bu durum bazı grupların suç faaliyetleriyle ilişkilendirilen çete yapılarına dönüşmesine zemin hazırlayabilmektedir (Wacquant, 2008, ss. 8–9; Aksungur, 2023, s. 201). Bu bağlamda çeteleşme, yalnızca bireysel suç davranışlarının sonucu olarak değil, göç, mekânsal ayrışma, sosyal dışlanma ve gençlerin kimlik arayışı gibi faktörlerin etkileşimiyle ortaya çıkan çok boyutlu bir toplumsal süreç olarak değerlendirilmektedir.

2.5.8. Dezenformasyon ve Güvenlik Yönetimi

Dezenformasyon, yanlış, çarpıtılmış veya bağlamından koparılan bilgilerin belirli bir amaç doğrultusunda kasıtlı biçimde üretilmesi ve yayılması sürecini ifade etmektedir. Literatürde dezenformasyon kavramı, çoğu zaman “misinformation” kavramından ayrılmaktadır. Buna göre misinformation yanlış bilginin kasıt olmaksızın paylaşılmasını ifade ederken, dezenformasyon bilinçli manipülasyon amacı taşıyan içerikleri kapsamaktadır. Özellikle dijital medya ortamında bilgi üretim hızının artması, doğrulama mekanizmalarının zayıflaması ve algoritmik içerik yayılımı, dezenformasyonun toplumsal etkisini önemli ölçüde artırmıştır.

Göç olgusu, dezenformasyonun en yoğun üretildiği alanlardan biri hâline gelmiştir. Özellikle kitlesel göç hareketleri sırasında sosyal medya platformlarında yayılan doğrulanmamış görüntüler, eski tarihli olayların güncelmiş gibi sunulması, suç içerikli münferit olayların tüm göçmen gruplarına genellenmesi veya sağlık, ekonomi ve kamu düzeniyle ilgili manipülatif söylemler, toplumda güvenlik kaygısının artmasına neden olabilmektedir.

Bu durum, göçün yalnızca insani veya sosyolojik bir mesele olarak değil, aynı zamanda “ulusal güvenlik” ve “toplumsal tehdit” çerçevesinde algılanmasına yol açabilmektedir.

Dijitalleşme, göç ve güvenlik arasındaki ilişkide çağdaş güvenlik yaklaşımlarının en kritik bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. Özellikle yeni medya araçları, sosyal ağlar ve dijital haberleşme platformları, güvenlik risklerinin üretildiği, dolaşıma sokulduğu ve çoğaltıldığı başat mecralara dönüşmüştür. Bu durum, hem göçmenlerin bilgiye erişimini, hizmetlere katılımını ve sosyoekonomik uyum süreçlerini destekleyen fırsatlar yaratmakta, hem de dijital ortamda dezenformasyon, nefret söylemi ve çevrim içi hileli yönlendirme risklerini artırmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin dijital dönüşüm stratejisi, göçmenlerin çevrim içi maruz kalabileceği yanlış bilgi, nefret söylemi ve yanıltıcı içeriğin, korunma ve güvenlik üzerinde somut zararlar doğurabileceğini açıkça belirtmektedir (UNHCR, 2023). Bu nedenle dijitalleşme yalnızca teknolojik bir gelişme değil, güvenlik, korunma ve hak temelli politikaların yeniden ele alınmasını gerektiren yapısal bir parametre olarak değerlendirilmelidir.

Sosyal medya algoritmalarının kutuplaşmayı artıran etkileşim modelleri, göç konusunun nesnel bir olgu olmaktan çıkarak ideolojik bir tartışma alanına dönüşmesine yol açmaktadır (Anderson, 2019, s. 2-6). Avrupa genelinde göç ve iltica başvurularının artışı, dijital ortamda göçmen karşıtı söylemlerin yoğunlaşması için elverişli bir zemin oluşturmuştur (Eurostat, 2024). Bu bağlamda, dijital dezenformasyon kampanyalarının özellikle göçmen karşıtı ve aşırı sağ gruplar tarafından stratejik biçimde kullanıldığına dikkat çekilmektedir (Helmus ve Chandra, 2024). Bu durum yalnızca toplumsal güvenliği değil, aynı zamanda siyasal istikrarı da tehdit etmekte, kamuoyu baskısıyla devletlerin göç politikalarında güvenlik odaklı sertleşmeye gitmesine zemin hazırlamaktadır. Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme kuramında ifade edildiği üzere, göçün “olağan siyaset” alanından çıkarılarak “varoluşsal bir tehdit” düzlemine taşınması, çoğu zaman medya ve siyasi aktörlerin söylemleri üzerinden gerçekleşmektedir (Buzan vd., 1998, s. 23-25).

Dijitalleşme aynı zamanda göçmen topluluklar arasında radikalleşme riskini de artıran bir faktör olarak değerlendirilir. Dijital radikalleşme, geleneksel radikalleşme süreçlerinden farklı olarak internet ve sosyal medya gibi çevrim içi platformları kullanır,

bu ortamlar aracılığıyla bireyler fiziksel mekânlara bağlı olmadan radikal içeriklere maruz kalır, ideolojilerle etkileşime girer ve benzer görüşlü kişilerle ilişki kurabilir. Çevrim içi platformların sağladığı küresel erişim, anonimlik ve algoritmik öneri sistemleri, bireyin radikal içerikleri hızla tüketmesini ve içselleştirmesini kolaylaştırır, bu durum, bireylerin örgüt yapısına bağlı kalmadan yalnız aktör (lone-actor) benzeri radikalleşme süreçlerine girmesine zemin hazırlayabilir. Literatürde çevrim içi radikalleşmenin, bireylerin internet üzerinden aşırı ideolojilere maruz kalma, bu ideolojileri kabul etme ve şiddet yanlısı tutumlara yönelme süreçlerini kolaylaştırdığı ve bu yönelimin terör veya şiddet eylemlerine yol açabileceği vurgulanmaktadır (Whittaker, 2022, s. 8-21). Online radikalleşme, geleneksel yüz yüze etkileşimlere kıyasla mekânsal sınırlamaları ortadan kaldırmasıyla ayırt edilir. Bu özellik, radikalleşmenin daha hızlı, geniş ölçekli ve bireysel düzeyde gerçekleşmesine imkân tanır (Binder ve Kenyon, 2022, s. 4, Aryaeinejad ve Scherer, 2024, s. 3-9). Fransa'daki Charlie Hebdo saldırısı, Almanya'daki Hanau saldırısı ve ABD'deki Pittsburgh sinagog saldırısı, dijital radikalleşmenin ulusal güvenlik için ne denli kritik bir tehdit oluşturduğunun somut örnekleridir (Europol, 2023b).

Dezenformasyon yalnızca radikal gruplar tarafından değil, aynı zamanda devlet dışı aktörler ve hatta devletlerin kendileri tarafından da jeopolitik rekabet aracı olarak kullanılmaktadır. Göçmen akınlarının dijital hileli yönlendirme yoluyla “demografik tehdit” olarak sunulması, kamuoyu psikolojisini etkileyerek demokratik süreçlere müdahale etme kapasitesine sahiptir (NATO StratCom, 2023b). Avrupa Birliği Komisyonu, dezenformasyonun göç politikalarını şekillendirdiğini ve özellikle seçim dönemlerinde manipülatif içeriklerin göçmen karşıtı oyları mobilize etmek amacıyla kullanıldığını raporlamıştır. Bu durum, göçün yalnızca insani veya sosyolojik değil, aynı zamanda hibrit bir güvenlik tehdidi olarak analiz edilmesini zorunlu kılmaktadır (European Commission, 2024c).

Dijital alandaki güvenlik yönetimi eksiklikleri, göçmenlerin bireysel güvenliğini de doğrudan etkilemektedir. Sahte iş ilanları, yasa dışı göç rotalarını gösteren dijital haritalar, kaçakçılık şebekelerinin sosyal medya üzerinden yürüttüğü faaliyetler, göçmenlerin hayatlarını riske atan dijital hileli yönlendirme örneklerindendir (IOM, 2022). Ayrıca göçmenlerin kişisel verilerinin yasa dışı yollarla ele geçirilmesi, dijital kimlik hırsızlığı

yoluyla suç örgütlerinin finansal faaliyetlerinde kullanılabilmektedir. Bu nedenle dijital güvenlik, göç çalışmalarında yalnızca ikincil bir tema değil, göç sürecinin bütün aşamalarını etkileyen birincil güvenlik başlığı haline gelmiştir.

Günümüzde dijitalleşmenin güvenlik yönetimi üzerindeki etkileri, yalnızca risk perspektifinden değil, aynı zamanda fırsat perspektifinden de değerlendirilmelidir. Dijital göç yönetim sistemleri, biyometrik veri tabanları, uluslararası işbirliği ağları ve yapay zekâ destekli analiz araçları, göç akışlarının daha etkin şekilde yönetilmesini sağlayabilmektedir (UN Global Digital Compact, 2024, s. 8-15). Ancak bu araçların eksik uygulanması, veri güvenliği ihlalleri ve algoritmik önyargılar gibi yeni tür riskler yaratmaktadır. Dolayısıyla dijitalleşme, göç bağlamında hem güvenlik risklerinin kaynağı hem de bu risklerin yönetilmesinde stratejik bir araç olarak çift yönlü bir rol üstlenmektedir.

2.6. Algılanan Güvenlik Riski ve Nesnel Güvenlik Riski

Algılanan güvenlik riski bireylerin veya toplumun belirli bir olgu, olay ya da grubu ne ölçüde güvenlik tehdidi olarak değerlendirdiğini ifade etmektedir. Bu risk türünde belirleyici olan yalnızca gerçekleşen olayların veya ölçülebilir güvenlik göstergelerinin düzeyi değil, söz konusu olayların medya, siyasal söylem ve toplumsal etkileşim süreçleri içerisinde nasıl anlamlandırıldığıdır. Bu noktada Buzan vd. (1998) güvenlikleştirme yaklaşımı önem kazanmaktadır. Güvenlikleştirme yaklaşımına göre bir konunun güvenlik tehdidi hâline gelmesi yalnızca somut risk düzeyiyle değil, siyasal aktörler ve söylemsel süreçler aracılığıyla tehdit olarak sunulması ve bu çerçevenin toplumsal karşılık bulmasıyla da ilişkilidir. Çalışmada incelenen veriler de Suriyelilere yönelik güvenlik kaygısının bazı durumlarda nesnel suç göstergelerinden farklılaşabildiğini ve medya ile dijital platformlardaki söylemlerin bu algının oluşumunda etkili olabildiğini göstermektedir (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998).

Nesnel güvenlik riski ise, güvenliğe ilişkin bir tehdidin veya riskin toplumsal algıdan bağımsız olarak gözlemlenebilir ve ölçülebilir göstergeler üzerinden değerlendirilmesini ifade etmektedir. Bu çalışmada nesnel güvenlik risklerinin değerlendirilmesinde kamu düzeni ve suç verileri, düzensiz göç ve insan kaçakçılığı, sınır güvenliği, halk sağlığı ve kamu hizmetleri üzerindeki etkiler gibi alanlara ilişkin resmî istatistikler, kurumsal

raporlar ve akademik araştırma bulguları esas alınmaktadır. Bu çerçevede bir olgunun toplum tarafından yüksek düzeyde tehdit olarak algılanması, tek başına nesnel bir güvenlik riskinin aynı düzeyde bulunduğunu göstermemektedir. Nitekim çalışmada incelenen literatür, resmî veriler ve kurumsal raporlar, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerle ilişkilendirilen güvenlik risklerinin tek boyutlu olmadığını ve farklı güvenlik alanlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu nedenle nesnel güvenlik riski ile algılanan güvenlik riski arasındaki ayrım, çalışmanın temel analitik çerçevelerinden birini oluşturmaktadır. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye'deki güvenlik etkilerini değerlendirirken yalnızca toplumsal kaygılardan hareket etmek, algılanan tehdidin nesnel riskle aynı olduğu sonucuna yol açabileceği gibi yalnızca resmî güvenlik göstergelerine odaklanmak da toplumsal güvenlik algısının kamu düzeni ve toplumsal uyum üzerindeki etkilerini göz ardı edebilmektedir. Bu nedenle çalışmada nesnel güvenlik göstergeleri ile algısal güvenlik boyutu birlikte değerlendirilmekte ve bu iki boyutun hangi alanlarda örtüştüğü, hangi alanlarda ise birbirinden ayrıştığı ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler in Türkiye’de ortaya çıkardığı güvenlik risklerini çok boyutlu bir perspektifle incelemektir. Çalışmada, kamu düzeni, suç korkusu, düzensiz göç ve insan kaçakçılığı, toplumsal uyum sorunları, sağlık hizmetleri üzerindeki baskı, dijital mecralarda üretilen dezenformasyon ve algısal güvenlik kaygıları gibi farklı risk alanları birlikte değerlendirilmektedir. Bu kapsamda çalışma, göç olgusunun yalnızca geleneksel güvenlik anlayışıyla açıklanamayacağını, toplumsal, ekonomik, sağlık ve yönetsel boyutlarıyla çok katmanlı bir güvenlik meselesi oluşturduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tez kapsamında kullanılan temel bilimsel yöntem literatür taraması ve doküman analiz teknikleridir. Literatür taraması, bir konuyla ilgili daha önce yayımlanmış akademik kitap, makale, tez ve raporların sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Amacı, araştırma konunuzdaki bilgi boşluklarını keşfetmek ve çalışmanızı mevcut bilimsel birikim içinde doğru bir şekilde konumlandırmaktır.

Literatür taraması kapsamında göçle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına ait rapor, belge ve arşivler incelenmiştir. Göç konusunda çalışan STK’ların saha çalışmaları, belge ile raporları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Kuşkusuz göç konusunda önemli bir diğer aktör yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler göçün neden olduğu tüm sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmakta, yaşanan uyum sorunu yine kentsel mekanda tezahür etmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlere ait dokümanlar ve iyi uygulama örnekleri tez kapsamında detaylı bir biçimde incelenmiştir. Son olarak göç konusunda çalışan akademisyenlerin doktora, yüksek lisans tezleri başta olmak üzere makale, rapor, kitap ve kitap bölümleri taramadan geçirilmiştir. İl örneği üzerinden yapılan, saha çalışması içeren (anket, yüz yüze görüşme, odak görüşme grupları vb.) ve belli konularda yoğunlaşmış (uyum sorunu, sağlık hizmetleri, güvenlikleştirme, mekânsal ayrışma, kamu hizmetlerine erişim vb.) akademik çalışmalar bizim için ayrı bir önem taşımaktadır.

Literatür taraması kapsamında incelenen belge ve dokümanlar hem anahtar kelimeler üzerinden hem de içerik üzerinden analiz edilmektedir. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi,

sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, alanyazında çoğunlukla diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak hizmet ederken, tek başına bir yöntem olarak da kullanılmaktadır.

Bu araştırmada geliştirilen hipotezler, göç yoğunluğu, kamu hizmetleri üzerindeki baskı algısı, toplumsal uyum düzeyi, medya etkisi ve kurumsal güven gibi değişkenlerin, Suriyelilere yönelik güvenlik riski algısı üzerindeki etkisini test etmeyi amaçlamaktadır.

H1: Türkiye’de geçici koruma kapsamında yer alan Suriyeliler güvenlik riskleri oluşturmaktadır.

H2: Suriyeli göçü Türk toplumunda kamu düzeninin tehdit altında olduğu yönündeki ”algısal risk üretimini” doğrusal olarak artırmaktadır.

H3: Suriyeli göçü Türk toplumundaki suç korkusunu artırmaktadır.

H4: Suriyeli göçü sonrasında artan kamu hizmet yükü Suriyeli göçüne olan bakışı olumsuz yönde etkilemektedir.

H5: Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik güvenlik riski algısı, bireylerin kişisel özelliklerine göre (yaş, eğitim düzeyi, ikamet edilen il ve medya kullanım alışkanlıkları) anlamlı farklılıklar göstermektedir.

H6: Göç kaynaklı güvenlik risklerinin çok boyutlu yapısı (sağlık, siber, toplumsal vb.), tek boyutlu ”güvenlikçi” politikaların yetersiz kalmasına neden olmaktadır

H1 hipotezi, Suriyeli nüfus yoğunluğunun artmasının, nesnel suç verilerinden bağımsız olarak ev sahibi toplumda kamu düzeninin bozulacağı yönünde bir algısal risk üretimini tetiklediğini varsaymaktadır. Kentlerde göçmen görünürlüğünün artması ile güvenlik kaygısı arasında doğrusal bir ilişki olduğu, ancak bu kaygının çoğu zaman somut olaylardan ziyade psikolojik bir istikrarsızlık hissinden beslendiği ileri sürülmektedir. Güvenikleştirme kuramı çerçevesinde, kitlesel göçün istatistiksel bir suç artışı yaratmasa dahi toplum nezdinde bir “asayiş krizi” olarak inşa edilme süreci analiz edilmektedir.

H2, bu hipotez, göç olgusunun toplumda doğrudan suç oranları üzerinden değil, daha çok algı temelli güvenlik kaygıları üzerinden anlamlandırıldığını savunmaktadır. Suriyelilere yönelik görünürlüğün artması, bireylerde kamu düzeninin zayıfladığına dair bir kanaat

oluşturmakta; bu durum nesnel gerçeklikten bağımsız bir risk üretimine yol açmaktadır. Böylece göç, güvenlikleştirme sürecinde söylemsel olarak tehdit kategorisine taşınmaktadır.

H3, bu hipotez, özellikle sosyal medya ve dijital mecralarda yayılan dezenformasyonun, bireylerin suç algısını artırarak göçmenleri potansiyel tehdit olarak konumlandırıldığını ileri sürmektedir. Dijital ortamda üretilen manipülatif içerikler, yerel olayları genelleştirerek toplumda yaygın bir suç korkusu oluşturmakta ve bu korku güvenlikleştirme sürecini hızlandırmaktadır. Böylece göç, insani bir olgudan ziyade “varoluşsal tehdit” olarak algılanabilmektedir.

H4, bu hipotez, sağlık, eğitim ve belediye hizmetleri üzerindeki kapasite baskısının toplumda rekabet ve yük algısı yarattığını savunmaktadır. Kamu hizmetlerinde yaşanan yoğunluk hissi, ekonomik ve sosyal baskıların doğrudan bir güvenlik tehdidi olarak yorumlanmasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, refah ve ekonomik güvenlik boyutları, klasik asayiş anlayışının ötesine geçerek güvenlik algısının önemli belirleyicileri haline gelmektedir.

H5, bu hipotez, güvenlik algısının toplumda homojen olmadığını; yaş, eğitim düzeyi, yaşanılan bölge ve medya kullanımı gibi sosyo-demografik faktörlere bağlı olarak farklılaştığını ileri sürmektedir. Bireylerin toplumsal konumu ve deneyimleri, göçmenlere yönelik risk algısını doğrudan şekillendirmekte; bu durum güvenlik kaygısının çok katmanlı ve değişken bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

H6, bu hipotez, göçün yalnızca asayiş boyutuyla değil, sağlık, ekonomi, toplumsal uyum ve dijital güvenlik gibi birçok alanı etkileyen çok boyutlu bir olgu olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle yalnızca kolluk odaklı politikaların yetersiz kalacağı, bunun yerine veriye dayalı, kurumlar arası koordinasyonu içeren bütünlük bir güvenlik yönetişimi modeli gerekliliği ortaya konulmaktadır. Amaç, sürdürülebilir ve kapsamlı bir risk yönetimi yaklaşımının etkinliğini test etmektir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, Suriyeli sığınmacı göçünün Türkiye’de ortaya çıkardığı olası güvenlik riskleri, hukuki, demografik ve iç güvenlik boyutlarıyla ele alınmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle Türkiye’de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsü ve geçici koruma rejiminin dayandığı hukuki çerçeve açıklanmakta, ardından geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye’deki hareketliliği, nüfusun yıllar içerisindeki değişimi ve göç sürecinin gelişimi incelenmektedir. Bölümün temel ağırlığını oluşturan güvenlik riskleri ise birbirleriyle ilişkili sekiz alan üzerinden değerlendirilmektedir. Bu kapsamda güvenlikleştirme süreci ve medya söylemleri, asayiş olayları ve suç korkusu, insan kaçakçılığı ve sınır güvenliği, halk sağlığı riskleri, siyasal kutuplaşma, nefret söylemi ve toplumsal ayrışma, aşırı sağ söylemler, radikalleşme ve terör, çeteleşme, gettolaşma ve sosyal dışlanma ile dezenformasyon ve güvenlik yönetimi ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Söz konusu risk alanlarının birlikte ele alınmasıyla, Suriyeli göçünün güvenlik üzerindeki etkilerinin yalnızca suç ve asayiş verilerine indirgenmesinin önüne geçilmesi, nesnel güvenlik göstergeleri ile toplumsal güvenlik algısının hangi noktalarda örtüştüğünün veya birbirinden ayrıştığının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Böylece bölüm, göçü başlı başına bir güvenlik tehdidi olarak kabul eden genelleyici bir yaklaşım yerine, Türkiye özelinde hangi risklerin ortaya çıktığını, bu risklerin hangi koşullarda belirginleştiğini ve güvenlik algısının oluşumunda hangi faktörlerin etkili olduğunu mevcut veriler ve literatür bulguları üzerinden değerlendirmektedir.

4.1. Türkiyedeki Suriyelilerin Hukuksal Statüsü

Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ni kabul ederken sözleşmenin uygulanmasına ilişkin coğrafi sınırlama koymuştur. Bu çekinceye göre Türkiye, yalnızca Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda yerinden edilen kişilere mülteci statüsü tanımaktadır. Başka bir ifadeyle Avrupa dışındaki ülkelerden gelen sığınmacılar Türkiye’de uluslararası hukuk anlamında “mülteci” statüsünde kabul edilmemektedir. Türkiye bu sınırlamayı 1967 Protokolü’nü kabul ederken de kaldırmamış ve söz konusu coğrafi çekinceyi korumaya devam etmiştir. Bu nedenle Türkiye’ye Orta Doğu, Asya veya Afrika’dan gelen kişiler uluslararası hukuk bağlamında doğrudan mülteci statüsü elde edememekte, farklı koruma

mekanizmaları kapsamında değerlendirilmektedir.

Bu hukuki çerçeve, özellikle 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında Türkiye’ye yönelen kitlesel göç hareketi açısından belirleyici olmuştur. Türkiye, coğrafi sınırlama nedeniyle Suriye’den gelen kişilere mülteci statüsü tanımak yerine “geçici koruma” rejimini uygulamaya koymuştur. 2013 yılında kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği, Türkiye’de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsünü belirleyen temel düzenlemeleri oluşturmuştur. Bu çerçevede Suriyeliler bireysel mülteci statüsü yerine kitlesel koruma mantığına dayanan geçici koruma sistemi kapsamında değerlendirilmiş ve Türkiye’de kalışları bu özel hukuki rejim üzerinden düzenlenmiştir.¹

Geçici koruma sistemi, kitlesel göç hareketleri karşısında hızlı ve idari açıdan uygulanabilir bir koruma mekanizması sağlamayı amaçlamaktadır. Bu sistem kapsamında Suriyelilere geri göndermeme ilkesi doğrultusunda Türkiye’de kalma hakkı tanınmakta, sağlık, eğitim ve belirli sosyal hizmetlere erişim gibi temel haklar sağlanmaktadır. Ancak bu statü bireysel mülteci statüsünden farklı olarak kalıcı bir yerleşim hakkı veya vatandaşlık garantisi içermemekte, daha çok kitlesel sığınma durumlarına yönelik geçici bir koruma mekanizması niteliği taşımaktadır (İçduygu, 2015, s. 8; Kirişçi, 2007, s. 71).

Doktrindeki tartışma, tam da bu ayrımında yoğunlaşır. Eleştirel görüş, “geçici” kavramının uzayan krizlerde kalıcılığa paradoksu ürettiğini, belirsiz statü ve geçici belgelerin işgücü piyasası, sosyal haklara erişim ve uzun vadeli uyum açısından kırılganlık yarattığını savunur (İçduygu, 2015, s. 6, Karasu, 2018b). Savunucu görüş ise geçici korumanın kitlesel akın koşullarında bireysel mültecilik prosedürlerini felç etmeden non-

¹6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 61. maddesine göre *mülteci*; Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri sebebiyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen yabancıdır. Kanunun 62. maddesine göre *şartlı mülteci*; Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar nedeniyle aynı gerekçelerle ülkesini terk eden ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına izin verilen kişidir. Kanunun 63. maddesine göre *ikincil koruma*; mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen ancak ülkesine geri gönderildiği takdirde ölüm cezasına mahkûm olacak, işkence veya insanlık dışı muameleye maruz kalacak ya da uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehdit altında bulunacak kişilere sağlanan koruma statüsüdür. Kanunun 91. maddesinde ise *geçici koruma*; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen ve acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen veya sınırları geçen yabancılara sağlanan koruma rejimi olarak düzenlenmiştir.

refoulement ilkesini işler tuttuğunu, kayıt, kimlik, eğitim-sağlık erişimi ve çalışma izni düzenekleriyle fiilî koruma sağladığını vurgular (UNHCR, 2016, IOM, 2022). Nitekim AB'nin Ukrayna örneğinde yaptığı gibi, geniş ölçekli ve ani akınlar karşısında geçici/istismar-dirençli toplu koruma mekanizmaları, uluslararası rejimde meşru bir seçenek olarak kabul görmektedir (European Commission, 2022b).

Türkiye uygulamasında geçici koruma rejimi, sınır aşan koruma mantığını iç güvenlik ve kamu düzeni parametreleriyle birlikte çalıştıran hibrit bir yapıya sahiptir. Kayıt ve kimliklendirme süreçleri, coğrafi dağıtım ve ikamet bağlama uygulamaları, çalışma izni rejimi ve kamu hizmetlerine erişim mekanizmaları, hem koruma politikalarının hem de risk yönetimi araçlarının kesişim noktalarını oluşturmaktadır. Özellikle 15 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma piyasasına katılımını belirli usul ve sınırlamalar çerçevesinde düzenleyerek bu kesişimi kurumsal düzeyde görünür kılmıştır. Bu model, AB'nin geçici koruma mimarisiyle işlevsel benzerlikler taşır. Hızlı kabul, temel haklara erişim, iç güvenlik taraması ve uzun vadede ya sürdürülebilir uyum, ya da güvenli-gönüllü dönüş ikileminde politika setlerinin devreye alınması benzer özelliklerdendir (Council of the European Union 2001/55/EC, UNHCR, 2014). Buna karşılık, statünün adlandırılması (mülteci yerine Geçici Koruma [GK]) ve toprak ilkesi (*ius soli*) - kan/soy ilkesi (*ius sanguinis*) gibi vatandaşlığa uzanan kalıcı statü patikalarının sınırlı oluşu, literatürde “de facto mültecilik” ve “hak eşdeğerliliği” tartışmalarını canlı tutmaktadır (Castles, 2017, s. 152, UNHCR, 2016).

Hukuki tasarım ile uygulama arasındaki açıklık, ikinci bölümün ilerleyen kısımlarında gösterilecek verilerde netleştirilmeye çalışılacaktır, ancak normatif düzeyde iki nokta şimdiden tespit edilebilir. Birincisi, GK rejimi geri göndermeme ilkesini ve kitlesel akınlarda toplu koruma mantığını ulusal hukuka içselleştirmiştir (RG, Sayı: 28615, 2013; Sayı 29153, 2014). İkincisi, “geçicilik” varsayımı uzun süreli krizlerde belirsizliği üretebilir, bu belirsizlik hukuki güvenlik, çalışma-ikamet istikrarı ve sosyal uyum üzerinde dolaylı güvenlik risklerine evrilebilir (IOM, 2022, OECD, 2023b). Bu nedenle çağdaş yaklaşım, geçici korumayı dinamik bir rejim olarak, belirli eşiğe ulaşan durumlarda uyumodaklı kalıcılık araçları

(nitelikli ikamet, uzun dönem ikamet, eğitim-istihdam köprüleri) ve onurlu-güvenli-gönüllü dönüş senaryolarıyla tamamlamayı önerir (UNHCR, 2018; European Commission, 2022b).

Karşılaştırmalı düzlemde, AB Geçici Koruma Direktifi'nin Ukrayna aktivasyonu ile Türkiye'nin GK sistemi arasında üç yapısal benzerlik göze çarpar: hızlı kayıt ve koruma, temel haklara erişim (sağlık/eğitim/çalışma), aile bütünlüğü ve kırılgan gruplara öncelik. Farklar ise daha çok statüye geçiş yolları ve vatandaşlığa erişim gibi kalıcılık değişkenlerine yoğunlaşır. AB uygulaması, üye devlet düzeyinde farklılaşan kalıcı ikamet yolları tanırken, Türkiye'de kalıcılık daha sınırlı ve idari takdire daha bağımlıdır (Council of the European Union, 2001; OECD, 2023b). Buna karşılık, Türkiye'nin coğrafi konumuna bağlı yoğun ve sürekli akın baskısı altında GK rejimini operasyonel tutabilmesi, uygulama kapasitesi açısından dikkat çekici bir vaka olarak literatürde yer bulmaktadır (IOM, 2022).

4.2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Hareketinin Tarihsel Seyri ve Demografik Göstergeleri

Suriye İç Savaşının Mart 2011'de başlamasıyla birlikte Türkiye, tarihinde benzeri görülmemiş büyüklükte ve hızda bir kitlesel göç hareketiyle karşı karşıya kalmıştır. UNHCR, Suriyeliler' in bu kitlesel hareketine 21. yüzyılın en belirgin zorunlu yerinden edilmelerinden biri olarak tanımlamaktadır (UNHCR, 2012). Türkiye'nin 29 Nisan 2011 tarihinde ilk Suriyelileri "misafir" olarak kabul etmesi, başlangıçta geçici bir sığınma hareketi olarak değerlendirilmiş, ancak çatışmanın uzamasıyla birlikte bu durum geçici bir insani krizden kalıcı demografik dönüşüme evrilmiştir (İçduygu ve Şimşek, 2016a, s. 60-61). Göçün ilk aşaması "sınır illerine yoğun yığılma" şeklinde ortaya çıkmış, ikinci aşamada ise büyükşehirlerde kümelenme ve heterojen yerleşim yapıları görülmüştür (İçduygu ve Şimşek, 2016b, s. 8-10).

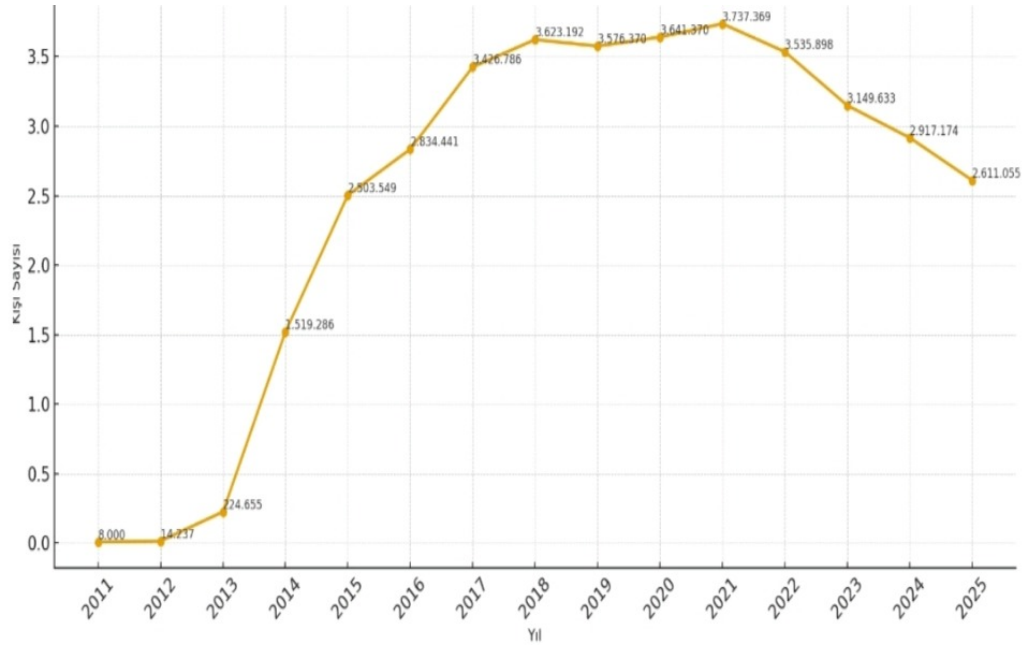
2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyelilere hukuki statü verilmiş ve bugünkü göç yapısının temelleri atılmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre, 2015 yılı, Türkiye'ye yönelik geçici koruma kapsamındaki Suriyeli akınında dramatik artışın yaşandığı en kritik dönüm noktalarından biri olmuştur. UNHCR'nin Syria Regional Refugee Response veri portalında yer alan bilgilere göre, 2015 yılı sonu itibarıyla Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı

yaklaşık 2,5 milyona ulaşmıştır (UNHCR, 2015). Aynı yıl Avrupa'ya yönelik büyük göç dalgası, Türkiye'nin göç politikasının yalnızca ulusal değil, bölgesel ve küresel ölçekte önem kazandığını göstermiştir. Bu dönemde Türkiye, Avrupa Birliği ile 18 Mart 2016 Mutabakatı'nı imzalamış, düzensiz geçişlerin azaltılması karşılığında AB, Türkiye'ye mali destek ve vize serbestliği sürecini işletme taahhüdünde bulunmuştur (European Commission, 2016).

2017–2020 döneminde Suriyeli nüfusu 3,5 milyona ulaşmış ve kentsel alanlara yerleşim, eğitime katılım, çalışma izni başvuruları ve doğum oranlarıyla birlikte geçici toplumsal varlıktan kalıcı yerleşim yapısına geçiş belirgin hale gelmiştir. 2019 yılından itibaren Suriyeliler arasında gönüllü geri dönüş eğilimleri görülmeye başlanmış, Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekât bölgelerine yönelik dönüşler belirli oranlarda gerçekleşmiştir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD],2020).

2021 sonrası dönemde ise hem pandemi etkisi hem de ekonomik faktörler nedeniyle nüfus artış hızında yavaşlama gözlenmiş, fakat doğum oranları nedeniyle toplam nüfus yüksek seyrini korumuştur. 2024 yılı Aralık verilerine göre Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayısı 2,9 milyon olarak raporlanmıştır (GİB, 2024b). Bu durum, göçün artık kriz odaklı değil, yapısal bir demografik gerçeklik haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Bu tarihsel süreç, yalnızca göç hareketlerinin kronolojik bir sıralaması değil, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal güvenliği, toplumsal bütünlüğü ve sosyoekonomik dengeleri açısından derin etkiler doğuran bir dönüşüm sürecidir. Bu nedenle göçün seyrini analiz etmek, tezin temel araştırma sorularına doğrudan giriş niteliği taşımaktadır. Bu tarihsel seyri görsel olarak anlamlandırmak ve göç dinamiklerinin zamansal dağılımını analiz etmek amacıyla, 2011–2025 yılları arasında Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilerin nüfus değişimleri aşağıdaki Şekil 2 ile gösterilmektedir. Grafik, göçün ani sıçrama yaptığı dönemleri, politika değişikliklerinin etkilerini ve 2020 sonrası demografik plato sürecini açıkça ortaya koymaktadır.

Şekil 4.1. Türkiye’deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, 2025

2017 sonrasında Suriyeli nüfusun büyük ölçüde şehirlerde yerleşik hâle gelmesiyle birlikte, geçici koruma altındaki nüfusun istihdam ve çalışma izni başvuruları yoğunlaşmıştır. Türkiye’de göç yönetiminin “kalıcılaşma ve kentleşme evresi” olarak tanımlanabilecek bu dönemde, Suriyelilerin kayıtlı istihdam kanallarına yöneliminde artış eğilimi gözlenmektedir. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, 2024 yılında yabancılara verilen çalışma izinlerinin toplam sayısı 300 binin üzerine çıkmıştır. Bu izinler içerisinde Suriyeliler en büyük grubu oluşturmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, Suriyelilere verilen çalışma izinlerine ilişkin ülke bazlı detaylı veriler kamuya açık kaynaklarda sınırlı düzeyde yer almakta olup, akademik çalışmalarda kullanılabilecek en güncel ve doğrulanmış veri 2023 yılına aittir. Nitekim 2023 yılında Suriyelilere verilen çalışma izni sayısı 108.520 olarak gerçekleşmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [ÇSGB], 2024). Bu veriler, Suriyeli nüfusun yalnızca insani koruma bağlamında değil, aynı zamanda işgücü piyasasına katılım üzerinden de Türkiye’nin göç yönetimi ve kamu politikalarının merkezinde yer aldığını ortaya koymaktadır.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin demografik yapısı, göç hareketinin yalnızca

sayısal büyüklükten ibaret olmadığını, Türkiye’de toplumsal, ekonomik ve güvenlik temelli derin etkiler yaratan bir nüfus dönüşümüne işaret ettiğini göstermektedir. Göç İdaresi Başkanlığı ve UNHCR verilerine göre Suriyeli nüfusun %46,2’si 18 yaş altı olup, bu durum göçün çocuk ve genç nüfus ağırlıklı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır (GİB, 2026, UNHCR, 2025). Bu demografik görünüş, eğitim, sağlık, sosyal uyum ve güvenlik politikalarının uzun vadeli bir planlama bakış açısıyla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Genç erkek nüfusun toplam Suriyeli nüfus içindeki yüksek payı (ortalama %32) göç literatüründe güvenlik algısı, işgücü rekabeti ve toplumsal gerginlik bağlamında kritik bir gösterge olarak değerlendirilmektedir. Literatürde genç ve işsiz göçmen erkeklerin varlığının özellikle ekonomik kriz dönemlerinde suç korkusunu artırdığı ve medyanın söylemsel gücüyle bu korkunun “güvenlik tehdidi” olarak yeniden üretilebildiği vurgulamaktadır (Baban, Ilcan ve Rygiel, 2017, s. 51). Nitekim 2024 Kayseri ve 2024 Afyonkarahisar olaylarında genç erkek Suriyelilere yönelik linç girişimleri, demografik yoğunluk ve ekonomik rekabet algısıyla doğrudan ilişkilendirilmiştir (DW Türkçe, 2024).

Mekânsal dağılım da demografik baskının güvenlik risklerine dönüşme potansiyelini göstermektedir. İstanbul, Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay ve Adana gibi illerde Suriyelilerin yerel nüfusa oranı %15’in üzerindedir (GİB, 2026). Uluslararası literatür, kamu yatırımlarının yetersiz kaldığı yüksek göçmen yoğunluklu mahallelerde gettolaşma, suç örgütlerinin etki girişimleri ve ekonomik dışlanmaya bağlı uyum zorluklarının daha belirgin şekilde ortaya çıktığını göstermektedir (Hansen, 2021, s. 172).

2024 yılının son çeyreğinde Suriye’de yaşanan siyasal dönüşüm ve yönetim değişikliği süreci, Türkiye’de uzun süredir tartışılan “kitlesel geri dönüş” beklentilerini yeniden gündeme taşımıştır. Özellikle 8 Aralık 2024 sonrasında Türkiye, “gönüllü, güvenli, onurlu ve düzenli geri dönüş” politikasını daha görünür biçimde uygulamaya başlamış, Göç İdaresi Başkanlığı koordinasyonunda gönüllü geri dönüş süreçlerine ilişkin idari mekanizmalar hızlandırılmıştır (GİB, 2025).

İçişleri Bakanlığı tarafından 2026 yılında yapılan açıklamaya göre, 8 Aralık 2024 sonrasında Türkiye’den Suriye’ye gönüllü geri dönüş yapan Suriyeli sayısı 667.565 olarak kaydedilmiştir. Aynı açıklamada, 2016 yılından 2026 Mayıs ayına kadar Türkiye’den gönüllü,

güvenli, onurlu ve düzenli şekilde geri dönüş yapan toplam Suriyeli sayısının ise 1.407.568 olduğu belirtilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2026). Bununla birlikte Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı aynı dönem itibarıyla 2.280.542 seviyesinde bulunmaktadır (GİB, 2026).

Bu veriler, geri dönüşlerde belirli bir artış yaşandığını göstermekle birlikte, kamuoyunda beklenen ölçekte ani ve kitlesel bir geri dönüşün gerçekleşmediğini ortaya koymaktadır. Kitlesel geri dönüşün sınırlı kalmasının temel nedenlerinden biri, Suriye’de siyasal değişim yaşanmasına rağmen ekonomik altyapının, sağlık sisteminin, barınma imkânlarının ve istihdam kapasitesinin halen yetersiz olmasıdır. Ayrıca yaklaşık on bes yılı aşkın süredir Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin önemli bir bölümü kent yaşamına uyum sağlamış, çocuklar eğitim sistemine dahil olmuş, ekonomik ilişkiler kurulmuş ve sosyal aidiyetler kısmen Türkiye merkezli hale gelmiştir. Özellikle Türkiye’de doğan yeni kuşak Suriyelilerin sayısındaki artış, geri dönüş kararlarını yalnızca güvenlik ekseninden çıkararak eğitim, ekonomik sürdürülebilirlik ve yaşam standartları gibi çok boyutlu faktörlerle ilişkili hale getirmiştir. Bu durum, Suriyeli nüfus meselesinin artık yalnızca geçici bir insani kriz değil, uzun vadeli demografik ve toplumsal bir yönetim alanı olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.3. Sığınmacı Göçünün Yarattığı Olası Güvenlik Riskleri

Göç hareketinin başlangıcında yalnızca insani bir sorumluluk çerçevesinde ele alınan Suriyeli nüfus, zamanla güvenlikleştirme söylemlerinin merkezine yerleşmiş, medya temsilleri, siyaset dili ve kamuoyu algısı üzerinden güvenlik risklerinin yeniden üretildiği bir toplumsal tartışma alanı oluşturmuştur. Bu bölümde geçici koruma kapsamındaki Suriyelele birlikte ortaya çıkan güvenlik riskleri, yalnızca kriminal olaylara indirgenmeden, sınır güvenliğinden dijital dezenformasyona, radikalleşme süreçlerinden toplumsal ayrışmaya kadar yapısal bir analiz çerçevesiyle ele alınacaktır. Böylece, tezin kuramsal bölümünde ortaya konulan güvenlik alanları ile uygulamada Türkiye’de yaşanan somut olgular arasındaki ilişki ortaya konulacak, bu risklerin yalnızca mevcut durumu değil, gelecekteki toplumsal yapıyı şekillendirme potansiyeli de değerlendirilecektir.

4.3.1. Güvenlikleştirme Süreci ve Medya Söylemleri

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere ilişkin söylem, ilk yıllarda ağırlıklı olarak insani yardım ve misafirlik çerçevesinde kurulmuş olsa da, zaman içinde özellikle seçim dönemleri, ekonomik daralma ve kamu düzeni tartışmalarıyla birlikte daha belirgin biçimde güvenlikleştirilen bir eksene kaymıştır. Türkiye’de seçim dönemleri boyunca yayımlanan 12.794 gazete haberini inceleyen bir çalışma, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin medya söyleminde giderek daha sık “yük”, “tehdit”, “kamu düzeni sorunu” ve “sınır güvenliği meselesi” çerçevesinde sunulduğunu göstermektedir. Aynı çalışma, siyasal iklim sertleştikçe medya temsilinin de insani çerçeveden güvenlik çerçevesine kaydığını ortaya koymaktadır (Çetin & Gürelli, 2024, s. 79).

Bu güvenlikleştirme yalnızca geleneksel medya ile sınırlı değildir, dijital mecralarda dolaşıma giren yanıltma haber içerikleri de sığınmacıların “ekonomik yük”, “kültürel tehdit” veya “kamusal risk” olarak yeniden çerçevelenmesinde önemli rol oynamaktadır. Deprem dönemi sonrasında sosyal medyada Suriyelilere yönelik dezenformasyonu inceleyen bir araştırma, kriz anlarında göçmen karşıtı yanlış bilgilerin hızla yayılabildiğini ve bu içeriklerin toplumsal gerilimi artırıcı bir işleve sahip olduğunu göstermektedir (Sungar, 2024, s. 128). Benzer biçimde, Türkiye’de sosyal medyada göç ekseninde üretilen İslamofobik söylemleri inceleyen bir çalışma, göçmenlerin dijital mecralarda “uyumsuz”, “tehditkâr” ve “istenmeyen öteki” olarak kodlandığını, bunun da dijital ötekileştirme ve düşmanlaştırmayı beslediğini ortaya koymaktadır (Uzun & Tiryaki, 2025, s. 151).

Türkiye’de yerel düzeyde yaşanan bazı olaylar da bu söylemsel güvenlikleştirmenin toplumsal gerilim üretme kapasitesini göstermektedir. Altındağ olaylarını inceleyen bir akademik çalışma, 10 Ağustos 2021’de bir asayiş olayı sonrasında Suriyelilere yönelik toplu şiddetin ortaya çıktığını ve olayın kısa sürede “Türk toplumu ile geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler arasında büyük bir kırılma” olarak çerçevelendiğini belirtmektedir (Çapcıoğlu & Çınar, 2024, s. 13). Kayseri’de 1 Temmuz 2024’te Suriyelileri hedef alan şiddet olaylarının medya söylemini inceleyen bir başka araştırma da, farklı ideolojik çizgideki gazetelerin aynı olayı farklı çerçevelerle sunsa da, medyanın olayın anlamlandırılmasında ve egemen söylemin yeniden üretiminde belirleyici rol oynadığını göstermektedir (Tok, 2025, s. 156).

Göçün güvenlikleştirilmesinde medya söylemleri yalnızca haber diliyle sınırlı değildir, görseller, başlık seçimleri, haberin sunum şekli ve hangi olayların öne çıkarıldığı da bu süreci belirleyen temel bileşenlerdir. Medya Kuramı'na göre bir konunun nasıl sunulduğu (framing effect), kamuoyunun onu nasıl algıladığını belirler (Entman, 1993, s. 52-53). Örneğin, aynı olay “Suriyeli genç saldırdı” başlığı ile “Asayiş olayı yaşandı” başlığı arasında dramatik bir algı farkı yaratmaktadır. Bu tür ayrımlar, Suriyeli nüfusu homojen bir tehdit olarak sunarak, bireysel suçları kolektif kimliğe yükleme mekanizması oluşturur.

Avrupa’da özellikle 2015 göç dalgası sırasında Daily Mail, Bild ve Le Figaro gibi ana akım gazeteler, sığınmacıları ‘istila’ (invasion) veya ‘göçmen ordusu’ (army of migrants) gibi militarist metaforlarla çerçevelemiştir. Cardiff Üniversitesi’nin UNHCR için hazırladığı içerik analizi raporu (2016), özellikle İngiliz sağ basınının sığınmacıları sistematik olarak bir ‘tehdit’ unsuru şeklinde sunduğunu ve bu dilin toplumsal kutuplaşmayı körüklediğini saptamıştır. Örneğin, The Sun gazetesinde yer alan ve mültecileri aşağılayan ifadeler uluslararası kamuoyunda nefret söylemi olarak değerlendirilmiş, medyanın bu yanıltıcı ve kışkırtıcı dili, sığınmacı krizinin bir insani meseleden ziyade bir güvenlik krizine dönüşmesinde katalizör görevi görmüştür (Berry, Garcia-Blanco ve Moore, 2016).

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik kamuoyu algısının zaman içinde belirgin biçimde değiştiği çeşitli akademik çalışmalar ve kamuoyu araştırmaları tarafından ortaya konulmaktadır. Suriye iç savaşının ilk yıllarında Türkiye’de hâkim olan söylem, büyük ölçüde insani yardım ve “misafirlik” anlayışı etrafında şekillenmiştir. Nitekim hükümet yetkilileri ve siyasi aktörler Suriyelileri sıklıkla “misafir” olarak tanımlamış ve ensar–muhacir söylemi üzerinden toplumsal kabulü güçlendirmeye yönelik bir çerçeve oluşturmuştur (Toğral Koca, 2016). Bununla birlikte zaman içinde kamuoyu algısında belirgin bir dönüşüm yaşandığı görülmektedir. Türkiye’de yapılan kamuoyu araştırmaları ve anketler, özellikle 2015 sonrası dönemde Suriyelilere yönelik tutumların giderek daha olumsuz hale geldiğini göstermektedir. Örneğin Türkiye genelinde gerçekleştirilen bir kamuoyu araştırmasında katılımcıların önemli bir kısmı geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere ülke ekonomisine yük getirdiğini düşündüğünü ifade etmiş, benzer araştırmalarda ise vatandaşların büyük bir bölümünün Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı hale gelmesinden

rahatsızlık duyduğu ortaya konulmuştur (Erdoğan, 2014; Morgül vd., 2021).

Bu dönüşüm, göç meselesinin siyasal söylem içinde giderek daha fazla güvenlik, sınır kontrolü ve ekonomik yük başlıklarıyla ele alınmasına zemin hazırlamıştır. Literatür, Suriyelilere yönelik söylemin zaman içinde “misafir” çerçevesinden çıkarak daha fazla güvenlik ve kontrol vurgusu içeren bir çerçeveye kaydığını göstermektedir. Özellikle ekonomik rekabet, işsizlik ve kentlerdeki nüfus yoğunluğu gibi faktörlerin kamuoyunda göçmen karşıtı algıları güçlendirdiği ve bu durumun göç meselesinin siyasal tartışmalarda daha güvenlikleştirici bir dil içinde ele alınmasına katkı sağladığı belirtilmektedir (Bandır, 2020; Erdoğan, 2015). Bu bağlamda Türkiye’de göç meselesi yalnızca hukuki statü veya insani yardım politikalarıyla sınırlı bir konu olmaktan çıkmış, kamuoyu algısı, siyasal rekabet ve medya temsilleri üzerinden şekillenen daha geniş bir güvenlik tartışmasının parçası haline gelmiştir (Toğral Koca, 2016).

Göç söyleminin siyasal alanda araçsallaştırılması yalnızca iç politikada değil, dış ilişkilerde de etkili bir pazarlık unsuruna dönüşmüştür. Nitekim Türkiye, özellikle 18 Mart 2016 Türkiye–AB Mutabakatı sonrasında göçü hem bir yük hem de diplomatik müzakere unsuru olarak değerlendiren bir stratejik pozisyon geliştirmiştir. Dijital medya ortamı, göç ve güvenlik algısını şekillendiren temel alanlardan biri hâline gelmiştir. Türkiye’de sosyal medya platformlarında dolaşıma giren çok sayıda video ve iddianın, resmî kurumlar tarafından yapılan incelemeler sonucunda gerçeği yansıtmadığı, bağlamından koparıldığı ya da eski görüntülerin yeniden dolaşıma sokulduğu tespit edilmiştir (Dezenformasyonla Mücadele Merkezi [DMM], 2024c). Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, yayımladığı düzenli bültenlerde göçmenlere ilişkin yanlış bilgilerin toplumsal gerilimi artırma potansiyeli taşıdığını vurgulamakta ve bu içeriklere yönelik düzeltmeleri kamuoyuyla paylaşmaktadır. Her ne kadar geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler’ e yönelik dijital dezenformasyon içeriklerini inceleyen çeşitli akademik çalışmalar bulunsa da, mevcut literatürde bu içeriklerin yıllık toplam sayısına ilişkin sistematik bir istatistik veri seti sunulmamaktadır. Örneğin Sungar (2024), deprem sonrası dönemde Dezenformasyonla Mücadele Merkezi bültenlerinde yer alan Suriyelilere ilişkin yanlış bilgi içeriklerini analiz ederek kriz dönemlerinde göçmen karşıtı dezenformasyonun nasıl üretildiğini ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde Uzun ve Tiryaki (2025) çalışması, sosyal medya platformlarında Suriyelilere yönelik üretilen İslamofobik söylemleri inceleyerek dijital ortamda göçmen karşıtı içeriklerin söylemsel özelliklerini analiz etmektedir. Ancak bu çalışmalar belirli dönemleri veya içerik türlerini inceleyen nitel analizlere dayanmaktadır. Dolayısıyla mevcut akademik literatürde Türkiye’de göçmen karşıtı dezenformasyon içeriklerinin yıllık toplam sayısını veya zaman içindeki nicel dağılımını ortaya koyan kapsamlı bir istatistik veri setine rastlanılmamıştır (Sungar, 2024; Uzun & Tiryaki, 2025).

Göçün güvenlikleştirilmesi, yalnızca söylemsel bir dönüşüm olarak değil, toplumsal algının devlet politikalarını etkilediği, bu politikaların ise medya aracılığıyla yeniden üretildiği döngüsel bir mekanizma gibidir. Bu mekanizma üç temel aşama üzerinden işlemektedir. Birinci aşamada, siyasal aktörler, medya organları ve kanaat önderleri göç olgusunu “ekonomik yük”, “kültürel tehdit” veya “kamu güvenliği riski” olarak çerçeveleyen söylemler üretmektedir. Türkiye’de 2022 yılı boyunca TBMM Genel Kurulu ve siyasi parti grup toplantılarında geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin demografik yapı üzerindeki etkilerine ilişkin güvenlik merkezli ifadelerin kullanıldığı, bu söylemlerin ulusal basında geniş yer bulduğu görülmektedir (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2022; Anadolu Ajansı, 2022). Bu tür söylemler, göçün teknik bir yönetim alanı olmaktan çıkarılarak güvenlik bağlamında kodlanmasının başlangıç noktasını oluşturmaktadır. İkinci aşamada, siyasal ve medyatik söylemlerin tekrar yoluyla dolaşıma girmesi, toplumsal algının dönüşmesine yol açmaktadır. Kamuoyu araştırmaları, Türkiye’de göç ve sığınmacı meselesinin giderek daha fazla güvenlik ve ekonomik tehdit algısıyla ilişkilendirmeye çalışır. Fransız Kamuoyu Araştırmaları Sektörel Enstitüsü [IPSOS]’ nün 2023 yılında yayımladığı küresel tutum araştırmasına göre, Türkiye, sığınmacıların kamu hizmetleri ve ekonomik yapı üzerindeki etkisinden en çok endişe duyan ülke konumundadır. Araştırmaya katılan Türk vatandaşlarının büyük çoğunluğu (%84), sığınmacıların toplumsal ve ekonomik düzen açısından ciddi bir risk unsuru teşkil ettiğini belirtmiştir (IPSOS, 2023). Bu süreçte göç, bireylerin algısında insani bir olgudan ziyade “varoluşsal bir risk” çerçevesine oturmaktadır. Üçüncü aşamada ise artan kamuoyu baskısı, devlet politikalarının güvenlik eksenli yeniden yapılandırılmasına zemin hazırlamaktadır. Türkiye’nin göç yönetimi, özellikle 2020’li yılların başından itibaren sınır güvenliğinin güçlendirilmesi ve düzensiz göçle mücadele

politikalarının yoğunlaştırılmasıyla daha belirgin bir güvenlik odaklı çerçeveye yönelmiştir. Bu dönemde sınır hattında fiziki güvenlik önlemleri artırılmış, modüler sınır duvarları ve elektronik gözetim sistemleri gibi uygulamalar yaygınlaştırılmıştır. GİB’ in yıl yıl analiz verilerine göre 2022 yılında 124.441 düzensiz göçmen sınır dışı edilirken, bu sayı 2023 yılında 130.609’a ulaşmıştır. 2024 yılında ise 122.302 düzensiz göçmenin sınır dışı edildiği açıklanmıştır. Aynı dönemde Türkiye genelindeki Geri Gönderme Merkezi sayısı artırılmış ve toplam kapasite 20.000’in üzerine çıkarılmıştır (Göç İdaresi B, 2024).

Huysmans’ın güvenlikleştirme analizinden hareketle, göç kaynaklı güvenlik risklerinin birbirini besleyerek ilerlediği bir “spiral model” olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu modele göre göç, artık yalnızca insani bir durum olarak değil, kalıcı biçimde tehdit üreten bir politika alanı olarak ele alınmakta, medya ise bu döngüde hem tetikleyici hem de pekiştirici bir rol üstlenmektedir (Huysmans, 2006, s. 75).

Son beş yılda yapılan akademik çalışmalar, Türkiye’de medyada göçmenlerin ağırlıklı olarak belirli olumsuz söylem çerçeveleri içinde temsil edildiğini ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2021, Kaya, 2022, s. 351). Bu temsillerden ilki, göçmenleri suç ve asayiş olaylarıyla ilişkilendiren suçlaştırmacı çerçevedir. İkinci olarak, göçmenlerin kamu kaynaklarını tükettiği ve yerel halkın ekonomik olarak mağdur olduğu yönündeki söylemleri içeren ekonomik yük çerçevesi öne çıkmaktadır. Üçüncü temsil biçimi ise göçmenlerin ulusal kimlik, dil ve yaşam tarzı üzerinden bir tehdit unsuru olarak sunulduğu kültürel tehdit çerçevesidir. Medyada yer alan haber başlıkları ve söylem kalıpları, bu üç çerçevenin gündelik dilde yeniden üretildiğini göstermektedir (Erdoğan, 2021, Kaya, 2022).

Güvenlikleştirmenin psikolojik ve sosyolojik yansımalarına göz attığımızda zaman gerçekleşmeyen senaryoların gerçekleşecekmiş gibi algılanmasıyla toplumsal paniğin, biz ve onlar ayrımının keskinleşmesi ile kolektif kimlik savunusunun ve göçmenlere yönelik ırkçı içeriklerin artması ile heterofobi ve nefret söyleminin ortaya çıktığını görürüz. Ayrıca şiddet eğilimi gösteren bireylerin, devletin yetersiz kaldığını düşünüp “kendi adaletini sağlama” eğilimi gösterebilir. Bu psikolojik etkiler, Suriyeliler ile ilgili toplumsal olayların neden hızla yayılabildiğini açıklamaktadır.

4.3.2. Asayiş Olayları ve Suç Korkusu

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin varlığına ilişkin kamuoyu tartışmalarının merkezinde yer alan temel konulardan biri, göçün suç oranları üzerindeki etkisidir. Türkiye’de göç ve suç ilişkisini inceleyen ampirik çalışmalar farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Savcılık kayıtlarına dayanan analizler Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli akını sonrası bazı bölgelerde suç sayılarında artış gözlemlendiğini göstermektedir (Akbulut-Yuksel vd., 2024). Buna karşılık veri analizleri geçici koruma kapsamındaki Suriyeli yoğunluğunun toplam suç oranları üzerinde anlamlı bir artış yaratmadığını ortaya koymaktadır (Kırdar vd., 2022; Türküm, 2018). Benzer şekilde Türkiye’de yapılan korelasyon analizleri de göç ile mala karşı suçlar arasında yalnızca zayıf bir ilişki bulunduğunu göstermektedir (Tezcan, 2025). Buna rağmen saha araştırmaları yerel halkın önemli bir kısmının Suriyelilerin suç oranlarını artırdığına inandığını ortaya koymakta ve suç korkusu ile suç istatistikleri arasında belirgin bir algı farkı bulunduğunu göstermektedir (Karasu, 2018).

Göç-suç ilişkisi, yalnızca kriminal istatistikler bağlamında değil, aynı zamanda toplumsal algı, medya söylemleri ve siyasal tartışmalar üzerinden şekillenen bir güvenlik alanıdır. Bu nedenle konu, hem nesnel veriler hem de öznel algıların birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir. Resmî verilere göre, 2014-2017 aralığında geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplam asayiş olaylarına karışma oranı %1-1,32 bandında seyretmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2017, Anadolu Ajansı, 2018). Güncel döneme ait, tam sayısal oranlı istatistik henüz kamuoyuna açık yayımlanmamıştır. Bu oran, kamuoyunda algılananın oldukça altındadır. Medya temelli söylemler ve münferit olayların sosyal medyada viral hale gelmesi, göç-suç ilişkisinin gerçekte olduğundan daha büyük bir tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır.

Göç ve güvenlik tartışmalarında en çok manipüle edilen alanlardan biri suça karışma oranlarıdır. Ancak Türkiye’de Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler’ in adli vakalara karışma oranına ilişkin resmî ve doğrulanabilir veriler incelendiğinde, kamuoyu algısı ile gerçekler arasında belirgin bir fark olduğu görülmektedir. İçişleri Bakanlığı tarafından TBMM Genel Kurulu’nda 24 Şubat 2022 tarihinde sunulan 2021 yılına ait resmî verilere göre,

geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler' in suça karışma oranı yaklaşık %1,3 düzeyindedir (TBMM, 2022). Bu oran, aynı yıl Türkiye genelindeki yerli nüfusun suça karışma oranıyla kıyaslandığında daha düşük bir seviyeye işaret etmektedir. Daha önceki dönemlere ilişkin İçişleri Bakanlığı verilerine dayanan ve Anadolu Ajansı tarafından kamuoyuna aktarılan 2014 yılı istatistikleri de benzer bir eğilim sunmaktadır. 2014 yılına ait değerlendirmede Suriyelilerin adli olaylara karışma oranının oldukça düşük olduğu (%3,3) belirtilmiştir (Anadolu Ajansı, 2014). Bu veri hem resmî kurum açıklamalarına dayanmakta hem de uzun dönemli eğilim açısından önemli bir karşılaştırma sağlamaktadır. Dolayısıyla, farklı yıllara ait açıklamalarda Suriyelilerin suça karışma oranlarının düşük bir bantta seyrettiği görülmektedir. Bununla birlikte, açık erişimli ve sistematik veri tablosu yayımlanmadığından, bilimsel açıdan kesin rakamsal ifadeler kullanmamaktadır.

Toplumsal düzeyde güvenlik riskinin en belirgin görünümünden biri de suç korkusu ve algısal tehdit artışıdır. Suriyeliler Barometresi (2023) raporuna göre, %70' nin üstünde Türk vatandaşlarının Suriyelilerin suç oranlarını artırdığını düşünmektedir. Buna karşın raporda yer alan istatistikler, göçmen karşıtı algının nesnel suç verileriyle her zaman örtüşmediğini göstermektedir (Erdoğan, 2024). Karasu'nun Şanlıurfa'da gerçekleştirdiği saha araştırmasına göre araştırmaya katılan bireylerin önemli bir bölümü geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin kentteki güvenlik algısını olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Çalışmada katılımcıların yaklaşık %59,5'i Suriyelilerin kentte suç oranlarının arttığı algısını güçlendirdiğini ifade ederken, %40,5'i bu görüşe katılmadığını belirtmiştir (Karasu, 2018c, s. 338). Bu veri, suç korkusunun çoğu zaman gerçek suç oranlarından ziyade toplumsal algılar üzerinden şekillenebildiğini göstermektedir. Araştırmada ayrıca katılımcıların önemli bir kısmının geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler in yoğun olarak yaşadığı mahallelerde kendilerini daha güvensiz hissettiklerini ifade ettiği görülmektedir. Ankete katılan bireylerin %52'si Suriyelilerin yoğun yaşadığı bölgelerde suç işleme ihtimalinin daha yüksek olduğunu düşündüğünü, %48'i ise böyle bir risk görmediğini belirtmiştir (Karasu, 2018c, s. 339). Bu sonuç, göç hareketlerinin kentlerde güvenlik algısını doğrudan etkileyebildiğini ve suç korkusunun sosyal mesafe ve belirsizlik gibi faktörlerle ilişkilendirilebildiğini göstermektedir.

Karasu'nun kentsel suç korkusu üzerine yaptığı bir diğer araştırma da benzer Veriler ortaya koymaktadır. Şanlıurfa'da gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların %64'ü kentte suç işleme ihtimalinden endişe duyduğunu, %36'sı ise böyle bir korku taşımadığını ifade etmiştir (Karasu, 2017, s. 52). Bu veri, suç korkusunun yalnızca fiili suç oranlarından değil, kentteki sosyal değişim ve demografik dönüşüm süreçlerinden de etkilendiğini göstermektedir.

Aynı şekilde, Tezcan'ın dokuz ilde 2018–2023 dönemine ait verilerle yaptığı analizde, net yabancı göç ile hırsızlık oranı arasında zayıf pozitif bir ilişki tespit edilmiş, ancak yağma ve dolandırıcılık bakımından anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Tezcan, 2025, s. 237). Aynı çalışmada yapılan regresyon analizlerinde de net yabancı göçün hırsızlık, yağma ve dolandırıcılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tezcan, 2025, ss. 238–239).

Yine benzer şekilde Türküm'ün 2007–2016 döneminde yaptığı ekonometrik analiz, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli yoğunluğunun toplam suç oranlarını artırmadığını göstermektedir (Türküm, 2018, s. 29). Çalışmada yalnızca kaçakçılık suçunda anlamlı bir artış tespit edilmiş, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin oranındaki artışın kaçakçılık suçundan hüküm giyen kişi sayısını 100.000 kişide 2,458'den 4,120'ye çıkardığı belirtilmiştir (Türküm, 2018, s. 30). Ancak yazar, kaçakçılığın toplam suçlar içindeki payının sınırlı olması nedeniyle bu etkinin genel suç oranı üzerinde belirleyici olmadığını açıkça vurgulamaktadır (Türküm, 2018, s. 30).

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de göçmenlerin suçla karışma oranlarının kamuoyunda çoğu zaman olduğundan daha yüksek algılandığı, ancak ampirik çalışmaların genel suç artışı iddiasını desteklemediği görülmektedir. Dolayısıyla asayiş olayları ile suç korkusu arasındaki ilişki, yalnızca fiili suç verileriyle değil, aynı zamanda algı, medya temsili ve toplumsal kaygı üretimiyle birlikte ele alınmalıdır.

Europol bünyesinde faaliyet gösteren European Migrant Smuggling Centre (EMSC) tarafından hazırlanan raporlar, göçmen kaçakçılığı ağlarının sıklıkla uyuşturucu ticareti, sahte belge üretimi, yasa dışı finansman ve silah kaçakçılığı gibi diğer organize suç faaliyetleriyle iç içe yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Europol'ün 2024 yılında yayımladığı

Migrant Smuggling in the EU raporu, göçmen kaçakçılığının tekil bir suç faaliyeti olmaktan ziyade, çok suçlu organize ağların önemli bir gelir ve lojistik alanı hâline geldiğini vurgulamaktadır (Europol, 2024a). Benzer şekilde SOCTA 2024 raporu, göç rotalarının organize suç grupları tarafından farklı yasa dışı faaliyetler için ortak bir altyapı olarak kullanıldığını göstermektedir (Europol, 2024b). Türkiye bu güzergâhların kesişim noktasında bulunduğu için, uluslararası suç ağlarının faaliyet alanı içinde yer almakta, ancak bu durum geçici koruma altındaki Suriyeli nüfusun doğrudan bu yapılara karıştığı anlamına gelmemektedir. Suç örgütleri tarafından hedef alınan veya sömürülen göçmenler çoğu zaman fail değil mağdurdur (Karasu, 2018a). Dolayısıyla göçmenler ile organize suç arasındaki ilişki, bireysel suç oranlarından ziyade göçün eşlik ettiği kırılgan yaşam koşulları, kimliksiz veya kayıt dışı çalışma biçimleri ve sosyal koruma eksiklikleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Karasu, Türkiye’deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin kentlerde neden olduğu güvenlik risklerini ele alırken, bu risklerin sadece fiziksel asayiş olaylarından ibaret olmadığını, aynı zamanda toplumsal algıda yaratılan ‘tehdit’ imajı üzerinden şekillendiğini vurgulamaktadır (Karasu, 2018a, s. 54-55). Yazara göre, yerel düzeydeki münferit olayların medyada ve siyasal söylemde geniş yer bulması, meseleyi kentsel bir huzur sorunundan ulusal bir güvenlik riskine dönüştürmektedir. Medyada kullanılan alarmist ve tehdit merkezli dilin, göç olgusunu kamusal algıda bir güvenlik meselesi olarak yeniden çerçevelediği ve toplumun “algısal güvenlik” eşiğini aşağı çektiği değerlendirilmektedir. Bu tür söylemler, sığınmacıları toplumsal sorunların kaynağı ya da potansiyel tehdit unsuru olarak konumlandırarak, onları sistematik biçimde güvenlikleştirme sürecinin nesnesi haline getirmektedir. Özellikle medya temsillerinin bu süreci hızlandığı, suç, düzensizlik ve tehdit vurgularının kamuoyunda güvenlik temelli algıların güçlenmesine katkı sunduğu çeşitli ampirik çalışmalarla ortaya konmuştur (Çetin ve Güreli, 2024). Türkiye’de Suriyelilerle ilgili münferit olayların sosyal medyada hızla yayılması, gündeme gelen olayların istatistiksel bağlamdan koparılarak genelleştirildiği bir algı üretmekte, buna karşın aynı dönemde Türk vatandaşlarının karıştığı benzer asayiş olaylarının medyada daha düşük görünürlüğe sahip olduğu resmî kaynaklarda izlenebilir. Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2023 verilerine göre çocukların suç mağduru olma oranı yüksek düzeyde seyretmiş, 2023’te yaklaşık 217 bin çocuk olayla

ilgili güvenlik birimlerine bildirilmiştir (TÜİK, 2024b). Buna karşın medyada göçmenlerle ilişkilendirilen münferit olaylara yönelik dikkat ve paylaşım yoğunluğu, resmî suç verileri ile karşılaştırıldığında algı ve gerçek arasındaki farkın medya görünürlüğüyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Dezenformasyonla Mücadele Merkezi'nin yayımladığı bültenlerde de göçmenlerle ilgili yanlış veya bağlamından koparılmış içeriklerin toplumsal algıyı etkileyebileceği belirtilmektedir (DMM, 2025).

Suçun yapısal değişkenleri ve göçmenlik ilişkisi bağlamında incelendiğinde, göçmenlerin suça karışma oranlarının anlaşılabilmesi yalnızca resmi adli kayıtların analiz edilmesiyle sınırlı kalmamalıdır, bunun yerine suç davranışlarını tetikleyen yapısal koşulların —örneğin yoğun konutlaşma, kayıt dışı istihdam, eğitim ve sosyal uyum eksikliği gibi— ele alınması gerekmektedir. İstanbul'un Esenyurt ilçesi gibi göçmen yoğunluğu yüksek yerleşim alanlarında yapılan saha çalışmaları, mekânsal yoğunlaşmanın toplumsal bütünleşme eksikliği ile birleştiğinde yerel gerilimleri tırmadığını göstermektedir (Zırh, 2018, s. 858, Sunata, 2017, s. 442). Bu bağlamda, sığınmacıların yaşadığı ortamdaki sosyal stres düzeyinin ve mekânsal damgalanmanın (territorial stigmatization) yüksek olması, bireyleri hem bir güvenlik tehdidi olarak algılatmakta hem de onları suça veya ikincil mağduriyetlere açık bir kırılganlık sarmalına itmektedir (Wacquant, 2008, s. 237).

Avrupa Birliği ve çeşitli Avrupalı bağışçılar tarafından desteklenen, Danimarka aracılığıyla yönetilen Bölgesel Kalkınma ve Koruma Programı'nın (RDPP) saha analizleri, bu ülkelerde geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler' in suç oranlarının medyada yansıtıldığı düzeyde olmadığını, buna karşılık ekonomik kriz, konut sıkıntısı ve yerel halkla rekabet algısının güvenlik kaygılarını artıran temel etkenler olarak öne çıktığını ortaya koymaktadır (RDPP, t.y.). Ürdün'de yapılan bir araştırmada, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerle ilgili toplumsal gerilimlerin çoğunlukla işgücü piyasasındaki rekabet, kayıt dışı çalışma ve ekonomik belirsizlik algıları üzerinden şekillendiğini, güvenlik riskinin ise daha çok bu sosyo-ekonomik faktörlerin yarattığı algısal düzeyde ortaya çıktığını göstermektedir. Bu çalışmalar Suriyelilerin otomatik olarak daha yüksek suç oranlarıyla ilişkilendirilemeyeceğini, asıl tartışmanın ekonomik uyum ve toplumsal kabul ekseninde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır (Mencütek ve Nashwan, 2020, S. 622-625).

Bununla birlikte, riskin yalnızca fiili suç verileri üzerinden yorumlanması metodolojik olarak yetersizdir, zira riskin “algısal” bileşeni özellikle İstanbul, Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa gibi Suriyeli nüfusun yoğun olduğu illerde medya çerçevelemeleri, sosyal medya temsilleri ve politik söylemler aracılığıyla belirgin biçimde artmaktadır. Yukarıda incelemesi yapılan saha araştırmaları, bu illerde suça karışma oranlarının nüfusa oranlandığında dramatik bir yükseliş göstermediğini, buna karşın ekonomik yoksulluk, işsizlik, barınma sorunları ve mekânsal kümelenmenin sosyal gerilimleri artırarak potansiyel risk üretme kapasitesini yükselttiğini göstermektedir.

4.3.3. İnsan Kaçakçılığı ve Sınır Güvenliği Riskleri

Türkiye, jeopolitik konumu nedeniyle Orta Doğu, Asya ve Afrika’dan Avrupa’ya yönelen düzensiz göç akımlarının hem transit hem de hedef ülkesi haline gelmiştir. 2011 yılında Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte Türkiye’ye yönelik düzensiz göç baskısı belirgin biçimde artmış, ülke, doğu ve güney sınırları boyunca yoğun bir geçiş hattı, Ege ve Akdeniz üzerinden ise Avrupa’ya geçiş açısından kritik bir “çıkış kapısı” konumuna gelmiştir.

Çizelge 4.1. Türkiye’deki Yıllara Göre Düzensiz Göç, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Verileri

Yıl	Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı	Yakalanan Suriyeli Sayısı	Göçmen Kaçakçılığı Mağduru Sayısı	İnsan Ticareti Mağduru Sayısı
2021	162.996	23.469	7.942	402
2022	285.022	45.909	9.235	343
2023	254.008	58.621	10.482	223
2024	225.831	60.641	13.061	179
2025	160.253	22.515	11.363	261
2026	20.324	2.817	1.764	64

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), 2026.

Not: 2026 verileri 26 Şubat 2026 tarihine kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Göç İdaresi Başkanlığı’nın (GİB) yukarıdaki tabloda açıklandığı üzere 2026 yılı resmî

açıklamalarına göre Türkiye, düzensiz göçle mücadelede son yıllarda kapsamlı sınır dışı ve sınır güvenliği politikaları yürütmektedir. 2021 yılında 162.996, 2022 yılında 285.022, 2023 yılında 254.008, 2024 yılında 225.831, 2025 yılında 160.253 ve 2026 yılı 26 Şubat verilerine göre 20.324 düzensiz göçmen yakalanmıştır. Bu yakalananlardan 2021 de 23.469’ u, 2022 de 45.909’ u, 2023 te 58.621’ i, 2024 te 60.641’ i, 2025 te 22.515’ i ve 2026 ta 2.817’ si Suriyeli’ dir. Yıllar içindeki göçmen kaçakçılığı verilerine bakıldığında 2021 de 7.942 kişi, 2022 de 9235 kişi, 2023 te 10.482 kişi, 2024 te 13.061 kişi, 2025 te 11.363 kişi ve 2026 yılının 206 Şubat verilerine göre 1.764 kişi mağdur duruma düşmüştür. Yine yıllar içindeki insan ticareti verilerine bakıldığında; 2021 de 402, 2022 de 343, 2023 te 223, 2024 te 179, 2025 te 261 ve 26 Şubat 2026 verileri ile 64 kişi mağdur olmuşlardır (GİB, 2026). Bu rakamlar, Türkiye’nin düzensiz göç yönetiminde “yüksek işlem yoğunluğu” olan bir ülke konumunda bulunduğunu, sınır bölgelerinde yakalama–geri gönderme süreçlerinin kesintisiz biçimde işletildiğini göstermektedir.

Frontex’in 2023–2024 düzensiz göç akış analizlerinde Doğu Akdeniz ve Ege rotaları, Avrupa’ya yönelik geçişlerde hâlâ “yüksek baskı altındaki bölgeler” arasında gösterilmektedir, ancak rapor, her yıl için sabit bir yüzde vermemekte ve geçiş yoğunluğunun yıllara göre dalgalı bir seyir izlediğini belirtmektedir (Frontex, 2024a). Bu değerlendirme, Türkiye’nin göç yolları üzerindeki stratejik konumunun sürekliliğini ve sınır güvenliğinin çok yönlü bir tehdit ortamı içinde yönetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Göç İdaresi Başkanlığı’nın yayımladığı 2026 uyuşma göre dağılım verileri, Afganistan uyrukluların 6.099 kişi ile Türkiye’de yakalanan düzensiz göçmenler arasında en yüksek grubu oluşturduğunu, Suriyelilerin ise 2.817 yakalanan kişi ile 2. Sırada oluşu bildirilmektedir (GİB, 2026).

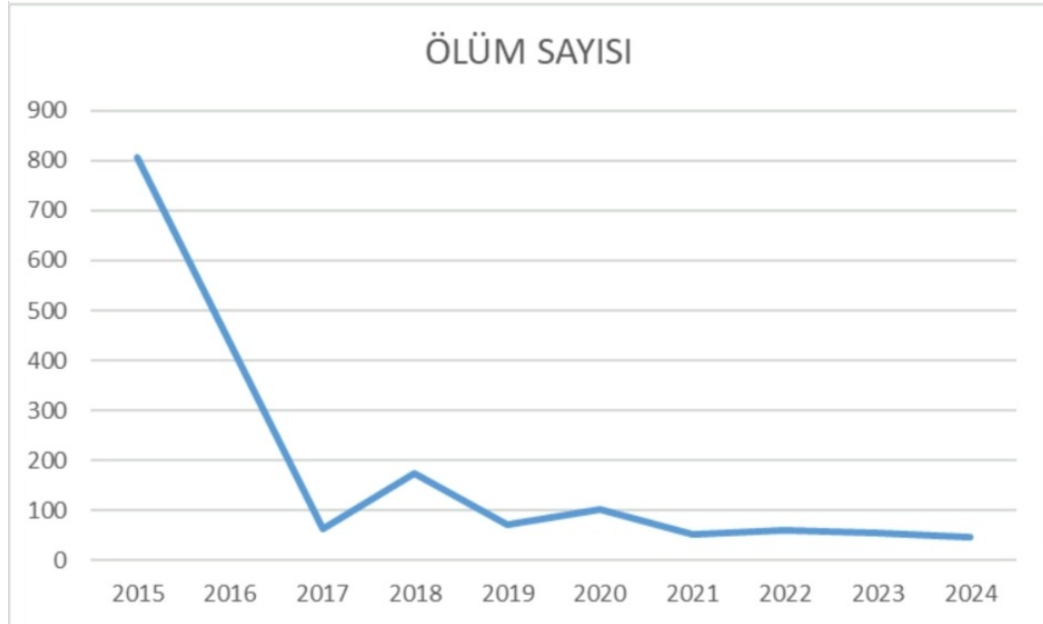
Ege ve Doğu Akdeniz rotaları üzerine yapılan akademik çalışmalar, Türkiye–Yunanistan güzergâhında geçiş hizmetleri için talep edilen ücretlerin 500 ile 3.000 USD arasında değiştiğini tespit etmiştir (Aksel vd., 2015). Ancak küresel ekonomik kriz ve sınır denetimlerinin sıkılaşmasıyla birlikte bu maliyetlerin günümüzde çok daha yüksek seviyelere ulaştığı tahmin edilmektedir. Nitekim güncel saha raporları, organizasyonun karmaşıklığına ve kullanılan teknolojik araçlara bağlı olarak bu meblağların 5.000 USD barajını aşabildiğine

işaret etmektedir (Global Initiative Against Transnational Organized Crime [GI-TOC], 2023). Kaçakçılık faaliyetlerinin ücretlendirilmesi, göç-suç ilişkisi bağlamında üç temel yönüyle değerlendirilmelidir. Birincisi, yüksek ücret talebi göçmenleri daha yüksek riskli, gözetimsiz ve organize suç şebekeleri tarafından denetlenen güzergâhlara yönlendirmektedir. İkincisi, bu sürecin finansal gelire dönüştürülmesi, örneğin şebekelerin bir gelir modeli haline gelmesi, kaçakçılığın yalnızca göç yönetimi değil aynı zamanda suç ekonomisinin bir parçası olduğunu göstermektedir. Üçüncüsü, bu ücretlerin göçmenler üzerinde yarattığı borç-bağımlılık, gelmesini sağlayan şebekelere yeniden hizmet verme, lojistik destek sağlama ya da suç faaliyetlerine araç olma riskini artırmaktadır (Migration Policy Institute, [MPI], 2024). Bu bağlamda Türkiye’de insan kaçakçılığı, göçmenlerin yalnızca geçişi değil, şebekeler açısından işgücü, lojistik ve kurye gibi “ara hizmet” modellerine dönüşebileceğini göstermektedir

Türkiye, düzensiz göç baskısını azaltmak amacıyla özellikle 2017 yılından itibaren İran sınırında güvenlik odaklı fiziki ve teknolojik altyapı yatırımlarını artırmıştır. Milli Savunma Bakanlığı’nın kamuoyuna açıkladığı bilgiye göre, İran sınırında yürütülen modüler beton duvar projesi kapsamında Van, Ağrı, Iğdır ve Hakkâri illerini kapsayan hatta 2023 yılı itibarıyla yaklaşık 295 kilometrelik bölümde duvar inşası tamamlanmıştır (MSB, 2023). Bu fizikî önlemlere ek olarak, sınır hattında termal kameralar, elektro-optik kuleler ve insansız hava araçları gibi ileri gözetleme sistemleri devreye alınmıştır. Ancak yapılan güvenlik yatırımlarına rağmen düzensiz göç akışı tamamen kesilememektedir. Göç İdaresi Başkanlığı’nın 2026 yılı faaliyet raporunda, Türkiye genelinde yakalanan düzensiz göçmen sayısının Şubat ayı itibarıyla 20.324 kişi olduğu belirtilmiş, yakalamaların önemli bir kısmının sınır geçişi sonrası ülke içi denetimlerde gerçekleştirildiği ifade edilmiştir (GİB, 2026). Bu durum, fiziki sınır güvenliği önlemlerinin geçişleri yavaşlattığını, ancak göç rotalarının çeşitlendiğini göstermektedir.

Türkiye’nin düzensiz göç açısından en kritik ikinci hattı Ege Denizi ve Doğu Akdeniz rotalarıdır. Ege’deki geçişler, genellikle düşük denizcilik güvenliği olan botlar ve aşırı yükleme nedeniyle ciddi can kayıplarına yol açmaktadır. Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın kamuya açık yıllık istatistiklerine göre, 2023 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı

53.397, 2024 yılında ise 51.881 kişi olarak kaydedilmiştir (Sahil Güvenlik Komutanlığı [SGK], 2024). Bu rakamlar sadece yakalamaları içermekte olup, fiili geçiş girişimlerinin toplam hacmini doğrudan yansıtmamaktadır. Ölümlemler açısından uluslararası teyit mekanizması olan IOM Missing Migrants Database, 2021–2024 dönemi için Ege Denizi'nde kayıtlara geçen 215 ölüm bildirmektedir (IOM, 2024). IOM verileri yalnızca doğrulanan ölüm vakalarını içermekte olup, kaybolan göçmenler bu hesaba dâhil edilmemektedir. Bu durum, Ege geçişlerinin hâlen yüksek riskli ve ölümcül bir rota olduğunu göstermektedir. Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın açık kaynaklı faaliyet verileri, deniz yakalamalarında yüksek bir operasyonel kapasite olduğunu gösterse de, düzensiz geçiş girişimlerinin tamamen durmadığını ve göç rotalarının değişken bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 4.2. 2015-2024 Yılları Arasında Ege Denizi Göç Rotasında Kaydedilen Göçmen Ölümlemleri

Kaynak: IOM Missing Migrant Project (2025) Verilerinden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Özellikle 2023 sonrası belirli aylarda Çanakkale, Balıkesir ve Ayvalık hattında yakalama vakalarının arttığı, rotaların güvenlik önlemlerine göre düzenli olarak değiştiği görülmektedir (SGK, 2024). Bu eğilim, göçmen kaçakçılığı organizasyonlarının sınır güvenliği baskısını aşmak için rotaları sürekli çeşitlendirdiğini ve düzensiz göç tehdidinin

dinamik bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir.

4.3.4. Halk Sağlığı Riskleri

Göç ve halk sağlığı arasındaki ilişki, yalnızca bireysel hastalık riskleriyle sınırlı olmayıp, sağlık altyapısının kapasitesi, kriz yönetimi yeteneği ve sosyal uyum politikalarıyla doğrudan bağlantılı yapısal bir güvenlik alanı olarak değerlendirilmelidir. Türkiye, 2011 sonrası dönemde kitlesel göç alan bir ülke hâline geldikten sonra, bulaşıcı hastalıkların dağılımında, aşılama kapsayıcılığında ve sağlık hizmetlerinin yük dağılımında önemli değişimler yaşamıştır. Göçmen ve sığınmacı nüfusun demografik yapısı, çocukluk çağı aşılamalarına erişim düzeyi, taşınabilir hastalık profili ve sosyoekonomik eşitsizlikler, bu dönüşümün temel belirleyicileri arasında yer almaktadır. Bu nedenle göç kaynaklı sağlık riskleri, yalnızca bireysel bir durum değil, aynı zamanda “halk sağlığı güvenliği” bağlamında değerlendirilmesi gereken stratejik bir politika alanıdır.

Türkiye’de göçmenlere yönelik birinci basamak sağlık hizmetleri, Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen projeler kapsamında Göçmen Sağlığı Merkezleri aracılığıyla sunulmaktadır. 2024 yılı itibarıyla SIHHAT kapsamında **176 Göçmen Sağlığı Merkezi (bir kısmı güçlendirilmiş GSM) aktif olarak faaliyet göstermekte** ve bu merkezlerde **3.502 sağlık personeli görev yapmaktadır** (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü [HSGM], 2024, s. 165). Hizmet çıktıları incelendiğinde, göçmen sağlığı hizmetlerinin yalnızca temel muayene ile sınırlı olmadığı; aynı zamanda çok boyutlu bir halk sağlığı yaklaşımıyla yürütüldüğü görülmektedir. Nitekim 2024 yılı Mart–Kasım döneminde GSM’lerde **4.788.139 laboratuvar testi gerçekleştirilmiş**, mobil sağlık hizmetleri kapsamında **112.311 göçmene yerinde ulaşılmış** ve toplamda **142.403 hizmet sunumu yapılmıştır**. Ayrıca dış erişim faaliyetleriyle **124.384 göçmene ulaşılmış**, sağlık okuryazarlığı çalışmaları kapsamında **123.717 kişiye eğitim verilmiş** ve ruh sağlığı hizmetleri çerçevesinde **37.823 psikososyal görüşme gerçekleştirilmiştir** (HSGM, 2024, s. 166). Bu veriler, göçmen sağlığı hizmetlerinin yalnızca tedavi edici değil, aynı zamanda koruyucu, önleyici ve toplumsal uyumu destekleyici bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla göçmen sağlığı merkezleri, artan hizmet talebine karşılık veren bir sağlık sunum mekanizması olmanın ötesinde, bulaşıcı hastalıkların kontrolü, sağlık okuryazarlığının artırılması ve kırılgan

grupların sistem içine entegrasyonu açısından işlevsel bir araç olarak değerlendirilebilir.

Kitlesel göç hareketleri, özellikle bulaşıcı hastalıkların yayılım dinamikleri açısından halk sağlığı üzerinde önemli güvenlik riskleri üretmektedir. Türkiye’de uzun süredir endemik olarak görülen halk arasında şark çıbanı veya halep çıbanı olarak ta bilinen kutanöz leishmaniasis (KL), bu risk alanlarının başında gelmektedir. Sağlık Bakanlığı ve ulusal sörveyans verilerine dayanan çalışmalar, KL vakalarının ağırlıklı olarak Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde yoğunlaştığını ve hastalığın coğrafi dağılımında belirgin bir mekânsal kümelenme olduğunu ortaya koymaktadır. 2000’li yılların başında yıllık vaka sayısı 1.000’in altında seyreden kutanöz leishmaniasis olgularının, özellikle 2011 sonrası dönemde belirgin artış gösterdiği, bazı yıllarda bildirilen vaka sayısının 3.000’in üzerine çıktığı rapor edilmiştir (Gürel vd., 2012, Uzun vd., 2018).

Başka bir çalışmada Türkiye’de yılda yaklaşık 2.000 KL vakası bildirildiği, bu vakaların yaklaşık yarısının Şanlıurfa’da görüldüğü bildirilmektedir (WHO-EMRO, 2022). Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye’ye yoğun biçimde gelmeye başladığı 2011 yılı sonrasında bölgede hastalığın görülme sıklığında değişim gözlenmiş, 2013 yılında yaklaşık 2.400 vakalık bir epidemi meydana gelmiştir. Türkiye’de uzun yıllar boyunca hastalığın en yaygın etkeni *Leishmania tropica* olarak bilinmekteyken, son dönem araştırmalar *Leishmania major* ve *Leishmania infantum* türlerinin de vakalarda etken olarak saptandığını göstermektedir. Bu durum, hastalığın etken çeşitliliğinin arttığını ve hastalığın yayılma yapısının değiştiğini göstermektedir.(Yıldız Zeyrek vd., 2020, ss. 647–650).

Yukarıdaki çalışmalarda özellikle Suriye sınırına yakın illerde ve büyükşehirlerin sosyoekonomik açıdan kırılgan mahallelerinde, KL’nin yeniden yayılım gösterdiği ve halk sağlığı açısından bölgesel güvenlik riski niteliği kazandığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda KL, göç-sağlık-güvenlik ilişkisini somut biçimde ortaya koyan hastalık yayılım hızı göstergelerinden biri olarak değerlendirilmelidir (Yıldız Zeyrek vd., 2020).

Türkiye’de hepatit A enfeksiyonu dışkı-ağız yoluyla bulaşan ve hijyen koşullarıyla yakından ilişkili bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de yapılan kan serumunda antikorların taramalarında, hepatit A bağışıklığının yaş grupları ve sosyoekonomik koşullara bağlı olarak heterojen bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Özellikle geniş hane yapısı, sanitasyon eksiklikleri ve kalabalık yaşam alanları hepatit A virüsünün bulaşma riskini artıran başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde gerçekleştirilen bir saha araştırmasında katılımcıların önemli bir kısmının kalabalık ailelerde yaşadığı, güvenli içme suyu ve sanitasyon koşullarının yetersiz olduğu ve bu durumun hepatit A yaygınlık oranının yüksek seyretmesiyle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Doni, Şimşek, Gürses, Yıldız Zeyrek, & Akbaba, 2017, s. 1056-1058).

Özellikle Suriye’deki iç karışıklıklar sonrasında kızamık gibi bulaşıcı hastalıkların sınır bölgelerinde yeniden görülmesi, bu durumun kamuoyunda bir halk sağlığı riski olarak çerçevelenmesine yol açmıştır (Gültaş ve Yalçın Balçık, 2018, s. 200). Dünya Sağlık Örgütü’nün 2019 tarihli kızamık gözetim raporunda Türkiye’de 2.666 kızamık vakası bildirilmiştir (WHO, 2019). Vakaların büyük kısmı eksik veya hiç aşılanmamış çocuklar grubunda görülmüş ve yüksek nüfus hareketliliğine sahip illerde yoğunlaşma eğilimi sağlık otoritelerince teyit edilmiştir (HSGM, 2023b). Bu tür sağlık odaklı güvenlikleştirme uygulamaları, sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimini hak temelli bir yaklaşımdan uzaklaştırarak, yerel toplum nezdinde bir rekabet ve yük söylemi içine çekmekte, sonuç olarak sığınmacı bedeninin tıbbi bir risk nesnesi olarak yeniden kurgulanmasına zemin hazırlamaktadır (Yavuz, 2015, s. 273). Türkiye’de bazı illerde yapılan saha araştırmaları, Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde yerel halkın önemli bir kesiminin ‘sığınmacıların hastalık getirdiği’ yönünde algılara sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Sönmez ve Adıgüzel, 2017; Erdoğan, 2021).

Literatürde göç ve sağlık arasındaki ilişki, özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında “biyogüvenlik” ve “sağlık güvenliği” kavramları çerçevesinde ele alınmaya başlanmıştır. Pandemi sürecinde uygulanan sınır kısıtlamaları, hareketlilik denetimleri ve göçmenlere yönelik ayrı düzenlemeler, insan hareketliliğinin yalnızca insani veya ekonomik bir olgu olarak değil, aynı zamanda küresel sağlık riski bağlamında değerlendirildiğini göstermektedir. Pandemi döneminde uygulanan küresel hareket kısıtlamaları ve sınır kapatma politikaları uluslararası göç hareketlerinde belirgin bir düşüşe yol açmıştır. Türkiye’de de bu eğilim açık biçimde görülmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 2019 yılında 454.662 düzensiz göçmen yakalanmışken, COVID-19 pandemisinin etkili

olduğu 2020 yılında bu sayı 122.302'ye düşmüştür. Bu keskin azalma, pandemi sürecinde sınır geçişlerinin ve uluslararası hareketliliğin önemli ölçüde sınırlandığını göstermektedir (WHO, 2021; IOM, 2022; GİB, 2021).

Göçmenlerin sağlık üzerinden güvenlikleştirilmesi, bir yandan “halk sağlığının korunması” meşruiyeti ile gerekçelendirilirken, diğer yandan ulusal kimliğin ve toplumsal bütünlüğün korunmasına yönelik bir söylem aracı haline gelmektedir. Bu durum, göçün doğrudan ulusal güvenliğin biyolojik ve kültürel boyutlarını etkileyen çok katmanlı bir olgu olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda göçmen sağlığı hizmetlerinin sürdürülebilirliğini etkileyen baskılar öne çıkmaktadır. Dış kaynaklara bağımlılık ve uluslararası fonlardaki azalma ulusal sistem üzerinde finansal açık riski yaratmaktadır. Yerel hizmet kapasitesi üzerindeki yük, göçmen yoğunluğu yüksek illerde artan sağlık başvuruları, hizmet bekleme süreleri ve kaynak tahsisi üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu nedenle göç bağlamı sağlık hizmetleri yalnızca insani bir zorunluluk değil, aynı zamanda mali sürdürülebilirlik, devlet kapasitesi ve ulusal sistem dayanıklılığı açısından stratejik bir güvenlik alanı olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de göçmen nüfusun sağlık hizmetlerine erişimini sağlamak amacıyla kurulan Göçmen Sağlığı Merkezleri (GSM), birinci basamak sağlık hizmetlerinin önemli bir bölümünü üstlenen kurumsal bir yapı haline gelmiştir. Sağlık Bakanlığı ve Avrupa Birliği tarafından yürütülen SIHHAT Projesi kapsamında göçmen nüfusun yoğun olduğu illerde GSM’ler yaygınlaştırılmış ve sağlık hizmetlerine erişim kolaylaştırılmıştır. Proje verilerine göre Türkiye genelinde 29 ilde 181 Göçmen Sağlığı Merkezi faaliyet göstermekte ve bu merkezlerde yaklaşık 4.000 sağlık personeli görev yapmaktadır. 2011–2021 döneminde GSM’ler ve proje kapsamında desteklenen sağlık kuruluşlarında 93 milyondan fazla muayene gerçekleştirilmiş, ayrıca 8,6 milyon doz aşı uygulanmış ve 930 binden fazla göçmene acil sağlık hizmeti verilmiştir. Bu veriler, göç kaynaklı sağlık hizmeti talebinin önemli bir kısmının birinci basamak düzeyinde karşılandığını ve Göçmen Sağlığı Merkezlerinin hastaneler üzerindeki yükü azaltan kritik bir sağlık hizmeti mekanizması olarak işlev gördüğünü göstermektedir (Sağlık Bakanlığı, 2023; Sağlık Bakanlığı, 2024b).

Göçmen sağlığına yönelik hizmetlerin finansmanında Türkiye hem ulusal bütçe

kaynaklarını hem de dış destek mekanizmalarını aktif olarak kullanmaktadır. Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki iş birliği çerçevesinde yürütülen Türkiye’deki Mülteciler için AB Mali Yardım Aracı [FRIT] programı, Türkiye’deki sığınmacılar ile ev sahibi topluluklara yönelik sağlık, eğitim ve insani yardım projelerinin mali olarak desteklenmesini amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan açıklamaya göre, FRIT I ve FRIT II aşamaları kapsamında Türkiye için toplam 6 milyar avroluk fon tahsis edilmiş, bu kaynaklar özellikle temel hizmetlerin sürdürülmesi ve sosyal uyumun desteklenmesi amacıyla kullanılmıştır (European Commission, 2019, European Commission, 2021). Göç İdaresi Başkanlığı’nın 2024 Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporunda ise geçici koruma kapsamındaki yabancılara yönelik sağlık hizmetleri, barınma merkezi yönetimi, ilaç-tedavi giderleri ve hizmet sunumu için önemli ölçüde bütçe kullanıldığı, göç baskısının artması nedeniyle ek kaynak ihtiyacının sürdüğü belirtilmektedir (GİB, 2024a). Bu durum, göç kaynaklı sağlık hizmeti yükünün dış fonlara duyarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Toplum algısına yansıyan güvenlik boyutu ise çoğu zaman sağlık temelli söylemler üzerinden güçlenmektedir. Göçmen Sağlığı Merkezlerinde sunulan bazı hizmetlerin ücretsiz olması, yerel halk arasında “ayrıcılık” eleştirilerine yol açmış, UNICEF’in 2023 Türkiye raporu bu algının saha çalışmalarında sosyal gerilim unsuru olarak gözlemlendiğini belirtmiştir (UNICEF, 2023b). Ancak Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM) raporları, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişiminin kamu sağlığının korunması amacıyla yasal çerçevede düzenlendiğini vurgulamaktadır (HSGM, 2023a).

4.3.5. Siyasal Kutuplaşma, Nefret Söylemi ve Toplumsal Ayrışma

Göç, günümüzde yalnızca demografik bir hareketlilik veya insani bir kriz alanı olarak değil, aynı zamanda siyasal rekabetin yönünü belirleyen, ulusal kimlik söylemlerini yeniden üreten ve toplumsal kutuplaşmayı derinleştiren bir faktör olarak ele alınmaktadır. Literatürde bu süreç ‘göçün siyasallaşması’ olarak kavramsallaştırılmakta, özellikle Avrupa’da aşırı sağ partilerin yükselişiyle birlikte göçün siyasal mücadelelerin merkezî unsurlarından biri hâline geldiği vurgulanmaktadır. Göçün bir güvenlik meselesi hâline gelmesi ise, nesnel suç ya da risk göstergelerinden ziyade siyasal rekabet ve stratejik söylemsel inşâ süreçleriyle yakından ilişkilidir. Mudde, aşırı sağın göçü ‘varoluşsal bir tehdit’ olarak sunarak

ana akım siyasal gündemi belirlediğini vurgularken, Guiraudon ve Lahav, göçün politize edilmesinin toplumsal algıyı nesnel gerçeklikten kopardığını ortaya koymaktadır (Mudde, 2019, s. 48, Guiraudon ve Lahav, 2021, s. 29). Türkiye’de Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler meselesi başlangıç döneminde büyük ölçüde insani yardım ve misafirlik söylemi çerçevesinde ele alınmıştır. İlk yıllarda devlet politikası ve kamuoyu söylemi Suriyelileri geçici bir kriz bağlamında değerlendirmiş, dini dayanışma ve insani sorumluluk vurgusu ön plana çıkmıştır. Ancak göç hareketlerinin kalıcı hâle gelmesi ve sığınmacı nüfusunun hızla artmasıyla birlikte göç konusu zamanla ekonomik, toplumsal uyum ve siyasal rekabet tartışmalarının merkezine yerleşmiştir (İçduygu ve Şimşek, 2016, s. 60–63; Kaya, 2020, s. 63–68). Literatürde bu dönüşüm, Türkiye’de Suriyeli göçünün geçici insani kriz çerçevesinden uzun vadeli uyum ve politika tartışmalarına doğru evrildiğini gösteren bir söylemsel değişim olarak değerlendirilmektedir (Onay-Çoker, 2019, s. 371–374).

Türkiye’de son yıllarda yürütülen kamuoyu araştırmaları, göçmenlere yönelik tutumların salt bireysel önyargılarla sınırlı olmadığını, doğrudan siyasal kimlikleri ve oy verme davranışını etkileyen bir eksen hâline geldiğini göstermektedir. KONDA’nın 2023 Barometre araştırmasına göre toplumun önemli bir kesimi Geçici koruma kapsamındaki Suriyelileri ülkenin geleceği açısından tehdit kategorisinde değerlendirmekte ve göçmenlerin kalıcılığına ilişkin algı sosyal gerilimi artıran temel unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır (KONDA, 2023, s. 18). Suriyeliler Barometresi araştırmalarına göre Türk toplumunda Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı olacağı yönündeki kanaatin artması, bu durumun toplumsal uyum, kamu düzeni ve ulusal kimlik açısından bir risk alanı olarak algılanma düzeyini de artırmaktadır (Erdoğan, 2020, s. 63–70). Nitekim araştırma Verilerine göre toplumun önemli bir bölümü Suriyelilerin ülkelerine geri dönmesi gerektiğini düşünmekte ve Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı hâle gelmesinin toplumsal gerilim yaratabileceği kanaatini taşımaktadır (Erdoğan, 2022, ss. 92–98).

Göçün siyasal kutuplaşmaya sebebiyet vermesinin Türkiye’deki en görünür yansımalarından biri, siyasi aktörlerin seçim kampanyalarında göçmen karşıtı söylemleri stratejik biçimde kullanmasıdır. 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekiliği seçimlerinde, göç konusu merkezî bir politika alanı hâline gelmiş, göçmenlerin geri dönüşü, sınır güvenliğinin tahkimi

ve beka gibi söylemler kampanya dilinin ana unsurları olmuştur. İktidar kanadı başlangıçta ensar-muhacir vurgusuyla asla göndermeyeceğiz (Çoban Keneş, 2025) yaklaşımını sergilese de, seçimlere kısa süre kala 1 milyon Suriyelinin güvenli ve onurlu geri dönüşünü hedefleyen bir politika değişikliğine gitmiştir (Koca & Altınoluk, 2025). Muhalefet blokunda ise göç, ekonomik kriz ve demografik değişim endişeleriyle birleştirilerek "gitsinler" ekseninde konumlandırılmıştır. Özellikle Zafer Partisi gibi aktörlerin etkisiyle sertleşen söylem düzlemi, CHP'nin "2 yıl içinde gönderme" vaadiyle somutlaşmıştır (Koca & Altınoluk, 2025). Bu söylemsel zemin, sosyal medyada yayılan dezenformasyon ve İslamofobik içeriklerle birleştiğinde, sığınmacıları ekonomik krizin ve asayiş sorunlarının yegane faili olarak konumlandırmaktadır (Sungar, 2024; Uzun ve Tiryaki, 2025). Söz konusu güvenlikleştirme uygulamaları, Altındağ (2021) ve Kayseri (2024) örneklerinde görüldüğü üzere, dijital ortamdaki nefret söyleminin yerel düzeyde kitlesel şiddet ve linç girişimlerine dönüşmesine sebebiyet vermektedir (Çoban Keneş, 2025). Göçmenlerin "gönderilmesi gereken bir fazlalık" olarak sunulması, toplumdaki kalıcılık algısını bir "beka" sorununa dönüştürerek toplumsal ayrışmayı derinleştirmekte ve bir arada yaşam zeminini tahrip etmektedir (Koca & Altınoluk, 2025).

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler' e yönelik algının, yalnızca ekonomik maliyetler veya gündelik yaşam deneyimleriyle sınırlı kalmadığı, siyasal kimlikler, parti tercihi ve oy verme davranışlarıyla ilişkilendirilen bir meseleye dönüştüğü gözlemlenmektedir. Bu eğilimin özellikle 2023–2024 döneminde yayımlanan kamuoyu araştırmalarında daha görünür hâle geldiği görülmektedir. Türkiye'de 2023'e ilişkin araştırmalar, toplumun Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Suriyeliler Barometresi 2023 araştırmasına göre, Türkiye'de toplumun çok büyük bir bölümü Suriyelilerin ülkelerine geri gönderilmesi gerektiğini düşünmektedir. Araştırma Verileri, katılımcıların yaklaşık %89'unun Suriyelilerin Türkiye'den ayrılmasını talep ettiğini ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2024).

Literatürde Huysmans (2006) tarafından geliştirilen toplumsal güvenlikleştirme yaklaşımı, bu dönüşümün açıklanmasında önemli bir çerçeve sunmaktadır (Huysmans, 2006, s. 80). Buna göre göç söylemleri, medya temsilleri ve siyasi açıklamalar giderek

“ulusal beka” etrafında anlamlandırılmakta, göç, teknik bir yönetim meselesinden çıkıp siyasal bir güvenlik tehdidi olarak kodlanmaktadır.

Toplumsal ayrışmanın güvenlik boyutu özellikle “suç korkusu” ve “gelecek endişesi” üzerinden belirginleşmektedir (Aksungur, 2024, s. 261). Bu kavramlar doğrudan suç oranlarıyla ilişkili olmaktan çok, toplumsal psikolojideki tehdit algısı ile ilgilidir. Siyasal kutuplaşma aynı zamanda kurumsal yapıya duyulan güveni de aşındırmaktadır. Türkiye özelinde bu eğilim, hem iktidar hem muhalefet blokları içinde farklı biçimlerde karşımıza çıkmakta, göç meselesi siyasal rekabetin ötesinde ideolojik kimlik üretiminin temel unsuru haline gelmektedir. Nitekim bazı siyasi aktörler Suriyelileri “İslam kardeşliği” ekseninde değerlendirirken, diğerleri “ulusal egemenlik tehdidi” şeklinde sunmaktadır. Her iki yaklaşım da göçü rasyonel politika alanı olmaktan çıkarıp siyasalkutuplaşma aracına dönüştürmektedir.

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik nefret söylemi özellikle dijital medya ortamlarında yoğun biçimde üretilmektedir. Sosyal medya içeriklerini inceleyen çalışmalar, Suriyelilerin sıklıkla “ekonomik yük”, “güvenlik tehdidi” veya “demografik risk” gibi çerçevelerle temsil edildiğini göstermektedir. Sosyal medya paylaşımlarına yönelik yapılan içerik analizleri, göçmen karşıtı söylemlerin çoğu zaman Suriyelilerin devlet yardımlarından haksız biçimde faydalandığı, suç oranlarını artırdığı veya ülkenin demografik yapısını değiştirdiği iddiaları etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır (Sipahioğlu, 2023, s. 153–158). Benzer biçimde Facebook yorumlarını inceleyen araştırmalarda da Suriyelilerin geri gönderilmesi gerektiğini savunan veya onları kültürel açıdan uyumsuz bir grup olarak sunan söylemlerin yaygın olduğu tespit edilmiştir (Filibeli ve Ertuna, 2021). Twitter verilerine dayanan çalışmalar ise Suriyelilere yönelik söylemin zamanla “misafir” imajından “tehdit” imajına doğru dönüşerek dışlayıcı ve ayrımcı bir dil üretmeye başladığını göstermektedir (Yılmaz, Elmas ve Eröz Tuğa, 2023).

Göngen (2022), ekonomik kriz dönemlerinde medyanın sığınmacıları birer “günah keçisi” olarak konumlandığını, özellikle muhalif basında sığınmacıların ekonomik krizin temel sorumlusu olarak kodlanarak nefret söyleminin toplum nezdinde kanıksatıldığını vermiştir (Göngen, 2022, s. 351). Benzer şekilde, X (Twitter) platformu üzerinden yapılan

kapsamlı bir büyük veri analizi, 2022-2024 dönemindeki içeriklerin %99,4'ünün nefret söylemi barındırdığını ve bu söylemlerin zamanla insani yardım odağından uzaklaşarak iç güvenlik ve suç temalarına (kriminalizasyon) evrildiğini göstermektedir (Eski ve Arslantaş, 2024, s. 12-14).

Literatürdeki diğer önemli Veriler, nefret söyleminin yanlış bilgiyle (dezenformasyon) olan sıkı bağı ve dijital platformlardaki yayılım mekanizmalarını işaret etmektedir. Aksoy, sosyal medya gönderileri üzerinde yaptığı betimsel içerik analizinde, sığınmacılar hakkındaki yanlış bilgilerin nefreti körükleyen ana yakıt olduğunu ve bu durumun toplumsal çatışma riskini artırdığını tespit etmiştir (Aksoy, 2023, s. 5-7). Ayrıca, sığınmacıların dijital alanda sürekli olarak "demografik bir tehdit" veya "istilacı" metaforlarıyla tanımlanması, Sosyal Kimlik Kuramı çerçevesinde "biz-onlar" ayrımını keskinleştirerek sığınmacıları potansiyel birer suç odağı olarak yaftalamaktadır (Eski ve Arslantaş, 2024, s. 18).

Bu süreç sadece siyasal rekabeti değil, toplumsal birlikteliği de tehdit eden bir güvenlik sorunu haline gelmiştir. Suriyeliler üzerinden yürüyen kutuplaşma söylemleri, Türkiye'de etnik ve mezhepsel fay hatlarını yeniden aktive etme potansiyeline sahiptir. Özellikle Hatay, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi şehirlerde demografik yapının değişmesi, Kilis gibi illerde Suriyelilerin nüfus oranının yüzde 45'i aşması, kamuoyu tarafından "demografik tehdit" olarak algılanmaktadır. Bu algı, sadece göçmen karşıtlığı üretmekle kalmamakta, aynı zamanda mevcut vatandaşlar arasında da "kimlik rekabeti" ve "gelecek paylaşımı" kaygılarını tetiklemektedir.

4.3.6. Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Terör

Suriye kaynaklı kitlesel göç hareketleri, yalnızca insani koruma ve düzensiz göç yönetimi bağlamında değil, radikalleşme, yabancı terörist savaşçılar, aşırı sağ söylemler ve toplumsal kutuplaşma ekseninde de güvenlik tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. Özellikle çatışma bölgelerine yakınlık, düzensiz göç güzergâhlarının terör örgütleri tarafından kullanılabilme ihtimali, dijital mecralarda yayılan nefret söylemleri ve göç karşıtı radikalleşmenin yükselişi, göç-güvenlik ilişkisinin bir risk alanı olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler ile terör ve radikalleşme arasındaki ilişkinin nesnel veriler, toplumsal algılar ve dijital güvenlik

dinamikleri birlikte ele alınarak incelenmesi gerekmektedir.

İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre 2011 yılından itibaren 102 farklı uyruktan toplam 8.585 yabancı terörist savaşçı Türkiye’den sınır dışı edilmiştir. Sınır dışı edilen kişiler arasında DEAŞ, El-Kaide ve PKK/PYD gibi terör örgütlerine katılmak amacıyla bölgeye gelen yabancı savaşçıların bulunduğu belirtilmektedir. Uyruk dağılımı incelendiğinde özellikle Avrupa ülkelerine çok sayıda yabancı terörist savaşçının geri gönderildiği görülmektedir. Nitekim 2011 yılından bu yana ABD uyruklu 44 kişi ve Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşı toplam 1.075 kişi sınır dışı edilmiştir. Ayrıca yalnızca son yıllarda yürütülen operasyonlarda 2019 yılında 12 AB ülkesinden 126 kişi, 2020 yılında 8 AB ülkesinden 95 kişi ve 2021 yılının ilk on ayında 8 AB ülkesinden 61 yabancı terörist savaşçı ülkelere geri gönderilmiştir. Bu kişilerin önemli bir kısmının çatışma bölgelerine ulaşmak için düzensiz göç güzergâhlarını kullandığı belirtilmektedir. Bu durum, Türkiye açısından güvenlik riskinin doğrudan sığınmacı nüfustan değil, göç yollarının terör örgütleri tarafından lojistik geçiş hattı olarak kullanılma ihtimalinden kaynaklandığını göstermektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı’nın 2022 yılı İdare Faaliyet Raporu’nda, YTS sorununun uluslararası toplum tarafından da paylaşılan bir tehdit olduğu ve bu kişilerin kaynak ülke, çatışma coğrafyaları ve geri dönmeleriyle ilgili olarak diplomasinin önemli bir gündem maddesi olduğu belirtilmektedir. Rapor, Bakanlığın bu konuda yürütülen çok taraflı müzakerelerde ve politika geliştirme süreçlerinde yer aldığını ortaya koymaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2022).

International Crisis Group’ un 2019 raporunda dikkat çekilen risk alanı, Suriyeli gençlerin radikalleştirici yapıların propaganda faaliyetlerine maruz kalabilmesidir. Savaş deneyimi, kayıp ve travma, kimlik ve aidiyet arayışının yarattığı duygusal zemin, bazı gençleri radikal grupların sunduğu ideolojik çerçevelere karşı daha hassas hâle getirmektedir. Bununla birlikte çalışma, kitlesel ve yaygın bir radikalleşme eğiliminden ziyade, belirli kırılgan gruplar üzerinden şekillenen ve hedefli yürütülen bir riskin varlığına işaret etmektedir (ICG, 2019, s. 16–17). Risk, göçmenlerin varlığından değil, dışlanmışlık, marjinallik, savaş geçmişi, kimlik krizi, sosyoekonomik kırılganlık, düzensiz göç yollarının

hileli yönlendirmesi ve aşırı sağ söylemlerin yükselişi gibi faktörlerden beslenmektedir.

Türkiye’de klasik anlamda Avrupa tarzı bir aşırı sağ hareket bulunmamakla birlikte, sosyal medya ve dijital platformlar aracılığıyla göç karşıtı radikalleşmenin yaygınlaştığı dikkat çekmektedir (Bayraklı ve Hafez, 2022). Diğer yandan, göç meselesi yerli halkın güvenlik algısında bir tehdit unsuru haline getirildikçe, bu kez toplum içinde göç karşıtı aşırı sağ eğilimlerin radikalleşmesi söz konusu olmaktadır. Avrupa örneklerinde görülen yabancı düşmanı saldırılar ve cami baskınları, Türkiye açısından da dijital ortamlarda hızla yaygınlaşan nefret söylemleri ve yerel düzeyde ortaya çıkan linç girişimleriyle birlikte dikkat çekici bir güvenlik tehdidi haline gelmiştir. 2024 yılında Kayseri’de meydana gelen olaylar, göç karşıtı linç girişimlerinin kitlesel boyuta dönüşebileceğini somut biçimde göstermiştir. Sosyal medya üzerinden kısa sürede organize olan grupların Suriyelilere ait işyerlerini hedef aldığı, olayların ancak geniş çaplı güvenlik müdahalesi ile kontrol altına alınabildiği resmi açıklamalar ve uluslararası haber kaynakları tarafından doğrulanmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024; Reuters, 2024). Bu durum, dijital ağlar üzerinden gelişen hızlı mobilizasyonun kısa sürede kitlesel ve kontrolsüz şiddet eylemlerine dönüşebileceğini ortaya koymaktadır. Nitekim literatürde sosyal medyanın, duygusal tetikleme ve hızlı örgütlenme kapasitesi sayesinde toplumsal hareketleri hızlandırdığı ve zaman zaman şiddet içeren kolektif eylemlere zemin hazırladığı vurgulanmaktadır (Tufekci, 2017).

Terör ve radikalleşme süreci, göç bağlamında değerlendirildiğinde sadece sınır güvenliğine yönelik bir tehdit olarak değil, aynı zamanda iç güvenlik, toplumsal barış, siyasal istikrar ve devletin egemenlik kapasitesine yönelik çok boyutlu bir risk alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye özelinde geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, doğrudan terör faaliyetiyle ilişkilendirilecek homojen bir grup değildir, ancak sığınmacı nüfusun büyüklüğü, uyum eksikliği, genç nüfus yoğunluğu, ekonomik kırılganlıklar ve kimlik temelli dışlanma süreçleri radikalleşme için uygun sosyolojik zeminler oluşturmaktadır.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler ile terör arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalardan biri olan Ünlü (2021), Türkiye’deki Suriyeli nüfusun güvenlik ve özellikle terör bağlamında risk oluşturduğunu ileri sürmekte ve bu iddiayı çeşitli sayısal verilerle desteklemektedir. Nitekim çalışmada, 2012–2020 döneminde Suriyelilerin karıştığı suçlar

içerisinde **%19,7 ile yaralama-kavga, %14,8 ile terör, %13,8 ile kaçakçılık** gibi oranlar verilirken; ayrıca terör kapsamında yakalanan Suriyelilerin oranının **%12,1'den %34,3'e yükseldiği** ifade edilmektedir (Ünlü, 2021). Bununla birlikte, söz konusu verilerin büyük ölçüde ikincil kaynaklara ve sınırlı veri setlerine dayanması, ayrıca resmî adlî istatistiklerle doğrudan karşılaştırılabilir olmaması önemli bir metodolojik sınırlılık oluşturmaktadır. Benzer şekilde, cezaevlerindeki IŞİD mensuplarının milliyet dağılımına ilişkin ileri sürülen yüksek oranlar birincil ve doğrulanabilir resmî verilerle desteklenmemektedir. Bu çerçevede Ünlü'nün (2021) çalışması, Suriye kaynaklı güvenlik risklerine dikkat çekmesi bakımından önemli olmakla birlikte, sunduğu nicel Verilerin genellenebilirliği ve güvenilirliği açısından temkinli ve eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler ile güvenlik riski ve radikalleşme tartışmaları çoğu zaman doğrudan ampirik Verilere değil, toplumsal algılara dayanmaktadır. Suriyelilere yönelik tutumları inceleyen psikolojik çalışmalar, göçmenlere karşı geliştirilen olumsuz tutumların büyük ölçüde "algılanan tehdit" ve kimlik temelli gerilimlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Türkiye'de gerçekleştirilen bir araştırmada, bireylerin Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlarının özellikle algılanan ekonomik ve kültürel tehdit düzeyi ile güçlü biçimde ilişkili olduğu, buna karşın bu tutumların geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin doğrudan suç veya terör eğiliminden kaynaklandığını gösteren ampirik bir Veri bulunmadığı ortaya konulmuştur. Çalışma, Suriyelilerin radikalleşmesi veya güvenlik tehdidi oluşturmaları yönündeki yaygın kanaatlerin çoğu zaman toplumsal kimikleşme süreçleri ve algılanan tehdit düzeyi ile bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır (Özdemir, Çakır, Kara ve Özkan, 2024).

4.3.7. Çeteleşme, Gettolaşma ve Sosyal Dışlama

Göç hareketlerinin yoğunlaştığı kentlerde, göçmen nüfusun belirli mahallelerde mekânsal olarak kümelenmesi (ethnic enclaves) sosyolojik açıdan önemli bir olgudur. Bu tür yerleşimler, göçmenlerin hem sosyal ağlarını koruyabildiği hem de yerel halkla karşılaşma fırsatlarının azaldığı ortamlar yaratabilir (Demireva ve Zwysen, 2021). Bazı çalışmalar, getto'ların işgücü piyasasına erişimde, sosyal uyumda ve yerleşik toplumla etkileşimde zorluklara yol açabileceğini göstermektedir (Klaesson ve Öner, 2021). Bu durum, güvenlik

açısından ele alındığında, kamu hizmetlerine erişim eşitsizlikleri, sosyal dışlanma ve düşük denetim mekanizmaları gibi faktörlerin riskleri artırabileceği anlamına gelebilir. Dolayısıyla yoğun göç alan şehirlerde yerleşim yoğunlaşmasının yalnızca mekânsal bir düzenleme değil, aynı zamanda sosyal uyum ve güvenlik açısından çok boyutlu bir değerlendirme gerektirdiği açıktır.

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yerleşim desenleri üzerine yapılan akademik çalışmalar, yoğun göç alan kentlerde belirli mahallelerde mekânsal kümelenme eğiliminin arttığını göstermektedir. Nitekim İstanbul’da Esenyurt, Sultanbeyli ve Fatih ilçeleri; Gaziantep’te Şahinbey (özellikle Karşıyaka ve Düztepe çevresi); Şanlıurfa’da Eyyübiye; Mersin’de Akdeniz ve Toroslar ilçeleri, göçmen nüfusun belirli alanlarda yoğunlaştığı başlıca örnekler arasında yer almaktadır. Kilis ise mahalle ölçeğini aşan biçimde, kent genelinde yüksek yoğunlaşma örneği sunmaktadır. Bu durum, resmi anlamda ‘getto’ olarak tanımlanmasa da literatürde ‘mekânsal yoğunlaşma’, ‘etnik kümelenme’ veya ‘ethnic enclaves’ kavramlarıyla açıklanmaktadır (Sirkeci, 2009; İçduygu & Şimşek, 2016; Erdoğan, 2020). Literatür, bu tür mekânsal yoğunlaşmaların uzun vadede sosyal uyum, kayıt dışı ekonomi, kamu hizmetlerine erişim ve güvenlik politikaları üzerinde baskı oluşturabileceğini belirtmektedir. Bu süreç, Huysmans’ın (2006) kavramsallaştırdığı biçimiyle, mekânsal dışlanmanın güvenlikleşme söylemini tetikleme potansiyeline sahip olduğuna işaret etmektedir (Huysmans, 2006, s. 49).

Karasu’ya göre, Suriyeli nüfusun belirli mahallelerde yoğunlaşması, kısa vadede dayanışmayı güçlendirse de uzun vadede sosyo-mekânsal ayrışmayı derinleştiren bir faktör haline gelmektedir. Bu ayrışma, kamu hizmetlerine erişimde düzensizlik, yerel yönetimle temasın zayıflaması ve topluluk içi informal düzenlemelerin güçlenmesi gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Karasu, özellikle İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi illerde görülen yoğunlaşmanın, sosyal uyum kapasitesini zorladığını, informal ekonomik faaliyetlerin ve alan hâkimiyeti uygulamalarının ortaya çıkmasına zemin hazırladığını ifade etmektedir (Karasu, 2018a).

Literatürde, yoğun göç alan mahallelerde topluluk-içi dayanışma ağlarının güçlenmesinin, zamanla kentsel uyum süreçlerini zorlaştırabildiği ve formel düzenlemelerin dışında

kalan ilişki ve uygulamalarının görünürlüğü artırabildiği vurgulanmaktadır (Portes, 2014, Sirkeci, 2009). Ancak bu durum, Karasu'nun da belirttiği üzere, Türkiye bağlamında devlet otoritesinin zayıflaması olarak değil, daha çok "resmî kurumlarla düşük temas" ve "sosyo-ekonomik dışlanma kaynaklı topluluk-içi çözüm arayışları" şeklinde görülmektedir (Karasu, 2018a). Bu süreç, kayıt dışı iş gücünün, düşük gelirli mahallelerin ve etnik kümelenmenin birleştiği noktalarda güvenlik riskinin artmasına yol açabilmektedir.

Göçmen nüfusun mekânsal olarak yoğunlaştığı ve sosyo-ekonomik dışlanmanın belirginleştiği kentsel alanlarda, özellikle genç yaş grupları arasında çeteleşme ve suç yönelim riskinin arttığı, Türkiye bağlamında yapılan saha araştırmalarıyla ortaya konulmaktadır. Aksungur'un (2023) göçmen gençler üzerine yürüttüğü saha çalışması, göçmen gençlerin önemli bir bölümünün yoksulluk, eğitim sistemine uyum sorunları, ayrımcılık deneyimleri ve kimlik bunalımı nedeniyle güçlü bir "aidiyet boşluğu" yaşadığını, bu boşluğun ise çete benzeri yapılanmalar tarafından koruma, statü ve grup aidiyeti sunularak doldurulduğunu göstermektedir. Aksungur'a (2023) göre bu yapılar, gençler açısından yalnızca suç örgütleri değil, aynı zamanda alternatif bir sosyal ağ ve kimlik inşa alanı olarak işlev görmektedir. Literatür de bu verileri destekler niteliktedir. Sosyal sermayenin kapalı ve dışlayıcı biçimlerinin, topluluk-içi dayanışmayı güçlendirirken toplumsal uyumu zayıflatabildiği ve informel norm sistemlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabildiği belirtilmektedir (Portes, 2014). ABD'de Latin kökenli göçmen gençlerin MS-13 gibi çetelere yönelimi, Fransa'da Kuzey Afrika kökenli gençlerin yoğunlaştığı banliyö yapılanmaları ve Almanya'da diasporik Türk ve Arap gençlerin yerel suç ağlarıyla teması, benzer şekilde dışlanma, mekânsal ayrışma ve aidiyet arayışı çerçevesinde ele alınmaktadır (Aksungur, 2023; Vigil, 2002; Wacquant, 2008).

Bu çerçevede çeteleşme, göçmen gençler açısından yalnızca suç üretmeye yönelik bir olgu olarak değil, toplumsal dışlanma koşullarında gelişen bir kimlik ve aidiyet stratejisi olarak değerlendirilmelidir. Türkiye'de de göçmen gençler arasında benzer risk dinamiklerinin sınırlı ve vaka temelli biçimde gözlemlenebilir hâle geldiği, ancak bu durumun göçmen genç nüfusun tamamına temsil edilebilecek genel ve sistematik bir eğilim olarak yorumlanmaması gerektiği vurgulanmaktadır (Aksungur, 2023).

Göçün yoğunlaştığı kentlerde ortaya çıkan mekânsal yoğunlaşma, yani belirli mahallelerde göçmenlerin yüksek oranlarda bir araya gelmesi, hem Türkiye’de hem de literatürde kamu politikalarını ve kentsel güvenlik yaklaşımlarını etkileyen kritik bir olgu olarak ele alınmaktadır. Kent marjinalleşmesi ve kamu düzeni arasındaki ilişki, yalnızca suç oranları ile açıklanamayacak kadar karmaşık bir sosyolojik süreçtir. Batı Avrupa bağlamında yapılan çalışmalar, marjinal kentsel alanların sosyal dışlanma, ekonomik kırılganlık ve kontrol politikalarının bir araya gelmesiyle şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca, “kırık camlar (broken Windows)” yaklaşımı gibi kamu düzeni teorileri, kent içerisindeki düzensizlik sinyallerinin ve fiziksel bozulmanın suç davranışlarını artırabileceğini öne sürmektedir, bu da asayiş politikalarının yalnızca kolluk güçleriyle sınırlı olmadığını, mekânsal ve sosyal bağlamla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Avrupa şehirlerinde yapılan çalışmalar, etnik yoğunluk bölgelerinde kamu otoritesinin algılanan varlığının azaldığını, sosyal dışlanmanın arttığını ve bu boşluğun yer yer informal aktörler tarafından doldurulduğunu göstermektedir (Ceccato ve Haining, 2014; Uitermark, 2014). Türkiye bağlamında yapılan çeşitli çalışmalar, Suriyeli nüfusun İstanbul, Gaziantep, Kilis ve Şanlıurfa gibi şehirlerde belirli mahallelerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, resmî anlamda bir ‘getto’ oluşturmamakla birlikte sosyal uyum süreçleri ve yerel düzeyde yönetim kapasitesi üzerinde baskılar yaratabilmektedir (Sirkeci, 2009, İçduygu ve Şimşek, 2016b).

Göç İdaresi Başkanlığı’nın 2024 verileri, geçici koruma kapsamındaki nüfusun %98’inin kamp dışı şehirlerde yaşadığını ve bazı illerde Suriyeli oranının il toplam nüfusunun %15–20’sine ulaştığını göstermektedir, bu durum mekânsal yoğunlaşmayı artıran demografik bir baskı yaratmaktadır (GİB, 2024a). Literatür, bu tür mekânsal kümelenmelerin zamanla informal norm sistemlerini güçlendirebildiğini, kayıt dışı ekonomi ve topluluk içi çözüm mekanizmalarının görünürlüğünü artırabildiğini ve genç nüfus içinde çeteleşme riskini besleyebildiğini belirtmektedir (Portes, 2014, Demireva ve Zwysen, 2021).

Türkiye’de özellikle genç göçmen nüfusunun artması, ekonomik dışlanma ve düşük temaslı mahallerde sosyal uyum sorunları, bu eğilimlerin önümüzdeki yıllarda daha görünür olabileceğine işaret etmektedir. Resmî veriler çeteleşme veya organize suç bağlantısına dair

sistematik bir artış göstermemekle birlikte, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2023 yılı faaliyet raporu bazı sınır illerinde göç rotalarının uyuşturucu kaçakçılığıyla kesişebildiğini ortaya koymaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM], 2024). Bu nedenle mekânsal yoğunlaşma yalnızca kentleşme dinamiği değil, aynı zamanda kentsel güvenlik, sosyal uyum ve toplumsal gerilim potansiyeli açısından bütüncül değerlendirilmesi gereken bir risk alanı olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin belirli mahallelerde yoğunlaşması, literatürde “mekânsal yoğunlaşma” veya “etnik kümelenme” kavramlarıyla açıklanmakta olup, bu durum klasik anlamda zorunlu ayrışma ve sistematik dışlanma içeren “getto” yapılarından farklılık göstermektedir. Getto kavramı, tarihsel olarak devlet politikaları ve yapısal eşitsizlikler sonucu ortaya çıkan keskin mekânsal ve toplumsal ayrışmayı ifade ederken, Türkiye örneğinde gözlemlenen durum daha çok ekonomik, sosyal ağlar ve konut piyasası dinamikleriyle şekillenen bir yoğunlaşma modelidir (Wacquant, 2008; İçduygu ve Şimşek, 2016).

4.3.8. Dezenformasyon ve Güvenlik Yönetimi

2015–2016 döneminde Avrupa'da göç tartışması, sosyal ağlarda üretilen ve dolaşıma sokulan **yanlış bilgi, çarpıtma ve komplo anlatıları** tarafından belirgin biçimde şekillendirilmiştir. Göç başlığının, özellikle popülist ve aşırı sağ siyasal aktörler tarafından yoğun biçimde istismar edilen bir alan hâline geldiği, göçe ilişkin “tehdit” çerçevesinin **yanlış bilgi içerikleriyle** beslenebildiği raporlanmaktadır (Juhász ve Szicherle, 2017). Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi'nin (JRC) değerlendirmeleri de göç tartışmasının kamuoyunda sıklıkla **basitleştirilmiş ve önyargılı anlatılar, yanlış bilgi ve komplo teorileri** etrafında yürüdüğünü, bunun algı ve siyasa üretimi üzerinde etkileri bulunduğunu ortaya koymaktadır (European Commission, Joint Research Centre, 2025). Ülke örnekleri düzeyinde yapılan analizler, dezenformasyon içeriklerinin göçmen karşıtı duyarlılıkları pekiştirerek aşırı sağ söylemlerle örtüşen gündemlerin dolaşıma girmesine katkı sağlayabildiğini göstermektedir (EU DisinfoLab, 2025). İtalya'da yapılan deneye dayalı bir çalışma, çevrim içi ortamlarda yanlış haber sitelerine maruziyet ile seçim sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler kurulabildiğini göstermektedir. Cantoni vd. (2022), sahte haber kaynaklarına daha

yoğun maruz kalan bölgelerde, sistem karşıtı ve ana akım dışı partilere verilen oy oranlarında artış gözlemlendiğini ortaya koyarak, bu tür etkilerin belirli bağlamlarda seçim düzeyinde test edilebileceğini göstermektedir. (Cantoni vd., 2022). NATO StratCom'un 2023 analizleri de benzer şekilde, göç krizleri sırasında bot hesaplar tarafından üretilen manipülatif içeriklerin kamusal tartışmaları radikalleştirdiğini ve şiddet eğilimlerini artırabildiğini göstermektedir (StratCom CoE, 2023b). Bu veriler, dijital ortamda göçün yalnızca "bilgi konusu" değil, aynı zamanda "güvenlik konusu" olarak üretildiğini göstermektedir.

Türkiye bağlamında, özellikle Altındağ (2021), Esenyurt (2022), Kayseri (2024) ve Afyonkarahisar (2024) olaylarında sosyal medya üzerinden yayılan yanlış içeriklerin toplumsal gerilimi artırdığı örneklerdendir, ancak bu olaylara ilişkin bot hesap sayıları, toplam paylaşım miktarı gibi ayrıntılı istatistikler kamuoyuna açık biçimde yayımlanmamıştır. Bu durum, Türkiye'de göçmen karşıtı dijital dezenformasyonun varlığını doğrulamakla birlikte, nicel veri eksikliği nedeniyle analizleri daha "nitel Veriler" üzerinden yürütmeyi gerektirmektedir.

Göçmen veri tabanlarının dijitalleşmesi, günümüzde önemli bir güvenlik ve koruma tartışma alanı hâline gelmiştir. UNHCR'nin küresel veri koruma politikası, biyometrik veri sistemlerinin mülteciler açısından belirli riskler barındırdığını, özellikle veri sızıntısı veya yetkisiz erişim durumlarında mülteci statüsü, güvenlik durumu ve hukuki konum üzerinde ciddi sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymaktadır (UNHCR, 2022a). Europol'un Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2024 raporu, çevrim içi ortamlarda kimlik dolandırıcılığı, sahte belge üretimi ve kişisel verilerin kötüye kullanımının organize suç ağları açısından giderek daha merkezi bir araç hâline geldiğini vurgulamaktadır (Europol, 2024c). Raporda bu eğilimler doğrudan göçmen kaçakçılığı başlığı altında ele alınmamakla birlikte, siber suç kapasitesinin farklı suç alanlarıyla kesişen bir kolaylaştırıcı unsur olarak işlev gördüğü belirtilmektedir. Avrupa Birliği bağlamında yapılan analizler, sınır yönetimi ve göç politikalarında kullanılan dijital ve biyometrik teknolojilerin, mülteciler açısından her zaman yeterli veri koruma güvenceleriyle desteklenmediğini göstermektedir. Bu durum, özellikle veri işleme süreçlerinde gerçek anlamda rızanın bulunmaması, verilerin amaç dışı kullanımı, kurumlar arası yaygın veri paylaşımı ve bireylerin kendi verileri üzerindeki

kontrolünün sınırlı kalması gibi yapısal sorunlarla ilişkilendirilmektedir (Twigt, 2024).

Bu genel çerçeve, Europol'un operasyonel raporlarıyla da desteklenmektedir. Nitekim Europol tarafından 2024 yılında yayımlanan basın duyurularında, binlerce sahte kimlik ve seyahat belgesinin ele geçirildiği, bu belgelerin düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ağlarıyla doğrudan ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Europol, 2024d). Bu veriler, göçmen kaçakçılığı ağlarının yalnızca fiziksel sınır geçişlerini değil, aynı zamanda idari ve dijital kimlik sistemlerini hedef alan suç uygulamalarını de yoğun biçimde kullandığını göstermektedir. Dolayısıyla, Europol verileri göçmen kaçakçılığıyla mücadelede belge sahteciliği ve dijital kimlik temelli suçların kritik bir güvenlik boyutu olarak ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Türkiye'de Göç Kayıt Sistemi ve biyometrik doğrulama sistemleri, yabancıların kayıt altına alınması ve düzensiz göçle mücadelede kurumsal kapasiteyi artıran araçlar olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte, bu sistemlerde işlenen biyometrik veriler, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında özel nitelikli kişisel veri olarak tanımlanmakta ve yüksek düzeyde koruma gerektirmektedir (Resmi Gazete, Sayı: 29677, 2016). KVKK ile Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü karşılaştırıldığında ise, bağımsız denetim mekanizmaları, veri minimizasyonu ve sınır aşan veri aktarımı alanlarında yapısal farklılıklar olduğu görülmektedir (European Union, 2016, Resmi Gazete, Sayı: 29677, 2016). Avrupa Birliği hukukunda biyometrik verilerin işlenmesi kural olarak yasaklanmış, yalnızca açık rıza veya kamu güvenliği gibi istisnai hâllerde ve sıkı güvenceler altında mümkün kılınmıştır (European Union, 2016, md. 9). Buna karşılık Türkiye'de göç yönetimi kapsamında işlenen biyometrik veriler bakımından, General Data Protection Regulation (GDPR)'daki veri koruma etki değerlendirmesine (**Data Protection Impact Assessment-DPIA**) benzer zorunlu ve sistematik bir mekanizmanın mevzuatta açık biçimde düzenlenmediği görülmektedir (Resmî Gazete, Sayı: 29677, 2016). Bu durum, göçmenlere ait kişisel verilerin korunmasının yalnızca idari bir mesele değil, aynı zamanda **dijital güvenlik ve temel haklar** bağlamında ele alınması gereken yapısal bir güvenlik alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Dijital ortam aynı zamanda nefret söylemi, göç karşıtı yönlendirme ve toplumsal

kutuplaşmayı besleyen bir alan haline gelmiştir. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın 2023 tarihli "Online Content Moderation" raporu, sosyal medya platformlarında çevrimiçi nefret söyleminin hâlâ yaygın olduğunu, içeriğin tespit edilmesi ve moderasyonunun ciddi zorluklarla karşılaştığını göstermektedir (European Union Agency for Fundamental Rights [FRA], 2023). RAND Europe'un aynı dönemde yürüttüğü çevrimiçi nefret çalışması da internetin nefretin biçimlerini ve moderasyon zorluklarını ortaya koymaktadır (Helmus ve Chandra, 2024). Dijital medya ortamı, göç ve güvenlik algısını şekillendiren başat alanlardan biri hâline gelmiştir. Türkiye'de sosyal medya platformlarında dolaşıma giren çeşitli video ve iddiaların bağlamından koparılmış veya yanlış biçimde sunulmuş olduğu resmî kurumlar tarafından belgelenmektedir. Örneğin, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi'nin 118 sayılı Dezenformasyon Bülteni, bazı sosyal medya paylaşımlarında yer alan çok sayıda iddianın hileli yönlendirme içerdiğini ve gerçeği yansıtmadığını açıklamıştır (DMM, 2024b). Bununla birlikte resmî bültenlerde göçmenlere yönelik yanlış bilgi içeren paylaşımların yıllık toplam sayısına ilişkin sistematik bir istatistik bulunmamaktadır. Bu nedenle dijital mecrada dolaşıma giren hileli yönlendirmeli içerikler, kamuoyunda güvenlik algısını derinleştiren ve göçün siyasal tartışmalarda kutuplaştırıcı rolünü güçlendiren unsurlar olarak değerlendirilmektedir.

Yapay zekâ destekli dezenformasyon, özellikle üretken yapay zekâ ve deepfake teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte literatürde hızla yükselen bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmektedir. Helmus ve Chandra'nın 2024 tarihli raporunda, deepfake içeriklerin göç ve güvenlik gibi hassas politika alanlarında kitle algısını ve kamuoyunu yönlendirme kapasitesinin yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Helmus ve Chandra, 2024).

5. TARTIŞMA

5.1. Elde Edilen Verilerin Teorik Çerçeve ve Hipotezlerle Karşılaştırılması

5.1.1. H1 ve H2 Hipotezlerinin Değerlendirilmesi: Algısal Güvenlik Riski ve Güvenlikleştirme Süreci

Yapılan çalışma sonucu incelenen ikincil veriler, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye’de güvenlik riski oluşturduğuna yönelik toplumsal algının, çoğu zaman nesnel suç verilerinden bağımsız biçimde şekillendiğini göstermektedir. Tezin üçüncü bölümünde incelenen ikincil veriler, Suriyelilerin genel nüfusa oranla sistematik ve olağanüstü düzeyde bir suç artışı yarattığını ortaya koymamakla birlikte, kamuoyunda Suriyelilere yönelik güvenlik kaygısının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle büyükşehirlerde ve göç yoğunluğunun yüksek olduğu illerde, Suriyeli nüfusun görünürlüğünün artmasıyla birlikte kamu düzeninin bozulduğu yönündeki algının güçlendiği anlaşılmaktadır. Bu durum, araştırmanın H1 ve H2 hipotezleriyle önemli ölçüde örtüşmektedir.

Çalışma sonucu, göçün nesnel güvenlik risklerinden ziyade “algısal güvenlik tehdidi” üzerinden güvenlikleştirildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim sosyal medya, dijital platformlar ve bazı geleneksel medya içeriklerinde Suriyelilerin çoğu zaman münferit olaylar üzerinden kolektif bir tehdit kategorisi içerisinde sunulduğu görülmektedir. Özellikle Kayseri, Altındağ ve benzeri olaylarda sosyal medya üzerinden yayılan doğrulanmamış içeriklerin kısa sürede kitlesel gerilim üretmesi, güvenlik algısının nesnel verilerden çok söylemsel süreçlerle şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, Buzan, Wæver ve de Wilde’ın (1998) geliştirdiği güvenlikleştirme teorisi ile doğrudan uyumludur. Teoriye göre bir olgunun güvenlik tehdidi haline gelmesi, yalnızca somut risk düzeyine değil, siyasal aktörler, medya söylemleri ve toplumsal algı mekanizmaları aracılığıyla “varoluşsal tehdit” olarak sunulmasına bağlıdır.

Çalışma sonucu, Türkiye’de Suriyeli göçünün zaman içerisinde yalnızca insani veya sosyal bir mesele olmaktan çıkarak kamu düzeni, toplumsal istikrar ve ulusal güvenlik ekseninde tartışılan bir konuya dönüştüğünü göstermektedir. Özellikle düzensiz göç, sınır güvenliği, ekonomik kriz ve suç korkusu gibi alanlarda göç ile güvenlik arasında kurulan

ilişkinin, toplumsal kaygıları artırdığı görülmektedir. Ancak burada dikkat çekici olan husus, bu güvenlik algısının çoğu zaman doğrudan suç oranlarından değil, görünürlük, kültürel farklılık, ekonomik rekabet ve dijital ortamda üretilen manipülatif içeriklerden beslenmesidir. Bu durum, H2 hipotezinde ifade edilen “algısal risk üretimi” yaklaşımını desteklemektedir.

Çalışma sonucu aynı zamanda Didier Bigo’nun (2002) “ban-optikon” yaklaşımıyla da örtüşmektedir. Bigo’ya göre modern güvenlik rejimleri, belirli toplumsal grupları sürekli risk kategorisi içerisinde değerlendirerek gözetim ve denetim mekanizmalarını genişletmektedir. Türkiye’de de özellikle göç yönetimi, sınır güvenliği, kimlik denetimleri, kayıt süreçleri ve geri gönderme politikaları çerçevesinde güvenlik bürokrasisinin belirgin şekilde genişlediği görülmektedir. Bu durum, Suriyelilerin yalnızca fiziksel güvenlik bağlamında değil, aynı zamanda söylemsel ve yönetsel düzeyde de “risk grubu” olarak kodlandığını göstermektedir.

Tezimizin üçüncü bölümünde yapılan çalışma sonucu incelenen ikincil veriler doğrultusunda, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler’ e yönelik güvenlik kaygısının önemli ölçüde algısal ve söylemsel süreçlerle üretildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Özellikle medya söylemleri, dijital dezenformasyon, ekonomik kriz ortamı ve toplumsal kutuplaşmanın bu algıyı güçlendirdiği görülmektedir. Bu çerçevede literatürde elde edilen veriler, H1 ve H2 hipotezlerini büyük ölçüde desteklemekte, Türkiye’de göçün yalnızca nesnel güvenlik riskleri üzerinden değil, aynı zamanda güvenikleştirme süreçleri ve toplumsal algılar üzerinden de değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

5.1.2. H3 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Suç Korkusu, Dijital Dezenformasyon ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Yapılan çalışma sonucu incelenen ikincil veriler, Suriyeli göçünün Türkiye’de doğrudan suç oranlarından bağımsız olarak toplumdaki suç korkusunu ve güvenlik kaygısını artırabildiğini göstermektedir. Özellikle sosyal medya ve dijital platformlarda yayılan dezenformasyon içerikleri, münferit olayların genelleştirilmesi ve göçmenlerin kolektif bir tehdit unsuru olarak sunulması, toplumdaki güvenlik algısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu durum, araştırmanın H3 hipotezinde ifade edilen “Suriyeli göçünün Türk toplumundaki suç korkusunu artırdığı” yönündeki varsayım ile büyük ölçüde örtüşmektedir.

Tezimizin üçüncü bölümünde değerlendirilen Kayseri, Altındağ, Esenyurt ve Afyon-

karahisar örnekleri, dijital mecralarda yayılan yanlış bilgi ve manipülatif içeriklerin kısa sürede toplumsal gerilim üretebildiğini göstermektedir. Özellikle Kayseri’de 2024 yılında yaşanan olaylarda sosyal medya üzerinden yayılan doğrulanmamış içeriklerin kısa süre içerisinde kitlesel mobilizasyon oluşturduğu, Suriyelilere ait işyerleri ve yaşam alanlarının hedef alındığı görülmüştür. Benzer biçimde Altındağ olaylarında da münferit bir adli olayın kısa sürede toplumsal şiddet ve linç girişimine dönüşmesi, suç korkusunun dijital ortamda hızla yayılabilen bir güvenlik psikolojisi ürettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, suç korkusunun yalnızca nesnel suç oranlarıyla değil, bilgi akışı ve söylemsel üretim süreçleriyle de şekillendiğini göstermektedir.

Tezde incelenen ikincil veriler, özellikle sosyal medya algoritmalarının duygusal tepki üreten içerikleri öne çıkarması nedeniyle göç ve suç ilişkisinin dijital ortamda olduğundan daha büyük ve yaygın bir tehdit gibi algılanabildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim sosyal medya üzerinden yayılan kısa video kesitleri, eski tarihli olayların yeniden dolaşıma sokulması, doğrulanmamış iddiaların organize biçimde paylaşılması ve bot hesap faaliyetleri, göçmen karşıtı toplumsal reaksiyonların hızla büyümesine neden olabilmektedir. Bu durum, Tufekci’nin (2017) dijital ağların hızlı mobilizasyon ve kolektif hareket üretme kapasitesine ilişkin değerlendirmeleriyle örtüşmektedir.

Yapılan çalışma sonucu aynı zamanda Huysmans’ın (2000) “güvenlik psikolojisi” yaklaşımıyla da uyumludur. Huysmans’a göre modern toplumlarda güvenlik algısı yalnızca fiziksel tehditlerden değil, sürekli üretilen belirsizlik ve korku atmosferinden beslenmektedir. Türkiye örneğinde de geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler etrafında oluşan suç korkusunun önemli ölçüde “algılanan tehdit” üzerinden şekillendiği görülmektedir. Özellikle ekonomik kriz, işsizlik, toplumsal kutuplaşma ve kültürel farklılıklar gibi faktörlerin dijital dezenformasyonla birleşmesi, göçmenlerin toplumda “potansiyel suç kaynağı” olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Ancak araştırma kapsamında incelenen veriler, bu algının her zaman nesnel suç verileriyle birebir örtüşmediğini göstermektedir.

Bunun yanında tezimizin üçüncü bölümünde ele alınan psikolojik ve sosyolojik çalışmalar, bireylerin Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlarının çoğu zaman doğrudan suç deneyimlerinden değil, ekonomik tehdit algısı, kültürel kaygılar ve toplumsal kimlik

gerilimlerinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Özellikle dijital mecralarda dolaşıma giren göç karşıtı içeriklerin, bireylerin korku eşiğini düşürdüğü ve suç korkusunu büyüttüğü anlaşılmaktadır. Bu durum, H3 hipotezinde belirtilen dijital dezenformasyon–suç korkusu ilişkisini desteklemektedir.

5.1.3. H4 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Kamu Hizmetleri Üzerindeki Baskı, Sağlık Güvenliği ve Refah Temelli Güvenlik Algısı

Yapılan çalışma sonucu incelenen ikincil veriler, Suriyeli göçü sonrasında özellikle sağlık, eğitim, belediye hizmetleri ve sosyal yardım mekanizmaları üzerindeki kapasite baskısının toplumdaki güvenlik algısını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Tezimizin üçüncü bölümünde ortaya Tezimizin üçüncü bölümünde değerlendirilen ikincil veriler, kamu hizmetlerinde yaşanan yoğunluk hissinin yalnızca idari veya ekonomik bir mesele olarak değil, aynı zamanda toplumsal güvenlik ve kamu düzeni bağlamında değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, araştırmanın H4 hipotezinde ifade edilen “artan kamu hizmet yükünün Suriyeli göçüne yönelik bakışı olumsuz etkilediği” yönündeki varsayımı önemli ölçüde desteklemektedir.

Özellikle sağlık alanına ilişkin veriler, göç sonrası dönemde şark çıbanı, hepatit A ve kızamık gibi bulaşıcı hastalıkların yayılım örüntülerinde değişim yaşandığını göstermektedir. Bununla birlikte araştırma kapsamında incelenen literatür, bu durumun doğrudan “göçmen kaynaklı biyolojik tehdit” şeklinde yorumlanamayacağını, sağlık risklerinin daha çok aşılama oranları, sosyoekonomik kırılganlık, yetersiz yaşam koşulları, mekânsal yoğunlaşma ve sağlık hizmetlerine erişim sorunlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak kamuoyunda bu sağlık sorunlarının çoğu zaman doğrudan Suriyeli nüfusla ilişkilendirildiği ve bu durumun güvenlik algısını güçlendirdiği görülmektedir. Böylece sağlık alanı, klasik halk sağlığı yaklaşımının ötesine geçerek güvenlikleştirilmiş bir politika alanına dönüşmektedir.

Literatürde elde ettiğimiz ikincil veriler, COVID-19 sonrası dönemde sağlık güvenliği ile göç arasındaki ilişkinin daha görünür hale geldiğini göstermektedir. Pandemi sürecinde sınır yönetimi, sağlık denetimleri, karantina uygulamaları ve göçmen hareketliliği arasındaki ilişkinin güvenlik bakış açısıyla ele alınması, göç yönetiminin sağlık güvenliği ekseninde

yeniden şekillendiğini ortaya koymuştur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) raporlarında da vurgulandığı üzere, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar yalnızca insani değil, aynı zamanda kamusal sağlık güvenliği açısından da kritik sonuçlar doğurmaktadır. Bu durum, sağlık alanındaki risklerin toplumsal güvenlik algısını etkileyen temel faktörlerden biri haline geldiğini göstermektedir.

Kamu hizmetlerine ilişkin baskının yalnızca sağlık alanıyla sınırlı olmadığı görülmektedir. Özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde eğitim kurumlarında kapasite sorunları, belediye hizmetlerinde yoğunluk, kira fiyatlarındaki artış ve sosyal yardım kaynaklarına ilişkin rekabet algısı, yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumlarını doğrudan etkilemektedir. Literatürde elde ettiğimiz veriler, ekonomik kriz dönemlerinde bu algının daha da derinleştiğini ve kamu hizmetleri üzerindeki yükün doğrudan bir “güvenlik sorunu” olarak yorumlanabildiğini göstermektedir. Böylece göç, yalnızca fiziksel güvenlik veya asayiş bağlamında değil, refah güvenliği ve ekonomik güvenlik bakış açısıyla da tartışılmaktadır.

Tezimiz kapsamında elde edilen ikincil veriler, özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde kamu hizmetlerine ilişkin kapasite baskısı algısının daha güçlü olduğunu göstermektedir. İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay gibi illerde sağlık, eğitim ve belediye hizmetlerine yönelik yoğunluk hissinin toplumsal gerilimleri artırdığı, bu durumun sosyal medya ve siyasal söylemler aracılığıyla daha görünür hale geldiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte göçmenler, kamu kaynaklarının paylaşımında rakip grup olarak algılanabilmekte ve ekonomik kırılganlık dönemlerinde güvenlik tehdidi kategorisine taşınabilmektedir.

5.1.4. H5 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Sosyo-Demografik Farklılıklar, Mekânsal Yoğunlaşma ve Güvenlik Algısı

Literatürde elde ettiğimiz veriler, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik güvenlik riski algısının toplum içerisinde homojen bir yapı göstermediğini, yaş, eğitim düzeyi, ikamet edilen bölge, göç yoğunluğu ve medya kullanım alışkanlıkları gibi sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bu durum, araştırmanın H5 hipotezinde ifade edilen “güvenlik algısının bireysel ve toplumsal özelliklere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği” yönündeki varsayımı büyük ölçüde desteklemektedir.

Tezimizin üçüncü bölümünde değerlendirilen ikincil veriler, özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde yaşayan bireylerde güvenlik kaygısının daha belirgin olduğunu göstermektedir. İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana gibi illerde Suriyeli nüfusun belirli mahalle ve ilçelerde yoğunlaşması, gündelik yaşamda görünürlüğü artırmakta; bu durum yerel halkın güvenlik algısını doğrudan etkilemektedir. Özellikle ekonomik kırılganlığın yüksek olduğu bölgelerde işgücü rekabeti, kira artışları, kamu hizmet yoğunluğu ve kültürel farklılıkların daha görünür hale gelmesi, göçmenlere yönelik algısal risk üretimini güçlendirmektedir. Bu veriler, güvenlik algısının yalnızca nesnel olaylardan değil; bireyin yaşadığı sosyal çevre ve mekânsal deneyimlerden de beslendiğini göstermektedir.

Mekânsal yoğunlaşmaya ilişkin veriler, Suriyeli nüfusun belirli bölgelerde kümelenmesinin zaman içerisinde sosyal mesafeyi artırabildiğini ve “paralel toplum” algısını güçlendirebildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle düşük gelirli mahallelerde meydana gelen yoğunlaşma, toplumsal temasın niteliğini değiştirebilmekte, ekonomik rekabet ve kültürel farklılıklarla birleştiğinde güvenlik kaygısını derinleştirebilmektedir. Bu durum, Wacquant’ın (2008) mekânsal dışlanma ve Portes’in (2014) etnik yoğunlaşma yaklaşımlarıyla uyumludur. Literatürde belirtildiği üzere, belirli toplulukların kent içerisinde yoğun biçimde kümelenmesi, zaman içerisinde sosyal dışlanma, alternatif dayanışma ağları ve kamusal otoriteye yönelik mesafe üretme riski taşımaktadır.

Literatürden elde ettiğimiz ikincil veriler aynı zamanda medya kullanım alışkanlıklarının güvenlik algısı üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Özellikle sosyal medya kullanım yoğunluğu yüksek bireylerin, göçmenlere ilişkin dezenformasyon içeriklerine daha fazla maruz kalabileceği ve bunun da suç korkusu ve güvenlik kaygısını artırdığı görülmektedir. Dijital platformlarda dolaşıma giren manipülatif içerikler, bireylerin göçmenlere yönelik algısını doğrudan etkileyebilmekte ve toplumsal kutuplaşmayı derinleştirebilmektedir. Bu durum, güvenlik algısının yalnızca fiziksel deneyimlerden değil; dijital bilgi ortamından da güçlü biçimde etkilendiğini göstermektedir.

Eğitim düzeyi ve sosyoekonomik durumun da güvenlik algısında farklılaşma yarattığı anlaşılmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalar, düşük gelir düzeyi ve ekonomik kırılganlığın yüksek olduğu gruplarda göçmenlere yönelik tehdit algısının daha güçlü olduğunu

göstermektedir. Araştırma kapsamında değerlendirilen elde ettiğimiz veriler de özellikle ekonomik kriz dönemlerinde Suriyelilerin iş piyasası, kira artışları ve sosyal yardım mekanizmaları üzerinden “rekabet unsuru” olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Buna karşılık eğitim düzeyi yükseldikçe göçmenlere yönelik güvenlik algısının daha karmaşık ve çok boyutlu değerlendirildiği görülmektedir.

Bunun yanında literatürden elde ettiğimiz ikincil veriler, toplumsal temas düzeyinin güvenlik algısını etkileyen önemli değişkenlerden biri olduğunu göstermektedir. Suriyelilerle gündelik yaşam içerisinde daha fazla temas kuran bireylerde güvenlik algısının daha düşük seviyede olduğu, buna karşın doğrudan temasın sınırlı olduğu gruplarda dijital söylemler ve medya içeriklerinin algıyı daha güçlü biçimde şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, sosyal temas teorisiyle uyumlu biçimde, doğrudan temasın önyargıları azaltıcı etkisini desteklemektedir.

5.1.5. H6 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Çok Boyutlu Güvenlik Riskleri ve Güvenlik Yönetişimi

Literatürden elde ettiğimiz ikincil veriler, Suriyeli göçünün Türkiye açısından yalnızca asayiş ve sınır güvenliği boyutuyla açıklanamayacak kadar çok katmanlı bir güvenlik alanı oluşturduğunu göstermektedir. Tezimizin üçüncü bölümünde çalışılan veriler, sağlık güvenliği, düzensiz göç, insan kaçakçılığı, dijital dezenformasyon, toplumsal kutuplaşma, suç korkusu, kamu hizmetleri üzerindeki baskı ve mekânsal yoğunlaşma gibi farklı risk alanlarının birbiriyle etkileşim içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, araştırmanın H6 hipotezinde ifade edilen “tek boyutlu güvenlikçi politikaların yetersiz kalacağı” yönündeki varsayımı büyük ölçüde desteklemektedir.

Tezde üzerinde çalışılan ikincil veriler, göç kaynaklı risklerin yalnızca kolluk kuvvetleri aracılığıyla yönetilemeyeceğini göstermektedir. Özellikle düzensiz göç ve insan kaçakçılığına ilişkin veriler, Türkiye’nin aynı anda hem transit hem hedef ülke konumunda bulunduğunu ve organize suç ağlarının göç rotalarını ekonomik bir faaliyet alanı olarak kullandığını ortaya koymaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 2021–2026 döneminde yakalanan düzensiz göçmen ve organizatör sayılarındaki yüksek seyir, sınır güvenliği politikalarının tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Çünkü

göç rotaları güvenlik baskısına göre sürekli değişebilmekte ve organize suç ağları yeni geçiş güzergâhlarına hızla uyum sağlayabilmektedir. Bu durum, göç yönetiminin yalnızca sınır kapıları ve fiziki güvenlik önlemleriyle değil, uluslararası iş birliği, istihbarat paylaşımı, ekonomik denetim mekanizmaları ve dijital takip sistemleriyle birlikte ele alınmasını zorunlu hale getirmektedir.

Sağlık güvenliği alanındaki çalışılan ikincil veriler de benzer şekilde çok boyutlu bir güvenlik yönetimi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Şark çıbanı, hepatit A ve kızamık gibi bulaşıcı hastalıklara ilişkin veriler, sağlık risklerinin yalnızca tıbbi müdahalelerle çözülemeyeceğini; aşılama politikaları, barınma koşulları, sosyal hizmetler, eğitim ve kamu sağlığı kapasitesiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. COVID-19 sonrası dönemde sağlık güvenliği ile sınır yönetimi arasındaki ilişkinin daha görünür hale gelmesi, göç yönetiminin artık klasik iç güvenlik yaklaşımının ötesine geçtiğini ortaya koymaktadır.

Tezde dijital güvenliğe ilişkin çalışılan ikincil verilerde H6 hipotezini destekleyen önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Sosyal medya ve dijital platformlar üzerinden yayılan dezenformasyon içerikleri, göçmen karşıtı nefret söylemleri ve manipülatif kampanyalar, toplumsal gerilimleri artırarak güvenlik risklerini derinleştirmektedir. Özellikle Kayseri, Altındağ ve benzeri olaylarda dijital ağlar üzerinden kısa sürede organize olan toplumsal mobilizasyon, güvenlik risklerinin artık yalnızca fiziksel alanla sınırlı olmadığını göstermektedir. Ayrıca göç yönetiminde kullanılan biyometrik veri sistemleri, dijital kayıt mekanizmaları ve veri paylaşım süreçleri de siber güvenlik ve kişisel verilerin korunması açısından yeni risk alanları oluşturmaktadır. Bu durum, göç yönetiminin dijital güvenlik politikalarıyla birlikte ele alınmasını zorunlu hale getirmektedir. Aynı zamanda toplumsal uyum politikalarının güvenlik yönetimi açısından kritik önemde olduğunu göstermektedir. Özellikle mekânsal yoğunlaşma, ekonomik dışlanma, sosyal temas eksikliği ve toplumsal kutuplaşmanın radikalleşme riskini artırabildiği görülmektedir. Tezimizin üçüncü bölümünde değerlendirilen veriler, göçmenlere yönelik dışlayıcı söylemlerin yalnızca göçmen toplulukları değil, yerel toplum içerisindeki aşırı sağ eğilimleri ve toplumsal şiddet riskini de güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle güvenlik yönetiminin yalnızca “tehdit kontrolü” anlayışıyla değil, sosyal uyum, toplumsal dayanışma ve önleyici sosyal politikalarla birlikte yürütülmesi

gerekmektedir.

Tez kapsamında çalışılan ikincil veriler, göçün klasik güvenlik anlayışının ötesinde hibrit bir risk alanı oluşturduğunu göstermektedir. Bu risk alanı sınır güvenliği, organize suç, halk sağlığı, dijital güvenlik, toplumsal uyum, ekonomik güvenlik ve siyasal istikrar gibi birbirini etkileyen çok sayıda bileşenden oluşmaktadır. Dolayısıyla yalnızca kolluk kuvvetlerine dayalı güvenlikçi politikaların bu karmaşık yapıyı yönetmekte yetersiz kalabileceği anlaşılmaktadır. Bunun yerine, merkezi kurumlar, yerel yönetimler, sağlık kuruluşları, eğitim kurumları, güvenlik birimleri ve dijital platformları kapsayan bütünlük bir güvenlik yönetişimi modelinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çalışılan ikincil verileri, göç kaynaklı güvenlik risklerinin çok boyutlu niteliğini ortaya koymakta ve bu risklerin yalnızca geleneksel güvenlik politikalarıyla yönetilemeyeceğini göstermektedir. Elde edilen veriler, H6 hipotezini büyük ölçüde desteklemekte, Türkiye’de göç yönetiminin sürdürülebilir biçimde yürütülebilmesi için veriye dayalı, kurumlar arası koordinasyonu esas alan ve toplumsal uyumu önceleyen bütünlük bir güvenlik yönetişimi yaklaşımının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2. Risk Azaltmaya Yönelik Çözüm Önerileri

5.2.1. Güvenikleştirme Sürecinin Yönetimi ve Medya Söylemlerinin Takibi

Göçün kamuoyunda giderek bir “güvenlik meselesi” haline gelmesi, siyasal aktörlerin söylemleri, sosyal medya dinamikleri ve geleneksel medyanın kriminal çerçevelmeleriyle birleşerek hız kazanmaktadır. 5.3.1’de çalışılan veriler, Türkiye’de göçmenlere ilişkin dezenformasyonun özellikle dijital medya üzerinden yayıldığını ve bu içeriklerin medya söylemleriyle birleşerek toplumsal olayları tetikleyebildiğini göstermektedir. Nitekim Altındağ (2021) ve Kayseri (2024) olaylarında, sosyal medya üzerinden dolaşıma giren yanlış ve kışkırtıcı içeriklerin kısa sürede yayılması, göçmenlerin “tehdit” ve “suç unsuru” olarak çerçevelenmesini hızlandırmış ve bu söylemsel çerçevenin sahada toplu şiddet ve gerilim üretme kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, deprem sonrası dönemde ve farklı şehirlerde yayılan bağlamından koparılmış veya çarpıtılmış içerikler de, kriz anlarında dijital dezenformasyonun toplumsal algıyı yönlendirerek güvenikleştirme sürecini derinleştirdiğini göstermektedir (DMM, 2025). Bu nedenle güvenikleştirme

sürecinin yönetimi, göç politikalarının tamamlayıcı bir boyutu hâline gelmiştir. Bu bölüm, söz konusu veriler ışığında politika önerilerini sunmaktadır.

Güvenikleştirme sürecinin etkilerinin azaltılabilmesi için, göçle ilgili bilgi üretimi ve kamusal iletişimin merkezi, tutarlı ve kriz dışı bir çerçevede yönetilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği’ nin güvenlik ve kriz iletişimi politikaları, hassas konularda kamuoyuna yönelik iletişimin dağınık aktörler yerine kurumsal koordinasyon ve stratejik iletişim ilkeleri doğrultusunda yürütülmesinin, toplumsal gerilimleri ve yanlış bilginin yayılmasını sınırladığını göstermektedir (European Commission, 2024). Bu çerçevede Türkiye’ de göç konusuna ilişkin resmi açıklamaların tek merkezden koordine edildiği, düzenli veri paylaşımına dayanan ve kriz anlarında hızlı tepki verebilen bir “Göç İletişim ve Bilgi Yönetimi Stratejisi” nin geliştirilmesi, güvenikleştirici söylemlerin etkisini azaltmaya yönelik önemli bir politika aracı olarak değerlendirilebilir. Avrupa Birliği’ nin Güvenlik Birliği Strateji’ si kapsamında vurgulanan stratejik iletişim ve dezenformasyonla mücadele yaklaşımları, özellikle sosyal medyada dolaşıma giren manipülatif içeriklerin erken tespit edilmesi ve etkisizleştirilmesi açısından örnek teşkil etmektedir (European Commission, 2024a, European Union Agency for Fundamental Rights, 2023). Bu tür yaklaşım, göçün kamuoyunda sürekli kriz ve tehdit çerçevesinde ele alınmasını engelleyerek, güvenikleştirmenin toplumsal maliyetlerini sınırlamaya katkı sağlayacaktır.

Göçmenlere ilişkin manipülatif içerikler, özellikle sosyal medya aracılığıyla hızla yayılmakta ve toplumsal olayları tetikleyebilmektedir. Bu nedenle Türkiye’de, dijital nefret içeriklerini erken tespit eden algoritmik sistemlerin kurulması, sosyal medya platformlarıyla (X, TikTok, Meta) işbirliği yapılması, deepfake içeriklerine karşı doğrulama mekanizmalarının devreye girmesi, güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası hâlini almalıdır. Bu yaklaşım, Freedom House’un dijital dezenformasyon raporlarında önerilen stratejik dijital müdahale politikalarıyla uyumludur. Söz konusu politikalar, dezenformasyonla mücadelede içerik kaldırmaya dayalı reaktif yöntemler yerine, platform şeffaflığının artırılması, koordineli manipülasyon ağlarına yönelik hedefli müdahaleler, bağımsız doğrulama mekanizmalarının güçlendirilmesi ve toplumsal direnç kapasitesinin geliştirilmesine dayanan çok katmanlı bir yönetim anlayışını ifade etmektedir (Freedom House, 2024a, s. 15).

Toplumun dezenformasyona karşı kırılganlığı, özellikle dijital mecralarda nefret söylemi ve dışlayıcı anlatının hızla yayılmasına zemin hazırlamaktadır. UNESCO’ nun medya ve bilgi okuryazarlığına karşı çalışmaları, eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığının zayıf olduğu toplumsal bağlamlarda yanlış ve manipülatif bilgilerin daha kolay dolaşıma girdiğini ortaya koymaktadır (UNESCO, 2023). Bu veriler doğrultusunda, güvenlikleştirme sürecinin etkilerinin azaltılmasına yönelik politika setleri yalnızca güvenlik önlemleri ile sınırlı kalmamalı, medya okuryazarlığını arttırmaya ve dijital nefret içeriklerini erken aşamada tespit etmeye yönelik önleyici yaklaşımları da içermelidir. Bu kapsamda yerel yönetimler, eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla göç ve medya okuryazarlığını birlikte ele alan eğitim programlarının yaygınlaştırılması, gençlere yönelik doğrulama araçlarının kullanımının öğretilmesi ve kamuoyunda sıkça dolaşıma giren yanlış bilgilerin kamusal bilgilendirme kampanyalarıyla düzeltilmesi, güvenlikleştirici söylemlerin toplumsal etkisini sınırlamaya katkı sağlayacaktır.

Medyanın göçmenleri “kriminal aktör” olarak çerçevelemesinin toplumsal algıyı doğrudan etkilediğini ve dışlayıcı eğilimleri güçlendirdiğini göstermektedir (Berry, 2011). Bu nedenle, basın örgütleri ile birlikte “Göç Haberciliği Etik Rehberi” hazırlanmalı, medyada etnik kimlik vurgusuna dayalı suç haberleri sınırlanmalıdır (ICMPD, 2021). Bu politika, UNESCO’ nun sorumlu gazetecilik, medya etiği ve nefret söylemiyle mücadeleye yönelik normatif yaklaşımıyla uyumludur.(UNESCO, 2023).

Göç konusunda toplumsal algının düzenli ve sistematik biçimde izlenmesi, sosyal tansiyonun erken aşamada tespit edilmesi ve yanlış bilginin yol açabileceği toplumsal gerilimlerin sınırlandırılması açısından önemli bir politika aracıdır. Uluslararası kuruluşların medya okuryazarlığı ve risk iletişimine ilişkin çalışmaları, yanlış ve manipülatif bilgilerin yayılımının, özellikle kamusal algının kırılgan olduğu konularda toplumsal kutuplaşmayı derinleştirebildiğini ortaya koymaktadır (UNESCO, 2023; FRA, 2023). Bu nedenle göç politikalarının yalnızca idari ve güvenlik boyutlarıyla değil, algı temelli riskleri dikkate alan iletişim stratejileriyle desteklenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de düzenli aralıklarla yayımlanacak “Göç Algı Barometreleri”, kamuoyundaki kaygı alanlarının tespit edilmesine ve yanlış bilgilerin yoğunlaştığı temaların belirlenmesine katkı sağlayabilir. Elde

edilecek veriler doğrultusunda, kaygıların yoğunlaştığı bölgelerde hedefli bilgilendirme kampanyalarının yürütülmesi ve doğrulanmış kamusal verilerin düzenli biçimde paylaşılması, güvenleştirmici söylemlerin toplumsal etkisini azaltmaya yönelik önleyici bir mekanizma işlevi görebilecektir. Risk iletişimi ve topluluk katılımını esas alan yaklaşımlar, kamuoyuyla kurulan iletişimin şeffaf ve veri temelli olmasının, yanlış bilginin etkisini sınırlamada kritik rol oynadığını göstermektedir (IFRC, 2021).

Sosyal medya üzerinden yayılan yanlış ve doğrulanmamış bilgilerin kitlesel olayları tetiklediği, Türkiye’de son yıllarda yaşanan krizlerde açık biçimde görülmektedir. İçişleri Bakanlığı’nın 2023 ve 2024 tarihli kamuoyuna bilgilendirme açıklamalarında, özellikle Kayseri ve İzmir’de yaşanan olaylarda sosyal medya kaynaklı manipülatif içeriklerin toplumsal gerilimi artırdığı ve güvenlik güçlerinin müdahalesini zorlaştırdığı belirtilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2024). Kriz anlarında bilgi boşluğunun kışkırtmalarını hızlandırdığı hem ulusal hem uluslararası kriz iletişimi literatüründe vurgulanmaktadır. Bu nedenle kriz dönemlerinde medya kuruluşlarına düzenli bilgilendirme yapılması, sahte içeriklerin aynı gün içerisinde doğrulanması ve yerel basınla koordineli kriz iletişim hatlarının kurulması stratejik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Avrupa Birliği’nin Stratejik Kriz İletişimi Protokolü de benzer şekilde, yanlış bilgi yayılımının krizlerin büyümesinde temel bir çarpan etkisi olduğunu ifade ederek üye devletlere gerçek zamanlı doğrulama ve merkezi iletişim mekanizmaları kurma yükümlülüğü getirmektedir (European External Action Service, 2023).

Sosyal psikoloji ve iletişim literatürü, medya ve iletişimde göçmenlerin olumlu ve yapıcı temsillerinin, toplumsal önyargıların azaltılmasına ve toplumsal uyumun güçlenmesine katkı sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu etki, iletişim araştırmalarında parasosyal etkileşim ve **medya aracılı gruplararası temas (mediated intergroup contact)** çerçevesinde geliştirilen çalışmalarla teorik ve ampirik olarak desteklenmiştir (Schiappa vd., 2006, Ortiz ve Harwood, 2007). Benzer şekilde UNHCR’nin Community-Based Protection yaklaşımı, toplumsal uyumu artırmak için göçmenlerin başarı hikâyelerinin, ortak sosyal-kültürel etkinliklerin ve yerel topluluklarla birlikte yürütülen görünür faaliyetlerin kamuoyuna aktarılmasını tavsiye etmektedir (UNHCR, 2024). Bu çerçevede Türkiye’de belediyeler ve

kamu kurumları tarafından yürütülecek belgesel üretimleri, kamu spotları ve kültürel–sportif ortak projeler, göçmenlerin yalnızca “yardım alan” değil, aynı zamanda topluma katkı sunan bireyler olarak algılanmasına yardımcı olacak, böylece kutuplaşmayı azaltan, güven ilişkisini güçlendiren bir iletişim stratejisi oluşturacaktır.

Avrupa’daki göç anlatılarına ilişkin dezenformasyon araştırmaları, göçmenleri tehdit olarak çerçeveleyen ve sosyal medya ile dijital ağlarda yayılan olumsuz narratiflerin kamuoyunda güvenlik kaygılarını artırdığını göstermektedir (European Commission, 2025). Bu dinamiğe yanıt olarak, Türkiye–AB ortak medya izleme mekanizmaları oluşturulması, dijital nefret söylemi ve dezenformasyon kampanyalarının sınır ötesi veri tabanlarında izlenmesi ve stratejik iletişim işbirlikleri geliştirilmesi gibi koordinasyon çabaları önem kazanmaktadır.

5.2.2. Suç ve Asayiş Olaylarının Azaltılmasına Yönelik Politika ve Strateji Önerileri

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler le ilgili güvenlik tartışmalarının merkezinde çoğu zaman “fiili suç oranlarından ziyade suç algısındaki yükselişin” yer aldığı görülmektedir. İçişleri Bakanlığı verilerine göre, 2017–2024yılları arasında Suriyeli nüfusun toplam suçlara karışma oranı %1,3 ile %1,4 arasında seyretmiştir, bu oran, Türkiye’deki genel suç oranının altında kalmaktadır. Ancak medya söylemleri, sosyal medyada yayılan dezenformasyon ve bireysel olayların genellenmesi, toplumsal algıda sığınmacıların suçla özdeşleştirilmesine yol açmıştır. Bu nedenle suç ve asayiş risklerine yönelik çözüm modelleri yalnızca cezalandırıcı güvenlik yaklaşımları ile değil, aynı zamanda önleyici, bütünleşme temelli ve yönetim odaklı politikalar ile ele alınmalıdır. Bu bağlamda etkili bir suç önleme stratejisi, üç temel eksenle yapılandırılmalıdır: *1. önleyici (proaktif) güvenlik önlemleri, 2. risk altındaki göçmen gruplara yönelik hedefli sosyal müdahaleler ve 3. yerel düzeyde toplum temelli güvenlik yönetimi.*

Birinci eksen olan proaktif güvenlik önlemleri, kolluk kuvvetlerinin teknik kapasitesi-nin artırılması, göç yönetimi ile entegre veri paylaşım sistemlerinin oluşturulması ve mobil denetim mekanizmalarının güçlendirilmesini kapsamaktadır. Özellikle düzensiz göçün yoğun olduğu sınır illerinde Emniyet, Jandarma, Sahil Güvenlikve Göç İdaresi arasında ortak operasyon merkezleri kurulması, kayıt dışı göçmen dolaşımının dijital kimliklendirme

sistemleri ile takip edilmesi önem taşımaktadır. Önleyici güvenlik yaklaşımı, suçun yalnızca bireysel sapma olarak değil, aynı zamanda sosyal çevre, ekonomik koşullar ve mekânsal dinamiklerle ilişkili bir olgu olduğunu vurgulayan sosyal düzensizlik teorisi (Shaw & McKay, 1942) ile suç fırsatlarının azaltılmasına odaklanan durumsal suç önleme yaklaşımına dayanmaktadır (Clarke, 1997). Bu yaklaşım, suçun ortaya çıkmadan önce engellenmesini esas alarak proaktif güvenlik politikalarının teorik temelini oluşturmaktadır. Türkiye’de bu sistem “toplum destekli polislik modeli” ile benzerlik gösterse de, göç eksenli risklere özel geliştirilecek “*Göçmen Güvenlik Koordinasyon Birimleri*” ile daha kurumsal bir yapı oluşturulabilir.

İkinci eksen olan hedefli sosyal müdahaleler, özellikle genç göçmen nüfusun suça sürüklenme riskini azaltma amacıyla uluslararası literatürde yaygın biçimde önerilmektedir. Avrupa Birliği’nin dezavantajlı göçmen gençlere yönelik uyguladığı erken müdahale yaklaşımları —örneğin eğitim, spor, mentorluk ve toplum temelli uyum programları— suç eğilimini azaltmada kolluk baskısından daha etkili sonuçlar vermektedir (European Commission, 2021, OECD, 2023a). Türkiye’de de benzer bir çerçeve içinde sosyal uyum çalışmaları yürütülmektedir. Göç ve toplumsal uyum bağlamında Türkiye’de Suriyeli ve Türk gençlere yönelik çok sayıda program uygulanmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme Turkey) ile Gençlik ve Spor Bakanlığı iş birliğinde yürütülen “Suriye Krizine Yanıt Olarak Suriyeli ve Türk Gençler için İstihdam Edilebilirlik, Girişimcilik ve Sosyal Uyum Projesi”, gençlerin istihdam edilebilirliğini, girişimcilik kapasitesini ve toplumsal uyumunu artırmayı amaçlamıştır. UNDP Türkiye’nin proje çıktı raporuna göre, Hatay, Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde yürütülen program kapsamında 2.800’den fazla genç teknik ve mesleki eğitimler ile istihdam ve beceri geliştirme atölyelerine katılmış, yaklaşık 1.500 genç bilgi ve iletişim teknolojileri alanında eğitim almış, 700’den fazla genç girişimcilik, proje üretimi ve mentorluk faaliyetlerinde yer almıştır. Ayrıca sosyal uyum odaklı etkinlikler ve gönüllülük programları aracılığıyla 800’e yakın genç, yerel toplumsal faaliyetlere aktif biçimde dâhil olmuştur (UNDP Türkiye, 2022). Bu somut çıktılar, projenin gençlerin hem teknik beceri kazanımı hem de sosyal bağ kurma süreçlerine katkı sağladığını göstermektedir. Bu tür kapsayıcı sosyoekonomik programlar, genç göçmenlerin suç riskiyle ilişkili davranışlarının yalnızca kolluk tedbirleriyle değil,

eğitim, istihdam ve toplumsal katılımı güçlendiren yapısal araçlarla da azaltılabileceğini ortaya koymaktadır.

Göç yoğun bölgelerde güvenliğin etkin şekilde sağlanması için merkeziyetçi kolluk yaklaşımının tek başına yeterli olmadığını, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve göçmen topluluklarını kapsayan toplum temelli güvenlik yönetişimi modellerinin daha etkili olduğunu göstermektedir (Bevelander ve Pendakur, 2014, Waller, I., Sansfaçon, D., Welsh, B., ve Prenzler, T., 2017, s. 11). Kanada ve Hollanda’da uygulanan community safety partnerships modelleri, yerel yönetimler, polis birimleri, sosyal hizmet kurumları ve STK’lar arasında koordinasyon sağlayarak hem suçun önlenmesini hem de topluluklar arası etkileşimi güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de bu modelin yapısal benzerlikleri, özellikle göç yoğun ilçelerde yürütülen uyum çalışmaları çerçevesinde görülmektedir. UNHCR Türkiye’nin 2023–2024 saha raporları, İstanbul Sultanbeyli, Gaziantep Şahinbey ve Kilis’te belediyelerin kurduğu uyum ofisleri ile toplum merkezlerinin, göçmenlere danışmanlık sağlama, sosyal hizmet yönlendirmesi yapma ve yerel halkla iletişim kanallarını güçlendirme yoluyla gerilim azaltıcı ve erken uyarı işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (UNHCR Türkiye, 2024). Bu veriler, Türkiye’de toplum temelli güvenlik yönetişiminin henüz tam kurumsallaşmamış olsa da, doğru ölçeklendirme ve koordinasyonla hem güvenlik hem sosyal uyum açısından önemli bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

Üçüncü eksen olan yerel düzeyde toplum temelli güvenlik yönetişimi, göç yoğun bölgelerde güvenliğin yalnızca kolluk faaliyetleriyle değil, çok aktörlü ve kapsayıcı yönetim mekanizmalarıyla sağlanmasını esas almasını kapsamaktadır. Uluslararası literatür, göçle ilişkili güvenlik risklerinin yönetiminde merkeziyetçi ve yalnızca cezalandırıcı yaklaşımların sınırlı etkiye sahip olduğunu, buna karşılık yerel yönetimler, polis birimleri, sosyal hizmet kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında kurulan iş birliği ağlarının suç önleme ve toplumsal uyum açısından daha sürdürülebilir sonuçlar ürettiğini ortaya koymaktadır (Bevelander ve Pendakur, 2014, Waller vd., 2017). Bu yaklaşımda güvenlik, yalnızca suçun bastırılması değil, risklerin erken tespiti, topluluklar arası güvenin güçlendirilmesi ve sosyal bağların korunması üzerinden ele alınmaktadır.

Toplum temelli güvenlik yönetişimi yaklaşımları, yerel düzeyde bilgi paylaşımını

ve çok aktörlü koordinasyonu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Avrupa Birliği düzeyinde geliştirilen güvenlik politikaları, kamu alanlarında güvenliğin sağlanmasında yerel aktörler arasındaki iş birliği, veri paylaşımı ve kapsayıcı güvenlik planlamasının önemini özellikle vurgulamaktadır (European Commission, 2020). FRA'nın mağduriyet verileri de etnik azınlıklar ve kırılgan grupların güvenlik deneyimlerinin farklılaştığını göstererek, güvenlik politikalarının yerel toplumsal dinamikleri dikkate alan, ayrımcılık risklerini azaltıcı ve önleyici bir çerçevede tasarlanması gerektiğine işaret etmektedir (European Union Agency for Fundamental Rights, 2021).

Bu bağlamda toplum temelli güvenlik yönetişimi, yerel düzeyde erken uyarı işlevi görmesi bakımından da önem taşımaktadır. Yerel aktörler, kolluk birimleriyle doğrudan temas hâlinde olmayan toplumsal gerilimleri, söylentileri ve algı temelli riskleri daha erken aşamada tespit edebilmekte, bu durum güvenlileştirme sürecinin sertleşmeden yönetilmesine imkân tanımaktadır. Waller (2017) vurguladığı üzere, toplum güvenliği ortaklıkları yalnızca suç oranlarına değil, toplumsal güven, aidiyet ve kurumlara duyulan güven gibi göstergelere de odaklanarak daha bütüncül bir güvenlik anlayışı geliştirmektedir.

Türkiye bağlamında bu yaklaşımın sınırlı fakat gelişmeye açık örnekleri mevcuttur. Özellikle göç yoğun ilçelerde belediyeler bünyesinde kurulan uyum ofisleri ve toplum merkezleri, göçmenlere danışmanlık sağlama, sosyal hizmetlere yönlendirme ve yerel halkla iletişimi güçlendirme işlevleri aracılığıyla gerilim azaltıcı bir rol üstlenmektedir. UNHCR Türkiye'nin saha temelli değerlendirmeleri, bu merkezlerin yerel düzeyde bilgi akışı, yönlendirme ve güven inşası açısından önemli bir ara yüz işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (UNHCR Türkiye, 2024). Bu veriler, toplum temelli güvenlik yönetişiminin Türkiye'de henüz tam anlamıyla kurumsallaşmamış olmakla birlikte, doğru ölçeklendirme, net görev tanımları ve kolluk–yerel yönetim koordinasyonunun güçlendirilmesi hâlinde, hem güvenlik risklerinin azaltılması hem de toplumsal uyumun güçlendirilmesi açısından yüksek bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

5.2.3. İnsan Kaçakçılığı ve Sınır Güvenliği Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Stratejiler

Türkiye, jeopolitik konumu itibarıyla Orta Doğu'dan Avrupa'ya uzanan göç yollarının

merkezi bir halkasında yer almakta, özellikle Suriye iç savaşının ardından artan düzensiz geçiş baskısı, insan kaçakçılığı ağlarının faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Frontex raporlarına göre Türkiye-Yunanistan sınır hattı, Avrupa'ya yönelen düzensiz geçişlerde hâlen kritik bir güzergâh olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye sadece transit bir ülke değil, aynı zamanda hedef ülke konumuna gelmiş, sınır güvenliği ve kaçakçılıkla mücadele ulusal güvenlik stratejisinde öncelikli hale gelmiştir. Türkiye'nin kara sınırlarının güvenlik altyapısı, fizikî güvenlik duvarları, gözetleme kuleleri ve izleme sistemleriyle güçlendirme yönünde projeler sürdürülmektedir. Bu dijital ve mekânsal izleme kapasitesi sayesinde düzensiz geçişlerin tespiti ve kontrolü artırılmıştır. Ancak, bu sistemlerin tam kapsamı, verileri ve başarı oranları hâlâ kamuya açık detaylı şeffaf raporlarla paylaşılmamıştır, bu da sınır güvenliği yatırımlarının etkinliğinin ve göç-güvenlik dinamikleri üzerindeki gerçek etkisinin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Ajansı FRONTEX'in 2024 risk analizine göre, Türkiye-Yunanistan hattı hâlen Avrupa'ya yönelik düzensiz geçişlerin en yoğun rotalarından biridir, bu durum Türkiye'nin hem transit hem hedef ülke konumunu pekiştirmektedir (Frontex, 2024a). Bu nedenle Türkiye'nin stratejik yanıtı yalnızca fiziki sınır tedbirleriyle değil, istihbarat, dijital izleme, uluslararası iş birliği ve finansal suçlarla mücadeleyi kapsayan bütüncül bir çerçeve içinde gelişmiştir. İçişleri Bakanlığı'nın 2023 faaliyet raporlarında, sınır koridorunda fiziki güvenlik duvarları, termal kameralar, elektro-optik kuleler, SİHA ve insansız gözetleme sistemleri ile oluşturulan "bütünleşmiş sınır güvenliği modeli"nin düzensiz geçişleri önemli ölçüde azaltıcı etki yarattığı belirtilmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2023). Avrupa Konseyi'nin İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi kapsamında faaliyet gösteren GRETA, 2023 değerlendirmelerinde üye devletlerin uygulamalarını izlemekte ve Türkiye dâhil birçok ülkenin insan ticaretiyle mücadelede yasal çerçeve ve uygulama sistemini güçlendirme ihtiyacına işaret etmektedir. Türkiye'ye ilişkin veriler, mağdurların tespit edilmesi ve korunması alanlarında ilerleme sağlansa da mevcut yaklaşımların geliştirilmesine yönelik tavsiyelerin sürdüğünü göstermektedir (GRETA, 2023). Bu uygulamalar, sınır güvenliğinin yalnızca fiziki koridorda değil, finansal, dijital ve istihbari alanlarda da güçlendirilmesini mümkün kılan bütüncül bir risk azaltma stratejisi oluşturmuştur.

Uluslararası işbirliği bu riskin azaltılmasında kritik öneme sahiptir. Türkiye, Avrupa Birliği ile 18 Mart 2016 tarihli ortak beyan çerçevesinde düzensiz göçmenlerin iadesi ve mali destek mekanizmaları çerçevesinde önemli bir rol üstlenmiştir (EU–Turkey Statement). Bu işbirliği kapsamında Türkiye sınır yönetimi kapasitesini güçlendirme taahhüdü vermiş ve AB kaynaklı finansman ile destek almıştır. Güncel olarak, kamuya açık kaynaklara göre Türkiye ile AB arasında göç hareketlerinin dijital takibi, veri paylaşımı ve uyumuna yönelik çeşitli teknik işbirliği görüşmeleri yürütülmektedir, bu da Türkiye’nin yalnızca fiziki sınır kontrolü değil, aynı zamanda dijital izleme ve geri dönüş mekanizmaları açısından bir çözüm ortağı olarak konumlandığını göstermektedir. Bu çerçevede, sınır güvenliği stratejisinin sürdürülebilirliği için sadece fiziki bariyerler değil, veriye dayalı ortak sistemler, dijital gözetim altyapıları ve çok-terafı işbirliği mekanizmaları belirleyici olacaktır.

Geri kabul anlaşmaları, Türkiye açısından hem somut kazanımlar hem de ölçülebilir yükler üretmektedir. 18 Mart 2016 Türkiye–AB Mutabakatı sonrasında Ege hattındaki düzensiz geçişlerde belirgin bir düşüş yaşanmış; Frontex verilerine göre Doğu Akdeniz rotasında tespit edilen düzensiz geçişler 2015’te yaklaşık 885.000 iken 2017’de 42.000 seviyelerine gerilemiştir (Frontex, 2017). Buna karşılık Türkiye, geri kabul ve sınır yönetimi kapsamında önemli bir idari ve mali yük üstlenmiştir. Avrupa Birliği’nin European Commission tarafından yürütülen FRIT programı çerçevesinde Türkiye’ye toplam 6 milyar avro fon tahsis edilmiş olmakla birlikte, bu kaynağın büyük bölümü sağlık, eğitim ve insani yardım hizmetlerine yönlendirilmiş; dolayısıyla göç yönetiminin uzun vadeli maliyetleri ulusal sistem üzerinde kalmaya devam etmiştir (European Commission, 2021). Literatürde de geri kabul anlaşmalarının düzensiz göç akımlarını belirli ölçüde kontrol altına aldığı, ancak sorumluluk paylaşımında asimetri yaratarak transit ülkeler üzerinde yoğun idari, mali ve sosyal baskı oluşturduğu vurgulanmaktadır (Kılınç, 2020). Bu çerçevede geri kabul mekanizmaları, Türkiye açısından kısa vadede sınır yönetimi etkinliğini artıran ve AB ile iş birliğini güçlendiren bir araç olmakla birlikte, uzun vadede yük paylaşımı, insan hakları güvenceleri ve sürdürülebilirlik açısından tartışmalı bir yapı ortaya koymaktadır.

İnsan kaçakçılığı ve sınır güvenliğiyle mücadelede etkili bir model, önleme (preventive), caydırma (deterrence), müdahale (response) ve kurumsal koordinasyon (governance)

eksenlerinin eş zamanlı olarak işletilmesidir.

Önleme (preventive) bağlamında önerilen uygulamalar, hedef nüfusun kaçakçılık ağlarına kapılmasını engellemeye yönelik sosyal ve ekonomik tedbirleri içerir. Yerel düzeyde istihdam programları ve kısa süreli meslek edindirme kursları, göçmen gençler için ücretsiz ve erişilebilir okul programları, risk altındaki bireylere yönelik psikososyal destek hizmetleri ve sınır bölgelerinde sürdürülebilir halk sağlığı/altyapı yatırımları gibi programlar uygulanabilir. Bu tür önleyici müdahaleler, kaçakçılık çetelerinin işe alma havuzunu daraltır, ayrıca toplumsal caydırıcılığı artırarak yerel halk ile göçmenler arasındaki gerginliği azaltır. Uygulamada, bu tür müdahalelerin etkililiği, katılımcı sayıları, istihdam oranları ve tekrarlama oranları gibi nicel göstergelerle izlenmelidir.

Caydırma eksen (deterrence) fiziki ve hukuki önlemleri kapsar. Fiziksel altyapı (duvarlar, sensörler, termal kameralar, HAVA/SİHA desteği) ile birlikte, deniz havzasında ve kara sınırlarında koordineli devriye ve hızlı müdahale kapasitesi artırılmalıdır. Hukuki caydırıcılık ise insan kaçakçılığını finanse eden aktörlere yönelik finansal yaptırımlar, kara para aklama soruşturmalarının hızlandırılması ve uluslararası iade prosedürlerinin etkinleştirilmesiyle sağlanır. Bu alanda, mali istihbaratın (MASAK vb.) göçle bağlantılı finansal akışları izleme kapasitesi güçlendirilmeli, sınır ötesi bankacılık ve kripto-araçların kötüye kullanımına karşı düzenleyici önlemler uluslararası ortaklarla eşgüdümlü alınmalıdır.

Müdahale (response) kapasitesinin güçlendirilmesi, yakalama sonrasında insan kaçakçılığı mağdurlarının korunması ve suç örgütlerine karşı etkin kovuşturma süreçlerini içerir. Mağdurların mağduriyetine odaklanan yaklaşımlar—hukuki yardım, güvenli barınma ve tıbbi/psikososyal hizmetlere erişim—ihlallerin görünür hale gelmesini ve suçların ortaya çıkarılmasını kolaylaştırır. Adli süreçlerde delil toplama için dijital izlerin muhafazası, sınır kamerası kayıtlarının korunması ve istihbari bilgi paylaşım protokollerinin işlerliği kritik önem taşır. Bu kategoride de performans göstergeleri, mağdur tespit oranı, mağdurlara sunulan hizmetlerin erişilebilirliği ve suçluların mahkûmiyet oranı gibi ölçütler üzerinden izlenmelidir.

Kurumsal koordinasyon eksen (governance) , çok taraflı yönetim ilkesinin uygulamalı yansımasıdır. Türkiye’de iç aktörler (Göç İdaresi, İçişleri, Sahil Güvenlik,

Jandarma, Emniyet, MASAK) ile uluslararası aktörler (FRONTEX, Europol, IOM, UNHCR) arasındaki veri paylaşımı, ortak operasyon planlaması ve hukuki iş birliği mekanizmaları hukukî ve operasyonel olarak güçlendirilmelidir. Bu güçlendirme, veri koruma ilkeleriyle dengelenmeli, mağdur mahremiyeti ve insan hakları standartları gözetilmelidir. Önerilen somut adımlar arasında, (i) sınır ve göç verisinin standartlaştırılmış formatta paylaşılmasını sağlayacak bir "Bölgesel Göçbilgi Platformu", (ii) ortak istihbarat hücreleri ve hızlı bilgi paylaşım protokolleri, (iii) sınırdan sorumlu mahkemeler ve tanık koruma mekanizmalarının etkinleştirilmesi yer alır.

Dijital araçların kullanımı bu stratejinin ayrılmaz parçası olmalıdır. İnsan kaçakçılığı ağları giderek dijitalleştiği için emniyet teşkilatlarının dijital iz sürme kapasitesi (signal intelligence, open-source intelligence), sosyal medya ve anlık mesajlaşma platformlarında erken uyarı mekanizmaları ve siber takip altyapıları geliştirilmelidir. Ancak bu teknolojik tedbirler uygulanırken kişisel verilerin korunması ve kötüye kullanım risklerine ilişkin açık standartlar ve denetim mekanizmaları tesis edilmelidir, aksi hâlde mağdur güvenliği tehlikeye düşer ve toplumsal tepki doğar.

Uluslararası iş birliği, özellikle insan kaçakçılığının finansal ve örgütsel ağları sınır ötesi olduğundan, merkezi öneme sahiptir. Türkiye'nin AB, Europol ve ilgili uluslararası kurumlarla hâlihazırda yürüttüğü işbirlikleri daha derinleştirilmelidir: ortak operasyonlar, karşılıklı tanıma mekanizmaları, adli yardım prosedürlerinin hızlandırılması, bilgi paylaşımının hukukî altyapısının güçlendirilmesi. Ayrıca sahadaki insani boyutu güçlendirecek bir adım olarak, iade süreçlerinin hızlandırılması ile birlikte geri kabul anlaşmaları kapsamında güvenli ve onurlu dönüş yolları da garanti altına alınmalıdır.

Son olarak, önerilen tüm tedbirlerin uygulanması için izleme-değerlendirme çerçevesi kurulmalıdır. Bu çerçeve, politika etkililiğini ölçmek için nicel ve nitel metrikler (ör. Yakalanan şebeke sayısı, yakalama-mahkûmiyet oranı, mağdur hizmetlerine erişim oranı, sınır ihlallerinde azalma, finansal akışların dondurulması sayısı) ve düzenli bağımsız değerlendirme raporları tanzim edilmelidir. Politika adaptasyonunu sağlamak için yıllık geri bildirim döngüleri ve çok aktörlü gözden geçirme mekanizmaları tasarlanmalıdır.

5.2.4. Sağlık Ve Sosyal Hizmetler Politikalarının Güçlendirilmesi

Göç İdaresi Başkanlığı'nın güncel demografik verilerine göre, 2024 itibarıyla geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaklaşık %48'i 0–18 yaş aralığındadır (GİB, 2024b). Bu genç nüfus, eğitim, sağlık ve sosyal hizmet altyapısı üzerinde yapısal bir baskı oluşturmaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın Göçmen Sağlığı Merkezleri (GSM) raporlarına göre, 29 ilde faaliyet gösteren merkezlerde 2023 yılında 3 milyonun üzerinde muayene gerçekleştirilmiş, bu yapı özellikle Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis ve Hatay gibi yoğun göç alan illerde birinci basamak sağlık hizmetlerinin yükünü önemli ölçüde hafifletmiştir (HSGM, 2023a). Dünya Bankası'nın Turkey Refugee Response başlıklı değerlendirmesi, Türkiye'nin göçmenlere yönelik sağlık hizmetlerinde önemli bir mali yük üstlendiğini, harcamaların özellikle birinci basamak sağlık hizmetleri, aşılama, anne–çocuk sağlığı, doğum ve acil hizmetler gibi alanlarda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Raporda, bu hizmetlerin uzun vadede sağlık sistemi üzerinde kayda değer bir bütçe baskısı oluşturduğu vurgulanmaktadır (World Bank, 2023).

Ruh sağlığı açısından, uluslararası literatür ve Dünya Sağlık Örgütü'nün göçmen sağlığına ilişkin değerlendirmeleri, zorunlu göç yaşayan nüfuslar arasında savaş travması, göç sonrası stres ve depresyon gibi ruhsal sorunların yaygın olduğunu ortaya koymaktadır (WHO, 2022). Türkiye'de Göçmen Sağlığı Merkezleri bünyesinde psikososyal destek birimleri bulunsa da, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün değerlendirmeleri bu alandaki hizmet kapasitesinin talebi karşılamakta zorlandığına işaret etmektedir (HSGM, 2023a).

Bulaşıcı hastalıklar bağlamında ise Dünya Sağlık Örgütü'nün kızamık gözetim verileri, 2019–2023 döneminde Türkiye'de dönemsel vaka artışları yaşandığını göstermektedir. WHO, bu artışın temel nedenleri arasında aşı reddi ve tereddüdü, eksik aşılama oranları ile yoğun nüfus hareketliliğini öne çıkarmaktadır (WHO, 2023). Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkiye Tüberküloz Raporu 2023, yabancı uyruklu bireylerin tüberküloz vakaları içerisindeki payının son yıllarda arttığını ve toplam vakalar içinde dikkate değer bir orana ulaştığını göstermektedir (HSGM, 2023b). Polio açısından Türkiye'de vaka bulunmamakla birlikte, Suriye ve Afganistan gibi komşu coğrafyalardaki risk nedeniyle sınır illerinde tarama faaliyetleri yoğunlaştırılmıştır.

Doğurganlık göstergelerinde göçmen nüfus ile ev sahibi toplum arasında belirgin

farkların devam ettiği görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayımladığı doğurganlık istatistiklerine göre, Suriyeli kadınların toplam doğurganlık hızı Türkiye ortalamasının belirgin biçimde üzerinde seyretmekte, Türkiye genelinde toplam doğurganlık hızı 2024 yılı itibarıyla 1,51 seviyesinde bulunmaktadır (TÜİK, 2024a). Bu demografik farklılıklar, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler üzerinde orta ve uzun vadeli planlama ihtiyacını artırmaktadır. UNICEF'in Türkiye'de geçici koruma altındaki çocuklara odaklanan çalışmaları ise, göçmen hanelerin yapısal kırılganlıklar nedeniyle kamu hizmetlerine erişimde çeşitli zorluklarla karşılaştığını ve bu durumun çocukların eğitim sürekliliği üzerinde etkiler yarattığını ortaya koymaktadır (UNICEF, 2023a)

Son yıllarda uygulanan SIHHAT II ve SIHHAT III projeleri kapsamında Göçmen Sağlığı Merkezlerinin yaygınlaştırılması, göçmenlere yönelik birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesine katkı sağlamıştır. Bu merkezler aracılığıyla yürütülen aşılama, bulaşıcı hastalık taramaları ve izlem faaliyetleri, halk sağlığı risklerinin erken tespiti açısından önemli bir rol oynamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün gözlem verileri, aşılama ve erken uyarı sistemlerinin güçlendirilmesinin kızamık gibi bulaşıcı hastalıkların izlenmesi açısından kritik olduğunu ortaya koymaktadır (World Health Organization, 2023). Bu çerçevede sağlık hizmetleri, yalnızca insani bir müdahale alanı olmanın ötesinde, toplumsal uyumun desteklenmesi ve kamu düzeninin korunması açısından stratejik bir politika alanı hâline gelmektedir.

5.2.5. Siyasal Kutuplaşma, Nefret Söylemi ve Toplumsal Ayrışmanın Azaltılmasına Yönelik Stratejiler

Kutuplaşmanın temel kaynaklarından birinin, göçün "demografik tehdit", "güvenlik riski" veya "kültürel bozulma" ekseninde çerçevelenmesi olduğu verilerde görülmektedir. Bu çerçeveleme, kamuoyunda korkuları tetiklemekte ve toplumsal gerilimi yükseltmektedir. Araştırma verileri, siyasal kutuplaşmanın üç temel üretim mekanizmasını işaret etmektedir. Bunlardan ilki güvenlikleştirme söylemi üzerinden siyasal mobilizasyondur. Seçim dönemlerinde göçün "iç güvenlik" veya "demografik beka" söylemleriyle sunulması, verilere göre toplumsal gerginliği artırmakta ve kamuoyunun rasyonel değerlendirme kapasitesini zayıflatmaktadır. Kayseri örneğinde görüldüğü üzere, bir yanlış bilginin birkaç saat içinde

sokak şiddetine dönüşmesi, siyasal ‘dil–dezenformasyon–toplumsal tepki’ arasındaki kırılgan bağlantıyı doğrulamaktadır. İkinci mekanizma, medya ve sosyal medya kaynaklı dezenformasyonun çoğaltıcı etkisidir. Elde edilen Veriler, dijital ortamda üretilen sahte içeriklerin (deepfake videolar, manipülatif görüntüler, sahte hesaplar) kamuoyu duyarlılığını keskinleştirdiğini ve nefret söylemini normalleştirdiğini göstermektedir. Bu durum, siyasal kutuplaşmayı tetikleyerek göçmenlere yönelen toplumsal şiddetin zeminini genişletmektedir. Dijital nefret zinciri, kamu yönetiminin en zayıf halkalarından biri olarak belirginleşmektedir. Son olarak, siyasal aktörlerin söylem tercihidir. Veriler, bazı siyasi figürlerin göç konusunu duygusal ve tehdit odaklı söylemlerle araçsallaştırdığını, bu söylemlerin kamuoyu nezdinde meşruiyet kazanarak toplumsal kutuplaşmayı daha da derinleştirdiğini göstermektedir. Göç söyleminin partizan çizgiler üzerinden kutuplaştırılması, güvenlik sorunlarının teknik değil, politik rekabet aracı haline gelmesine yol açmaktadır.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansının (FRA) çevrimiçi nefret söylemine ilişkin analizleri, göçmenler ve etnik azınlıkları hedef alan içeriklerin sosyal medya platformlarında hızlı biçimde yayılabildiğini ve bu içeriklerin toplumsal kutuplaşmayı derinleştirdiğini göstermektedir (FRA, 2023). Göçün seçim dönemlerinde manipülatif amaçlarla kullanılması, toplumsal gerilimi artırmaktadır. Freedom House’un “seçim dönemlerinde nefret söylemi raporları” bu riske açıkça işaret etmektedir (Freedom House, 2024b, s. 4). Bu nedenle Türkiye’de, siyasal aktörlerin yanlış bilgilerle toplumu manipüle etmesine karşı kurumlar anlık doğrulama yapmalı, etnik hedef göstermeye karşı hukuki süreç işletilmeli, uzman temelli basın bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir.

Birçok ülkede nefret söyleminin fiziksel olaylardan önce dijitalde yoğunlaştığı görülmektedir (OECD, 2023a). Bu nedenle Türkiye’de, büyük veri analitiğiyle nefret söylemi yoğunluğu takip edilmeli, riskli bölgeler haritalanmalı, güvenlik birimleri ile sosyal uyum ekipleri eş zamanlı çalışmalıdır. Bu yöntem, güvenlik ve sosyal uyum politikalarının bütüncül şekilde işlemesine katkı sağlar.

Aynı şekilde verilerin politika yönelimleri açısından yorumlandığında siyasal kutuplaşmanın azalması ve kamuoyu yönetiminin güçlendirilmesi için üç temel politika yönelimi ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, söylemde normalleştirme ve riskin depolitizasyonu

adımıdır. Göçün sürekli “tehdit” olarak çerçevelenmesi, kamuoyunda korkuyu, yabancı düşmanlığını ve mantıkdışı davranışları tetiklemektedir. Bu nedenle devletin iletişim stratejisinin göçü dramatize etmek yerine yönetilebilir bir sosyal olgu olarak sunması gerekmektedir. Kamuoyu dili, bilimsel veriler ve uluslararası hukuk temelinde normalize edilmelidir. Kamu yönetimi söyleminde radikalleşmeye kapı aralayan mecaz eğretileme ve genelleştirici ifadeler (örneğin “akın”, “istila”, “demografik tehdit”) azaltılmalıdır. Bir diğeri, kamuoyunun dezenformasyona karşı dirençli hale getirilmesidir. Veriler, tek bir yanlış bilginin bile toplumsal krize dönüşebildiğini göstermektedir. Bu nedenle, doğrulama merkezleri güçlendirilmeli, yerel mülki idareler kriz anında hızlı bilgilendirme yapmalı, medya okuryazarlığı kampanyaları yaygınlaştırılmalıdır. Kriz iletişim protokolleri, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi ve İletişim Başkanlığı arasında entegre olmalıdır.

Verilerin toplum temelli diyalogun güçlendirilmesi açısından değerlendirilmesine baktığımızda, sosyal temas programlarının çatışma riskini azalttığını göstermektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerde Türk ve Suriyeli gençlerin ortak aktiviteleri artırılmalı, kadın grupları arasında iletişim ağları güçlendirilmeli, aynı mahallede yaşayan iki topluluğun temasını artıran kültürel ve spor projeleri desteklenmelidir. Sosyal uyumun güçlenmesi, siyasal kutuplaşmanın kırılmasında dolaylı olarak güvenlik risklerini azaltacaktır.

Netice olarak ortaya çıkan Veriler, göçün kendisinden ziyade göçün nasıl temsil edildiğinin güvenlik riskini büyüttüğünü ortaya koymuştur. Siyasal kutuplaşma, göçü rasyonel politika alanından çıkarıp duygusal, çatışmacı bir alana taşımakta ve kamu düzenini zayıflatmaktadır. Bu nedenle siyasal söylem yönetimi ve kamuoyu iletişimi, güvenlik stratejilerinin ayrılmaz parçası haline getirilmelidir.

5.2.6. Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Teröre Karşı Risk Azaltma Stratejileri

Türkiye’nin göç kaynaklı güvenlik risklerine yönelik stratejik yaklaşımı, yalnızca sınır aşan tehditlerin fiziki engellenmesine değil, aynı zamanda radikalleşme süreçlerinin önlenmesine, sosyal uyumun güçlendirilmesine ve aşırı sağ söylemlerin yarattığı karşı-radikalleşme riskinin azaltılmasına odaklanmalıdır. Bu kapsamda geliştirilecek politikalar, hem “yabancı terörist savaşçılar” (Foreign Terrorist Fighters – YTS) gibi dış kaynaklı tehditlerin kontrolünü, hem de “homegrown” olarak tanımlanan iç radikalleşme süreçlerinin

önlenmesini hedefleyen güvenlik mimarisi oluşturmalıdır. Türkiye'nin uygulayacağı bu yaklaşımı, önleme (prevention), erken müdahale (intervention) ve yeniden bütünleşme (reintegration) ilkeleri üzerine inşa etmesi değerlendirilmektedir.

Türkiye, 2011 yılından bu yana hem Suriye iç savaşının hem de küresel terör ağlarının yarattığı güvenlik riskleriyle doğrudan yüzleşmiş, bu nedenle sınır güvenliği ve istihbarat temelli denetim mekanizmalarında önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Yabancı terörist savaşçıların sınır geçişlerinin engellenmesi amacıyla geliştirilen çok katmanlı güvenlik sistemi, biyometrik kimlik doğrulama, ileri belge kontrolü, davranışsal risk profillemesi ve yapay zekâ destekli analiz araçlarıyla desteklenmektedir. Avrupa Birliği, NATO ve Europol ile yürütülen bilgi paylaşım mekanizmaları, Türkiye'nin sınır yönetiminde “önleyici güvenlik” modeline geçtiğini göstermektedir. Bu uygulamalar sayesinde riskli profiller erken safhada tespit edilmekte, sahte kimlik, dijital belge ve sahte e-Devlet görünümlü belgelerle giriş teşebbüsleri önlenebilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin güvenlik yaklaşımı yalnızca sınır hattıyla sınırlı kalmamakta, göçmen toplulukların yaşadığı şehirlerde de istihbarat paylaşımı ve sosyal politika bütünleşmesi esas alınmaktadır.

Radikalleşmenin yalnızca dış kaynaklı bir tehdit olmadığı; bireylerin maruz kaldığı sosyoekonomik dışlanma, kimlik krizi, işsizlik, aidiyet arayışı ve kültürel çatışmalar gibi faktörlerin, özellikle “homegrown radicalization” olarak tanımlanan iç radikalleşme süreçlerini beslediği literatürde ortaya konulmaktadır (Borum, 2011, s. 25–30; King & Taylor, 2011, s. 610–615; Doosje vd., 2016, s. 80–83). Aşırı sağ söylemler, toplumsal kutuplaşma ve dışlanma dinamikleriyle birlikte değerlendirildiğinde, radikalleşme süreçlerini besleyebilecek bir zemin oluşturabilmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de, özellikle yerel düzeyde toplumsal direnç kapasitesini güçlendirmeye yönelik toplum temelli önleme stratejilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda mahalle ve ilçe düzeyinde erken farkındalık ve yönlendirme mekanizmalarının oluşturulması, okullar, belediyeler, sosyal hizmet kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyonun artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Risk altındaki bireylerin psikososyal destek, eğitim ve istihdam programlarına yönlendirilmesi, sosyal dışlanma ve marjinalleşme süreçlerini azaltmaya katkı sağlayabilir. Nitekim literatürde sosyoekonomik dışlanma, kimlik krizi ve

aidiyet eksikliğinin radikalleşme süreçlerini besleyen temel faktörler arasında yer aldığı ifade edilmektedir (Borum, 2011, s. 25–30; Doosje vd., 2016, s. 80–83). Bu bağlamda özellikle genç nüfusa yönelik mesleki uyum, beceri geliştirme ve girişimcilik desteklerinin yaygınlaştırılması, suç, bağımlılık ve aşırı ideolojik ağlara yönelme riskini sınırlayıcı bir işlev görebilir. Ayrıca göçmenlere yönelik mikro ölçekli hibe ve işgücü piyasasına erişim programlarının ekonomik bağımsızlığı artırarak toplumsal uyumu güçlendirdiği ve bu durumun radikalleşmeye zemin hazırlayan yapısal kırılganlıkları azaltabileceği değerlendirilmektedir (OECD, 2016, s. 98; World Bank, 2020, s. 112).

Toplum temelli önleme stratejilerinin bir boyutu, dini ve kültürel liderlerin sürece dâhil edilmesidir. Diyanet İşleri Başkanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı ve yerel yönetimlerin iş birliğiyle oluşturulan platformlarda, dini söylemin manipülatif biçimde kullanılmasının önüne geçilmekte, barış, hoşgörü ve birlikte yaşama vurgusunu öne çıkaran toplumsal mesajlar üretilmektedir. Aynı zamanda camiler, dernekler ve sivil toplum yapıları içinde yürütülen farkındalık eğitimleri, radikal dini yapılanmaların propaganda kabiliyetini zayıflatmaktadır.

Radikalleşmeyle mücadelede ceza infaz kurumları kritik bir müdahale alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de hâlihazırda uygulanan risk temelli yönetim ve rehabilitasyon yaklaşımlarının, uluslararası iyi uygulamalar ışığında geliştirilmesi mümkündür. Nitekim Fransa ve Birleşik Krallık’ta radikal ideolojilere sahip mahkûmların diğer tutuklular üzerindeki etkisini sınırlamak amacıyla ayrıştırma (segregation) ve özel yönetim birimleri oluşturulmuş, bu kapsamda Fransa’da “quartiers d’évaluation de la radicalisation “Radikalleşme Değerlendirme Birimleri / Bölümleri” ve Birleşik Krallık’ta “separation centres” gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir (Council of the European Union, 2016, s. 25; Hall, 2022, s. 62). Bu modellerde yüksek riskli mahkûmlar, belirli değerlendirme süreçlerinden geçirilerek diğer mahkûmlardan ayrılmakta ve uzman personel eşliğinde daha sıkı denetim ve rehabilitasyon programlarına tabi tutulmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de de, ceza infaz kurumlarında radikalleşme riskinin azaltılması amacıyla, yüksek riskli mahkûmların sınıflandırılmasına dayalı kontrollü ayrıştırma mekanizmalarının geliştirilmesi, psikososyal destek, ideolojik çözümleme ve yeniden topluma kazandırma (reintegration)

programlarını güçlendirilmelidir. Bununla birlikte, bu tür uygulamaların insan hakları standartları ve bireysel risk değerlendirmeleri çerçevesinde, ölçülülük ilkesi gözetilerek yürütülmesi gerektiği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Avrupa’da, göçmen karşıtı ideolojilerin ve aşırı sağcı grupların yeniden yükselişe geçmesiyle birlikte, göçmenlere yönelik siyasi meşruiyet kazanan nefret söylemleri ve aşırı sağ terör eylemlerinin arttığı belirtilmektedir. Özellikle Europol’ün 2023 TE-SAT raporu, sağ-kanat (right-wing / ethno-nationalist) terör ve şiddet eğilimlerinde değişkenlik olduğunu, bu ideolojilere mensup birey ve grupların hâlen Avrupa içinde güvenlik tehdidi oluşturduğunu ortaya koymaktadır (Europol, 2023b). Öte yandan, ulusal yayın denetleyicisi Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) gibi kurumlar, medya yayınlarında nefret söylemi, manipülatif içerik ve dezenformasyon riski ile ilgili olarak düzenleme, denetim ve yaptırım mekanizmaları işletmektedir. Bu bağlamda, göçmen karşıtı nefretin medya ve dijital mecralarda temsil edilme biçimi, sosyal medya, yayıncılık ve dijital iletişim araçlarının kontrollü kullanımı, dezenformasyonla mücadele, medya okuryazarlığı ve toplumsal iletişim stratejileri gibi önlemlerle desteklenmelidir. Böylece göçmenlere yönelik politize edilen ötekileştirmenin toplumsal güvenlik riski oluşturması engellenebilir.

Finansal ve lojistik ağların kesilmesi, terörün ve aşırıcılığın sürdürülebilirliğini engelleyen en kritik bileşenlerden biridir. Türkiye, MASAK ve Interpol veri tabanları üzerinden yürütülen finansal izleme mekanizmalarıyla, terör örgütlerinin para transferi, kripto para hareketleri ve “hawala” tipi gayriresmî finans yollarını tespit etmektedir. Şüpheli işlem bildirimleri, terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin 6415 sayılı Kanun çerçevesinde dondurulmakta ve adli süreçlerle ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte, sahte şirketler, kargo hatları ve sivil toplum kisvesi altındaki para transferlerinin denetlenmesi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ortak çaba gerektirmektedir.

Ceza adaleti ve finansal mekanizmaların yanında, toplumsal düzeyde iletişim ve söylem yönetimi de radikalleşme riskinin azaltılmasında belirleyici rol oynamaktadır. Güvenlik politikalarının toplumda korku, dışlanma veya tehdit algısı yaratmaması, “güvenlikleştirme söyleminin” kontrollü biçimde yönetilmesiyle mümkündür. Devletin iletişim stratejisinin, göç ve güvenlik konularını rasyonel, veriye dayalı ve insan hakları merkezli bir

çerçevede sunması, “tehdit” ve “akın” gibi korku üreten kavramlar yerine yönetim, uyum ve dayanışma kavramlarını öne çıkarması önem taşımaktadır. Toplumsal düzeyde oluşturulan kriz iletişimi protokolleri, sosyal medyada yayılan yanlış bilgilerin hızla doğrulanmasını sağlayarak linç veya toplu tepki riskini azaltmaktadır.

Türkiye’nin Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Terör üçgeninde geliştireceği bu hibrit güvenlik modeli, yalnızca fiziki tehditlerin bastırılmasına değil, tehditlerin sosyal köklerinin dönüştürülmesine dayanması gerekmektedir. Bu yaklaşım, ulusal güvenliği insani güvenlik bakış açısıyla bütünleştirerek, önleme ve uyum arasında denge kurmalıdır. Güvenlik tedbirlerinin demokratik değerlerle uyumlu biçimde yürütülmesi, uluslararası alanda Türkiye’nin meşruiyetini güçlendirirken, iç politikada da toplumun devlete olan güvenini artırmaktadır. Sonuç olarak, terör ve radikalleşme risklerinin azaltılmasında yalnızca “kolluk kapasitesine” değil, sosyal bütünleşmeye, finansal şeffaflığa ve iletişim yönetimine dayalı bir yönetim modeline ihtiyaç vardır. Türkiye’nin uyguladığı bu bütüncül strateji, hem göç güvenliğini hem de toplumsal istikrarı korumaya yönelik sürdürülebilir bir kamu politikası çerçevesi sunmaktadır.

5.2.7. Çeteleşme, Gettolaşma ve Sosyal Dışlama Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Stratejiler

Türkiye’de bu başlık altında izlenecek stratejinin ilkesi, göçmen yoğunlaşmasını tek başına bir güvenlik sorunu gibi ele almak değil, mekânsal yoğunlaşmanın hangi koşullarda sosyal dışlanma, kayıt dışılık, genç işsizliği ve yerel gerilimlerle birleşerek risk ürettiğini tespit etmek olmalıdır. Bu nedenle ilk ihtiyaç, mahalle ölçeğinde düzenli veri üreten, belediye–kaymakamlık–il göç idaresi–okul–sosyal hizmet birimleri arasında paylaşılabılır bir yerel izleme düzeni kurulmasıdır. Türkiye’de belediyelerin göç verisi üretimi ve veriye dayalı karar alma kapasitesini güçlendirmeye dönük çalışmaların son yıllarda özellikle öne çıktığı, RESLOG-Türkiye kapsamında 15 belediyenin veri kapsamı, veri yönetimi, veri paylaşımı ve veriye dayalı politika üretme süreçlerinin incelendiği görülmektedir (Marmara Belediyeler Birliği, 2022;2023). Aynı proje çerçevesinde kapsayıcı hizmetlere eşit erişim, geçim fırsatlarının iyileştirilmesi ve yerel dirençliliğin artırılması hedefleri açık biçimde vurgulanmıştır. Bu nedenle Türkiye’nin yapması gereken, göç verisini yalnızca il

toplamlarıyla değil, mahalle, okul devamsızlığı, genç işsizliği, sosyal yardım yoğunluğu, konut kalabalıklığı ve suça sürüklenme riski göstergeleriyle birlikte izleyen “mahalle risk panoları” oluşturmaktır. Böylece güvenlik birimlerinin tepkisel değil, önleyici ve yerel yönetime dayalı hareket etmesi mümkün olacaktır.

İkinci olarak, mekânsal yoğunlaşmaya verilecek yanıt zorlayıcı dağıtma politikaları değil, hizmet baskısını azaltan ve mahalleler arası eşitsizliği düşüren kentsel müdahaleler olmalıdır. Türkiye’de Suriyelilerin büyük çoğunluğu barınma merkezleri dışında kentlerde yaşamaktadır. Bu durum, meselenin artık kamp yönetimi değil kent yönetimi sorunu olduğunu göstermektedir. Bu nedenle konut, altyapı, semt ölçeğinde sağlık-eğitim-sosyal hizmet erişimi ve kiralık konut piyasasının denetlenmesi birlikte ele alınmalıdır (GiB, 2024b). Özellikle aynı mahallelerde yığılmanın arttığı yerlerde belediyelere merkezi bütçeden hedefli kaynak aktarımı yapılması, çocuk nüfusu yüksek mahallelerde okul kapasitesinin, gençlik merkezi sayısının ve sosyal hizmet personelinin artırılması, nüfus baskısı taşıyan alanlarda kayıt dışı ve güvencesiz konut stokunun denetlenmesi gerekir. Başka bir anlatımla, gettolaşma riski yalnızca kolluk eliyle değil, kentsel hizmet eşitlemesiyle azaltılabilir. Türkiye’nin bugüne kadar geliştirdiği sosyal uyum ihtiyacı da zaten kamp dışı ve uzun süreli kent yaşamının sonucu olarak ortaya çıkmıştır; bu nedenle bir sonraki aşama, “şehirde uyumun altyapısını” kurmaktır (GiB, 2024c)

Üçüncü strateji, okul dışına düşen ve mahalleyle sınırlı bir hayat kuran çocuk ve gençleri özel risk grubu olarak ele almaktır. Türkiye’de UNICEF’in 2024 tarihli analizine göre yaklaşık 400 bin mülteci çocuk hâlâ okul dışında bulunmaktadır (UNICEF, 2024). Bu veri, sosyal dışlanma ve çeteleşme riskinin en kritik eşiklerinden birinin eğitim dışına çıkış olduğunu açıkça göstermektedir. Bu nedenle özellikle yoğun göç alan ilçelerde devamsızlık ve okul terki için erken uyarı sistemi kurulmalı; okul yönetimleri, rehberlik servisleri, ilçe millî eğitim müdürlükleri, sosyal hizmet birimleri ve gerektiğinde çocuk polisliği arasında vaka temelli yönlendirme zinciri oluşturulmalıdır. Burada amaç çocukları güvenlik nesnesi yapmak değil, eğitim kopuşunu erken yakalamaktır. Mevcut uygulamalar bunun mümkün olduğunu göstermektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile UNICEF tarafından yürütülen Sosyal Uyum ve Gençlik Katılımı Projesi 19 ilde sürmekte, yalnız 2024 içinde 3.459 okul

dışı çocuk sertifikalı Türkçe eğitiminden yararlanmış, 21.201 kişi etüt programlarına katılmış, beceri ve katılım temelli sosyal uyum programlarından 646.965 kişi faydalanmıştır. Bu tür programların ölçeği büyütülmeli, ancak faaliyetler genel sosyal uyum etkinliği olarak bırakılmamalı, okul dışı kalan genç erkekler, çalışan çocuklar ve suça sürüklenme riski taşıyan ergenler için hedeflenmiş alt programlara dönüştürülmelidir (UNICEF, 2024).

Dördüncü olarak, çeteleşme ve mahalle içi kapalı ağların önlenmesinde en etkili araçlardan biri formel istihdama geçiştir. Uzun süreli işsizlik, düşük ücretli kayıt dışı çalışma ve mesleksizlik, hem yerli yoksul gençler hem de göçmen gençler için alternatif aidiyet ağlarını daha çekici hâle getirebilir. Bu nedenle meslek kursu açmak tek başına yeterli değildir, kurs sonrası işe yerleştirme, işveren teşviki, beceri belgelendirme, kadın ve gençler için mikro girişim desteği ve mahalle bazlı iş danışmanlığı bir bütün olarak tasarlanmalıdır. Türkiye’de RESLOG yaklaşımı geçim fırsatlarının iyileştirilmesini ve kapsayıcı yerel yönetişimi aynı çerçevede ele almakta, UNDP ve benzeri uygulamalar da sosyal uyum ile ekonomik güçlenme arasında bağ kurmaktadır. Buradan hareketle, “genç istihdam ve mahalle uyum merkezleri” kurulması uygun olacaktır. Bu merkezler yalnız göçmenlere değil, aynı mahallede yaşayan yerli gençlere de açık olmalıdır (Marmara Belediyeler Birliği, 2022).

Beşinci olarak, Türkiye’nin toplumsal dışlama ve çeteleşme riskine karşı yalnız göçmen odaklı değil, mahalle temelli karma programlar geliştirmesi gerekir. Son yıllarda Türkiye’de öğretmenler ve din görevlileriyle sosyal uyum çalıştayları yapıldığı, gençlik merkezleri, sosyal hizmet kuruluşları ve bazı il müdürlükleri aracılığıyla dezavantajlı çocuk ve gençlere yönelik destek projelerinin yürütüldüğü görülmektedir. Türkiye’de Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ÇOGEP programı kapsamında gerçekleştirilen projeler, dezavantajlı çocuk ve gençlerin sosyal uyumunu güçlendirmeye ve suça sürüklenme riskini azaltmaya yönelik önleyici uygulamalar olarak değerlendirilmektedir.. Türkiye, ÇOGEP benzeri önleyici programları göç yoğun ilçelerde kurumsal bir çizgiye taşınmalı, geçici ve proje bazlı uygulamalar yerine sürekli işleyen “mahalle sosyal koruma paketleri” oluşturmalıdır. Bu paketler spor, sanat ve kurs etkinliğinden ibaret olmamalı, aile görüşmesi, okul takibi, madde kullanımı taraması, akran arabuluculuğu, psikososyal destek ve mesleki

yönlendirme bileşenlerini içermelidir. En önemli nokta ise, bu hizmetlerin hem göçmen hem ev sahibi toplum çocuklarına birlikte sunulmasıdır.

Altıncı olarak, göçmen yoğun mahallelerde “düşük temas” sorununu azaltacak kurumsal araçlara ihtiyaç vardır. Gettolaşma riskini artıran ana unsurlardan biri, resmî kurumların mahallede yalnız denetim ve operasyon anlarında görünmesi, gündelik hayatın ise aracı kişiler, hemşehri ağları ya da kayıt dışı işverenler üzerinden işlemesidir. Bu nedenle belediyeler, kaymakamlıklar ve il göç idareleri bünyesinde iki dilli mahalle irtibat personeli, gezici sosyal hizmet ekipleri ve düzenli “kurum-mahalle buluşmaları” kurulmalıdır (GİB, 2024b). Amaç, sorun büyümeden kurumsal temas kurmaktır. Göç İdaresi’nin sosyal uyum çalışmalarında öğretmenler ve din görevlileri gibi yerel kanaat önderleriyle çalışması, bu tür aracılık kapasitesinin Türkiye’de zaten bir karşılığı olduğunu göstermektedir. Bunu daha ileri taşımanın yolu, öğretmen–muhtar–aile hekimi–sosyal çalışmacı–gençlik merkezi uzmanı hattını aynı yerel mekanizmada buluşturmadır. Böyle bir yapı, hem yanlış bilgiyi ve nefret söylemini daha erken bastırır hem de suça sürüklenme, aile içi şiddet, okul terki ve çocuk işçiliği gibi riskleri kolluk aşamasına gelmeden görünür kılar.

Yedinci olarak, çeteleşme riskinin organize suç ağlarıyla birleşmesini önlemek için sosyal politika ile kolluk tedbirleri aynı anda işletilmelidir. Avrupa Komisyonu, göçmen kaçakçılığı ağlarının insan ticareti, uyuşturucu ve para aklama dâhil başka ağır suç türleriyle giderek daha fazla bağlantılı hâle geldiğini belirtmektedir. Türkiye’de de İçişleri Bakanlığı verilerine göre 2024’ün ilk 10 ayında göçmen kaçakçılığı organizatörlerine yönelik 6.339 operasyon yapılmış ve 3.924 organizatör tutuklanmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2024). Bu tablo, göç rotaları etrafında yalnız insani kırılabilirlik değil, suç ekonomisi de bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sınır ve transit illerde, göçmen kaçakçılığıyla mücadele bir yandan sürerken öte yandan mahalle düzeyinde gençlerin bu ağlara kurye, gözcü, taşıyıcı ya da barınma sağlayıcı olarak eklenmesini önleyecek önleyici programlar kurulmalıdır. Başka bir deyişle, operasyon sonrasında boşalan alanların yeniden suç ağlarıncı doldurulmaması için sosyal destek, istihdam ve okul bağını güçlendiren tedbirler eşzamanlı yürütülmelidir. Güvenlik ile sosyal politikanın bu başlıkta birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcısı olduğu açıkça görülmektedir.

Netice olarak “getto”, “çete” ve “tehlikeli mahalle” etiketlerini erken ve genelleyici biçimde kullanmaması gerekir. Böyle bir dil, hem göçmen gençlerin tamamını kuşku nesnesine çevirir hem de yerel halk nezdinde mahallelerin damgalanmasına yol açar. Bu nedenle politika dili, kolektif suç atfından uzak durmalı, riskli davranış, kırılğan mahalle ve müdahale gerektiren durum arasında açık ayırım yapmalıdır.

5.2.8. Dezenformasyonla Mücadele ve Erken Uyarı Sistemleri

21. yüzyılda göç yönetimi, yalnızca fiziki sınır hareketliliğiyle sınırlı bir güvenlik alanı olmaktan çıkmış, dijital ortamlarda üretilen söylemler, platform bazlı sosyal etkileşimler ve manipülatif bilgi akışları üzerinden şekillenen hibrit bir güvenlik meselesi haline gelmiştir. Dijital ekosistem, göçmenlerle ilgili yanlış bilgilerin (misinformation) ve kasıtlı hileli yönlendirme amaçlı içeriklerin (disinformation) hızla yayılmasına imkân tanımakta, bu içerikler toplumsal algıyı değiştirerek fiziksel güvenlik olaylarını tetikleyebilmektedir. Türkiye’de göçmenlere yönelik toplumsal gerilimlerin yoğunlaştığı dönemlerde, kriz öncesi sosyal medyada dolaşıma giren ve gerçekliği resmî olarak teyit edilmemiş iddiaların kısa süre içinde geniş kitlelere ulaştığı görülmektedir. Resmî denetim mekanizmaları çerçevesinde, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı’na bağlı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, sosyal medya platformlarında yayılan bazı göçmenle ilgili iddiaları yanlış veya manipülatif olarak sınıflandırmış ve bunlara ilişkin açıklamalar yayımlamıştır, örneğin Kayseri Şehir Hastanesi’nde Suriyelilere ücretsiz tüp bebek hizmeti verildiği yönündeki sosyal medya iddiası 71 numaralı Dezenformasyon Bülteni’nde gerçeği yansıtmadığı belirtilmiştir (DMM, 2024a). Bu tür resmî açıklamalar, dijital medya ortamında yayılan yanlış iddiaların kriz dönemlerinde toplumsal güvenlik algısını etkileme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Uluslararası araştırmalar, göçmen karşıtı dijital içeriklerin yalnızca toplumsal algıyı değil, demokratik süreçleri ve kamu düzenini de etkilediğini göstermektedir. Avrupa Birliği’nin Digital Services Act (2022) düzenlemesinde göçmen karşıtı nefret söylemi ve koordineli dijital saldırılar “yüksek kamu güvenliği riski” olarak sınıflandırılmış, kriz dönemlerinde sosyal medya platformlarına içerik azaltma, doğrulama işaretlemesi ve devlet kurumlarıyla veri paylaşımı yükümlülükleri getirilmiştir (European Commission,

2022a). NATO Stratejik İletişim Mükemmeliyet Merkezi'nin raporları da, göç krizlerinin dezenformasyon kampanyaları için saldırıya açık bir alan oluşturduğunu, özellikle Suriye ve Ukrayna göç hareketleri sırasında dijital hileli yönlendirmelerin devlet politikalarını doğrudan etkilediğini göstermektedir (StratCom CoE, 2023c).

Literatür, göç-güvenlik ilişkisi çerçevesinde dijital risklerin yönetilebilmesi için devletlerin gerçek zamanlı veri izleme, yapay zekâ destekli içerik analizi ve çok aktörlü kriz iletişimi modellerini uygulaması gerektiğini vurgulamaktadır (Latonero ve Kift, 2018, Chouliaraki ve Georgiou, 2022). Bu doğrultuda Türkiye'nin ulusal güvenlik yaklaşımının "dijital erken uyarı" boyutunun güçlendirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, göçmenlerle ilgili manipülatif içerikleri gerçek zamanlı tespit edecek *Ulusal Dijital Risk İzleme ve Müdahale Merkezi* kurulmalıdır. Bu merkez, Göç İdaresi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik, BTK, İletişim Başkanlığı ve RTÜK'ün ortak veri akışını sağlayarak dijital ortamdaki riskleri hem güvenlik hem de toplumsal etki açısından analiz edebilmelidir. Benzer yapılar, AB'nin Rapid Alert System (RAS) altyapısında ve NATO'nun "situational awareness" yazılımlarında başarıyla uygulanmaktadır (Frontex, 2024b, s. 40). Ayrıca, göçmenlerle ilgili yanlış bilgilerin düzeltilmesi amacıyla çok dilli çalışan bir "Göç Gerçekleri Dijital Portalı" oluşturulması önemlidir. DMM'nin mevcut doğrulama mekanizmaları, geniş çaplı toplumsal olaylar öncesindeki "bilgi boşluğu" dönemlerinde yetersiz kalabilmekte, bu nedenle doğrulayıcı içeriklerin sosyal medya algoritmalarıyla bütünleşik çalışması gerekmektedir. Bunun yanında, Ortaöğretim müfredatına dijital okuryazarlık modüllerinin eklenmesi, yerel yönetimlerde "doğru bilgi atölyeleri" kurulması ve kriz dönemlerinde medya kuruluşlarına düzenli bilgilendirme yapılması, toplumsal direncin artırılması açısından önem taşımaktadır.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın raporları, çevrim içi nefret söylemi ve yanlış bilginin yalnızca devlet müdahalesiyle kontrol altına alınamadığını, platformlar, sivil toplum ve akademi arasında iş birliği gerektirdiğini ortaya koymaktadır (FRA, 2023). Bu bağlamda Türkiye'de sosyal medya platformları ile kamu kurumları arasında daha sistematik iş birliği mekanizmaları kurulmalı, özellikle yanlış bilgi içeren içeriklerin hızlı şekilde işaretlenmesi, kaldırılması veya bağlamlandırılması sağlanmalıdır. Bununla birlikte

üniversiteler ve araştırma merkezleri, dezenformasyonun yayılma biçimleri ve etkileri üzerine veri üretmeli, bu veriler politika yapım süreçlerine entegre edilmelidir. Böylece dezenformasyonla mücadele, yalnızca reaktif değil, aynı zamanda proaktif ve bilimsel temelli bir çerçeveye oturtulabilir.

Toplumsal direnç kapasitesinin artırılması, dezenformasyonla mücadelede en kritik unsurlardan biridir. RAND Europe tarafından yapılan çalışmalar, bireylerin medya okuryazarlığı düzeyinin düşük olduğu durumlarda yanlış bilgiye maruz kalma ve bu bilgiyi yayma olasılığının arttığını göstermektedir (Helmus & Chandra, 2024). Bu nedenle Türkiye’de özellikle gençler, öğretmenler, kamu görevlileri ve yerel kanaat önderlerine yönelik dijital medya okuryazarlığı programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu programlar, yalnızca teknik bilgi değil; aynı zamanda eleştirel düşünme, kaynak doğrulama ve içerik analizi becerilerini de içermelidir. Özellikle göçmen yoğun mahallelerde hem yerli hem göçmen nüfusu kapsayan ortak eğitim programları, yanlış bilginin yayılmasını sınırlayıcı bir etki yaratabilir.

Dezenformasyonun güvenlik boyutu dikkate alındığında, siber suç ve organize suç ağlarıyla kesişim noktalarına odaklanılması gerekmektedir. Europol’un IOCTA 2024 raporu, kimlik dolandırıcılığı, sahte belge üretimi ve veri kötüye kullanımının organize suç ağları açısından merkezi bir araç haline geldiğini ortaya koymaktadır (Europol, 2024c). Bu durum, dezenformasyonun yalnızca algı yönetimi değil, aynı zamanda suç ekonomisiyle ilişkili bir alan olduğunu göstermektedir. Türkiye’de bu bağlamda, dijital kimlik güvenliği, veri koruma ve siber suçlarla mücadele politikalarının göç yönetimiyle entegre edilmesi önem taşımaktadır. Özellikle sahte kimlik ve belge üretimi gibi faaliyetlerin göçmen kaçakçılığı ağlarıyla bağlantısı dikkate alındığında, dijital güvenlik önlemlerinin artırılması gerekmektedir (Europol, 2024d).

Hukuki ve kurumsal çerçevenin güçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, biyometrik veriler de dâhil olmak üzere kişisel verilerin korunmasına yönelik temel çerçeveyi sunmaktadır (Resmî Gazete, 2016). Ancak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile karşılaştırıldığında, veri işleme süreçlerinde etki değerlendirmesi (DPIA) gibi mekanizmaların daha sistematik hale getirilmesi gerektiği

görülmektedir (European Union, 2016). Bu bağlamda, göç yönetiminde kullanılan dijital sistemlerin hem güvenlik hem de temel haklar açısından dengeli biçimde düzenlenmesi önem arz etmektedir. Veri güvenliğinin sağlanması, yalnızca bireysel hakların korunması değil, aynı zamanda dezenformasyon ve kimlik manipülasyonu risklerinin azaltılması açısından da kritik bir rol oynamaktadır.

Yapay zekâ destekli dezenformasyonun yükselişi, mevcut mücadele yöntemlerinin güncellenmesini zorunlu kılmaktadır. Deepfake teknolojilerinin özellikle göç ve güvenlik gibi hassas konularda kamuoyunu yönlendirme kapasitesinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Helmus & Chandra, 2024). Bu nedenle Türkiye’de yapay zekâ tabanlı içerik tespit sistemlerinin geliştirilmesi, kamu kurumlarının teknik kapasitesinin artırılması ve bu alanda uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu tür teknolojik yatırımlar, yalnızca mevcut dezenformasyonla mücadeleye katkı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda gelecekte ortaya çıkabilecek daha karmaşık tehditlere karşı hazırlıklı olunmasını da mümkün kılacaktır.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, dezenformasyonla mücadele ve erken uyarı sistemleri, Türkiye’de göç ve güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası haline gelmelidir. Kurumsal koordinasyon, veri temelli analiz, toplumsal direnç kapasitesi ve teknolojik altyapının birlikte ele alındığı bütüncül bir yaklaşım, bu alandaki risklerin yönetilmesinde en etkili yöntem olarak öne çıkmaktadır.

5.3. Uyum Sürecinin Güçlendirilmesi

Uluslararası göç hareketleri yalnızca demografik veya insani bir mesele olmaktan ziyade, toplumların güvenlik yapısını, ekonomik dengelerini ve siyasal süreçlerini doğrudan etkileyen stratejik bir olgu haline gelmiştir. Modern güvenlik çalışmalarında giderek öne çıkan yaklaşım, göçü salt “tehdit odaklı” bir bakış açısıyla ele almanın yetersiz olduğunu, aksine, iyi yönetilen uyum süreçlerinin güvenlik risklerini azaltan ve toplumsal istikrarı pekiştiren temel mekanizmalardan biri olduğunu göstermektedir. Bu nedenle uyum, sadece sosyal uyum aracı değil, aynı zamanda ulusal güvenlik mimarisinin ayrılmaz bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Castles ve Miller, 2020,s. 251).

Suriye’de 2024 yılı sonrasında yaşanan gelişmeler, Türkiye’de geçici koruma altında

bulunan Suriyelilerin geri dönüş dinamiklerini doğrudan etkilemiştir. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan resmî açıklamalara göre, 8 Aralık 2024 tarihinde başlayan yeni dönemde Suriye’de ortaya çıkan güvenlik ve idari dönüşüm süreci, gönüllü geri dönüşleri hızlandırmıştır. Bu süreçte geri dönüşlerin “gönüllü, güvenli ve onurlu” ilkeleri çerçevesinde yürütüldüğü vurgulanmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2025).

İçişleri Bakanlığı tarafından açıklanan resmî verilere göre, 8 Aralık 2024 tarihinden itibaren 578.642 Suriyeli gönüllü olarak ülkelerine geri dönmüştür (İçişleri Bakanlığı, 2025). Daha uzun dönemli bir bakış açısıyla bakıldığında ise, 2016 yılından 2026 yılı başına kadar toplam gönüllü geri dönüş sayısı 1.314.360 olarak kaydedilmiştir (GİB, 2026). Bu veriler, Türkiye’nin uyguladığı geçici koruma rejiminin zaman içerisinde geri dönüş odaklı bir aşamaya evrildiğini göstermektedir.

Güncel nüfus verileri incelendiğinde, Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin sayısının 2.936.091 olduğu görülmektedir (GİB, 2026). Söz konusu nüfusun büyüklüğü, uyum politikalarının hâlen merkezi bir kamu politikası alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Bu çerçevede uyum sürecinin güçlendirilmesi, yalnızca Türkiye’de kalmaya devam eden Suriyelilerin toplumsal entegrasyonunu sağlamak açısından değil, aynı zamanda geri dönüş süreçlerinin sürdürülebilirliğini desteklemek açısından da stratejik bir önem taşımaktadır. Özellikle eğitim, istihdam, sosyal uyum ve yerel yönetim kapasitesi gibi alanlarda geliştirilecek politikalar, hem iç güvenlik hem de toplumsal istikrar açısından belirleyici olacaktır. Nitekim uyum süreçlerinin başarısı, göçün güvenlileştirilmesi riskini azaltan ve toplumsal gerilimleri önleyen bir işlev de görmektedir. Çünkü uyum sağlanmadığında, gettolaşma benzeri paralel toplum yapıları oluşmakta, işgücü piyasasında kayıt dışılık artmakta, sosyal dışlanma radikalleşmeye zemin hazırlamakta, yerel halk ile göçmenler arasındaki etkileşim azaldıkça algısal kutuplaşma derinleşmektedir. Bu bağlamda bütünleşme, sadece Suriyeli nüfusun refahıyla değil, Türkiye’nin sosyal barışı, toplumsal güvenliği ve ulusal birliği ile doğrudan ilişkilidir. Uluslararası örnekler göstermektedir ki (Almanya, Kanada, Ürdün gibi), uyum politikaları güvenlik tehdidinin kaynağını ortadan kaldıran, göçü yönetilebilir, hatta ekonomik ve stratejik bir avantaja dönüştüren bir araçtır.

Bu nedenle uyum, sadece sosyal bir politika değil, risk azaltıcı bir güvenlik stratejisidir.

5.3.1. Eğitim, İstihdam ve Sosyal Uyum Politikaları

Eğitim ve istihdam, göçmenlerin yaşadıkları ülkeye uyum sağlamalarında en etkili yapısal araçlar olarak değerlendirilmekte olup, aynı zamanda göç kaynaklı güvenlik risklerinin dönüştürülmesinde stratejik rol oynamaktadır. Eğitim sistemine entegre olamayan göçmen çocukların “kayıp nesil” haline gelmesi, uzun vadede toplumsal gerilim, gettolaşma benzeri yapılar ve radikalleşme risklerini artırmaktadır. Bu nedenle dil eğitimi, psikososyal destek ve kültürel adaptasyon programlarını içeren kapsamlı eğitim politikaları, yalnızca insani bir müdahale niteliği taşımamakta, aynı zamanda güvenlik politikalarının da merkezinde yer almaktadır.

Türkiye’de Suriyeli çocukların örgün eğitime uyumunu hedefleyen PİKTES Projesi kapsamında, göçmen çocuk nüfusunun yoğun olduğu illerde kapsamlı eğitim destekleri yürütülmüştür. Projenin uygulama alanı, yabancı nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu ve İstanbul’un da dâhil olduğu toplam 26–29 il ile sınırlandırılmış, bu illerde okul çağındaki Suriyeli ve diğer yabancı uyruklu çocukların kamu eğitim sistemine erişimlerinin artırılması temel hedef olarak belirlenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023). PİKTES kapsamında telafi eğitimi alan öğrenci sayısı 19.372, destekleme eğitimi alan öğrenci sayısı 23.819 olarak raporlanmıştır. Eğitim süreçlerini kolaylaştırmaya yönelik olarak 97.674 öğrenciye taşıma desteği, 1.104.212 öğrenciye kırtasiye desteği sağlanmış, ayrıca 2.133.686 kitap dağıtılmıştır (MEB, 2023). Uzaktan eğitim kapsamında TRT EBA TV Türkçe ders videoları ve EBA Dil Öğrenim Portalı içerikleri devreye alınmıştır. Proje çerçevesinde eğitim altyapısını güçlendirmek amacıyla 2.283 okul desteklenmiş, 334 okula toplam 8.000 akıllı tahta kurulumu yapılmıştır. Psikososyal destek hizmetlerinden 308.617 öğrenci yararlanmış, sosyal uyum faaliyetlerine 7.128 Suriyeli ve 1.436 Türk öğrenci olmak üzere toplam 8.564 öğrenci katılmıştır (MEB, 2023). Öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik eğitimler kapsamında ise 3.886 PİKTES öğreticisi, 1.157 Millî Eğitim Bakanlığı öğretmeni ve 819 okul yöneticisi olmak üzere toplam 5.862 eğitimciye hizmet içi eğitim verilmiştir. Buna karşın proje verileri, Suriyeli çocukların tamamının eğitim sistemine dâhil edildiğini göstermemektedir. PİKTES kapsamındaki 26 ilde 5–17 yaş grubundaki okul çağındaki

Suriyeli ve diğer yabancı uyruklu çocuk sayısı 978.559 iken, okula kayıtlı çocuk sayısı 701.374 olarak raporlanmıştır (MEB, 2023). Bu durum, hatırı sayılır sayıda çocuğun hâlen örgün eğitimin dışında kaldığını göstermekte, eğitim dışı kalmanın uzun vadede toplumsal uyumdan kopma, kayıt dışı istihdam ve sosyal kırılganlıklar üzerinden dolayı güvenlik riskleri üretebileceğine işaret etmektedir.

İşgücü piyasasına katılım, göçmen uyumunun stratejik bir boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli nüfusun yasal çalışma izni oranı hâlâ sınırlıdır, nitekim 2023 yılında Suriyelilere verilen çalışma izinleri 108.520 olarak gerçekleşmiştir (ÇSGB, 2024). Bu tablo, geniş bir Suriyeli grubun kayıt dışı istihdama yönelme olasılığını artırmakta ve kayıt dışı çalışma hem kamu maliyesinde vergi kaybı doğurmakta hem de yerel halk ile göçmenler arasında “iş rekabeti” algısını güçlendirmektedir (ILO, 2021, OECD, 2023a). Bu nedenle Türkiye’de mesleki eğitim merkezlerinin kapasitesinin yükseltilmesi, göçmen girişimcilere mikro kredi programlarının sağlanması ve özel sektör teşviklerinin uyum odaklı yeniden tasarlanması önemli politika seçenekleri arasında yer almaktadır. Avrupa’da uygulanan uyum sözleşmeleri ve mesleki eğitim temelli istihdam modellerinin özellikle Almanya’daki genç göçmen odaklı uygulamaların Türkiye’ye uyarlanması, işgücü piyasasına katılım üzerinden sosyal uyumu ve toplumsal güvenliği destekleyen yapısal stratejiler sunmaktadır (ILO, 2023, UNHCR, 2024).

International Crisis Group raporunda, Suriyeli gençlere yönelik risklerin azaltılabilmesi için dört temel müdahale eksenini önermektedir. Bunlar, yasa dışı ağlara ve istismar biçimlerine karşı gençlerin korunması, eğitime erişimin artırılması ve okul terklerinin azaltılması, psikososyal destek ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve son olarak gençlerin ekonomik olarak güçlendirilmesidir. Bu dört bileşenin birlikte uygulanmasının, yalnızca güvenlik odaklı kolluk tedbirlerine dayanan yaklaşımlara kıyasla daha sürdürülebilir sonuçlar üreteceği vurgulanmaktadır (ICG, 2019, s. 27–30).

Eğitim ve istihdam politikaları, kısa vadeli sosyal uyum politikalarının ötesinde, ulusal güvenlik stratejisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim dışı kalan her birey potansiyel radikalleşme alanına dönüşebilmekte, kayıt dışı çalıştırılan her göçmen birey ise devlet otoritesinin dışında kalan bir ekonomik aktör haline gelmektedir. Bu bağlamda uyum

politikaları sadece bir uyum aracı değil, güvenlik risklerini azaltan stratejik bir koruma mekanizması olarak değerlendirilmelidir.

5.3.2. Toplumsal Diyalog ve Mahalle Temelli Uyum Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Göçmenlerin yerel halkla sosyal temasının sınırlı kaldığı durumlarda, kültürel farklılıkların daha belirgin hâle geldiği, karşılıklı güvenin zayıfladığı ve önyargıların güçlenebildiği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır (Putnam, 2007, Ager ve Strang, 2008). Bu nedenle toplumsal uyum politikaları yalnızca merkezi yönetim tarafından yürütülen hukuki düzenlemelerle değil, mahalle ölçeğinde uygulanan katılımcı, yerel ve etkileşim temelli yaklaşımlarla güçlendirildiğinde etkili olmaktadır. Mahalle temelli projeler hem göçmenlerin “yerleşik hayatla bütünleşmesini” hem de yerel halkın güven algısının olumlu yönde dönüşmesini sağlamaktadır.

Türkiye’de göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde yürütülen toplum temelli sosyal uyum uygulamaları, göçün yarattığı sosyo-politik gerilimlerin yönetilmesine katkı sunan önemli politika araçları arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Türkiye’de sosyal uyum ve harmonizasyon alanında yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışmakta, bu kapsamda Türkçe dil eğitimi, farkındalık ve birlikte yaşam etkinlikleri ile yerel halk ve mülteci topluluklar arasındaki iletişimi güçlendirmeye yönelik faaliyetler yürütmektedir. UNHCR’nin bu yaklaşımı, sosyal uyumun güçlendirilmesinin uzun vadede toplumsal dayanıklılığı artıran ve gerilimleri azaltan bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (UNHCR, 2025). UNICEF ise Türk ve Suriyeli gençlerin sosyal hayata katılımını artırmaya yönelik programlar desteklemektedir ve bu faaliyetler aracılığıyla karşılıklı anlayış ile toplumsal bağların güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır (UNICEF, 2023a). Buna ek olarak, Türkiye genelinde Türk Kızılayı (*Turkish Red Crescent*) tarafından işletilen toplum merkezleri, Gaziantep, Mersin, Konya, Şanlıurfa gibi illerde göçmenlere yönelik psikososyal destek, koruma ve sosyal etkileşim fırsatları sunmaktadır, bu merkezler, hem ev sahibi toplum hem de mülteci topluluklar arasında sosyal uyumun güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (UNHCR, 2018).

Yerel düzeyde geliştirilen sosyal uyum uygulamaları, Avrupa’da yaygın olarak

kullanılan “community-based safety” (toplum temelli güvenlik) ve “community cohesion” (toplumsal uyum) yaklaşımlarıyla paralellik göstermektedir. Toplum temelli güvenlik yaklaşımı, güvenliğin yalnızca kolluk kuvvetlerinin müdahalesiyle değil, yerel aktörlerin, sivil toplumun ve bireylerin katılımıyla üretildiğini savunmakta ve özellikle önleyici güvenlik politikalarına vurgu yapmaktadır (Crawford, 1998; Tilley, 2003). Buna karşılık toplumsal uyum yaklaşımı, farklı toplumsal gruplar arasında karşılıklı güvenin tesis edilmesi, ortak aidiyet duygusunun geliştirilmesi ve sosyal etkileşimin artırılması yoluyla toplumsal bütünlüğün güçlendirilmesini hedeflemektedir (Cantle, 2001; Council of Europe, 2008). Bu iki yaklaşım birlikte değerlendirildiğinde, göç yönetiminde yalnızca güvenlik odaklı politikaların değil, aynı zamanda sosyal uyumu güçlendiren kapsayıcı uygulamaların da kritik bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Almanya ve Hollanda’da uygulanan mahalle temelli güvenlik ve uyum programlarına ilişkin çalışmalar, yerel halk, göçmen topluluklar, polis ve belediye temsilcilerinin düzenli diyalog mekanizmaları aracılığıyla bir araya geldiği, kentsel sorunlara birlikte çözüm ürettiği ve “ortak güvenlik algısı” inşa edildiğini göstermektedir (Bevelander ve Pendakur, 2014). Bu yaklaşım, göçmenlerin pasif yardım alıcısı değil, yerel yönetim süreçlerine aktif katılan paydaşlar haline gelmesini sağlayan kapsayıcı bir yapıyı temsil etmektedir.

Türkiye’de özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde mahalle temelli uyum mekanizmalarının daha görünür hâle getirilmelidir. Belediyeler, yerel sivil toplum kuruluşları ve uluslararası aktörlerle (UNHCR, UNICEF, IOM gibi) kurulan çok aktörlü koordinasyon yapıları, sosyoekonomik uyum ile toplumsal istikrarı birlikte ele alan bir yönetim zemini oluşturmalıdır. Bu yapı, merkezi güvenlik politikaları ile yerel toplumsal dinamikler arasında aracı bir katman işlevi görerek, göçün siyasal kutuplaşma ve toplumsal gerilim üretme kapasitesini sınırlayıcı bir rol oynayabilmektedir (UNHCR, 2022b).

Mahalle temelli uyum stratejilerinin merkezinde dil eğitimi, kültürel etkileşim, gençlik projeleri ve spor temelli sosyal bağ güçlendirme mekanizmaları yer almalıdır. Göç çalışmaları literatürü, farklı gruplar arasında düzenli ve olumlu temasın ayrışma ve ötekileştirme risklerini azalttığını, ortak kamusal alanlarda etkileşimin “biz” duygusunu güçlendirdiğini göstermektedir (Berry, 2011, Pettigrew ve Tropp, 2006). Ayrıca dijital nefret

söylemi ve dezenformasyonun mahalle düzeyinde gerilimi artırdığı dikkate alındığında, medya okuryazarlığı ve dijital farkındalık eğitimlerinin topluluk temelli uyum politikalarına entegre edilmesi, özellikle son yıllarda Freedom House ve benzeri kuruluşların işaret ettiği dijital kutuplaşma dinamikleri açısından stratejik bir gereklilik haline gelmiştir (Freedom House, 2024a, s. 6).

Toplumsal diyalog ve mahalle temelli projeler, göçü yalnızca bir güvenlik tehdidi değil, yönetilebilir bir sosyal süreç olarak ele alan bütüncül uyum politikalarının merkezinde yer almaktadır. Bu yaklaşım, merkezi ve yerel yönetimler arasında çok düzeyli bir yönetim modeli gerektirmekte olup, sürdürülebilir kılındığında Türkiye'nin orta ve uzun vadede toplumsal barışını ve kentsel güvenliğini güçlendiren yapısal bir strateji sunmaktadır.

5.4. Uluslararası Destek ve İşbirliği Mekanizmaları

5.4.1. Yük Paylaşımı ve Finansal Destek Mekanizmaları

Uluslararası göç yönetiminde giderek güç kazanan “yük ve sorumluluk paylaşımı” ilkesi, kitlesel yerinden edilme durumlarında tek bir ülkenin kurumsal, ekonomik ve sosyal kapasitesinin yeterli olmayacağı varsayımına dayanmaktadır. UNHCR, bu yaklaşımı küresel koruma rejiminin sürdürülebilirliği açısından temel bir ilke olarak konumlandırmaktadır (UNHCR, 2022b). Türkiye, 2011 sonrası Suriye kaynaklı zorunlu göç hareketliliğinden en fazla etkilenen ülke olmuş ve 2024 yılı itibarıyla 3,2 milyon geçici koruma kapsamındaki Suriyeli ye ev sahipliği yaparak dünyada en büyük mülteci nüfusunu barındıran ülke konumunu sürdürmüştür (GİB, 2024c). Bu durum, yalnızca insani bir sorumluluk değil, sağlık, eğitim, belediye altyapısı, barınma, sosyal hizmetler ve güvenlik alanlarında maliyeti yüksek bir yönetim ihtiyacı doğurmaktadır. Dolayısıyla uluslararası finansman, Türkiye açısından isteğe bağlı bir destek değil, ulusal güvenlik ve sosyal istikrarın sürdürülebilirliği için stratejik bir gerekliliktir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2016 yılında yürürlüğe giren EU–Turkey Statement, düzensiz göçün yönetimi ve uluslararası yük paylaşımı açısından en kapsamlı iş birliği örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede oluşturulan FRIT (Facility for Refugees in Turkey) mekanizması kapsamında, Türkiye'deki Suriyeliler ve ev sahibi toplulukların desteklenmesi amacıyla toplam 6 milyar avroluk fon tahsis edilmiştir. Avrupa

Komisyonu'nun FRIT'e ilişkin resmî değerlendirmelerine göre, bu kaynağın %95'inden fazlası sağlık, eğitim, belediye altyapısı, sosyal yardımlar ve uyum programları gibi alanlarda projelere aktarılmıştır (European Commission, 2021, European Commission, 2023b). Bununla birlikte çeşitli komisyon değerlendirmeleri ve Dünya Bankası analizleri, Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki mültecilere yönelik desteğinin (FRIT) Türkiye'nin göç yönetimine ilişkin toplam maliyetlerinin yalnızca sınırlı bir bölümünü karşıladığını, mali yükün önemli bir kısmının fiilen Türkiye tarafından üstlenildiğini göstermektedir (European Commission, 2021, World Bank, 2023). Türkiye ayrıca Dünya Bankası, UNHCR, UNICEF ve IOM gibi küresel kuruluşlarla kapsamlı finansman iş birlikleri yürütmektedir. Dünya Bankası'nın değerlendirmelerine göre Türkiye, Suriyeli nüfusu desteklemek amacıyla mutlak büyüklük açısından en yüksek bütçelerden birini ayıran ülkeler arasında yer almakla birlikte, kişi başına düşen uluslararası destek miktarı bakımından Ürdün ve Lübnan gibi ülkelere kıyasla daha düşük bir seviyede kalmaktadır (World Bank, 2023). Bu veri, küresel yük paylaşımında adil dağılımın sağlanamadığını göstermektedir.

Yük paylaşımının yalnızca mali yardımla sınırlı olmaması gerektiği, yeniden yerleştirme (resettlement) programlarında da sorumluluğun kolektif biçimde paylaşılması gerekmektedir (UNHCR, 2024). Ancak UNHCR'nin 2023 yeniden yerleştirme verileri, AB ülkelerinin Türkiye'deki Suriyeli nüfusun yalnızca %1'inden daha azını kendi topraklarına kabul ettiğini göstermektedir. Bu oran, mevcut yeniden yerleştirme (resettlement) mekanizmalarının Türkiye'nin üzerindeki yükü hafifletmekte oldukça sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin uluslararası platformlarda daha güçlü bir göç diplomasisi yürütmesi, fon miktarlarının artırılması, yeniden yerleştirme kotalarının genişletilmesi, AB ile yeni iş birliği mekanizmalarının oluşturulması ve Dünya Bankası benzeri kuruluşlarla uzun vadeli finansman anlaşmalarının genişletilmesi gerektiği açıktır. Aksi durumda maliyetin büyük bölümünün Türkiye üzerinde kalması, uzun vadede hem toplumsal uyum hem de ulusal güvenlik açısından kırılganlıkların artmasına neden olacaktır.

5.4.2. Güvenli ve Onurlu Geri Dönüş Stratejileri

Geri dönüş politikaları, uluslararası göç yönetişiminin en tartışmalı fakat aynı zamanda en kritik bileşenlerinden biridir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

(UNHCR) tarafından yayımlanan Handbook on Voluntary Repatriation: International Protection belgesi, mültecilerin “gönüllü” bir tercih temelinde, güvenlik ve onur ilkeleri çerçevesinde kendi ülkelerine dönmelerini desteklemektedir (UNHCR, 1996). Bu belge, gönüllü geri dönüşün temel koruma standartlarını ortaya koymakta, mültecinin tam bilgiye dayalı karar, özgür irade ve güvenli koşullar içinde geri dönüşünü teşvik etmektedir (UNHCR, 1996, UNHCR, 2024). 2018 yılında kabul edilen Global Compact on Refugees ise geri dönüşü, mülteciler için dayanıklı çözümler arasında tanımlayarak, dönüş süreçlerinin planlanması ve desteklenmesinde uluslararası iş birliğinin önemini vurgulamaktadır (UNHCR, 2018). Bu normatif çerçeve, geri dönüş süreçlerini yalnızca devlet politikasının ötesinde, mültecilerin temel haklarının gözetildiği bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir.

Türkiye, 2026 yılı itibarıyla 2.936.091 geçici koruma altındaki Suriyeliye ev sahipliği yapmakta olup, kamuoyunda geri dönüş konusu hem toplumsal talepler hem de ulusal güvenlik bağlamında yoğun tartışmalara konu olmaktadır (GİB, 2026). Türkiye, geri dönüş politikasında “zorunlu toplu geri gönderme” yaklaşımını değil, uluslararası hukukla uyumlu “gönüllü geri dönüş ve aşamalı yerinde geri dönüş” modelini uygulamaktadır.

Bu çerçevede Türkiye’nin oluşturduğu güvenli hatlar—Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekât bölgeleri—uluslararası kurumların da belirttiği üzere görece istikrarlaşmış alanlar sunmaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından açıklanan resmî verilere göre, 8 Aralık 2024 tarihinden itibaren 578.642 Suriyeli gönüllü olarak ülkelere geri dönmüştür (İçişleri Bakanlığı, 2025). AFAD, UNDP ve yerel yönetimlerin teknik katkısıyla bölgede konut, sağlık merkezi, okul ve ticari alanlardan oluşan yerleşim altyapıları inşa edilmiştir. Ancak bu geri dönüşler toplam Suriyeli nüfusun sınırlı bir bölümünü oluşturmaktadır, dolayısıyla geri dönüşün geniş çaplı ve sürdürülebilir hale gelebilmesi için uluslararası meşruiyet, finansman ve güvenlik garantileri gerekmektedir.

Uluslararası toplumun rolü bu noktada belirleyicidir. UNHCR, 2024 Raporu’nda geri dönüşün uzun vadeli sürdürülebilirliği için hukuki statü düzenlemeleri, mülkiyet hakkı garantileri, temel hizmetlere erişim ve güvenlik teminatı sağlanmadan büyük ölçekli geri dönüşlerin mümkün olamayacağını vurgulamıştır (UNHCR, 2024). Lübnan ve Ürdün’ün Suriye’ye yönelik “erken geri dönüş girişimleri” üzerine yapılan değerlendirmeler ise,

uluslararası destek olmadan yürütülen geri dönüş programlarının kalıcı olamadığını ve geri dönenlerin önemli bir kısmının kısa süre içinde yeniden göç etmek zorunda kaldığını göstermektedir (IOM, 2022).

Türkiye açısından güvenli ve onurlu geri dönüş, yük paylaşımı ilkesinin bir uzantısıdır. Çünkü geri dönüş yalnızca Türkiye'nin ulusal kapasitesiyle yürütülebilecek bir süreç değil, Avrupa Birliği'nin güvenlik kaygıları, NATO'nun güney sınırlarının istikrarı ve bölgesel jeopolitik dengelerle doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle Türkiye'nin önerdiği "güvenli bölge temelli geri dönüş modeli", BM Güvenlik Konseyi ve uluslararası insani kuruluşlar tarafından daha güçlü finansman ve teknik destek mekanizmalarıyla desteklendiği takdirde sürdürülebilir hale gelebilecektir.

Geri dönüş stratejileri, yalnızca iç politika tartışması değil, uluslararası müzakere ve güvenlik yönetişimi aracıdır. Türkiye'nin uyguladığı aşamalı, gönüllü ve güvenlik temelli geri dönüş modeli, uluslararası hukukla uyumlu hale geldiğinde ve güçlü finansman mekanizmalarıyla desteklendiğinde, hem Türkiye'nin ulusal güvenlik risklerini azaltacak hem de bölgesel istikrara katkı sunacaktır. Bu nedenle geri dönüş stratejileri, göç yönetiminin nihai aşamasına geçişi temsil eden ve uzun vadeli sürdürülebilirlik açısından hayati önem taşıyan bir politika alanıdır.

5.1. Elde Edilen Verilerin Teorik Çerçeve ve Hipotezlerle Karşılaştırılması

5.1.1. H1 ve H2 Hipotezlerinin Değerlendirilmesi: Algısal Güvenlik Riski ve Güvenikleştirme Süreci

Araştırmada ulaşılan ikincil kaynaklardan yapılan analizler, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye'de güvenlik riski oluşturduğuna yönelik toplumsal algının, çoğu zaman nesnel suç verilerinden bağımsız biçimde şekillendiğini göstermektedir. Tezin üçüncü bölümünde incelenen ikincil veriler, Suriyelilerin genel nüfusa oranla sistematik ve olağanüstü düzeyde bir suç artışı yarattığını ortaya koymamakla birlikte, kamuoyunda Suriyelilere yönelik güvenlik kaygısının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle büyükşehirlerde ve göç yoğunluğunun yüksek olduğu illerde, Suriyeli nüfusun görünürlüğünün artmasıyla birlikte kamu düzeninin bozulduğu yönündeki algının güçlendiği anlaşılmaktadır. Bu durum, araştırmanın H1 ve H2 hipotezleriyle önemli ölçüde örtüşmektedir.

Elde edilen ikincil veriler, göçün nesnel güvenlik risklerinden ziyade “algısal güvenlik tehdidi” üzerinden güvenlikleştirildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim sosyal medya, dijital platformlar ve bazı geleneksel medya içeriklerinde Suriyelilerin çoğu zaman münferit olaylar üzerinden kolektif bir tehdit kategorisi içerisinde sunulduğu görülmektedir. Özellikle Kayseri, Altındağ ve benzeri olaylarda sosyal medya üzerinden yayılan doğrulanmamış içeriklerin kısa sürede kitlesel gerilim üretmesi, güvenlik algısının nesnel verilerden çok söylemsel süreçlerle şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, Buzan, Wæver ve de Wilde’ın (1998) geliştirdiği güvenlikleştirme teorisi ile doğrudan uyumludur. Teoriye göre bir olgunun güvenlik tehdidi haline gelmesi, yalnızca somut risk düzeyine değil, siyasal aktörler, medya söylemleri ve toplumsal algı mekanizmaları aracılığıyla “varoluşsal tehdit” olarak sunulmasına bağlıdır.

Tezde çalışılan ikincil veriler, Türkiye’de Suriyeli göçünün zaman içerisinde yalnızca insani veya sosyal bir mesele olmaktan çıkarak kamu düzeni, toplumsal istikrar ve ulusal güvenlik ekseninde tartışılan bir konuya dönüştüğünü göstermektedir. Özellikle düzensiz göç, sınır güvenliği, ekonomik kriz ve suç korkusu gibi alanlarda göç ile güvenlik arasında kurulan ilişkinin, toplumsal kaygıları artırdığı görülmektedir. Ancak burada dikkat çekici olan husus, bu güvenlik algısının çoğu zaman doğrudan suç oranlarından değil, görünürlük, kültürel farklılık, ekonomik rekabet ve dijital ortamda üretilen manipülatif içeriklerden beslenmesidir. Bu durum, H2 hipotezinde ifade edilen “algısal risk üretimi” yaklaşımını desteklemektedir. Aynı zamanda Didier Bigo’nun (2002) “ban-optikon” yaklaşımıyla da örtüşmektedir. Bigo’ya göre modern güvenlik rejimleri, belirli toplumsal grupları sürekli risk kategorisi içerisinde değerlendirerek gözetim ve denetim mekanizmalarını genişletmektedir. Türkiye’de de özellikle göç yönetimi, sınır güvenliği, kimlik denetimleri, kayıt süreçleri ve geri gönderme politikaları çerçevesinde güvenlik bürokrasisinin belirgin şekilde genişlediği görülmektedir. Bu durum, Suriyelilerin yalnızca fiziksel güvenlik bağlamında değil, aynı zamanda söylemsel ve yönetsel düzeyde de “risk grubu” olarak kodlandığını göstermektedir.

Tezde incelenen ikincil veriler doğrultusunda, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler’e yönelik güvenlik kaygısının önemli ölçüde algısal ve söylemsel süreçlerle üretildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Özellikle medya söylemleri, dijital dezenformasyon, ekonomik

kriz ortamı ve toplumsal kutuplaşmanın bu algıyı güçlendirdiği görülmektedir. Bu çerçevede literatürde elde edilen veriler, H1 ve H2 hipotezlerini büyük ölçüde desteklemekte, Türkiye’de göçün yalnızca nesnel güvenlik riskleri üzerinden değil, aynı zamanda güvenlikleştirme süreçleri ve toplumsal algılar üzerinden de değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

5.1.2. H3 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Suç Korkusu, Dijital Dezenformasyon ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Araştırmada ulaşılan ikincil kaynaklardan yapılan analizler, Suriyeli göçünün Türkiye’de doğrudan suç oranlarından bağımsız olarak toplumdaki suç korkusunu ve güvenlik kaygısını artırabildiğini göstermektedir. Özellikle sosyal medya ve dijital platformlarda yayılan dezenformasyon içerikleri, münferit olayların genelleştirilmesi ve göçmenlerin kolektif bir tehdit unsuru olarak sunulması, toplumdaki güvenlik algısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu durum, araştırmanın H3 hipotezinde ifade edilen “Suriyeli göçünün Türk toplumundaki suç korkusunu artırdığı” yönündeki varsayım ile büyük ölçüde örtüşmektedir.

Tezimizin üçüncü bölümünde değerlendirilen Kayseri, Altındağ, Esenyurt ve Afyonkarahisar örnekleri, dijital mecralarda yayılan yanlış bilgi ve manipülatif içeriklerin kısa sürede toplumsal gerilim üretebildiğini göstermektedir. Özellikle Kayseri’de 2024 yılında yaşanan olaylarda sosyal medya üzerinden yayılan doğrulanmamış içeriklerin kısa süre içerisinde kitlesel mobilizasyon oluşturduğu, Suriyelilere ait işyerleri ve yaşam alanlarının hedef alındığı görülmüştür. Benzer biçimde Altındağ olaylarında da münferit bir adli olayın kısa sürede toplumsal şiddet ve linç girişimine dönüşmesi, suç korkusunun dijital ortamda hızla yayılabilen bir güvenlik psikolojisi ürettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, suç korkusunun yalnızca nesnel suç oranlarıyla değil, bilgi akışı ve söylemsel üretim süreçleriyle de şekillendiğini göstermektedir.

Tezde incelenen ikincil veriler, özellikle sosyal medya algoritmalarının duygusal tepki üreten içerikleri öne çıkarması nedeniyle göç ve suç ilişkisinin dijital ortamda olduğundan daha büyük ve yaygın bir tehdit gibi algılanabildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim sosyal medya üzerinden yayılan kısa video kesitleri, eski tarihli olayların yeniden dolaşıma sokulması, doğrulanmamış iddiaların organize biçimde paylaşılması ve bot hesap

faaliyetleri, göçmen karşıtı toplumsal reaksiyonların hızla büyümesine neden olabilmektedir. Bu durum, Tufekci'nin (2017) dijital ağların hızlı mobilizasyon ve kolektif hareket üretme kapasitesine ilişkin değerlendirmeleriyle örtüşmektedir.

Çalışmada değerlendirilen ikincil veriler aynı zamanda Huysmans'ın (2000) “güvenlik psikolojisi” yaklaşımıyla da uyumludur. Huysmans'a göre modern toplumlarda güvenlik algısı yalnızca fiziksel tehditlerden değil, sürekli üretilen belirsizlik ve korku atmosferinden beslenmektedir. Türkiye örneğinde de geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler etrafında oluşan suç korkusunun önemli ölçüde “algılanan tehdit” üzerinden şekillendiği görülmektedir. Özellikle ekonomik kriz, işsizlik, toplumsal kutuplaşma ve kültürel farklılıklar gibi faktörlerin dijital dezenformasyonla birleşmesi, göçmenlerin toplumda “potansiyel suç kaynağı” olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Ancak araştırma kapsamında incelenen veriler, bu algının her zaman nesnel suç verileriyle birebir örtüşmediğini göstermektedir.

Bunun yanında tezin üçüncü bölümünde ele alınan psikolojik ve sosyolojik çalışmalar, bireylerin Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlarının çoğu zaman doğrudan suç deneyimlerinden değil, ekonomik tehdit algısı, kültürel kaygılar ve toplumsal kimlik gerilimlerinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Özellikle dijital mecralarda dolaşıma giren göç karşıtı içeriklerin, bireylerin korku eşliğini düşürdüğü ve suç korkusunu büyüttüğü anlaşılmaktadır. Bu durum, H3 hipotezinde belirtilen dijital dezenformasyon–suç korkusu ilişkisini desteklemektedir.

5.1.3. H4 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Kamu Hizmetleri Üzerindeki Baskı, Sağlık Güvenliği ve Refah Temelli Güvenlik Algısı

Araştırmada ulaşılan ikincil verilerden yapılan analizler, Suriyeli göçü sonrasında özellikle sağlık, eğitim, belediye hizmetleri ve sosyal yardım mekanizmaları üzerindeki kapasite baskısının toplumdaki güvenlik algısını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Tezin üçüncü bölümünde çalışılan veriler, kamu hizmetlerinde yaşanan yoğunluk hissinin yalnızca idari veya ekonomik bir mesele olarak değil, aynı zamanda toplumsal güvenlik ve kamu düzeni bağlamında değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, araştırmanın H4 hipotezinde ifade edilen “artan kamu hizmet yükünün Suriyeli göçüne yönelik bakışı olumsuz etkilediği” yönündeki varsayımı önemli ölçüde desteklemektedir.

Özellikle sağlık alanına ilişkin veriler, göç sonrası dönemde şark çıbanı, hepatit A ve kızamık gibi bulaşıcı hastalıkların yayılım örüntülerinde değişim yaşandığını göstermektedir. Bununla birlikte araştırma kapsamında incelenen literatür, bu durumun doğrudan “göçmen kaynaklı biyolojik tehdit” şeklinde yorumlanamayacağını, sağlık risklerinin daha çok aşılama oranları, sosyoekonomik kırılganlık, yetersiz yaşam koşulları, mekânsal yoğunlaşma ve sağlık hizmetlerine erişim sorunlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak kamuoyunda bu sağlık sorunlarının çoğu zaman doğrudan Suriyeli nüfusla ilişkilendirildiği ve bu durumun güvenlik algısını güçlendirdiği görülmektedir. Böylece sağlık alanı, klasik halk sağlığı yaklaşımının ötesine geçerek güvenlikleştirilmiş bir politika alanına dönüşmektedir.

Literatürde elde ettiğimiz ikincil veriler, COVID-19 sonrası dönemde sağlık güvenliği ile göç arasındaki ilişkinin daha görünür hale geldiğini göstermektedir. Pandemi sürecinde sınır yönetimi, sağlık denetimleri, karantina uygulamaları ve göçmen hareketliliği arasındaki ilişkinin güvenlik bakış açısıyla ele alınması, göç yönetiminin sağlık güvenliği ekseninde yeniden şekillendiğini ortaya koymuştur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) raporlarında da vurgulandığı üzere, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar yalnızca insani değil, aynı zamanda kamusal sağlık güvenliği açısından da kritik sonuçlar doğurmaktadır. Bu durum, sağlık alanındaki risklerin toplumsal güvenlik algısını etkileyen temel faktörlerden biri haline geldiğini göstermektedir.

Kamu hizmetlerine ilişkin baskının yalnızca sağlık alanıyla sınırlı olmadığı görülmektedir. Özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde eğitim kurumlarında kapasite sorunları, belediye hizmetlerinde yoğunluk, kira fiyatlarındaki artış ve sosyal yardım kaynaklarına ilişkin rekabet algısı, yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumlarını doğrudan etkilemektedir. Literatürde elde ettiğimiz veriler, ekonomik kriz dönemlerinde bu algının daha da derinleştiğini ve kamu hizmetleri üzerindeki yükün doğrudan bir “güvenlik sorunu” olarak yorumlanabildiğini göstermektedir. Böylece göç, yalnızca fiziksel güvenlik veya asayiş bağlamında değil, refah güvenliği ve ekonomik güvenlik bakış açısıyla da tartışılmaktadır.

Tezde kapsamında çalışılan ikincil veriler, özellikle göç yoğunluğunun yüksek

olduğu şehirlerde kamu hizmetlerine ilişkin kapasite baskısı algısının daha güçlü olduğunu göstermektedir. İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay gibi illerde sağlık, eğitim ve belediye hizmetlerine yönelik yoğunluk hissinin toplumsal gerilimleri artırdığı, bu durumun sosyal medya ve siyasal söylemler aracılığıyla daha görünür hale geldiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte göçmenler, kamu kaynaklarının paylaşımında rakip grup olarak algılanabilmekte ve ekonomik kırılganlık dönemlerinde güvenlik tehdidi kategorisine taşınabilmektedir.

5.1.4. H5 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Sosyo-Demografik Farklılıklar, Mekânsal Yoğunlaşma ve Güvenlik Algısı

Tezde incelenen ikincil veriler, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik güvenlik riski algısının toplum içerisinde homojen bir yapı göstermediğini, yaş, eğitim düzeyi, ikamet edilen bölge, göç yoğunluğu ve medya kullanım alışkanlıkları gibi sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bu durum, araştırmanın H5 hipotezinde ifade edilen “güvenlik algısının bireysel ve toplumsal özelliklere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği” yönündeki varsayımı büyük ölçüde desteklemektedir.

Tezin üçüncü bölümünde değerlendirilen ikincil veriler, özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde yaşayan bireylerde güvenlik kaygısının daha belirgin olduğunu göstermektedir. İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana gibi illerde Suriyeli nüfusun belirli mahalle ve ilçelerde yoğunlaşması, gündelik yaşamda görünürlüğü artırmakta; bu durum yerel halkın güvenlik algısını doğrudan etkilemektedir. Özellikle ekonomik kırılganlığın yüksek olduğu bölgelerde işgücü rekabeti, kira artışları, kamu hizmet yoğunluğu ve kültürel farklılıkların daha görünür hale gelmesi, göçmenlere yönelik algısal risk üretimini güçlendirmektedir. Bu veriler, güvenlik algısının yalnızca nesnel olaylardan değil; bireyin yaşadığı sosyal çevre ve mekânsal deneyimlerden de beslendiğini göstermektedir.

Mekânsal yoğunlaşmaya ilişkin veriler, Suriyeli nüfusun belirli bölgelerde kümelenmesinin zaman içerisinde sosyal mesafeyi artırabildiğini ve “paralel toplum” algısını güçlendirebildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle düşük gelirli mahallelerde meydana gelen yoğunlaşma, toplumsal temasın niteliğini değiştirebilmekte, ekonomik rekabet ve kültürel farklılıklarla birleştğinde güvenlik kaygısını derinleştirebilmektedir. Bu durum, Wacquant’ın (2008) mekânsal dışlanma ve Portes’in (2014) etnik yoğunlaşma yaklaşımlarıyla

uyumludur. Literatürde belirtildiği üzere, belirli toplulukların kent içerisinde yoğun biçimde kümelenmesi, zaman içerisinde sosyal dışlanma, alternatif dayanışma ağları ve kamusal otoriteye yönelik mesafe üretme riski taşımaktadır.

Tezde incelenen ikincil veriler aynı zamanda medya kullanım alışkanlıklarının güvenlik algısı üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Özellikle sosyal medya kullanım yoğunluğu yüksek bireylerin, göçmenlere ilişkin dezenformasyon içeriklerine daha fazla maruz kalabileceği ve bunun da suç korkusu ve güvenlik kaygısını artırdığı görülmektedir. Dijital platformlarda dolaşıma giren manipülatif içerikler, bireylerin göçmenlere yönelik algısını doğrudan etkileyebilmekte ve toplumsal kutuplaşmayı derinleştirebilmektedir. Bu durum, güvenlik algısının yalnızca fiziksel deneyimlerden değil; dijital bilgi ortamından da güçlü biçimde etkilendiğini göstermektedir.

Eğitim düzeyi ve sosyoekonomik durumun da güvenlik algısında farklılaşma yarattığı anlaşılmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalar, düşük gelir düzeyi ve ekonomik kırılganlığın yüksek olduğu gruplarda göçmenlere yönelik tehdit algısının daha güçlü olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında değerlendirilen elde ettiğimiz veriler de özellikle ekonomik kriz dönemlerinde Suriyelilerin iş piyasası, kira artışları ve sosyal yardım mekanizmaları üzerinden “rekabet unsuru” olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Buna karşılık eğitim düzeyi yükseldikçe göçmenlere yönelik güvenlik algısının daha karmaşık ve çok boyutlu değerlendirildiği görülmektedir.

Bunun yanında tezde incelenen ikincil veriler, toplumsal temas düzeyinin güvenlik algısını etkileyen önemli değişkenlerden biri olduğunu göstermektedir. Suriyelilerle gündelik yaşam içerisinde daha fazla temas kuran bireylerde güvenlik algısının daha düşük seviyede olduğu, buna karşın doğrudan temasın sınırlı olduğu gruplarda dijital söylemler ve medya içeriklerinin algıyı daha güçlü biçimde şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, sosyal temas teorisiyle uyumlu biçimde, doğrudan temasın önyargıları azaltıcı etkisini desteklemektedir.

5.1.5. H6 Hipotezinin Değerlendirilmesi: Çok Boyutlu Güvenlik Riskleri ve Güvenlik Yönetişi

Literatürde elde ettiğimiz veriler, Suriyeli göçünün Türkiye açısından yalnızca asayiş

ve sınır güvenliği boyutuyla açıklanamayacak kadar çok katmanlı bir güvenlik alanı oluşturduğunu göstermektedir. Tezimizin üçüncü bölümünde elde edilen veriler, sağlık güvenliği, düzensiz göç, insan kaçakçılığı, dijital dezenformasyon, toplumsal kutuplaşma, suç korkusu, kamu hizmetleri üzerindeki baskı ve mekânsal yoğunlaşma gibi farklı risk alanlarının birbiriyle etkileşim içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, araştırmanın H6 hipotezinde ifade edilen “tek boyutlu güvenlikçi politikaların yetersiz kalacağı” yönündeki varsayımı büyük ölçüde desteklemektedir.

Tezimizin verileri, göç kaynaklı risklerin yalnızca kolluk kuvvetleri aracılığıyla yönetilemeyeceğini göstermektedir. Özellikle düzensiz göç ve insan kaçakçılığına ilişkin veriler, Türkiye’nin aynı anda hem transit hem hedef ülke konumunda bulunduğunu ve organize suç ağlarının göç rotalarını ekonomik bir faaliyet alanı olarak kullandığını ortaya koymaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 2021–2026 döneminde yakalanan düzensiz göçmen ve organizatör sayılarındaki yüksek seyir, sınır güvenliği politikalarının tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Çünkü göç rotaları güvenlik baskısına göre sürekli değişebilmekte ve organize suç ağları yeni geçiş güzergâhlarına hızla uyum sağlayabilmektedir. Bu durum, göç yönetiminin yalnızca sınır kapıları ve fiziki güvenlik önlemleriyle değil, uluslararası iş birliği, istihbarat paylaşımı, ekonomik denetim mekanizmaları ve dijital takip sistemleriyle birlikte ele alınmasını zorunlu hale getirmektedir.

Sağlık güvenliği alanındaki veriler de benzer şekilde çok boyutlu bir güvenlik yönetimi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Şark çıbanı, hepatit A ve kızamık gibi bulaşıcı hastalıklara ilişkin veriler, sağlık risklerinin yalnızca tıbbi müdahalelerle çözülemeyeceğini; aşılama politikaları, barınma koşulları, sosyal hizmetler, eğitim ve kamu sağlığı kapasitesiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. COVID-19 sonrası dönemde sağlık güvenliği ile sınır yönetimi arasındaki ilişkinin daha görünür hale gelmesi, göç yönetiminin artık klasik iç güvenlik yaklaşımının ötesine geçtiğini ortaya koymaktadır.

Tezin dijital güvenliğe ilişkin verileri de H6 hipotezini destekleyen önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Sosyal medya ve dijital platformlar üzerinden yayılan dezenformasyon içerikleri, göçmen karşıtı nefret söylemleri ve manipülatif kampanyalar, toplumsal gerilimleri artırarak güvenlik risklerini derinleştirmektedir. Özellikle Kayseri, Altındağ ve benzeri

olaylarda dijital ağlar üzerinden kısa sürede organize olan toplumsal mobilizasyon, güvenlik risklerinin artık yalnızca fiziksel alanla sınırlı olmadığını göstermektedir. Ayrıca göç yönetiminde kullanılan biyometrik veri sistemleri, dijital kayıt mekanizmaları ve veri paylaşım süreçleri de siber güvenlik ve kişisel verilerin korunması açısından yeni risk alanları oluşturmaktadır. Bu durum, göç yönetiminin dijital güvenlik politikalarıyla birlikte ele alınmasını zorunlu hale getirmektedir.

Tezde analiz edilen ikincil veriler aynı zamanda toplumsal uyum politikalarının güvenlik yönetimi açısından kritik önemde olduğunu göstermektedir. Özellikle mekânsal yoğunlaşma, ekonomik dışlanma, sosyal temas eksikliği ve toplumsal kutuplaşmanın radikalleşme riskini artırabildiği görülmektedir. Tezimizin üçüncü bölümünde değerlendirilen veriler, göçmenlere yönelik dışlayıcı söylemlerin yalnızca göçmen toplulukları değil, yerel toplum içerisindeki aşırı sağ eğilimleri ve toplumsal şiddet riskini de güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle güvenlik yönetiminin yalnızca “tehdit kontrolü” anlayışıyla değil, sosyal uyum, toplumsal dayanışma ve önleyici sosyal politikalarla birlikte yürütülmesi gerekmektedir.

Tez kapsamında elde edilen veriler, göçün klasik güvenlik anlayışının ötesinde hibrit bir risk alanı oluşturduğunu göstermektedir. Bu risk alanı sınır güvenliği, organize suç, halk sağlığı, dijital güvenlik, toplumsal uyum, ekonomik güvenlik ve siyasal istikrar gibi birbirini etkileyen çok sayıda bileşenden oluşmaktadır. Dolayısıyla yalnızca kolluk kuvvetlerine dayalı güvenlikçi politikaların bu karmaşık yapıyı yönetmekte yetersiz kalabileceği anlaşılmaktadır. Bunun yerine, merkezi kurumlar, yerel yönetimler, sağlık kuruluşları, eğitim kurumları, güvenlik birimleri ve dijital platformları kapsayan bütünsel bir güvenlik yönetimi modelinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tezde incelenen ikincil veriler, göç kaynaklı güvenlik risklerinin çok boyutlu niteliğini ortaya koymakta ve bu risklerin yalnızca geleneksel güvenlik politikalarıyla yönetilemeyeceğini göstermektedir. Elde edilen veriler, H6 hipotezini büyük ölçüde desteklemekte, Türkiye’de göç yönetiminin sürdürülebilir biçimde yürütülebilmesi için veriye dayalı, kurumlar arası koordinasyonu esas alan ve toplumsal uyumu önceleyen bütünsel bir güvenlik yönetimi yaklaşımının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2. Risk Azaltmaya Yönelik Çözüm Önerileri

5.2.1. Güvenlikleştirme Sürecinin Yönetimi ve Medya Söylemlerinin Takibi

Göçün kamuoyunda giderek bir “güvenlik meselesi” haline gelmesi, siyasal aktörlerin söylemleri, sosyal medya dinamikleri ve geleneksel medyanın kriminal çerçevelmeleriyle birleşerek hız kazanmaktadır. 3.3.1’de elde edilen Veriler, Türkiye’de göçmenlere ilişkin dezenformasyonun özellikle dijital medya üzerinden yayıldığını ve bu içeriklerin medya söylemleriyle birleşerek toplumsal olayları tetikleyebildiğini göstermektedir. Nitekim Altındağ (2021) ve Kayseri (2024) olaylarında, sosyal medya üzerinden dolaşıma giren yanlış ve kışkırtıcı içeriklerin kısa sürede yayılması, göçmenlerin “tehdit” ve “suç unsuru” olarak çerçevelenmesini hızlandırmış ve bu söylemsel çerçevenin sahada toplu şiddet ve gerilim üretme kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, deprem sonrası dönemde ve farklı şehirlerde yayılan bağlamından koparılmış veya çarpıtılmış içerikler de, kriz anlarında dijital dezenformasyonun toplumsal algıyı yönlendirerek güvenlikleştirme sürecini derinleştirdiğini göstermektedir (DMM, 2025). Bu nedenle güvenlikleştirme sürecinin yönetimi, göç politikalarının tamamlayıcı bir boyutu hâline gelmiştir. Bu bölüm, söz konusu Veriler ışığında politika önerilerini sunmaktadır.

Güvenlikleştirme sürecinin etkilerinin azaltılabilmesi için, göçle ilgili bilgi üretimi ve kamusal iletişimin merkezi, tutarlı ve kriz dışı bir çerçevede yönetilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği’ nin güvenlik ve kriz iletişimi politikaları, hassas konularda kamuoyuna yönelik iletişimin dağınık aktörler yerine kurumsal koordinasyon ve stratejik iletişim ilkeleri doğrultusunda yürütülmesinin, toplumsal gerilimleri ve yanlış bilginin yayılmasını sınırladığını göstermektedir (European Commission, 2024). Bu çerçevede Türkiye’ de göç konusuna ilişkin resmi açıklamaların tek merkezden koordine edildiği, düzenli veri paylaşımına dayanan ve kriz anlarında hızlı tepki verebilen bir “Göç İletişim ve Bilgi Yönetimi Stratejisi” nin geliştirilmesi, güvenlikleştirici söylemlerin etkisini azaltmaya yönelik önemli bir politika aracı olarak değerlendirilebilir. Avrupa Birliği’ nin Güvenlik Birliği Strateji’ si kapsamında vurgulanan stratejik iletişim ve dezenformasyonla mücadele yaklaşımları, özellikle sosyal medyada dolaşıma giren manipülatif içeriklerin erken tespit edilmesi ve etkisizleştirilmesi açısından örnek teşkil etmektedir (European

Commission, 2024a, European Union Agency for Fundamental Rights, 2023). Bu tür yaklaşım, göçün kamuoyunda sürekli kriz ve tehdit çerçevesinde ele alınmasını engelleyerek, güvenlikleştirmenin toplumsal maliyetlerini sınırlamaya katkı sağlayacaktır.

Göçmenlere ilişkin manipülatif içerikler, özellikle sosyal medya aracılığıyla hızla yayılmakta ve toplumsal olayları tetikleyebilmektedir. Bu nedenle Türkiye’de, dijital nefret içeriklerini erken tespit eden algoritmik sistemlerin kurulması, sosyal medya platformlarıyla (X, TikTok, Meta) işbirliği yapılması, deepfake içeriklerine karşı doğrulama mekanizmalarının devreye girmesi, güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası hâlini almalıdır. Bu yaklaşım, Freedom House’un dijital dezenformasyon raporlarında önerilen stratejik dijital müdahale politikalarıyla uyumludur. Söz konusu politikalar, dezenformasyonla mücadelede içerik kaldırmaya dayalı reaktif yöntemler yerine, platform şeffaflığının artırılması, koordineli manipülasyon ağlarına yönelik hedefli müdahaleler, bağımsız doğrulama mekanizmalarının güçlendirilmesi ve toplumsal direnç kapasitesinin geliştirilmesine dayanan çok katmanlı bir yönetim anlayışını ifade etmektedir (Freedom House, 2024a, s. 15).

Toplumun dezenformasyona karşı kırılganlığı, özellikle dijital mecralarda nefret söylemi ve dışlayıcı anlatının hızla yayılmasına zemin hazırlamaktadır. UNESCO’ nun medya ve bilgi okuryazarlığına karşı çalışmaları, eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığının zayıf olduğu toplumsal bağlamlarda yanlış ve manipülatif bilgilerin daha kolay dolaşıma girdiğini ortaya koymaktadır (UNESCO, 2023). Bu veriler doğrultusunda, güvenlikleştirme sürecinin etkilerinin azaltılmasına yönelik politika setleri yalnızca güvenlik önlemleri ile sınırlı kalmamalı, medya okuryazarlığını arttırmaya ve dijital nefret içeriklerini erken aşamada tespit etmeye yönelik önleyici yaklaşımları da içermelidir. Bu kapsamda yerel yönetimler, eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla göç ve medya okuryazarlığını birlikte ele alan eğitim programlarının yaygınlaştırılması, gençlere yönelik doğrulama araçlarının kullanımının öğretilmesi ve kamuoyunda sıkça dolaşıma giren yanlış bilgilerin kamusal bilgilendirme kampanyalarıyla düzeltilmesi, güvenlikleştirici söylemlerin toplumsal etkisini sınırlamaya katkı sağlayacaktır.

Medyanın göçmenleri “kriminal aktör” olarak çerçevelemesinin toplumsal algıyı doğrudan etkilediğini ve dışlayıcı eğilimleri güçlendirdiğini göstermektedir (Berry, 2011).

Bu nedenle, basın örgütleri ile birlikte “Göç Haberciliği Etik Rehberi” hazırlanmalı, medyada etnik kimlik vurgusuna dayalı suç haberleri sınırlandırılmalıdır (ICMPD, 2021). Bu politika, UNESCO’nun sorumlu gazetecilik, medya etiği ve nefret söylemiyle mücadeleye yönelik normatif yaklaşımıyla uyumludur.(UNESCO, 2023).

Göç konusunda toplumsal algının düzenli ve sistematik biçimde izlenmesi, sosyal tansiyonun erken aşamada tespit edilmesi ve yanlış bilginin yol açabileceği toplumsal gerilimlerin sınırlandırılması açısından önemli bir politika aracıdır. Uluslararası kuruluşların medya okuryazarlığı ve risk iletişimine ilişkin çalışmaları, yanlış ve manipülatif bilgilerin yayılımının, özellikle kamusal algının kırılgan olduğu konularda toplumsal kutuplaşmayı derinleştirebildiğini ortaya koymaktadır (UNESCO, 2023; FRA, 2023). Bu nedenle göç politikalarının yalnızca idari ve güvenlik boyutlarıyla değil, algı temelli riskleri dikkate alan iletişim stratejileriyle desteklenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de düzenli aralıklarla yayımlanacak “Göç Algı Barometreleri”, kamuoyundaki kaygı alanlarının tespit edilmesine ve yanlış bilgilerin yoğunlaştığı temaların belirlenmesine katkı sağlayabilir. Elde edilecek veriler doğrultusunda, kaygıların yoğunlaştığı bölgelerde hedefli bilgilendirme kampanyalarının yürütülmesi ve doğrulanmış kamusal verilerin düzenli biçimde paylaşılması, güvenleştireci söylemlerin toplumsal etkisini azaltmaya yönelik önleyici bir mekanizma işlevi görebilecektir. Risk iletişimi ve topluluk katılımını esas alan yaklaşımlar, kamuoyuyla kurulan iletişimin şeffaf ve veri temelli olmasının, yanlış bilginin etkisini sınırlamada kritik rol oynadığını göstermektedir (IFRC, 2021).

Sosyal medya üzerinden yayılan yanlış ve doğrulanmamış bilgilerin kitlesel olayları tetiklediği, Türkiye’de son yıllarda yaşanan krizlerde açık biçimde görülmektedir. İçişleri Bakanlığı’nın 2023 ve 2024 tarihli kamuoyuna bilgilendirme açıklamalarında, özellikle Kayseri ve İzmir’de yaşanan olaylarda sosyal medya kaynaklı manipülatif içeriklerin toplumsal gerilimi artırdığı ve güvenlik güçlerinin müdahalesini zorlaştırdığı belirtilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2024). Kriz anlarında bilgi boşluğunun kışkırtmaları hızlandırdığı hem ulusal hem uluslararası kriz iletişimi literatüründe vurgulanmaktadır. Bu nedenle kriz dönemlerinde medya kuruluşlarına düzenli bilgilendirme yapılması, sahte içeriklerin aynı gün içerisinde doğrulanması ve yerel basınla koordineli kriz iletişim hatlarının kurulması

stratejik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Avrupa Birliği'nin Stratejik Kriz İletişimi Protokolü de benzer şekilde, yanlış bilgi yayılımının krizlerin büyümesinde temel bir çarpan etkisi olduğunu ifade ederek üye devletlere gerçek zamanlı doğrulama ve merkezi iletişim mekanizmaları kurma yükümlülüğü getirmektedir (European External Action Service, 2023).

Sosyal psikoloji ve iletişim literatürü, medya ve iletişimde göçmenlerin olumlu ve yapıcı temsillerinin, toplumsal önyargıların azaltılmasına ve toplumsal uyumun güçlenmesine katkı sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu etki, iletişim araştırmalarında parasosyal etkileşim ve **mediated intergroup contact (medya aracılı gruplararası temas)** çerçevesinde geliştirilen çalışmalarla teorik ve ampirik olarak desteklenmiştir (Schiappa vd., 2006, Ortiz ve Harwood, 2007). Benzer şekilde UNHCR'nin Community-Based Protection yaklaşımı, toplumsal uyumu artırmak için göçmenlerin başarı hikâyelerinin, ortak sosyal-kültürel etkinliklerin ve yerel topluluklarla birlikte yürütülen görünür faaliyetlerin kamuoyuna aktarılmasını tavsiye etmektedir (UNHCR, 2024). Bu çerçevede Türkiye'de belediyeler ve kamu kurumları tarafından yürütülecek belgesel üretimleri, kamu spotları ve kültürel-sportif ortak projeler, göçmenlerin yalnızca “yardım alan” değil, aynı zamanda topluma katkı sunan bireyler olarak algılanmasına yardımcı olacak, böylece kutuplaşmayı azaltan, güven ilişkisini güçlendiren bir iletişim stratejisi oluşturacaktır.

Avrupa'daki göç anlatılarına ilişkin dezenformasyon araştırmaları, göçmenleri tehdit olarak çerçeveleyen ve sosyal medya ile dijital ağlarda yayılan olumsuz narratiflerin kamuoyunda güvenlik kaygılarını artırdığını göstermektedir (European Commission, 2025). Bu dinamiğe yanıt olarak, Türkiye-AB ortak medya izleme mekanizmaları oluşturulması, dijital nefret söylemi ve dezenformasyon kampanyalarının sınır ötesi veri tabanlarında izlenmesi ve stratejik iletişim işbirlikleri geliştirilmesi gibi koordinasyon çabaları önem kazanmaktadır.

5.2.2. Suç ve Asayiş Olaylarının Azaltılmasına Yönelik Politika ve Strateji Önerileri

Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler le ilgili güvenlik tartışmalarının merkezinde çoğu zaman “fiili suç oranlarından ziyade suç algısındaki yükselişin” yer aldığı görülmektedir. İçişleri Bakanlığı verilerine göre, 2017–2024yılları arasında Suriyeli nüfusun

toplam suçlara karışma oranı %1,3 ile %1,4 arasında seyretmiştir, bu oran, Türkiye’deki genel suç oranının altında kalmaktadır. Ancak medya söylemleri, sosyal medyada yayılan dezenformasyon ve bireysel olayların genellenmesi, toplumsal algıda sığınmacıların suçla özdeşleştirilmesine yol açmıştır. Bu nedenle suç ve asayiş risklerine yönelik çözüm modelleri yalnızca cezalandırıcı güvenlik yaklaşımları ile değil, aynı zamanda önleyici, bütünleşme temelli ve yönetim odaklı politikalar ile ele alınmalıdır. Bu bağlamda etkili bir suç önleme stratejisi, üç temel eksenle yapılandırılmalıdır: *1. önleyici (proaktif) güvenlik önlemleri, 2. risk altındaki göçmen gruplara yönelik hedefli sosyal müdahaleler ve 3. yerel düzeyde toplum temelli güvenlik yönetimi.*

Birinci eksen olan proaktif güvenlik önlemleri, kolluk kuvvetlerinin teknik kapasitesinin artırılması, göç yönetimi ile entegre veri paylaşım sistemlerinin oluşturulması ve mobil denetim mekanizmalarının güçlendirilmesini kapsamaktadır. Özellikle düzensiz göçün yoğun olduğu sınır illerinde Emniyet, Jandarma, Sahil Güvenlik ve Göç İdaresi arasında ortak operasyon merkezleri kurulması, kayıt dışı göçmen dolaşımının dijital kimliklendirme sistemleri ile takip edilmesi önem taşımaktadır. Önleyici güvenlik yaklaşımı, suçun yalnızca bireysel sapma olarak değil, aynı zamanda sosyal çevre, ekonomik koşullar ve mekânsal dinamiklerle ilişkili bir olgu olduğunu vurgulayan sosyal düzensizlik teorisi (Shaw & McKay, 1942) ile suç fırsatlarının azaltılmasına odaklanan durumsal suç önleme yaklaşımına dayanmaktadır (Clarke, 1997). Bu yaklaşım, suçun ortaya çıkmadan önce engellenmesini esas alarak proaktif güvenlik politikalarının teorik temelini oluşturmaktadır. Türkiye’de bu sistem “toplum destekli polislik modeli” ile benzerlik gösterse de, göç eksenli risklere özel geliştirilecek “*Göçmen Güvenlik Koordinasyon Birimleri*” ile daha kurumsal bir yapı oluşturulabilir.

İkinci eksen olan hedefli sosyal müdahaleler, özellikle genç göçmen nüfusun suça sürüklenme riskini azaltma amacıyla uluslararası literatürde yaygın biçimde önerilmektedir. Avrupa Birliği’nin dezavantajlı göçmen gençlere yönelik uyguladığı erken müdahale yaklaşımları —örneğin eğitim, spor, mentorluk ve toplum temelli uyum programları— suç eğilimini azaltmada kolluk baskısından daha etkili sonuçlar vermektedir (European Commission, 2021, OECD, 2023a). Türkiye’de de benzer bir çerçevede içinde sosyal uyum

çalışmaları yürütülmektedir. Göç ve toplumsal uyum bağlamında Türkiye’de Suriyeli ve Türk gençlere yönelik çok sayıda program uygulanmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme Turkey) ile Gençlik ve Spor Bakanlığı iş birliğinde yürütülen “Suriye Krizine Yanıt Olarak Suriyeli ve Türk Gençler için İstihdam Edilebilirlik, Girişimcilik ve Sosyal Uyum Projesi”, gençlerin istihdam edilebilirliğini, girişimcilik kapasitesini ve toplumsal uyumunu artırmayı amaçlamıştır. UNDP Türkiye’nin proje çıktı raporuna göre, Hatay, Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde yürütülen program kapsamında 2.800’den fazla genç teknik ve mesleki eğitimler ile istihdam ve beceri geliştirme atölyelerine katılmış, yaklaşık 1.500 genç bilgi ve iletişim teknolojileri alanında eğitim almış, 700’den fazla genç girişimcilik, proje üretimi ve mentorluk faaliyetlerinde yer almıştır. Ayrıca sosyal uyum odaklı etkinlikler ve gönüllülük programları aracılığıyla 800’e yakın genç, yerel toplumsal faaliyetlere aktif biçimde dâhil olmuştur (UNDP Türkiye, 2022). Bu somut çıktılar, projenin gençlerin hem teknik beceri kazanımı hem de sosyal bağ kurma süreçlerine katkı sağladığını göstermektedir. Bu tür kapsayıcı sosyoekonomik programlar, genç göçmenlerin suç riskiyle ilişkili davranışlarının yalnızca kolluk tedbirleriyle değil, eğitim, istihdam ve toplumsal katılımı güçlendiren yapısal araçlarla da azaltılabileceğini ortaya koymaktadır.

Göç yoğun bölgelerde güvenliğin etkin şekilde sağlanması için merkeziyetçi kolluk yaklaşımının tek başına yeterli olmadığını, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve göçmen topluluklarını kapsayan toplum temelli güvenlik yönetimi modellerinin daha etkili olduğunu göstermektedir (Bevelander ve Pendakur, 2014, Waller, I., Sansfaçon, D., Welsh, B., ve Prenzler, T., 2017, s. 11). Kanada ve Hollanda’da uygulanan community safety partnerships modelleri, yerel yönetimler, polis birimleri, sosyal hizmet kurumları ve STK’lar arasında koordinasyon sağlayarak hem suçun önlenmesini hem de topluluklar arası etkileşimi güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de bu modelin yapısal benzerlikleri, özellikle göç yoğun ilçelerde yürütülen uyum çalışmaları çerçevesinde görülmektedir. UNHCR Türkiye’nin 2023–2024 saha raporları, İstanbul Sultanbeyli, Gaziantep Şahinbey ve Kilis’te belediyelerin kurduğu uyum ofisleri ile toplum merkezlerinin, göçmenlere danışmanlık sağlama, sosyal hizmet yönlendirmesi yapma ve yerel halkla iletişim kanallarını güçlendirme yoluyla gerilim azaltıcı ve erken uyarı işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (UNHCR

Türkiye, 2024). Bu veriler, Türkiye’de toplum temelli güvenlik yönetişiminin henüz tam kurumsallaşmamış olsa da, doğru ölçeklendirme ve koordinasyonla hem güvenlik hem sosyal uyum açısından önemli bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

Üçüncü eksen olan yerel düzeyde toplum temelli güvenlik yönetişimi, göç yoğun bölgelerde güvenliğin yalnızca kolluk faaliyetleriyle değil, çok aktörlü ve kapsayıcı yönetim mekanizmalarıyla sağlanmasını esas almasını kapsamaktadır. Uluslararası literatür, göçle ilişkili güvenlik risklerinin yönetiminde merkeziyetçi ve yalnızca cezalandırıcı yaklaşımların sınırlı etkiye sahip olduğunu, buna karşılık yerel yönetimler, polis birimleri, sosyal hizmet kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında kurulan iş birliği ağlarının suç önleme ve toplumsal uyum açısından daha sürdürülebilir sonuçlar ürettiğini ortaya koymaktadır (Bevelander ve Pendakur, 2014, Waller vd., 2017). Bu yaklaşımda güvenlik, yalnızca suçun bastırılması değil, risklerin erken tespiti, topluluklar arası güvenin güçlendirilmesi ve sosyal bağların korunması üzerinden ele alınmaktadır.

Toplum temelli güvenlik yönetişimi yaklaşımları, yerel düzeyde bilgi paylaşımını ve çok aktörlü koordinasyonu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Avrupa Birliği düzeyinde geliştirilen güvenlik politikaları, kamu alanlarında güvenliğin sağlanmasında yerel aktörler arasındaki iş birliği, veri paylaşımı ve kapsayıcı güvenlik planlamasının önemini özellikle vurgulamaktadır (European Commission, 2020). FRA’nın mağduriyet verileri de etnik azınlıklar ve kırılgan grupların güvenlik deneyimlerinin farklılaştığını göstererek, güvenlik politikalarının yerel toplumsal dinamikleri dikkate alan, ayrımcılık risklerini azaltıcı ve önleyici bir çerçevede tasarlanması gerektiğine işaret etmektedir (European Union Agency for Fundamental Rights, 2021).

Bu bağlamda toplum temelli güvenlik yönetişimi, yerel düzeyde erken uyarı işlevi görmesi bakımından da önem taşımaktadır. Yerel aktörler, kolluk birimleriyle doğrudan temas hâlinde olmayan toplumsal gerilimleri, söylentileri ve algı temelli riskleri daha erken aşamada tespit edebilmekte, bu durum güvenlikleştirme sürecinin sertleşmeden yönetilmesine imkân tanımaktadır. Waller ın (2017) vurguladığı üzere, toplum güvenliği ortaklıkları yalnızca suç oranlarına değil, toplumsal güven, aidiyet ve kurumlara duyulan güven gibi göstergelere de odaklanarak daha bütüncül bir güvenlik anlayışı geliştirmektedir.

Türkiye bağlamında bu yaklaşımın sınırlı fakat gelişmeye açık örnekleri mevcuttur. Özellikle göç yoğun ilçelerde belediyeler bünyesinde kurulan uyum ofisleri ve toplum merkezleri, göçmenlere danışmanlık sağlama, sosyal hizmetlere yönlendirme ve yerel halkla iletişimi güçlendirme işlevleri aracılığıyla gerilim azaltıcı bir rol üstlenmektedir. UNHCR Türkiye'nin saha temelli değerlendirmeleri, bu merkezlerin yerel düzeyde bilgi akışı, yönlendirme ve güven inşası açısından önemli bir ara yüz işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (UNHCR Türkiye, 2024). Bu veriler, toplum temelli güvenlik yönetişiminin Türkiye'de henüz tam anlamıyla kurumsallaşmamış olmakla birlikte, doğru ölçeklendirme, net görev tanımları ve kolluk–yerel yönetim koordinasyonunun güçlendirilmesi hâlinde, hem güvenlik risklerinin azaltılması hem de toplumsal uyumun güçlendirilmesi açısından yüksek bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

5.2.3. İnsan Kaçakçılığı ve Sınır Güvenliği Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Stratejiler

Türkiye, jeopolitik konumu itibarıyla Orta Doğu'dan Avrupa'ya uzanan göç yollarının merkezi bir halkasında yer almakta, özellikle Suriye iç savaşının ardından artan düzensiz geçiş baskısı, insan kaçakçılığı ağlarının faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Frontex raporlarına göre Türkiye-Yunanistan sınır hattı, Avrupa'ya yönelen düzensiz geçişlerde hâlen kritik bir güzergâh olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye sadece transit bir ülke değil, aynı zamanda hedef ülke konumuna gelmiş, sınır güvenliği ve kaçakçılıkla mücadele ulusal güvenlik stratejisinde öncelikli hale gelmiştir. Türkiye'nin kara sınırlarının güvenlik altyapısı, fizikî güvenlik duvarları, gözetleme kuleleri ve izleme sistemleriyle güçlendirme yönünde projeler sürdürülmektedir. Bu dijital ve mekânsal izleme kapasitesi sayesinde düzensiz geçişlerin tespiti ve kontrolü artırılmıştır. Ancak, bu sistemlerin tam kapsamı, verileri ve başarı oranları hâlâ kamuya açık detaylı şeffaf raporlarla paylaşılmamıştır, bu da sınır güvenliği yatırımlarının etkinliğinin ve göç-güvenlik dinamikleri üzerindeki gerçek etkisinin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Ajansı FRONTEX'in 2024 risk analizine göre, Türkiye-Yunanistan hattı hâlen Avrupa'ya yönelik düzensiz geçişlerin en yoğun rotalarından biridir, bu durum Türkiye'nin hem transit hem hedef ülke konumunu pekiştirmektedir.

(Frontex, 2024a). Bu nedenle Türkiye'nin stratejik yanıtı yalnızca fiziki sınır tedbirleriyle değil, istihbarat, dijital izleme, uluslararası iş birliği ve finansal suçlarla mücadeleyi kapsayan bütüncül bir çerçeve içinde gelişmiştir. İçişleri Bakanlığı'nın 2023 faaliyet raporlarında, sınır koridorunda fiziki güvenlik duvarları, termal kameralar, elektro-optik kuleler, SİHA ve insansız gözetleme sistemleri ile oluşturulan "bütünleşmiş sınır güvenliği modeli"nin düzensiz geçişleri önemli ölçüde azaltıcı etki yarattığı belirtilmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2023). Avrupa Konseyi'nin İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi kapsamında faaliyet gösteren GRETA, 2023 değerlendirmelerinde üye devletlerin uygulamalarını izlemekte ve Türkiye dâhil birçok ülkenin insan ticaretiyle mücadelede yasal çerçeve ve uygulama sistemini güçlendirme ihtiyacına işaret etmektedir. Türkiye'ye ilişkin veriler, mağdurların tespit edilmesi ve korunması alanlarında ilerleme sağlansa da mevcut yaklaşımların geliştirilmesine yönelik tavsiyelerin sürdüğünü göstermektedir (GRETA, 2023). Bu uygulamalar, sınır güvenliğinin yalnızca fiziki koridorda değil, finansal, dijital ve istihbari alanlarda da güçlendirilmesini mümkün kılan bütüncül bir risk azaltma stratejisi oluşturmuştur.

Uluslararası işbirliği bu riskin azaltılmasında kritik öneme sahiptir. Türkiye, Avrupa Birliği ile 18 Mart 2016 tarihli ortak beyan çerçevesinde düzensiz göçmenlerin iadesi ve mali destek mekanizmaları çerçevesinde önemli bir rol üstlenmiştir (EU–Turkey Statement). Bu işbirliği kapsamında Türkiye sınır yönetimi kapasitesini güçlendirme taahhüdü vermiş ve AB kaynaklı finansman ile destek almıştır. Güncel olarak, kamuya açık kaynaklara göre Türkiye ile AB arasında göç hareketlerinin dijital takibi, veri paylaşımı ve uyumuna yönelik çeşitli teknik işbirliği görüşmeleri yürütülmektedir, bu da Türkiye'nin yalnızca fiziki sınır kontrolü değil, aynı zamanda dijital izleme ve geri dönüş mekanizmaları açısından bir çözüm ortağı olarak konumlandığını göstermektedir. Bu çerçevede, sınır güvenliği stratejisinin sürdürülebilirliği için sadece fiziki bariyerler değil, veriye dayalı ortak sistemler, dijital gözetim altyapıları ve çok-terafli işbirliği mekanizmaları belirleyici olacaktır.

Geri kabul anlaşmaları, Türkiye açısından hem somut kazanımlar hem de ölçülebilir yükler üretmektedir. 18 Mart 2016 Türkiye–AB Mutabakatı sonrasında Ege hattındaki düzensiz geçişlerde belirgin bir düşüş yaşanmış; Frontex verilerine göre Doğu Akdeniz

rotasında tespit edilen düzensiz geçişler 2015'te yaklaşık 885.000 iken 2017'de 42.000 seviyelerine gerilemiştir (Frontex, 2017). Buna karşılık Türkiye, geri kabul ve sınır yönetimi kapsamında önemli bir idari ve mali yük üstlenmiştir. Avrupa Birliği'nin European Commission tarafından yürütülen FRIT programı çerçevesinde Türkiye'ye toplam 6 milyar avro fon tahsis edilmiş olmakla birlikte, bu kaynağın büyük bölümü sağlık, eğitim ve insani yardım hizmetlerine yönlendirilmiş; dolayısıyla göç yönetiminin uzun vadeli maliyetleri ulusal sistem üzerinde kalmaya devam etmiştir (European Commission, 2021). Literatürde de geri kabul anlaşmalarının düzensiz göç akımlarını belirli ölçüde kontrol altına aldığı, ancak sorumluluk paylaşımında asimetri yaratarak transit ülkeler üzerinde yoğun idari, mali ve sosyal baskı oluşturduğu vurgulanmaktadır (Kılınç, 2020). Bu çerçevede geri kabul mekanizmaları, Türkiye açısından kısa vadede sınır yönetimi etkinliğini artıran ve AB ile iş birliğini güçlendiren bir araç olmakla birlikte, uzun vadede yük paylaşımı, insan hakları güvenceleri ve sürdürülebilirlik açısından tartışmalı bir yapı ortaya koymaktadır.

İnsan kaçakçılığı ve sınır güvenliğiyle mücadelede etkili bir model, önleme (preventive), caydırma (deterrence), müdahale (response) ve kurumsal koordinasyon (governance) eksenlerinin eş zamanlı olarak işletilmesidir.

Önleme (preventive) bağlamında önerilen uygulamalar, hedef nüfusun kaçakçılık ağlarına kapılmasını engellemeye yönelik sosyal ve ekonomik tedbirleri içerir. Yerel düzeyde istihdam programları ve kısa süreli meslek edindirme kursları, göçmen gençler için ücretsiz ve erişilebilir okul programları, risk altındaki bireylere yönelik psikososyal destek hizmetleri ve sınır bölgelerinde sürdürülebilir halk sağlığı/altyapı yatırımları gibi programlar uygulanabilir. Bu tür önleyici müdahaleler, kaçakçılık çetelerinin işe alma havuzunu daraltır, ayrıca toplumsal caydırıcılığı artırarak yerel halk ile göçmenler arasındaki gerginliği azaltır. Uygulamada, bu tür müdahalelerin etkililiği, katılımcı sayıları, istihdam oranları ve tekrarlama oranları gibi nicel göstergelerle izlenmelidir.

Caydırma eksenini (deterrence) fiziki ve hukuki önlemleri kapsar. Fiziksel altyapı (duvarlar, sensörler, termal kameralar, HAVA/SİHA desteği) ile birlikte, deniz havzasında ve kara sınırlarında koordineli devriye ve hızlı müdahale kapasitesi artırılmalıdır. Hukuki caydırıcılık ise insan kaçakçılığını finanse eden aktörlere yönelik finansal yaptırımlar,

kara para aklama soruşturmalarının hızlandırılması ve uluslararası iade prosedürlerinin etkinleştirilmesiyle sağlanır. Bu alanda, mali istihbaratın (MASAK vb.) göçle bağlantılı finansal akışları izleme kapasitesi güçlendirilmeli, sınır ötesi bankacılık ve kripto-araçların kötüye kullanımına karşı düzenleyici önlemler uluslararası ortaklarla eşgüdümlü alınmalıdır.

Müdahale (response) kapasitesinin güçlendirilmesi, yakalama sonrasında insan kaçakçılığı mağdurlarının korunması ve suç örgütlerine karşı etkin kovuşturma süreçlerini içerir. Mağdurların mağduriyetine odaklanan yaklaşımlar—hukuki yardım, güvenli barınma ve tıbbi/psikososyal hizmetlere erişim—ihlallerin görünür hale gelmesini ve suçların ortaya çıkarılmasını kolaylaştırır. Adli süreçlerde delil toplama için dijital izlerin muhafazası, sınır kamerası kayıtlarının korunması ve istihbari bilgi paylaşım protokollerinin işlerliği kritik önem taşır. Bu kategoride de performans göstergeleri, mağdur tespit oranı, mağdurlara sunulan hizmetlerin erişilebilirliği ve suçluların mahkûmiyet oranı gibi ölçütler üzerinden izlenmelidir.

Kurumsal koordinasyon eksenini (governance) , çok taraflı yönetim ilkesinin uygulamalı yansımasıdır. Türkiye’de iç aktörler (Göç İdaresi, İçişleri, Sahil Güvenlik, Jandarma, Emniyet, MASAK) ile uluslararası aktörler (FRONTEX, Europol, IOM, UNHCR) arasındaki veri paylaşımı, ortak operasyon planlaması ve hukuki iş birliği mekanizmaları hukukî ve operasyonel olarak güçlendirilmelidir. Bu güçlendirme, veri koruma ilkeleriyle dengelenmeli, mağdur mahremiyeti ve insan hakları standartları gözetilmelidir. Önerilen somut adımlar arasında, (i) sınır ve göç verisinin standartlaştırılmış formatta paylaşılmasını sağlayacak bir ”Bölgesel Göçbilgi Platformu”, (ii) ortak istihbarat hücreleri ve hızlı bilgi paylaşım protokolleri, (iii) sınırdan sorumlu mahkemeler ve tanık koruma mekanizmalarının etkinleştirilmesi yer alır.

Dijital araçların kullanımı bu stratejinin ayrılmaz parçası olmalıdır. İnsan kaçakçılığı ağları giderek dijitalleştiği için emniyet teşkilatlarının dijital iz sürme kapasitesi (signal intelligence, open-source intelligence), sosyal medya ve anlık mesajlaşma platformlarında erken uyarı mekanizmaları ve siber takip altyapıları geliştirilmelidir. Ancak bu teknolojik tedbirler uygulanırken kişisel verilerin korunması ve kötüye kullanım risklerine ilişkin açık standartlar ve denetim mekanizmaları tesis edilmelidir, aksi hâlde mağdur güvenliği

tehlikeye düşer ve toplumsal tepki doğar.

Uluslararası iş birliği, özellikle insan kaçakçılığının finansal ve örgütsel ağları sınır ötesi olduğundan, merkezi öneme sahiptir. Türkiye'nin AB, Europol ve ilgili uluslararası kurumlarla hâlihazırda yürüttüğü işbirlikleri daha derinleştirilmelidir: ortak operasyonlar, karşılıklı tanıma mekanizmaları, adli yardım prosedürlerinin hızlandırılması, bilgi paylaşımının hukuki altyapısının güçlendirilmesi. Ayrıca sahadaki insani boyutu güçlendirecek bir adım olarak, iade süreçlerinin hızlandırılması ile birlikte geri kabul anlaşmaları kapsamında güvenli ve onurlu dönüş yolları da garanti altına alınmalıdır.

Son olarak, önerilen tüm tedbirlerin uygulanması için izleme-değerlendirme çerçevesi kurulmalıdır. Bu çerçeve, politika etkililiğini ölçmek için nicel ve nitel metrikler (ör. Yakalanan şebeke sayısı, yakalama-mahkûmiyet oranı, mağdur hizmetlerine erişim oranı, sınır ihlallerinde azalma, finansal akışların dondurulması sayısı) ve düzenli bağımsız değerlendirme raporları tanzim edilmelidir. Politika adaptasyonunu sağlamak için yıllık geri bildirim döngüleri ve çok aktörlü gözden geçirme mekanizmaları tasarlanmalıdır.

5.2.4. Sağlık Ve Sosyal Hizmetler Politikalarının Güçlendirilmesi

Göç İdaresi Başkanlığı'nın güncel demografik verilerine göre, 2024 itibarıyla geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaklaşık %48'i 0–18 yaş aralığındadır (GİB, 2024b). Bu genç nüfus, eğitim, sağlık ve sosyal hizmet altyapısı üzerinde yapısal bir baskı oluşturmaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın Göçmen Sağlığı Merkezleri (GSM) raporlarına göre, 29 ilde faaliyet gösteren merkezlerde 2023 yılında 3 milyonun üzerinde muayene gerçekleştirilmiş, bu yapı özellikle Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis ve Hatay gibi yoğun göç alan illerde birinci basamak sağlık hizmetlerinin yükünü önemli ölçüde hafifletmiştir (HSGM, 2023a). Dünya Bankası'nın Turkey Refugee Response başlıklı değerlendirmesi, Türkiye'nin göçmenlere yönelik sağlık hizmetlerinde önemli bir mali yük üstlendiğini, harcamaların özellikle birinci basamak sağlık hizmetleri, aşılama, anne-çocuk sağlığı, doğum ve acil hizmetler gibi alanlarda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Raporda, bu hizmetlerin uzun vadede sağlık sistemi üzerinde kayda değer bir bütçe baskısı oluşturduğu vurgulanmaktadır (World Bank, 2023).

Ruh sağlığı açısından, uluslararası literatür ve Dünya Sağlık Örgütü'nün göçmen

sağlığına ilişkin değerlendirmeleri, zorunlu göç yaşayan nüfuslar arasında savaş travması, göç sonrası stres ve depresyon gibi ruhsal sorunların yaygın olduğunu ortaya koymaktadır (WHO, 2022). Türkiye’de Göçmen Sağlığı Merkezleri bünyesinde psikososyal destek birimleri bulunsun da, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü’nün değerlendirmeleri bu alandaki hizmet kapasitesinin talebi karşılamakta zorlandığına işaret etmektedir (HSGM, 2023a).

Bulaşıcı hastalıklar bağlamında ise Dünya Sağlık Örgütü’ nün kızamık gözetim verileri, 2019–2023 döneminde Türkiye’de dönemsel vaka artışları yaşandığını göstermektedir. WHO, bu artışın temel nedenleri arasında aşı reddi ve tereddüdü, eksik aşılama oranları ile yoğun nüfus hareketliliğini öne çıkarmaktadır (WHO, 2023). Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkiye Tüberküloz Raporu 2023, yabancı uyruklu bireylerin tüberküloz vakaları içerisindeki payının son yıllarda arttığını ve toplam vakalar içinde dikkate değer bir orana ulaştığını göstermektedir (HSGM, 2023b). Polio açısından Türkiye’de vaka bulunmamakla birlikte, Suriye ve Afganistan gibi komşu coğrafyalardaki risk nedeniyle sınır illerinde tarama faaliyetleri yoğunlaştırılmıştır.

Doğurganlık göstergelerinde göçmen nüfus ile ev sahibi toplum arasında belirgin farkların devam ettiği görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun yayımladığı doğurganlık istatistiklerine göre, Suriyeli kadınların toplam doğurganlık hızı Türkiye ortalamasının belirgin biçimde üzerinde seyretmekte, Türkiye genelinde toplam doğurganlık hızı 2024 yılı itibarıyla 1,51 seviyesinde bulunmaktadır (TÜİK, 2024a). Bu demografik farklılıklar, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler üzerinde orta ve uzun vadeli planlama ihtiyacını artırmaktadır. UNICEF’in Türkiye’de geçici koruma altındaki çocuklara odaklanan çalışmaları ise, göçmen hanelerin yapısal kırılganlıklar nedeniyle kamu hizmetlerine erişimde çeşitli zorluklarla karşılaştığını ve bu durumun çocukların eğitim sürekliliği üzerinde etkiler yarattığını ortaya koymaktadır (UNICEF, 2023a).

Son yıllarda uygulanan SIHHAT II ve SIHHAT III projeleri kapsamında Göçmen Sağlığı Merkezlerinin yaygınlaştırılması, göçmenlere yönelik birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesine katkı sağlamıştır. Bu merkezler aracılığıyla yürütülen aşılama, bulaşıcı hastalık taramaları ve izlem faaliyetleri, halk sağlığı risklerinin erken tespiti açısından önemli bir rol oynamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün gözlem verileri, aşılama

ve erken uyarı sistemlerinin güçlendirilmesinin kızamık gibi bulaşıcı hastalıkların izlenmesi açısından kritik olduğunu ortaya koymaktadır (World Health Organization, 2023). Bu çerçevede sağlık hizmetleri, yalnızca insani bir müdahale alanı olmanın ötesinde, toplumsal uyumun desteklenmesi ve kamu düzeninin korunması açısından stratejik bir politika alanı hâline gelmektedir.

5.2.5. Siyasal Kutuplaşma, Nefret Söylemi ve Toplumsal Ayrışmanın Azaltılmasına Yönelik Stratejiler

Kutuplaşmanın temel kaynaklarından birinin, göçün ”demografik tehdit”, ”güvenlik riski” veya ”kültürel bozulma” ekseninde çerçevelenmesi olduğu verilerde görülmektedir. Bu çerçevelenme, kamuoyunda korkuları tetiklemekte ve toplumsal gerilimi yükseltmektedir. Araştırma verileri, siyasal kutuplaşmanın üç temel üretim mekanizmasını işaret etmektedir. Bunlardan ilki güvenlikleştirme söylemi üzerinden siyasal mobilizasyondur. Seçim dönemlerinde göçün ”iç güvenlik” veya ”demografik beka” söylemleriyle sunulması, verilere göre toplumsal gerginliği artırmakta ve kamuoyunun rasyonel değerlendirme kapasitesini zayıflatmaktadır. Kayseri örneğinde görüldüğü üzere, bir yanlış bilginin birkaç saat içinde sokak şiddetine dönüşmesi, siyasal ‘dil–dezenformasyon–toplumsal tepki’ arasındaki kırılgan bağlantıyı doğrulamaktadır. İkinci mekanizma, medya ve sosyal medya kaynaklı dezenformasyonun çoğaltıcı etkisidir. Elde edilen Veriler, dijital ortamda üretilen sahte içeriklerin (deepfake videolar, manipülatif görüntüler, sahte hesaplar) kamuoyu duyarlılığını keskinleştirdiğini ve nefret söylemini normalleştirdiğini göstermektedir. Bu durum, siyasal kutuplaşmayı tetikleyerek göçmenlere yönelen toplumsal şiddetin zeminini genişletmektedir. Dijital nefret zinciri, kamu yönetiminin en zayıf halkalarından biri olarak belirginleşmektedir. Son olarak, siyasal aktörlerin söylem tercihidir. Veriler, bazı siyasi figürlerin göç konusunu duygusal ve tehdit odaklı söylemlerle araçsallaştırdığını, bu söylemlerin kamuoyu nezdinde meşruiyet kazanarak toplumsal kutuplaşmayı daha da derinleştirdiğini göstermektedir. Göç söyleminin partizan çizgiler üzerinden kutuplaştırılması, güvenlik sorunlarının teknik değil, politik rekabet aracı haline gelmesine yol açmaktadır.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansının (FRA) çevrimiçi nefret söylemine ilişkin analizleri, göçmenler ve etnik azınlıkları hedef alan içeriklerin sosyal medya platformlarında

hızlı biçimde yayılabildiğini ve bu içeriklerin toplumsal kutuplaşmayı derinleştirdiğini göstermektedir (FRA, 2023). Göçün seçim dönemlerinde manipülatif amaçlarla kullanılması, toplumsal gerilimi artırmaktadır. Freedom House’un “seçim dönemlerinde nefret söylemi raporları” bu riske açıkça işaret etmektedir (Freedom House, 2024b, s. 4). Bu nedenle Türkiye’de, siyasal aktörlerin yanlış bilgilerle toplumu manipüle etmesine karşı kurumlar anlık doğrulama yapmalı, etnik hedef göstermeye karşı hukuki süreç işletilmeli, uzman temelli basın bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir.

Birçok ülkede nefret söyleminin fiziksel olaylardan önce dijitalde yoğunlaştığı görülmektedir (OECD, 2023a). Bu nedenle Türkiye’de, büyük veri analitiğiyle nefret söylemi yoğunluğu takip edilmeli, riskli bölgeler haritalanmalı, güvenlik birimleri ile sosyal uyum ekipleri eş zamanlı çalışmalıdır. Bu yöntem, güvenlik ve sosyal uyum politikalarının bütüncül şekilde işlemesine katkı sağlar.

Aynı şekilde verilerin politika yönelimleri açısından yorumlandığında siyasal kutuplaşmanın azalması ve kamuoyu yönetiminin güçlendirilmesi için üç temel politika yönelimi ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, söylemde normalleştirme ve riskin depolitizasyonu adımıdır. Göçün sürekli “tehdit” olarak çerçevelenmesi, kamuoyunda korkuyu, yabancı düşmanlığını ve mantıkdışı davranışları tetiklemektedir. Bu nedenle devletin iletişim stratejisinin göçü dramatize etmek yerine yönetilebilir bir sosyal olgu olarak sunması gerekmektedir. Kamuoyu dili, bilimsel veriler ve uluslararası hukuk temelinde normalize edilmelidir. Kamu yönetimi söyleminde radikalleşmeye kapı aralayan mecaz eğretileme ve genelleştirici ifadeler (örneğin “akın”, “istila”, “demografik tehdit”) azaltılmalıdır. Bir diğeri, kamuoyunun dezenformasyona karşı dirençli hale getirilmesidir. Veriler, tek bir yanlış bilginin bile toplumsal krize dönüşebildiğini göstermektedir. Bu nedenle, doğrulama merkezleri güçlendirilmeli, yerel mülki idareler kriz anında hızlı bilgilendirme yapmalı, medya okuryazarlığı kampanyaları yaygınlaştırılmalıdır. Kriz iletişim protokolleri, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi ve İletişim Başkanlığı arasında entegre olmalıdır.

Verilerin toplum temelli diyalogun güçlendirilmesi açısından değerlendirilmesine baktığımızda, sosyal temas programlarının çatışma riskini azalttığını göstermektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerde Türk ve Suriyeli gençlerin ortak aktiviteleri artırılmalı, kadın

grupları arasında iletişim ağıları güçlendirilmeli, aynı mahallede yaşayan iki topluluğun temasını artıran kültürel ve spor projeleri desteklenmelidir. Sosyal uyumun güçlenmesi, siyasal kutuplaşmanın kırılmasında dolaylı olarak güvenlik risklerini azaltacaktır.

Netice olarak ortaya çıkan veriler, göçün kendisinden ziyade göçün nasıl temsil edildiğinin güvenlik riskini büyüttüğünü ortaya koymuştur. Siyasal kutuplaşma, göçü rasyonel politika alanından çıkarıp duygusal, çatışmacı bir alana taşımakta ve kamu düzenini zayıflatmaktadır. Bu nedenle siyasal söylem yönetimi ve kamuoyu iletişimi, güvenlik stratejilerinin ayrılmaz parçası haline getirilmelidir.

5.2.6. Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Teröre Karşı Risk Azaltma Stratejileri

Türkiye'nin göç kaynaklı güvenlik risklerine yönelik stratejik yaklaşımı, yalnızca sınır aşan tehditlerin fiziki engellenmesine değil, aynı zamanda radikalleşme süreçlerinin önlenmesine, sosyal uyumun güçlendirilmesine ve aşırı sağ söylemlerin yarattığı karşı-radikalleşme riskinin azaltılmasına odaklanmalıdır. Bu kapsamda geliştirilecek politikalar, hem “yabancı terörist savaşçılar” (Foreign Terrorist Fighters – YTS) gibi dış kaynaklı tehditlerin kontrolünü, hem de “homegrown” olarak tanımlanan iç radikalleşme süreçlerinin önlenmesini hedefleyen güvenlik mimarisi oluşturmalıdır. Türkiye'nin uygulayacağı bu yaklaşımı, önleme (prevention), erken müdahale (intervention) ve yeniden bütünleşme (reintegration) ilkeleri üzerine inşa etmesi değerlendirilmektedir.

Türkiye, 2011 yılından bu yana hem Suriye iç savaşının hem de küresel terör ağlarının yarattığı güvenlik riskleriyle doğrudan yüzleşmiş, bu nedenle sınır güvenliği ve istihbarat temelli denetim mekanizmalarında önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Yabancı terörist savaşçıların sınır geçişlerinin engellenmesi amacıyla geliştirilen çok katmanlı güvenlik sistemi, biyometrik kimlik doğrulama, ileri belge kontrolü, davranışsal risk profillemesi ve yapay zekâ destekli analiz araçlarıyla desteklenmektedir. Avrupa Birliği, NATO ve Europol ile yürütülen bilgi paylaşım mekanizmaları, Türkiye'nin sınır yönetiminde “önleyici güvenlik” modeline geçtiğini göstermektedir. Bu uygulamalar sayesinde riskli profiller erken safhada tespit edilmekte, sahte kimlik, dijital belge ve sahte e-Devlet görünümlü belgelerle giriş teşebbüsleri önlenebilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin güvenlik yaklaşımı yalnızca sınır hattıyla sınırlı kalmamakta, göçmen toplulukların yaşadığı

şehirlerde de istihbarat paylaşımı ve sosyal politika bütünleşmesi esas alınmaktadır.

Radikalleşmenin yalnızca dış kaynaklı bir tehdit olmadığı; bireylerin maruz kaldığı sosyoekonomik dışlanma, kimlik krizi, işsizlik, aidiyet arayışı ve kültürel çatışmalar gibi faktörlerin, özellikle “homegrown radicalization” olarak tanımlanan iç radikalleşme süreçlerini beslediği literatürde ortaya konulmaktadır (Borum, 2011, s. 25–30; King & Taylor, 2011, s. 610–615; Doosje vd., 2016, s. 80–83). Aşırı sağ söylemler, toplumsal kutuplaşma ve dışlanma dinamikleriyle birlikte değerlendirildiğinde, radikalleşme süreçlerini besleyebilecek bir zemin oluşturabilmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de, özellikle yerel düzeyde toplumsal direnç kapasitesini güçlendirmeye yönelik toplum temelli önleme stratejilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda mahalle ve ilçe düzeyinde erken farkındalık ve yönlendirme mekanizmalarının oluşturulması, okullar, belediyeler, sosyal hizmet kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyonun artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Risk altındaki bireylerin psikososyal destek, eğitim ve istihdam programlarına yönlendirilmesi, sosyal dışlanma ve marjinalleşme süreçlerini azaltmaya katkı sağlayabilir. Nitekim literatürde sosyoekonomik dışlanma, kimlik krizi ve aidiyet eksikliğinin radikalleşme süreçlerini besleyen temel faktörler arasında yer aldığı ifade edilmektedir (Borum, 2011, s. 25–30; Doosje vd., 2016, s. 80–83). Bu bağlamda özellikle genç nüfusa yönelik mesleki uyum, beceri geliştirme ve girişimcilik desteklerinin yaygınlaştırılması, suç, bağımlılık ve aşırı ideolojik ağlara yönelme riskini sınırlayıcı bir işlev görebilir. Ayrıca göçmenlere yönelik mikro ölçekli hibe ve işgücü piyasasına erişim programlarının ekonomik bağımsızlığı artırarak toplumsal uyumu güçlendirdiği ve bu durumun radikalleşmeye zemin hazırlayan yapısal kırılganlıkları azaltabileceği değerlendirilmektedir (OECD, 2016, s. 98; World Bank, 2020, s. 112).

Toplum temelli önleme stratejilerinin bir boyutu, dini ve kültürel liderlerin sürece dâhil edilmesidir. Diyanet İşleri Başkanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı ve yerel yönetimlerin iş birliğiyle oluşturulan platformlarda, dini söylemin manipülatif biçimde kullanılmasının önüne geçilmekte, barış, hoşgörü ve birlikte yaşama vurgusunu öne çıkaran toplumsal mesajlar üretilmektedir. Aynı zamanda camiler, dernekler ve sivil toplum yapıları içinde yürütülen farkındalık eğitimleri, radikal dini yapılanmaların propaganda kabiliyetini

zayıflatmaktadır.

Radikalleşmeyle mücadelede ceza infaz kurumları kritik bir müdahale alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de hâlihazırda uygulanan risk temelli yönetim ve rehabilitasyon yaklaşımlarının, uluslararası iyi uygulamalar ışığında geliştirilmesi mümkündür. Nitekim Fransa ve Birleşik Krallık’ta radikal ideolojilere sahip mahkûmların diğer tutuklular üzerindeki etkisini sınırlamak amacıyla ayrıştırma (segregation) ve özel yönetim birimleri oluşturulmuş, bu kapsamda Fransa’da “quartiers d’évaluation de la radicalisation “Radikalleşme Değerlendirme Birimleri / Bölümleri” ve Birleşik Krallık’ta “separation centres” gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir (Council of the European Union, 2016, s. 25; Hall, 2022, s. 62). Bu modellerde yüksek riskli mahkûmlar, belirli değerlendirme süreçlerinden geçirilerek diğer mahkûmlardan ayrılmakta ve uzman personel eşliğinde daha sıkı denetim ve rehabilitasyon programlarına tabi tutulmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de de, ceza infaz kurumlarında radikalleşme riskinin azaltılması amacıyla, yüksek riskli mahkûmların sınıflandırılmasına dayalı kontrollü ayrıştırma mekanizmalarının geliştirilmesi, psikososyal destek, ideolojik çözümleme ve yeniden topluma kazandırma (reintegration) programlarını güçlendirilmelidir. Bununla birlikte, bu tür uygulamaların insan hakları standartları ve bireysel risk değerlendirmeleri çerçevesinde, ölçülülük ilkesi gözetilerek yürütülmesi gerektiği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Avrupa’da, göçmen karşıtı ideolojilerin ve aşırı sağcı grupların yeniden yükselişe geçmesiyle birlikte, göçmenlere yönelik siyasi meşruiyet kazanan nefret söylemleri ve aşırı sağ terör eylemlerinin arttığı belirtilmektedir. Özellikle Europol’ün 2023 TE-SAT raporu, sağ-kanat (right-wing / ethno-nationalist) terör ve şiddet eğilimlerinde değişkenlik olduğunu, bu ideolojilere mensup birey ve grupların hâlen Avrupa içinde güvenlik tehdidi oluşturduğunu ortaya koymaktadır (Europol, 2023b). Öte yandan, ulusal yayın denetleyicisi Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) gibi kurumlar, medya yayınlarında nefret söylemi, manipülatif içerik ve dezenformasyon riski ile ilgili olarak düzenleme, denetim ve yaptırım mekanizmaları işletmektedir. Bu bağlamda, göçmen karşıtı nefretin medya ve dijital mecralarda temsil edilme biçimi, sosyal medya, yayıncılık ve dijital iletişim araçlarının kontrollü kullanımı, dezenformasyonla mücadele, medya okuryazarlığı ve toplumsal iletişim

stratejileri gibi önlemlerle desteklenmelidir. Böylece göçmenlere yönelik politize edilen ötekileştirmenin toplumsal güvenlik riski oluşturmaları engellenebilir.

Finansal ve lojistik ağların kesilmesi, terörün ve aşırıcılığın sürdürülebilirliğini engelleyen en kritik bileşenlerden biridir. Türkiye, MASAK ve Interpol veri tabanları üzerinden yürütülen finansal izleme mekanizmalarıyla, terör örgütlerinin para transferi, kripto para hareketleri ve “hawala” tipi gayriresmî finans yollarını tespit etmektedir. Şüpheli işlem bildirimleri, terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin 6415 sayılı Kanun çerçevesinde dondurulmakta ve adli süreçlerle ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte, sahte şirketler, kargo hatları ve sivil toplum kisvesi altındaki para transferlerinin denetlenmesi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ortak çaba gerektirmektedir.

Ceza adaleti ve finansal mekanizmaların yanında, toplumsal düzeyde iletişim ve söylem yönetimi de radikalleşme riskinin azaltılmasında belirleyici rol oynamaktadır. Güvenlik politikalarının toplumda korku, dışlanma veya tehdit algısı yaratmaması, “güvenleştirme söyleminin” kontrollü biçimde yönetilmesiyle mümkündür. Devletin iletişim stratejisinin, göç ve güvenlik konularını rasyonel, veriye dayalı ve insan hakları merkezli bir çerçevede sunması, “tehdit” ve “akın” gibi korku üreten kavramlar yerine yönetim, uyum ve dayanışma kavramlarını öne çıkarması önem taşımaktadır. Toplumsal düzeyde oluşturulan kriz iletişimi protokolleri, sosyal medyada yayılan yanlış bilgilerin hızla doğrulanmasını sağlayarak linç veya toplu tepki riskini azaltmaktadır.

Türkiye’nin Aşırı Sağ Söylemler, Radikalleşme ve Terör üçgeninde geliştireceği bu hibrit güvenlik modeli, yalnızca fiziki tehditlerin bastırılmasına değil, tehditlerin sosyal köklerinin dönüştürülmesine dayanması gerekmektedir. Bu yaklaşım, ulusal güvenliği insani güvenlik bakış açısıyla bütünleştirerek, önleme ve uyum arasında denge kurmalıdır. Güvenlik tedbirlerinin demokratik değerlerle uyumlu biçimde yürütülmesi, uluslararası alanda Türkiye’nin meşruiyetini güçlendirirken, iç politikada da toplumun devlete olan güvenini artırmaktadır. Sonuç olarak, terör ve radikalleşme risklerinin azaltılmasında yalnızca “kolluk kapasitesine” değil, sosyal bütünleşmeye, finansal şeffaflığa ve iletişim yönetimine dayalı bir yönetim modeline ihtiyaç vardır. Türkiye’nin uyguladığı bu bütüncül strateji, hem göç güvenliğini hem de toplumsal istikrarı korumaya yönelik sürdürülebilir bir

kamu politikası çerçevesi sunmaktadır.

5.2.7. Çeteleşme, Gettolaşma ve Sosyal Dışlama Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Stratejiler

Türkiye’de bu başlık altında izlenecek stratejinin ilkesi, göçmen yoğunlaşmasını tek başına bir güvenlik sorunu gibi ele almak değil, mekânsal yoğunlaşmanın hangi koşullarda sosyal dışlanma, kayıt dışılık, genç işsizliği ve yerel gerilimlerle birleşerek risk ürettiğini tespit etmek olmalıdır. Bu nedenle ilk ihtiyaç, mahalle ölçeğinde düzenli veri üreten, belediye–kaymakamlık–il göç idaresi–okul–sosyal hizmet birimleri arasında paylaşılabılır bir yerel izleme düzeni kurulmasıdır. Türkiye’de belediyelerin göç verisi üretimi ve veriye dayalı karar alma kapasitesini güçlendirmeye dönük çalışmaların son yıllarda özellikle öne çıktığı, RESLOG-Türkiye kapsamında 15 belediyenin veri kapsamı, veri yönetimi, veri paylaşımı ve veriye dayalı politika üretme süreçlerinin incelendiği görülmektedir (Marmara Belediyeler Birliği, 2022;2023). Aynı proje çerçevesinde kapsayıcı hizmetlere eşit erişim, geçim fırsatlarının iyileştirilmesi ve yerel dirençliliğin artırılması hedefleri açık biçimde vurgulanmıştır. Bu nedenle Türkiye’nin yapması gereken, göç verisini yalnızca il toplamlarıyla değil, mahalle, okul devamsızlığı, genç işsizliği, sosyal yardım yoğunluğu, konut kalabalıklığı ve suça sürüklenme riski göstergeleriyle birlikte izleyen “mahalle risk panoları” oluşturmaktır. Böylece güvenlik birimlerinin tepkisel değil, önleyici ve yerel yönetime dayalı hareket etmesi mümkün olacaktır.

İkinci olarak, mekânsal yoğunlaşmaya verilecek yanıt zorlayıcı dağıtma politikaları değil, hizmet baskısını azaltan ve mahalleler arası eşitsizliği düşüren kentsel müdahaleler olmalıdır. Türkiye’de Suriyelilerin büyük çoğunluğu barınma merkezleri dışında kentlerde yaşamaktadır. Bu durum, meselenin artık kamp yönetimi değil kent yönetimi sorunu olduğunu göstermektedir. Bu nedenle konut, altyapı, semt ölçeğinde sağlık-eğitim-sosyal hizmet erişimi ve kiralık konut piyasasının denetlenmesi birlikte ele alınmalıdır (GiB, 2024b). Özellikle aynı mahallelerde yığılmanın arttığı yerlerde belediyelere merkezi bütçeden hedefli kaynak aktarımı yapılması, çocuk nüfusu yüksek mahallelerde okul kapasitesinin, gençlik merkezi sayısının ve sosyal hizmet personelinin artırılması, nüfus baskısı taşıyan alanlarda kayıt dışı ve güvencesiz konut stokunun denetlenmesi gerekir. Başka bir anlatımla,

gettolaşma riski yalnızca kolluk eliyle değil, kentsel hizmet eşitlemesiyle azaltılabilir. Türkiye'nin bugüne kadar geliştirdiği sosyal uyum ihtiyacı da zaten kamp dışı ve uzun süreli kent yaşamının sonucu olarak ortaya çıkmıştır; bu nedenle bir sonraki aşama, “şehirde uyumun altyapısını” kurmaktır (GİB, 2024c)

Üçüncü olarak, okul dışına düşen ve mahalleyle sınırlı bir hayat kuran çocuk ve gençleri özel risk grubu olarak ele almaktır. Türkiye’de UNICEF’in 2024 tarihli analizine göre yaklaşık 400 bin mülteci çocuk hâlâ okul dışında bulunmaktadır (UNICEF, 2024). Bu veri, sosyal dışlanma ve çeteleşme riskinin en kritik eşiklerinden birinin eğitim dışına çıkış olduğunu açıkça göstermektedir. Bu nedenle özellikle yoğun göç alan ilçelerde devamsızlık ve okul terki için erken uyarı sistemi kurulmalı; okul yönetimleri, rehberlik servisleri, ilçe millî eğitim müdürlükleri, sosyal hizmet birimleri ve gerektiğinde çocuk polisliği arasında vaka temelli yönlendirme zinciri oluşturulmalıdır. Burada amaç çocukları güvenlik nesnesi yapmak değil, eğitim kopuşunu erken yakalamaktır. Mevcut uygulamalar bunun mümkün olduğunu göstermektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile UNICEF tarafından yürütülen Sosyal Uyum ve Gençlik Katılımı Projesi 19 ilde sürmekte, yalnız 2024 içinde 3.459 okul dışı çocuk sertifikalı Türkçe eğitiminden yararlanmış, 21.201 kişi etüt programlarına katılmış, beceri ve katılım temelli sosyal uyum programlarından 646.965 kişi faydalanmıştır. Bu tür programların ölçeği büyütülmeli, ancak faaliyetler genel sosyal uyum etkinliği olarak bırakılmamalı, okul dışı kalan genç erkekler, çalışan çocuklar ve suça sürüklenme riski taşıyan ergenler için hedeflenmiş alt programlara dönüştürülmelidir (UNICEF, 2024).

Dördüncü olarak, çeteleşme ve mahalle içi kapalı ağların önlenmesinde en etkili araçlardan biri formel istihdama geçiştir. Uzun süreli işsizlik, düşük ücretli kayıt dışı çalışma ve mesleksizlik, hem yerli yoksul gençler hem de göçmen gençler için alternatif aidiyet ağlarını daha çekici hâle getirebilir. Bu nedenle meslek kursu açmak tek başına yeterli değildir, kurs sonrası işe yerleştirme, işveren teşviki, beceri belgelendirme, kadın ve gençler için mikro girişim desteği ve mahalle bazlı iş danışmanlığı bir bütün olarak tasarlanmalıdır. Türkiye’de RESLOG yaklaşımı geçim fırsatlarının iyileştirilmesini ve kapsayıcı yerel yönetişimi aynı çerçevede ele almakta, UNDP ve benzeri uygulamalar da sosyal uyum ile ekonomik güçlenme arasında bağ kurmaktadır. Buradan hareketle, “genç istihdam ve

mahalle uyum merkezleri” kurulması uygun olacaktır. Bu merkezler yalnız göçmenlere değil, aynı mahallede yaşayan yerli gençlere de açık olmalıdır (Marmara Belediyeler Birliği, 2022).

Beşinci olarak, Türkiye’nin toplumsal dışlama ve çeteleşme riskine karşı yalnız göçmen odaklı değil, mahalle temelli karma programlar geliştirmesi gerekir. Son yıllarda Türkiye’de öğretmenler ve din görevlileriyle sosyal uyum çalıştayları yapıldığı, gençlik merkezleri, sosyal hizmet kuruluşları ve bazı il müdürlükleri aracılığıyla dezavantajlı çocuk ve gençlere yönelik destek projelerinin yürütüldüğü görülmektedir. Türkiye’de Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ÇOGEP programı kapsamında gerçekleştirilen projeler, dezavantajlı çocuk ve gençlerin sosyal uyumunu güçlendirmeye ve suça sürüklenme riskini azaltmaya yönelik önleyici uygulamalar olarak değerlendirilmektedir.. Türkiye, ÇOGEP benzeri önleyici programları göç yoğun ilçelerde kurumsal bir çizgiye taşınmalı, geçici ve proje bazlı uygulamalar yerine sürekli işleyen “mahalle sosyal koruma paketleri” oluşturmalıdır. Bu paketler spor, sanat ve kurs etkinliğinden ibaret olmamalı, aile görüşmesi, okul takibi, madde kullanımı taraması, akran arabuluculuğu, psikososyal destek ve mesleki yönlendirme bileşenlerini içermelidir. En önemli nokta ise, bu hizmetlerin hem göçmen hem ev sahibi toplum çocuklarına birlikte sunulmasıdır.

Altıncı olarak, göçmen yoğun mahallelerde “düşük temas” sorununu azaltacak kurumsal araçlara ihtiyaç vardır. Gettolaşma riskini artıran ana unsurlardan biri, resmî kurumların mahallede yalnız denetim ve operasyon anlarında görünmesi, gündelik hayatın ise aracı kişiler, hemşehri ağları ya da kayıt dışı işverenler üzerinden işlemesidir. Bu nedenle belediyeler, kaymakamlıklar ve il göç idareleri bünyesinde iki dilli mahalle irtibat personeli, gezici sosyal hizmet ekipleri ve düzenli “kurum-mahalle buluşmaları” kurulmalıdır (GİB, 2024b). Amaç, sorun büyümeden kurumsal temas kurmaktır. Göç İdaresi’nin sosyal uyum çalışmalarında öğretmenler ve din görevlileri gibi yerel kanaat önderleriyle çalışması, bu tür aracılık kapasitesinin Türkiye’de zaten bir karşılığı olduğunu göstermektedir. Bunu daha ileri taşımanın yolu, öğretmen–muhtar–aile hekimi–sosyal çalışmacı–gençlik merkezi uzmanı hattını aynı yerel mekanizmada buluşturmaktır. Böyle bir yapı, hem yanlış bilgiyi ve nefret söylemini daha erken bastırır hem de suça sürüklenme, aile içi şiddet, okul terki ve

çocuk işçiliği gibi riskleri kolluk aşamasına gelmeden görünür kılar.

Yedinci olarak, çeteleşme riskinin organize suç ağlarıyla birleşmesini önlemek için sosyal politika ile kolluk tedbirleri aynı anda işletilmelidir. Avrupa Komisyonu, göçmen kaçakçılığı ağlarının insan ticareti, uyuşturucu ve para aklama dâhil başka ağır suç türleriyle giderek daha fazla bağlantılı hâle geldiğini belirtmektedir. Türkiye’de de İçişleri Bakanlığı verilerine göre 2024’ün ilk 10 ayında göçmen kaçakçılığı organizatörlerine yönelik 6.339 operasyon yapılmış ve 3.924 organizatör tutuklanmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2024). Bu tablo, göç rotaları etrafında yalnız insani kırılganlık değil, suç ekonomisi de bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sınır ve transit illerde, göçmen kaçakçılığıyla mücadele bir yandan sürerken öte yandan mahalle düzeyinde gençlerin bu ağlara kurye, gözcü, taşıyıcı ya da barınma sağlayıcı olarak eklemelenmesini önleyecek önleyici programlar kurulmalıdır. Başka bir deyişle, operasyon sonrasında boşalan alanların yeniden suç ağlarınca doldurulmaması için sosyal destek, istihdam ve okul bağını güçlendiren tedbirler eşzamanlı yürütülmelidir. Güvenlik ile sosyal politikanın bu başlıkta birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcısı olduğu açıkça görülmektedir.

Netice olarak “getto”, “çete” ve “tehlikeli mahalle” etiketlerini erken ve genelleyici biçimde kullanmaması gerekir. Böyle bir dil, hem göçmen gençlerin tamamını kuşku nesnesine çevirir hem de yerel halk nezdinde mahallelerin damgalanmasına yol açar. Bu nedenle politika dili, kolektif suç atfından uzak durmalı, riskli davranış, kırılgan mahalle ve müdahale gerektiren durum arasında açık ayrım yapmalıdır.

5.2.8. Dezenformasyonla Mücadele ve Erken Uyarı Sistemleri

21. yüzyılda göç yönetimi, yalnızca fiziki sınır hareketliliğiyle sınırlı bir güvenlik alanı olmaktan çıkmış, dijital ortamlarda üretilen söylemler, platform bazlı sosyal etkileşimler ve manipülatif bilgi akışları üzerinden şekillenen hibrit bir güvenlik meselesi haline gelmiştir. Dijital ekosistem, göçmenlerle ilgili yanlış bilgilerin (misinformation) ve kasıtlı hileli yönlendirme amaçlı içeriklerin (disinformation) hızla yayılmasına imkân tanımakta, bu içerikler toplumsal algıyı değiştirerek fiziksel güvenlik olaylarını tetikleyebilmektedir. Türkiye’de göçmenlere yönelik toplumsal gerilimlerin yoğunlaştığı dönemlerde, kriz öncesi sosyal medyada dolaşıma giren ve gerçekliği resmî olarak teyit edilmemiş iddiaların

kısa süre içinde geniş kitlelere ulaştığı görülmektedir. Resmî denetim mekanizmaları çerçevesinde, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, sosyal medya platformlarında yayılan bazı göçmenle ilgili iddiaları yanlış veya manipülatif olarak sınıflandırmış ve bunlara ilişkin açıklamalar yayımlamıştır, örneğin Kayseri Şehir Hastanesi'nde Suriyelilere ücretsiz tüp bebek hizmeti verildiği yönündeki sosyal medya iddiası 71 numaralı Dezenformasyon Bülteni'nde gerçeği yansıtmadığı belirtilmiştir (DMM, 2024a). Bu tür resmî açıklamalar, dijital medya ortamında yayılan yanlış iddiaların kriz dönemlerinde toplumsal güvenlik algısını etkileme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Uluslararası araştırmalar, göçmen karşıtı dijital içeriklerin yalnızca toplumsal algıyı değil, demokratik süreçleri ve kamu düzenini de etkilediğini göstermektedir. Avrupa Birliği'nin Digital Services Act (2022) düzenlemesinde göçmen karşıtı nefret söylemi ve koordineli dijital saldırılar “yüksek kamu güvenliği riski” olarak sınıflandırılmış, kriz dönemlerinde sosyal medya platformlarına içerik azaltma, doğrulama işaretlemesi ve devlet kurumlarıyla veri paylaşımı yükümlülükleri getirilmiştir (European Commission, 2022a). NATO Stratejik İletişim Mükemmeliyet Merkezi'nin raporları da, göç krizlerinin dezenformasyon kampanyaları için saldırıya açık bir alan oluşturduğunu, özellikle Suriye ve Ukrayna göç hareketleri sırasında dijital hileli yönlendirmelerin devlet politikalarını doğrudan etkilediğini göstermektedir (StratCom CoE, 2023c).

Literatür, göç-güvenlik ilişkisi çerçevesinde dijital risklerin yönetilebilmesi için devletlerin gerçek zamanlı veri izleme, yapay zekâ destekli içerik analizi ve çok aktörlü kriz iletişimi modellerini uygulaması gerektiğini vurgulamaktadır (Latoner ve Kift, 2018, Chouliraki ve Georgiou, 2022). Bu doğrultuda Türkiye'nin ulusal güvenlik yaklaşımının “dijital erken uyarı” boyutunun güçlendirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, göçmenlerle ilgili manipülatif içerikleri gerçek zamanlı tespit edecek *Ulusal Dijital Risk İzleme ve Müdahale Merkezi* kurulmalıdır. Bu merkez, Göç İdaresi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik, BTK, İletişim Başkanlığı ve RTÜK'ün ortak veri akışını sağlayarak dijital ortamdaki riskleri hem güvenlik hem de toplumsal etki açısından analiz edebilmelidir. Benzer yapılar, AB'nin Rapid Alert

System (RAS) altyapısında ve NATO'nun "situational awareness" yazılımlarında başarıyla uygulanmaktadır (Frontex, 2024b, s. 40). Ayrıca, göçmenlerle ilgili yanlış bilgilerin düzeltilmesi amacıyla çok dilli çalışan bir "Göç Gerçekleri Dijital Portalı" oluşturulması önemlidir. DMM'nin mevcut doğrulama mekanizmaları, geniş çaplı toplumsal olaylar öncesindeki "bilgi boşluğu" dönemlerinde yetersiz kalabilmekte, bu nedenle doğrulayıcı içeriklerin sosyal medya algoritmalarıyla bütünleşik çalışması gerekmektedir. Bunun yanında, Ortaöğretim müfredatına dijital okuryazarlık modüllerinin eklenmesi, yerel yönetimlerde "doğru bilgi atölyeleri" kurulması ve kriz dönemlerinde medya kuruluşlarına düzenli bilgilendirme yapılması, toplumsal direncin artırılması açısından önem taşımaktadır.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın raporları, çevrim içi nefret söylemi ve yanlış bilginin yalnızca devlet müdahalesiyle kontrol altına alınamadığını, platformlar, sivil toplum ve akademi arasında iş birliği gerektirdiğini ortaya koymaktadır (FRA, 2023). Bu bağlamda Türkiye'de sosyal medya platformları ile kamu kurumları arasında daha sistematik iş birliği mekanizmaları kurulmalı, özellikle yanlış bilgi içeren içeriklerin hızlı şekilde işaretlenmesi, kaldırılması veya bağlamlandırılması sağlanmalıdır. Bununla birlikte üniversiteler ve araştırma merkezleri, dezenformasyonun yayılma biçimleri ve etkileri üzerine veri üretmeli, bu veriler politika yapım süreçlerine entegre edilmelidir. Böylece dezenformasyonla mücadele, yalnızca reaktif değil, aynı zamanda proaktif ve bilimsel temelli bir çerçeveye oturtulabilir.

Toplumsal direnç kapasitesinin artırılması, dezenformasyonla mücadelede en kritik unsurlardan biridir. RAND Europe tarafından yapılan çalışmalar, bireylerin medya okuryazarlığı düzeyinin düşük olduğu durumlarda yanlış bilgiye maruz kalma ve bu bilgiyi yayma olasılığının arttığını göstermektedir (Helmus & Chandra, 2024). Bu nedenle Türkiye'de özellikle gençler, öğretmenler, kamu görevlileri ve yerel kanaat önderlerine yönelik dijital medya okuryazarlığı programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu programlar, yalnızca teknik bilgi değil; aynı zamanda eleştirel düşünme, kaynak doğrulama ve içerik analizi becerilerini de içermelidir. Özellikle göçmen yoğun mahallelerde hem yerli hem göçmen nüfusu kapsayan ortak eğitim programları, yanlış bilginin yayılmasını sınırlayıcı bir etki yaratabilir.

Dezenformasyonun güvenlik boyutu dikkate alındığında, siber suç ve organize suç ağlarıyla kesişim noktalarına odaklanılması gerekmektedir. Europol'un IOCTA 2024 raporu, kimlik dolandırıcılığı, sahte belge üretimi ve veri kötüye kullanımının organize suç ağları açısından merkezi bir araç haline geldiğini ortaya koymaktadır (Europol, 2024c). Bu durum, dezenformasyonun yalnızca algı yönetimi değil, aynı zamanda suç ekonomisiyle ilişkili bir alan olduğunu göstermektedir. Türkiye'de bu bağlamda, dijital kimlik güvenliği, veri koruma ve siber suçlarla mücadele politikalarının göç yönetimiyle entegre edilmesi önem taşımaktadır. Özellikle sahte kimlik ve belge üretimi gibi faaliyetlerin göçmen kaçakçılığı ağlarıyla bağlantısı dikkate alındığında, dijital güvenlik önlemlerinin artırılması gerekmektedir (Europol, 2024d).

Hukuki ve kurumsal çerçevenin güçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, biyometrik veriler de dâhil olmak üzere kişisel verilerin korunmasına yönelik temel çerçeveyi sunmaktadır (Resmî Gazete, 2016). Ancak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile karşılaştırıldığında, veri işleme süreçlerinde etki değerlendirmesi (DPIA) gibi mekanizmaların daha sistematik hale getirilmesi gerektiği görülmektedir (European Union, 2016). Bu bağlamda, göç yönetiminde kullanılan dijital sistemlerin hem güvenlik hem de temel haklar açısından dengeli biçimde düzenlenmesi önem arz etmektedir. Veri güvenliğinin sağlanması, yalnızca bireysel hakların korunması değil, aynı zamanda dezenformasyon ve kimlik manipülasyonu risklerinin azaltılması açısından da kritik bir rol oynamaktadır.

Yapay zekâ destekli dezenformasyonun yükselişi, mevcut mücadele yöntemlerinin güncellenmesini zorunlu kılmaktadır. Deepfake teknolojilerinin özellikle göç ve güvenlik gibi hassas konularda kamuoyunu yönlendirme kapasitesinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Helmus & Chandra, 2024). Bu nedenle Türkiye'de yapay zekâ tabanlı içerik tespit sistemlerinin geliştirilmesi, kamu kurumlarının teknik kapasitesinin artırılması ve bu alanda uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu tür teknolojik yatırımlar, yalnızca mevcut dezenformasyonla mücadeleye katkı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda gelecekte ortaya çıkabilecek daha karmaşık tehditlere karşı hazırlıklı olunmasını da mümkün kılacaktır.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, dezenformasyonla mücadele ve erken uyarı sistemleri, Türkiye’de göç ve güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası haline gelmelidir. Kurumsal koordinasyon, veri temelli analiz, toplumsal direnç kapasitesi ve teknolojik altyapının birlikte ele alındığı bütüncül bir yaklaşım, bu alandaki risklerin yönetilmesinde en etkili yöntem olarak öne çıkmaktadır.

5.3. Uyum Sürecinin Güçlendirilmesi

Uluslararası göç hareketleri yalnızca demografik veya insani bir mesele olmaktan ziyade, toplumların güvenlik yapısını, ekonomik dengelerini ve siyasal süreçlerini doğrudan etkileyen stratejik bir olgu haline gelmiştir. Modern güvenlik çalışmalarında giderek öne çıkan yaklaşım, göçü salt “tehdit odaklı” bir bakış açısıyla ele almanın yetersiz olduğunu, aksine, iyi yönetilen uyum süreçlerinin güvenlik risklerini azaltan ve toplumsal istikrarı pekiştiren temel mekanizmalardan biri olduğunu göstermektedir. Bu nedenle uyum, sadece sosyal uyum aracı değil, aynı zamanda ulusal güvenlik mimarisinin ayrılmaz bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Castles ve Miller, 2020,s. 251).

Suriye’de 2024 yılı sonrasında yaşanan gelişmeler, Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin geri dönüş dinamiklerini doğrudan etkilemiştir. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan resmî açıklamalara göre, 8 Aralık 2024 tarihinde başlayan yeni dönemde Suriye’de ortaya çıkan güvenlik ve idari dönüşüm süreci, gönüllü geri dönüşleri hızlandırmıştır. Bu süreçte geri dönüşlerin “gönüllü, güvenli ve onurlu” ilkeleri çerçevesinde yürütüldüğü vurgulanmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2025).

İçişleri Bakanlığı tarafından açıklanan resmî verilere göre, 8 Aralık 2024 tarihinden itibaren 578.642 Suriyeli gönüllü olarak ülkelerine geri dönmüştür (İçişleri Bakanlığı, 2025). Daha uzun dönemli bir bakış açısıyla bakıldığında ise, 2016 yılından 2026 yılı başına kadar toplam gönüllü geri dönüş sayısı 1.314.360 olarak kaydedilmiştir (GİB, 2026). Bu veriler, Türkiye’nin uyguladığı geçici koruma rejiminin zaman içerisinde geri dönüş odaklı bir aşamaya evrildiğini göstermektedir.

Güncel nüfus verileri incelendiğinde, Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin sayısının 2.936.091 olduğu görülmektedir (GİB, 2026). Söz konusu nüfusun büyüklüğü, uyum politikalarının hâlen merkezi bir kamu politikası alanı olmaya devam

ettiğini göstermektedir.

Bu çerçevede uyum sürecinin güçlendirilmesi, yalnızca Türkiye’de kalmaya devam eden Suriyelilerin toplumsal entegrasyonunu sağlamak açısından değil, aynı zamanda geri dönüş süreçlerinin sürdürülebilirliğini desteklemek açısından da stratejik bir önem taşımaktadır. Özellikle eğitim, istihdam, sosyal uyum ve yerel yönetim kapasitesi gibi alanlarda geliştirilecek politikalar, hem iç güvenlik hem de toplumsal istikrar açısından belirleyici olacaktır. Nitekim uyum süreçlerinin başarısı, göçün güvenlileştirilmesi riskini azaltan ve toplumsal gerilimleri önleyen bir işlev de görmektedir. Çünkü uyum sağlanmadığında, gettolaşma benzeri paralel toplum yapıları oluşmakta, işgücü piyasasında kayıt dışılık artmakta, sosyal dışlanma radikalleşmeye zemin hazırlamakta, yerel halk ile göçmenler arasındaki etkileşim azaldıkça algısal kutuplaşma derinleşmektedir. Bu bağlamda bütünleşme, sadece Suriyeli nüfusun refahıyla değil, Türkiye’nin sosyal barışı, toplumsal güvenliği ve ulusal birliği ile doğrudan ilişkilidir. Uluslararası örnekler göstermektedir ki (Almanya, Kanada, Ürdün gibi), uyum politikaları güvenlik tehdidinin kaynağını ortadan kaldıran, göçü yönetilebilir, hatta ekonomik ve stratejik bir avantaja dönüştüren bir araçtır. Bu nedenle uyum, sadece sosyal bir politika değil, risk azaltıcı bir güvenlik stratejisidir.

5.3.1. Eğitim, İstihdam ve Sosyal Uyum Politikaları

Eğitim ve istihdam, göçmenlerin yaşadıkları ülkeye uyum sağlamalarında en etkili yapısal araçlar olarak değerlendirilmekte olup, aynı zamanda göç kaynaklı güvenlik risklerinin dönüştürülmesinde stratejik rol oynamaktadır. Eğitim sistemine entegre olamayan göçmen çocukların “kayıp nesil” haline gelmesi, uzun vadede toplumsal gerilim, gettolaşma benzeri yapılar ve radikalleşme risklerini artırmaktadır. Bu nedenle dil eğitimi, psikososyal destek ve kültürel adaptasyon programlarını içeren kapsamlı eğitim politikaları, yalnızca insani bir müdahale niteliği taşımamakta, aynı zamanda güvenlik politikalarının da merkezinde yer almaktadır.

Türkiye’de Suriyeli çocukların örgün eğitime uyumunu hedefleyen PİKTES Projesi kapsamında, göçmen çocuk nüfusunun yoğun olduğu illerde kapsamlı eğitim destekleri yürütülmüştür. Projenin uygulama alanı, yabancı nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu ve İstanbul’un da dâhil olduğu toplam 26–29 il ile sınırlandırılmış, bu illerde okul

çağındaki Suriyeli ve diğer yabancı uyruklu çocukların kamu eğitim sistemine erişimlerinin artırılması temel hedef olarak belirlenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023). PİKTES kapsamında telafi eğitimi alan öğrenci sayısı 19.372, destekleme eğitimi alan öğrenci sayısı 23.819 olarak raporlanmıştır. Eğitim süreçlerini kolaylaştırmaya yönelik olarak 97.674 öğrenciye taşıma desteği, 1.104.212 öğrenciye kırtasiye desteği sağlanmış, ayrıca 2.133.686 kitap dağıtılmıştır (MEB, 2023). Uzaktan eğitim kapsamında TRT EBA TV Türkçe ders videoları ve EBA Dil Öğrenim Portalı içerikleri devreye alınmıştır. Proje çerçevesinde eğitim altyapısını güçlendirmek amacıyla 2.283 okul desteklenmiş, 334 okula toplam 8.000 akıllı tahta kurulumu yapılmıştır. Psikososyal destek hizmetlerinden 308.617 öğrenci yararlanmış, sosyal uyum faaliyetlerine 7.128 Suriyeli ve 1.436 Türk öğrenci olmak üzere toplam 8.564 öğrenci katılmıştır (MEB, 2023). Öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik eğitimler kapsamında ise 3.886 PİKTES öğreticisi, 1.157 Millî Eğitim Bakanlığı öğretmeni ve 819 okul yöneticisi olmak üzere toplam 5.862 eğitimciye hizmet içi eğitim verilmiştir. Buna karşın proje verileri, Suriyeli çocukların tamamının eğitim sistemine dâhil edildiğini göstermemektedir. PİKTES kapsamındaki 26 ilde 5–17 yaş grubundaki okul çağındaki Suriyeli ve diğer yabancı uyruklu çocuk sayısı 978.559 iken, okula kayıtlı çocuk sayısı 701.374 olarak raporlanmıştır (MEB, 2023). Bu durum, hatırı sayılır sayıda çocuğun hâlen örgün eğitimin dışında kaldığını göstermekte, eğitim dışı kalmanın uzun vadede toplumsal uyumdan kopma, kayıt dışı istihdam ve sosyal kırılganlıklar üzerinden dolayı güvenlik riskleri üretebileceğine işaret etmektedir.

İşgücü piyasasına katılım, göçmen uyumunun stratejik bir boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli nüfusun yasal çalışma izni oranı hâlâ sınırlıdır, nitekim 2023 yılında Suriyelilere verilen çalışma izinleri 108.520 olarak gerçekleşmiştir (ÇSGB, 2024). Bu tablo, geniş bir Suriyeli grubun kayıt dışı istihdama yönelme olasılığını artırmakta ve kayıt dışı çalışma hem kamu maliyesinde vergi kaybı doğurmakta hem de yerel halk ile göçmenler arasında “iş rekabeti” algısını güçlendirmektedir (ILO, 2021, OECD, 2023a). Bu nedenle Türkiye’de mesleki eğitim merkezlerinin kapasitesinin yükseltilmesi, göçmen girişimcilere mikro kredi programlarının sağlanması ve özel sektör teşviklerinin uyum odaklı yeniden tasarlanması önemli politika seçenekleri arasında yer almaktadır. Avrupa’da uygulanan uyum sözleşmeleri ve mesleki eğitim temelli istihdam modellerinin

özellikle Almanya'daki genç göçmen odaklı uygulamaların Türkiye'ye uyarlanması, işgücü piyasasına katılım üzerinden sosyal uyumu ve toplumsal güvenliği destekleyen yapısal stratejiler sunmaktadır (ILO, 2023, UNHCR, 2024).

International Crisis Group (Uluslararası Kriz Grubu) raporunda, Suriyeli gençlere yönelik risklerin azaltılabilmesi için dört temel müdahale eksenini önermektedir. Bunlar, yasa dışı ağırlara ve istismar biçimlerine karşı gençlerin korunması, eğitime erişimin artırılması ve okul terklerinin azaltılması, psikososyal destek ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve son olarak gençlerin ekonomik olarak güçlendirilmesidir. Bu dört bileşenin birlikte uygulanmasının, yalnızca güvenlik odaklı kolluk tedbirlerine dayanan yaklaşımlara kıyasla daha sürdürülebilir sonuçlar üreteceği vurgulanmaktadır (ICG, 2019, s. 27–30).

Eğitim ve istihdam politikaları, kısa vadeli sosyal uyum politikalarının ötesinde, ulusal güvenlik stratejisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim dışı kalan her birey potansiyel radikalleşme alanına dönüşebilmekte, kayıt dışı çalıştırılan her göçmen birey ise devlet otoritesinin dışında kalan bir ekonomik aktör haline gelmektedir. Bu bağlamda uyum politikaları sadece bir uyum aracı değil, güvenlik risklerini azaltan stratejik bir koruma mekanizması olarak değerlendirilmelidir.

5.3.2. Toplumsal Diyalog ve Mahalle Temelli Uyum Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Göçmenlerin yerel halkla sosyal temasının sınırlı kaldığı durumlarda, kültürel farklılıkların daha belirgin hâle geldiği, karşılıklı güvenin zayıfladığı ve önyargıların güçlenebildiği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır (Putnam, 2007, Ager ve Strang, 2008). Bu nedenle toplumsal uyum politikaları yalnızca merkezi yönetim tarafından yürütülen hukuki düzenlemelerle değil, mahalle ölçeğinde uygulanan katılımcı, yerel ve etkileşim temelli yaklaşımlarla güçlendirildiğinde etkili olmaktadır. Mahalle temelli projeler hem göçmenlerin “yerleşik hayatla bütünleşmesini” hem de yerel halkın güven algısının olumlu yönde dönüşmesini sağlamaktadır.

Türkiye’de göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde yürütülen toplum temelli sosyal uyum uygulamaları, göçün yarattığı sosyo-politik gerilimlerin yönetilmesine katkı sunan önemli politika araçları arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek

Komiserliği (UNHCR), Türkiye’de sosyal uyum ve harmonizasyon alanında yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışmakta, bu kapsamda Türkçe dil eğitimi, farkındalık ve birlikte yaşam etkinlikleri ile yerel halk ve mülteci topluluklar arasındaki iletişimi güçlendirmeye yönelik faaliyetler yürütmektedir. UNHCR’nin bu yaklaşımı, sosyal uyumun güçlendirilmesinin uzun vadede toplumsal dayanıklılığı artıran ve gerilimleri azaltan bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (UNHCR, 2025). UNICEF ise Türk ve Suriyeli gençlerin sosyal hayata katılımını artırmaya yönelik programlar desteklemektedir ve bu faaliyetler aracılığıyla karşılıklı anlayış ile toplumsal bağların güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır (UNICEF, 2023a). Buna ek olarak, Türkiye genelinde Türk Kızılayı (*Turkish Red Crescent*) tarafından işletilen toplum merkezleri, Gaziantep, Mersin, Konya, Şanlıurfa gibi illerde göçmenlere yönelik psikososyal destek, koruma ve sosyal etkileşim fırsatları sunmaktadır, bu merkezler, hem ev sahibi toplum hem de mülteci topluluklar arasında sosyal uyumun güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (UNHCR, 2018).

Yerel düzeyde geliştirilen sosyal uyum uygulamaları, Avrupa’da yaygın olarak kullanılan “community-based safety” (toplum temelli güvenlik) ve “community cohesion” (toplumsal uyum) yaklaşımlarıyla paralellik göstermektedir. Toplum temelli güvenlik yaklaşımı, güvenliğin yalnızca kolluk kuvvetlerinin müdahalesiyle değil, yerel aktörlerin, sivil toplumun ve bireylerin katılımıyla üretildiğini savunmakta ve özellikle önleyici güvenlik politikalarına vurgu yapmaktadır (Crawford, 1998; Tilley, 2003). Buna karşılık toplumsal uyum yaklaşımı, farklı toplumsal gruplar arasında karşılıklı güvenin tesis edilmesi, ortak aidiyet duygusunun geliştirilmesi ve sosyal etkileşimin artırılması yoluyla toplumsal bütünlüğün güçlendirilmesini hedeflemektedir (Cantle, 2001; Council of Europe, 2008). Bu iki yaklaşım birlikte değerlendirildiğinde, göç yönetiminde yalnızca güvenlik odaklı politikaların değil, aynı zamanda sosyal uyumu güçlendiren kapsayıcı uygulamaların da kritik bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Almanya ve Hollanda’da uygulanan mahalle temelli güvenlik ve uyum programlarına ilişkin çalışmalar, yerel halk, göçmen topluluklar, polis ve belediye temsilcilerinin düzenli diyalog mekanizmaları aracılığıyla bir araya geldiği, kentsel sorunlara birlikte çözüm ürettiği ve “ortak güvenlik algısı” inşa edildiğini göstermektedir (Bevelander ve Pendakur, 2014). Bu yaklaşım, göçmenlerin pasif yardım alıcısı değil, yerel yönetim süreçlerine aktif katılan paydaşlar haline gelmesini sağlayan kapsayıcı bir yapıyı

temsil etmektedir.

Türkiye’de özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu şehirlerde mahalle temelli uyum mekanizmalarının daha görünür hâle getirilmelidir. Belediyeler, yerel sivil toplum kuruluşları ve uluslararası aktörlerle (UNHCR, UNICEF, IOM gibi) kurulan çok aktörlü koordinasyon yapıları, sosyoekonomik uyum ile toplumsal istikrarı birlikte ele alan bir yönetim zemini oluşturmalıdır. Bu yapı, merkezi güvenlik politikaları ile yerel toplumsal dinamikler arasında aracı bir katman işlevi görerek, göçün siyasal kutuplaşma ve toplumsal gerilim üretme kapasitesini sınırlayıcı bir rol oynayabilmektedir (UNHCR, 2022b).

Mahalle temelli uyum stratejilerinin merkezinde dil eğitimi, kültürel etkileşim, gençlik projeleri ve spor temelli sosyal bağ güçlendirme mekanizmaları yer almalıdır. Göç çalışmaları literatürü, farklı gruplar arasında düzenli ve olumlu temasın ayrışma ve ötekileştirme risklerini azalttığını, ortak kamusal alanlarda etkileşimin “biz” duygusunu güçlendirdiğini göstermektedir (Berry, 2011, Pettigrew ve Tropp, 2006). Ayrıca dijital nefret söylemi ve dezenformasyonun mahalle düzeyinde gerilimi artırdığı dikkate alındığında, medya okuryazarlığı ve dijital farkındalık eğitimlerinin topluluk temelli uyum politikalarına entegre edilmesi, özellikle son yıllarda Freedom House ve benzeri kuruluşların işaret ettiği dijital kutuplaşma dinamikleri açısından stratejik bir gereklilik haline gelmiştir (Freedom House, 2024a, s. 6).

Toplumsal diyalog ve mahalle temelli projeler, göçü yalnızca bir güvenlik tehdidi değil, yönetilebilir bir sosyal süreç olarak ele alan bütüncül uyum politikalarının merkezinde yer almaktadır. Bu yaklaşım, merkezi ve yerel yönetimler arasında çok düzeyli bir yönetim modeli gerektirmekte olup, sürdürülebilir kılındığında Türkiye’nin orta ve uzun vadede toplumsal barışını ve kentsel güvenliğini güçlendiren yapısal bir strateji sunmaktadır.

5.4. Uluslararası Destek ve İşbirliği Mekanizmaları

5.4.1. Yük Paylaşımı ve Finansal Destek Mekanizmaları

Uluslararası göç yönetiminde giderek güç kazanan “yük ve sorumluluk paylaşımı” ilkesi, kitlesel yerinden edilme durumlarında tek bir ülkenin kurumsal, ekonomik ve sosyal kapasitesinin yeterli olmayacağı varsayımına dayanmaktadır. UNHCR, bu yaklaşımı küresel

koruma rejiminin sürdürülebilirliği açısından temel bir ilke olarak konumlandırmaktadır (UNHCR, 2022b). Türkiye, 2011 sonrası Suriye kaynaklı zorunlu göç hareketliliğinden en fazla etkilenen ülke olmuş ve 2024 yılı itibarıyla 3,2 milyon geçici koruma kapsamındaki Suriyeli ye ev sahipliği yaparak dünyada en büyük mülteci nüfusunu barındıran ülke konumunu sürdürmüştür (GİB, 2024c). Bu durum, yalnızca insani bir sorumluluk değil, sağlık, eğitim, belediye altyapısı, barınma, sosyal hizmetler ve güvenlik alanlarında maliyeti yüksek bir yönetim ihtiyacı doğurmaktadır. Dolayısıyla uluslararası finansman, Türkiye açısından isteğe bağlı bir destek değil, ulusal güvenlik ve sosyal istikrarın sürdürülebilirliği için stratejik bir gerekliliktir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2016 yılında yürürlüğe giren EU–Turkey Statement, düzensiz göçün yönetimi ve uluslararası yük paylaşımı açısından en kapsamlı iş birliği örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede oluşturulan FRIT (Facility for Refugees in Turkey) mekanizması kapsamında, Türkiye’deki Suriyeliler ve ev sahibi toplulukların desteklenmesi amacıyla toplam 6 milyar avroluk fon tahsis edilmiştir. Avrupa Komisyonu’nun FRIT’e ilişkin resmî değerlendirmelerine göre, bu kaynağın %95’inden fazlası sağlık, eğitim, belediye altyapısı, sosyal yardımlar ve uyum programları gibi alanlarda projelere aktarılmıştır (European Commission, 2021, European Commission, 2023b). Bununla birlikte çeşitli komisyon değerlendirmeleri ve Dünya Bankası analizleri, Avrupa Birliği’nin Türkiye’deki mültecilere yönelik desteğinin (FRIT) Türkiye’nin göç yönetimine ilişkin toplam maliyetlerinin yalnızca sınırlı bir bölümünü karşıladığını, mali yükün önemli bir kısmının fiilen Türkiye tarafından üstlenildiğini göstermektedir (European Commission, 2021, World Bank, 2023). Türkiye ayrıca Dünya Bankası, UNHCR, UNICEF ve IOM gibi küresel kuruluşlarla kapsamlı finansman iş birlikleri yürütmektedir. Dünya Bankası’nın değerlendirmelerine göre Türkiye, Suriyeli nüfusu desteklemek amacıyla mutlak büyüklük açısından en yüksek bütçelerden birini ayıran ülkeler arasında yer almakla birlikte, kişi başına düşen uluslararası destek miktarı bakımından Ürdün ve Lübnan gibi ülkelere kıyasla daha düşük bir seviyede kalmaktadır (World Bank, 2023). Bu veri, küresel yük paylaşımında adil dağılımın sağlanamadığını göstermektedir.

Yük paylaşımının yalnızca mali yardımla sınırlı olmaması gerektiği, yeniden yerleştir-

me (resettlement) programlarında da sorumluluğun kolektif biçimde paylaşılması gerekmektedir (UNHCR, 2024). Ancak UNHCR'nin 2023 yeniden yerleştirme verileri, AB ülkelerinin Türkiye'deki Suriyeli nüfusun yalnızca %1'inden daha azını kendi topraklarına kabul ettiğini göstermektedir. Bu oran, mevcut yeniden yerleştirme (resettlement) mekanizmalarının Türkiye'nin üzerindeki yükü hafifletmekte oldukça sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin uluslararası platformlarda daha güçlü bir göç diplomasisi yürütmesi, fon miktarlarının artırılması, yeniden yerleştirme kotalarının genişletilmesi, AB ile yeni iş birliği mekanizmalarının oluşturulması ve Dünya Bankası benzeri kuruluşlarla uzun vadeli finansman anlaşmalarının genişletilmesi gerektiği açıktır. Aksi durumda maliyetin büyük bölümünün Türkiye üzerinde kalması, uzun vadede hem toplumsal uyum hem de ulusal güvenlik açısından kırılmalıkların artmasına neden olacaktır.

5.4.2. Güvenli ve Onurlu Geri Dönüş Stratejileri

Geri dönüş politikaları, uluslararası göç yönetişiminin en tartışmalı fakat aynı zamanda en kritik bileşenlerinden biridir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından yayımlanan Handbook on Voluntary Repatriation: International Protection belgesi, mültecilerin “gönüllü” bir tercih temelinde, güvenlik ve onur ilkeleri çerçevesinde kendi ülkelerine dönmelerini desteklemektedir (UNHCR, 1996). Bu belge, gönüllü geri dönüşün temel koruma standartlarını ortaya koymakta, mültecinin tam bilgiye dayalı karar, özgür irade ve güvenli koşullar içinde geri dönüşünü teşvik etmektedir (UNHCR, 1996, UNHCR, 2024). 2018 yılında kabul edilen Global Compact on Refugees ise geri dönüşü, mülteciler için dayanıklı çözümler arasında tanımlayarak, dönüş süreçlerinin planlanması ve desteklenmesinde uluslararası iş birliğinin önemini vurgulamaktadır (UNHCR, 2018). Bu normatif çerçeve, geri dönüş süreçlerini yalnızca devlet politikasının ötesinde, mültecilerin temel haklarının gözetildiği bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir.

Türkiye, 2026 yılı itibarıyla 2.936.091 geçici koruma altındaki Suriyeliye ev sahipliği yapmakta olup, kamuoyunda geri dönüş konusu hem toplumsal talepler hem de ulusal güvenlik bağlamında yoğun tartışmalara konu olmaktadır (GİB, 2026). Türkiye, geri dönüş politikasında “zorunlu toplu geri gönderme” yaklaşımını değil, uluslararası hukukla uyumlu “gönüllü geri dönüş ve aşamalı yerinde geri dönüş” modelini uygulamaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'nin oluşturduğu güvenli hatlar—Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekât bölgeleri—uluslararası kurumların da belirttiği üzere görece istikrarlaşmış alanlar sunmaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından açıklanan resmî verilere göre, 8 Aralık 2024 tarihinden itibaren 578.642 Suriyeli gönüllü olarak ülkelerine geri dönmüştür (İçişleri Bakanlığı, 2025). AFAD, UNDP ve yerel yönetimlerin teknik katkısıyla bölgede konut, sağlık merkezi, okul ve ticari alanlardan oluşan yerleşim altyapıları inşa edilmiştir. Ancak bu geri dönüşler toplam Suriyeli nüfusun sınırlı bir bölümünü oluşturmaktadır, dolayısıyla geri dönüşün geniş çaplı ve sürdürülebilir hale gelebilmesi için uluslararası meşruiyet, finansman ve güvenlik garantileri gerekmektedir.

Uluslararası toplumun rolü bu noktada belirleyicidir. UNHCR, 2024 Raporu'nda geri dönüşün uzun vadeli sürdürülebilirliği için hukuki statü düzenlemeleri, mülkiyet hakkı garantileri, temel hizmetlere erişim ve güvenlik teminatı sağlanmadan büyük ölçekli geri dönüşlerin mümkün olamayacağını vurgulamıştır (UNHCR, 2024). Lübnan ve Ürdün'ün Suriye'ye yönelik “erken geri dönüş girişimleri” üzerine yapılan değerlendirmeler ise, uluslararası destek olmadan yürütülen geri dönüş programlarının kalıcı olmadığını ve geri dönenlerin önemli bir kısmının kısa süre içinde yeniden göç etmek zorunda kaldığını göstermektedir (IOM, 2022).

Türkiye açısından güvenli ve onurlu geri dönüş, yük paylaşımı ilkesinin bir uzantısıdır. Çünkü geri dönüş yalnızca Türkiye'nin ulusal kapasitesiyle yürütülebilecek bir süreç değil, Avrupa Birliği'nin güvenlik kaygıları, NATO'nun güney sınırlarının istikrarı ve bölgesel jeopolitik dengelerle doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle Türkiye'nin önerdiği “güvenli bölge temelli geri dönüş modeli”, BM Güvenlik Konseyi ve uluslararası insani kuruluşlar tarafından daha güçlü finansman ve teknik destek mekanizmalarıyla desteklendiği takdirde sürdürülebilir hale gelebilecektir.

Geri dönüş stratejileri, yalnızca iç politika tartışması değil, uluslararası müzakere ve güvenlik yönetişimi aracıdır. Türkiye'nin uyguladığı aşamalı, gönüllü ve güvenlik temelli geri dönüş modeli, uluslararası hukukla uyumlu hale geldiğinde ve güçlü finansman mekanizmalarıyla desteklendiğinde, hem Türkiye'nin ulusal güvenlik risklerini azaltacak hem de bölgesel istikrara katkı sunacaktır. Bu nedenle geri dönüş stratejileri, göç yönetiminin

nihai aşamasına geğişi temsil eden ve uzun vadeli sürdürülebilirlik açısından hayati önem taşıyan bir politika alanıdır.

6. SONUÇLAR

Bu tez, Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin oluşturduğu güvenlik risklerini, toplumsal algı, sağlık güvenliği, düzensiz göç, dijital dezenformasyon, mekânsal yoğunlaşma ve toplumsal uyum boyutlarıyla birlikte ele alarak çok boyutlu bir güvenlik analizi ortaya koymuştur. Göç olgusunun yalnızca fiziksel güvenlik ve asayiş meselesi olmadığı, aynı zamanda toplumsal, ekonomik, dijital ve yönetsel güvenlik alanlarıyla doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tez kapsamında geliştirilen altı temel hipotez, elde edilen Veriler doğrultusunda büyük ölçüde desteklenmiştir.

Araştırmanın ilk sonucu, Suriyeli göçünün Türkiye’de nesnel suç verilerinden bağımsız biçimde güçlü bir “algısal güvenlik riski” ürettiğini ortaya koymaktadır. Özellikle büyükşehirlerde ve göç yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde Suriyelilerin görünürlüğünün artması, toplumda kamu düzeninin bozulduğu yönünde yaygın bir kanaat oluşmasına neden olmuştur. Buna karşın araştırma kapsamında incelenen resmî veriler, Suriyelilerin sistematik ve olağanüstü düzeyde bir suç artışı yarattığını göstermemektedir. Bu durum, H1 ve H2 hipotezlerini desteklemekte ve güvenlikleştirme teorisinin öngördüğü şekilde göçün söylemsel süreçler aracılığıyla “güvenlik tehdidi” kategorisine taşındığını ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu, suç korkusunun dijital medya ve dezenformasyon süreçleriyle doğrudan ilişkili olduğunun tespit edilmesidir. Özellikle sosyal medya platformlarında yayılan doğrulanmamış içerikler, manipülatif paylaşımlar ve nefret söylemleri, münferit olayların kitlesel güvenlik krizleri gibi algılanmasına neden olmaktadır. Altındağ, Kayseri ve benzeri olaylar, dijital ortamda yayılan yanlış bilgilerin kısa süre içerisinde toplumsal gerilim ve kitlesel reaksiyon üretebildiğini göstermiştir. Bu veriler, H3 hipotezini desteklemekte ve dijital güvenliğin göç yönetiminin ayrılmaz bir parçası haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen ve çalışılan ikincil veriler, Suriyeli göçü sonrasında sağlık, eğitim, belediye hizmetleri ve sosyal yardım mekanizmaları üzerindeki kapasite baskısının toplumdaki güvenlik algısını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Özellikle sağlık hizmetlerindeki yoğunluk, bulaşıcı hastalık korkusu ve kamu kaynaklarının paylaşımına

ilişkin kaygılar, Suriyelilere yönelik olumsuz tutumları artırmaktadır. Bu durum, güvenliğin yalnızca fiziksel güvenlik ekseninde değil, refah güvenliği ve kamu hizmet kapasitesi bağlamında da değerlendirildiğini göstermektedir. Elde edilen veriler, H4 hipotezini büyük ölçüde doğrulamaktadır.

Araştırmanın mekânsal verileri, Suriyeli nüfusun belirli şehirler ve mahallelerde yoğunlaşmasının güvenlik algısını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle göç yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde ekonomik rekabet, sosyal mesafe ve kültürel farklılıkların daha görünür hale geldiği, bu durumun toplumsal gerilimleri artırabildiği anlaşılmıştır. Bunun yanında güvenlik algısının toplumun tüm kesimlerinde aynı düzeyde oluşmadığı, yaş, eğitim düzeyi, ekonomik durum, medya kullanım alışkanlıkları ve bireylerin yaşadığı çevreye göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu veriler, H5 hipotezini desteklemekte ve güvenlik algısının çok katmanlı bir sosyo-demografik yapı taşıdığını göstermektedir.

Araştırmanın son aşamasında elde edilen ikincil veriler, göç kaynaklı güvenlik risklerinin yalnızca kolluk kuvvetlerine dayalı klasik güvenlik politikalarıyla yönetilemeyeceğini ortaya koymuştur. Sağlık güvenliği, düzensiz göç, insan kaçakçılığı, dijital dezenformasyon, toplumsal kutuplaşma ve ekonomik kırılganlık gibi alanların birbirini etkileyen hibrit riskler oluşturduğu görülmektedir. Bu nedenle göç yönetiminin yalnızca sınır güvenliği ekseninde değil, sosyal uyum, kamu sağlığı, dijital güvenlik ve yerel yönetim politikalarıyla birlikte ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu veriler, H6 hipotezini desteklemekte ve Türkiye açısından bütünlük bir “güvenlik yönetimi” modelinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu tez, Türkiye’deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelimeselesinin artık yalnızca “geçici insani koruma” bakış açısıyla ele alınamayacağını göstermektedir. Göç olgusu, toplumsal algı, dijital güvenlik, sağlık kapasitesi, mekânsal yoğunlaşma ve kamu düzeni gibi çok sayıda alanla kesişen yapısal bir güvenlik meselesine dönüşmüştür. Bununla birlikte araştırma verileri, güvenlik risklerinin önemli bir bölümünün doğrudan nesnel tehditlerden değil, algısal güvenlik mekanizmaları, dijital dezenformasyon ve toplumsal kutuplaşma süreçlerinden beslendiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir bir göç yönetimi için yalnızca güvenlikçi tedbirlerin değil, sosyal uyumu güçlendiren,

kamu hizmet kapasitesini artıran, dijital dezenformasyonla mücadele eden ve veriye dayalı politika üretimini esas alan çok boyutlu bir yönetim anlayışının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

7. ÖNERİLER

Bu tez, Türkiye’deki geçici koruma kapsamındaki Suriyeli meselesinin artık yalnızca “geçici insani koruma” perspektifiyle ele alınamayacağını göstermektedir. Göç olgusu, toplumsal algı, dijital güvenlik, sağlık kapasitesi, mekânsal yoğunlaşma ve kamu düzeni gibi çok sayıda alanla kesişen yapısal bir güvenlik meselesine dönüşmüştür. Bununla birlikte araştırma verileri, güvenlik risklerinin önemli bir bölümünün doğrudan nesnel tehditlerden değil, algısal güvenlik mekanizmaları, dijital dezenformasyon ve toplumsal kutuplaşma süreçlerinden beslendiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir bir göç yönetimi için yalnızca güvenlikçi tedbirlerin değil, sosyal uyumu güçlendiren, kamu hizmet kapasitesini artıran, dijital dezenformasyonla mücadele eden ve veriye dayalı politika üretimini esas alan bir yönetim anlayışının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2020). *Suriye İnsani Yardım Operasyonu Raporu* (tek. rap.). AFAD. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>
- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166–191.
- Akbulut-Yuksel, M., Mocan, N., Tümen, S., & Turan, B. (2024). The Crime Effect of Refugees. *Journal of Policy Analysis and Management*, 43(2), 472–508.
- Aksel, D. B., Dimitriadi, A., Hendow, M., & Reed, T. (2015). *Turkey–Greece: The Eastern Mediterranean Route* (tek. rap.). International Centre for Migration Policy Development (ICMPD).
- Aksoy, T. (2023). Nefret Söylemi ve Yanlış Bilgi: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler Hakkında Yapılan Paylaşımların Betimsel İçerik Analizi. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 14(54), 1–15. <https://doi.org/10.5824/ajite.2023.03.004.x>
- Aksungur, A. B. (2023). Göçmen Gençler ve Suç İlişkisi: Çeteleşme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 195–224.
- Aktaş, A. (2011). Güvenlikleştirme Yaklaşımı ve Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Anlayışındaki Dönüşümü. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 7–47.
- Anadolu Ajansı. (2014). Suriyelilerin Adli Olaylara Karışma Oranı On Binde 33. <https://www.aa.com.tr>
- Anadolu Ajansı. (2018). İçişleri Bakanlığı: Suriyelilerin Suça Karışma Oranı Yüzde 1,46. <https://www.aa.com.tr>
- Anadolu Ajansı. (2021, Ağustos). Ankara Altındağ'da Çıkan Olaylarla İlgili Gözaltılar [11 Ağustos]. <https://www.aa.com.tr>
- Anadolu Ajansı. (2022). TBMM'de Göç ve Demografi Tartışmaları. <https://www.aa.com.tr>
- Anderson, B. (2019). New Directions in Migration Studies: Towards Methodological De-nationalism. *Comparative Migration Studies*, 7, 36.
- Aryaeinejad, K., & Scherer, T. L. (2024). *The Role of the Internet and Social Media on Radicalization* (tek. rap.). National Institute of Justice.
- Baban, F., Ilcan, S., & Rygiel, K. (2017). Syrian Refugees in Turkey: Pathways to Precarity, Differential Inclusion and Negotiated Citizenship Rights. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(1), 41–57.
- Baird, T. (2017). Carrier Sanctions in Europe: A Comparison of Trends in 10 Countries. *European Journal of Migration and Law*, 19(3), 307–334.
- Baldwin, D. A. (1997). The Concept of Security. *Review of International Studies*, 23(1), 5–26.
- Bayraklı, E., & Hafez, F. (2023). European Islamophobia Report (EIR) 2022. *Journal of Media and Religion Studies*.

- BBC. (2015). Migrant Crisis: Hungary's Orban Says Muslims Not Welcome [Erişim Tarihi: 22.12.2025]. <https://www.bbc.com/news/world-europe-34133210>
- Bellwood, P. (2005). *First Farmers: The Origins of Agricultural Societies*. Blackwell Publishing.
- Berry, J. W. (2011). Integration and Multiculturalism: Ways Towards Social Solidarity. *Papers on Social Representations*, 20, 1–21.
- Berry, M., Garcia-Blanco, I., & Moore, K. (2016). *Press Coverage of the Refugee and Migrant Crisis in the EU: A Content Analysis of Five European Countries* (tek. rap.). Cardiff School of Journalism, Media ve Cultural Studies / UNHCR.
- Bevelander, P., & Pendakur, R. (2014). The Labour Market Integration of Refugee and Family Reunion Immigrants: A Comparison of Outcomes in Canada and Sweden. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(5), 689–709.
- Bhui, K. S., Hicks, M. H., Lashley, M., & Jones, E. (2012). A Public Health Approach to Understanding and Preventing Violent Radicalization. *BMC Medicine*, 10(16), 1–10.
- Bianchi, M., Buonanno, P., & Pinotti, P. (2012). Do Immigrants Cause Crime? *Journal of the European Economic Association*, 10(6), 1318–1347.
- Bigo, D. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives: Global, Local, Political*, 27(1), 63–92.
- Bilgic, A. (2015). Gerçek Yerlerdeki Gerçek İnsanlar: Tahrir Aracılığıyla Özgürleştirici Güvenlik İçin Gücü Kavramsallaştırmak. *Security Dialogue*, 46(3), 272–290.
- Binder, J. F., & Kenyon, J. (2022). Terrorism and the Internet: How Dangerous Is Online Radicalization? *Frontiers in Psychology*, 13, 997390.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi. (2014). *S/RES/2178 (2014): Foreign Terrorist Fighters* (tek. rap.). United Nations Security Council. [https://undocs.org/S/RES/2178\(2014\)](https://undocs.org/S/RES/2178(2014))
- Black, R., Adger, W. N., Arnell, N. W., Dercon, S., Geddes, A., & Thomas, D. (2011). The Effect of Environmental Change on Human Migration. *Global Environmental Change*, 21(S1), 3–11.
- Bocskor, Á. (2018). Anti-Immigration Discourses in Hungary During the 'Crisis' Year: The Orbán Government's National Consultation Campaign of 2015. *Sociology*, 52(3), 551–568.
- Booth, K. (1991). Security and Emancipation. *Review of International Studies*, 17(4), 313–326.
- Booth, K. (2007). *Theory of World Security* (C. 105). Cambridge University Press.
- Borum, R. (2011). Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories. *Journal of Strategic Security*, 4(4), 7–36.
- Brubaker, R. (2017). Why Populism? *Theory and Society*, 46(5), 357–385.

- Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV). (2023). *Annual Report 2022* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 03.12.2025). Bundesamt für Verfassungsschutz. <https://www.verfassungsschutz.de/EN>
- Bundeskriminalamt. (2022). *Polizeiliche Kriminalstatistik 2022* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 18.10.2025). Bundeskriminalamt. <https://www.bka.de>
- Buzan, B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* (2. bs.). Harvester Wheatsheaf.
- Buzan, B., & Hansen, L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge University Press.
- Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Büyüktanır, B., Yakar, Ö., & Girgin, A. B. A. (2024). Sosyal Medyada Nefret Söylemi Çerçevesi: Geçmişten Günümüze Kapsamlı Bir Derleme. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 40(1), 685–712.
- Cantle, T. (2001). *Community Cohesion: A Report of the Independent Review Team* (tek. rap.). Home Office.
- Cantoni, D., Hagemeister, F., & Terdilt, M. (2022). Does Fake News Affect Voting Behaviour? *Journal of Public Economics*, 215, 104745.
- Carrera, S., & Guild, E. (2017). *The European Border and Coast Guard: Addressing Migration and Asylum Challenges in the Mediterranean?* (Tek. rap.) (CEPS Paper in Liberty and Security). CEPS.
- Castles, S. (2017). *Migration, Citizenship and Identity: Selected Essays*. Edward Elgar Publishing.
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2020). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (6. bs.). Guilford Press.
- Castles, S., & Kosack, G. (1973). *Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe*. Oxford University Press.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2009). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* [Çev. B. U. Kılıç]. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceccato, V., & Haining, R. (2014). Crime in Border Regions: The Scandinavian Case. *Annals of the Association of American Geographers*, 104(1), 105–125.
- Ceobanu, A. M. (2011). Usual Suspects? Public Views About Immigrants' Impact on Crime in European Countries. *International Journal of Comparative Sociology*, 52(1–2), 114–131.
- Chatty, D. (2018). *Syria: The Making and Unmaking of a Refuge State*. Oxford University Press.
- Chouliaraki, L., & Georgiou, M. (2022). *The Digital Border: Migration, Technology, and Power*. NYU Press.

- Contrera, F., Mariano, K. L. P., & Menezes, R. G. (2022). Threat Rhetoric and Securitization: U.S. Immigration Policy in the Trump Administration. *Revista Brasileira de Ciências Sociais*, 37(108), e3710802.
- Council of Europe. (2008). *White Paper on Intercultural Dialogue: Living Together as Equals in Dignity* (tek. rap.). Council of Europe Publishing.
- Council of Europe. (2016). *Handbook for Prison and Probation Services Regarding Radicalisation and Violent Extremism* (tek. rap.). Council of Europe. <https://rm.coe.int/16806f9aa9>
- Council of the European Union. (2001). Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on Minimum Standards for Giving Temporary Protection in the Event of a Mass Influx of Displaced Persons and on Measures Promoting a Balance of Efforts Between Member States in Receiving Such Persons and Bearing the Consequences Thereof.
- Council of the European Union. (2011). Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on Standards for the Qualification of Third-Country Nationals or Stateless Persons as Beneficiaries of International Protection. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0095>
- Council of the European Union. (2013a). Directive 2013/32/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on Common Procedures for Granting and Withdrawing International Protection (Recast). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0032>
- Council of the European Union. (2013b). Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 Laying Down Standards for the Reception of Applicants for International Protection (Recast). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0033>
- Crawford, A. (1998). *Crime Prevention and Community Safety: Politics, Policies and Practices*. Longman.
- Çapcıoğlu, İ., & Çınar, R. (2024). Dinî-Sosyokültürel Yakınlığın Çatışma Dinamiklerine ve Toplumsal Uyum Sürecine Etkisi: Altındağ Olayları Örneği. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 65(1), 1–32.
- Çetin, C., & Güreli, M. (2024). Narratives of Securitization: Media Portrayals of Refugees in Türkiye During Election Periods. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 68, 70–89.
- Demiray, T., Köroğlu, M., Jacobsen, K. H., Özbek, A., Terzi, H. A., & Altındış, M. (2016). Hepatitis A Virus Epidemiology in Turkey as Universal Childhood Vaccination Begins: Seroprevalence and Endemicity by Region. *Turkish Journal of Pediatrics*, 58(5), 480–491.
- Demireva, N., & Zwysen, W. (2021). Ethnic Enclaves, Economic and Political Threat: An Investigation with the European Social Survey. *Frontiers in Sociology*, 6, 660378.

- Department of Homeland Security. (2022). *Homeland Threat Assessment 2022* (tek. rap.). Department of Homeland Security. <https://www.dhs.gov/publication/homeland-threat-assessment-2022>
- Deutsche Welle. (2021). AfD Election Manifesto: What the Party Wants [Erişim Tarihi: 21.11.2025]. <https://www.dw.com/en/afd-election-manifesto-what-the-party-wants/a-57155694>
- Deutsche Welle Türkçe. (2021). Ankara Altındağ'da Suriyelilere Yönelik Saldırıları [Erişim Tarihi: 02.06.2025]. <https://www.dw.com/tr>
- Deutsche Welle Türkçe. (2023). AfD'nin Yükselişi ve Göç Karşıtı Söylemler Üzerine Analiz [Erişim Tarihi: 02.06.2025]. <https://www.dw.com>
- Doni, N. Y., Şimşek, Z., Gürses, G., Zeyrek, F. Y., & Akbaba, M. (2017). The Knowledge and High Seroprevalence of Hepatitis A in a High-Risk Group in the Southeastern Region of Turkey. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 47(4), 1055–1060.
- Doosje, B., Moghaddam, F. M., Kruglanski, A. W., Wolf, A. D., Mann, L., & Feddes, A. R. (2016). Terrorism, Radicalization and Deradicalization. *Current Opinion in Psychology*, 11, 79–84.
- Eatwell, R., & Goodwin, M. (2018). *National Populism: The Revolt Against Liberal Democracy*. Penguin Books.
- Eltis, D., & Richardson, D. (2010). *Atlas of the Transatlantic Slave Trade*. Yale University Press.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Erdoğan, M. (2021). *Suriyeliler Barometresi 2021: Uyum ve Gerilim*. Orion Kitabevi. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/03/Suriyeliler-Barometresi-2021.pdf>
- Erdoğan, M. M. (2020). *Suriye Barometresi 2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2022). *Suriyeliler Barometresi 2021* (tek. rap.). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi. Ankara.
- Erdoğan, M. M. (2024). *Suriyeliler Barometresi 2023* (tek. rap.) (UNHCR desteğiyle). Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO).
- Eriş, Ö. Ü., & Öner, S. (2021). Göçün Güvenlikleştirilmesi ve Popülist Radikal Sağ Partilerin Avrupa Siyasetinde Artan Etkisi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20(1), 161–193.
- Eski, M., & Arslantaş, Ş. (2024). Dijital Nefretin Anatomisi: X Platformundaki Göçmen Karşıtı Söylemin Üç Boyutlu Hesaplamalı Analizi. *Etkileşim*, (14), 1–25. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejnm/article/1725607>
- Eurojust. (2024). *Digital Transformation and Migrant Smuggling: Eurojust's Support in the Digital Age* (tek. rap.). Eurojust.

- European Commission. (2016). EU–Turkey Statement, 18 March 2016. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
- European Commission. (2019). *Facility for Refugees in Turkey: €6 Billion Mobilised for Refugees and Host Communities* (tek. rap.). European Commission. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/facility-refugees-turkey_en
- European Commission. (2020). *Final Action Plan for Security in Public Spaces* (tek. rap.). European Commission. https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/final_action_plan_security_in_public_spaces.pdf
- European Commission. (2021). *Facility for Refugees in Turkey: Factsheet* (tek. rap.). European Commission. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/factsheet-facility-refugees-turkey_en
- European Commission. (2022a). The Digital Services Act Package. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act>
- European Commission. (2022b). *Proposal for a Regulation on the EURODAC System* (tek. rap.). European Commission.
- European Commission. (2022c). Ukraine: Commission Proposes Temporary Protection for People Fleeing War in Ukraine and Guidelines for Border Checks (Press Release IP/22/1469). https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_1469
- European Commission. (2023a). *EU Budget for Integrated Border Management and Frontex* (tek. rap.). European Commission.
- European Commission. (2023b). *Facility for Refugees in Turkey (FRIT)* (tek. rap.). European Commission. <https://ec.europa.eu>
- European Commission. (2023c). *Migrant Smuggling in the EU: Trends and Challenges* (tek. rap.). European Commission.
- European Commission. (2024a). *EU Security Union Strategy Progress Report 2024* (tek. rap.). European Commission. https://commission.europa.eu/publications/seventh-progress-report-implementation-eu-security-union-strategy_en
- European Commission. (2024b). *New Pact on Migration and Asylum: State of Play 2024* (tek. rap.). European Commission. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en
- European Commission. (2025). *Mis- and Disinformation on Migration in Europe* (tek. rap.) (ISBN: 978-92-68-23931-5; Catalogue Number: KI-01-25-018-EN-N). Publications Office of the European Union.
- European Court of Human Rights. (2011). *M.S.S. v. Belgium and Greece* (Application No. 30696/09). <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103050>
- European Court of Human Rights. (2012). *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* (Application No. 27765/09). <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109231>

- European External Action Service. (2023). *EU Strategic Communication and Crisis Response Protocol (EEAS Policy Report No. 2023/04)* (tek. rap.). European External Action Service. <https://www.eeas.europa.eu>
- European Union. (2016). Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council (General Data Protection Regulation). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2021). *Crime, Safety and Victims' Rights: Summary of the Fundamental Rights Survey Data* (tek. rap.). Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights-summary_en.pdf
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2022). *EU Minorities and Discrimination Survey 2022: A Long Way to Go for Equality* (tek. rap.). FRA Publications.
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2023). *Online Content Moderation: Current Challenges in Detecting Hate Speech* (tek. rap.). Publications Office of the European Union. <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/online-content-moderation>
- Europol. (2021). *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT 2021)* (tek. rap.). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.
- Europol. (2022). *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT 2022)* (tek. rap.). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.
- Europol. (2023a). *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA 2023)* (tek. rap.). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.
- Europol. (2023b). *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT 2023)* (tek. rap.). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.
- Europol. (2024a). Almost 5,000 False Identity Documents Seized in Greece. <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/almost-5-000-false-identity-documents-seized-in-greece>
- Europol. (2024b). *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA 2024)* (tek. rap.). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.
- Europol. (2024c). *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA 2024)* (tek. rap.). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.
- Europol. (2024d). *Migrant Smuggling in the EU* (tek. rap.). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*. State University of New York Press.
- Filibeli, T. E., & Ertuna, C. (2021). Sarcasm Beyond Hate Speech: Facebook Comments on Syrian Refugees in Turkey. *International Journal of Communication*, 15, 3458–3478.

- Financial Times. (2024). Europe's Elections Show Migration Reshaping Politics [Erişim Tarihi: 01.12.2025]. <https://www.ft.com/content/9a4d1d5e-7e54-4f73-8f61-1f5a1a98fdb7>
- for Economic Co-operation, O., & Development. (2015). *Immigrant Students at School: Easing the Journey Towards Integration*. OECD Publishing.
- for Economic Co-operation, O., & Development. (2018). *Assessing Global Progress in the Governance of Critical Risks*. OECD Publishing.
- for Economic Co-operation, O., & Development. (2023a). *Indicators of Immigrant Integration 2023* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 14.11.2025). OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/06/indicators-of-immigrant-integration-2023_70d202c4/1d5020a6-en.pdf
- for Economic Co-operation, O., & Development. (2023b). *International Migration Outlook 2023*. OECD Publishing.
- Foucault, M. (2007). *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France 1977–1978* (M. Senellart, Ed.; G. Burchell, Çev.). Palgrave Macmillan.
- Freedom House. (2024a). *Freedom on the Net 2024: The Repressive Power of AI* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 05.11.2025). Freedom House. <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2024-10/FREEDOM-ON-THE-NET-2024-DIGITAL-BOOKLET.pdf>
- Freedom House. (2024b). *Nations in Transit 2024: Europe* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 17.10.2025). Freedom House. <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2024/europe>
- Frontex. (2017). *Annual Risk Analysis 2017* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). European Border ve Coast Guard Agency. https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf
- Frontex. (2024a). *Risk Analysis for 2024* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). European Border ve Coast Guard Agency. https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2024-2025.pdf
- Frontex. (2024b). *Strategic Risk Analysis Report* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). European Border ve Coast Guard Agency. <https://prd.frontex.europa.eu/wp-content/uploads/strategic-risk-analysis-2024-report.pdf>
- Frontex. (2025). *Irregular Border Crossings into the EU Drop Sharply in 2024* (tek. rap.). European Border ve Coast Guard Agency.
- Frontex. (2026). *Irregular Border Crossings into the EU Fall by 26\% in 2025* (tek. rap.). European Border ve Coast Guard Agency.
- Gaddis, J. L. (1982). *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*. Oxford University Press.
- Gemert, F. V., Peterson, D., & Lien, I.-L. (Ed.). (2008). *Street Gangs, Migration and Ethnicity*. Willan Publishing.

- Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2023). *Global Organized Crime Index: Türkiye Country Report* (tek. rap.). Global Initiative Against Transnational Organized Crime. <https://ocindex.net/assets/downloads/global-ocindex-report-turkey.pdf>
- Goodwin-Gill, G. S., & McAdam, J. (2021). *The Refugee in International Law* (4. bs.). Oxford University Press.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2013). *2013 Türkiye Göç Raporu* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). T.C. İçişleri Bakanlığı. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/2013_turkiye_goc_raporu_yayin_no_20.pdf
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2022). *2022 Yılı Düzensiz Göçle Mücadele ve Sınır Dışı Verileri* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). T.C. İçişleri Bakanlığı. <https://www.goc.gov.tr/11-ayda-yaklasik-110-bin-duzensiz-gocmen-sinir-disi-edildi>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024a). *2023 Yılı Faaliyet Raporu* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. <https://www.goc.gov.tr/kurumsal/stratejik-yonetim/faaliyet-raporlari>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024b). *Düzensiz Göç İstatistikleri 2024* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). T.C. İçişleri Bakanlığı. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikleri>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024c). *Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). T.C. İçişleri Bakanlığı. <https://www.goc.gov.tr>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024d). *Sosyal Uyum Çalıştayları ve Faaliyet Raporları* (tek. rap.). T.C. İçişleri Bakanlığı. <https://www.goc.gov.tr>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025). Türkiye Düzensiz Göçe Geçit Vermiyor [Resmî açıklama, 13.09.2025; Erişim Tarihi: 19.11.2025]. <https://www.goc.gov.tr/turkiye-duzensiz-goce-gecit-vermiyor>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2026a). Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2026b). *Geçici Koruma İstatistikleri* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 19.11.2025). T.C. İçişleri Bakanlığı. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2026c). Gönüllü Geri Dönüş İstatistikleri. <https://www.goc.gov.tr>
- Göngen, M. A. (2022). Nefret Söyleminin Medyada İnşası: Suriyeli Göçmenler Üzerinden Sözcü Gazetesi Örneği. *Intermedia International e-Journal*, 9(17), 341–356. <https://doi.org/10.56133/intermedia.1170746>
- Guiraudon, V., & Lahav, G. (2021). The Sociology of Migration and Its Politicization. İçinde *The Oxford Handbook of Comparative Immigration Politics*. Oxford University Press.

- Gültaç, A., & Balçık, P. Y. (2018). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilere Yönelik Sağlık Politikaları. *Sakarya Medical Journal*, 8(2), 193–204.
- Gürel, M. S., Yeşilova, Y., Ölgün, M. K., & Özbek, Y. (2012). Cutaneous Leishmaniasis in Turkey. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 36(2), 121–129.
- Hall, J. (2022). *Terrorism in Prisons* (tek. rap.). Independent Reviewer of Terrorism Legislation, UK Ministry of Justice. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6267f916d3bf7f55c910e84e/terrorism-in-prisons.pdf>
- Hansen, P. (2021). *A Modern Migration Theory: An Alternative Economic Approach*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1mvw8pm>
- Hathaway, J. C. (2021). *The Rights of Refugees under International Law* (2. bs.). Cambridge University Press.
- Hatton, T. J., & Williamson, J. G. (1998). *The Age of Mass Migration: Causes and Economic Impact* (2. bs.). Oxford University Press.
- Heather, P. (2009). *Empires and Barbarians: The Fall of Rome and the Birth of Europe*. Oxford University Press.
- Held, D., & McGrew, A. (2000). *The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. Polity Press.
- Helmus, T. C., & Chandra, B. (2024). *Generative Artificial Intelligence: Threats to Information Integrity and Potential Policy Responses* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 21.09.2025). RAND Corporation. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA2903-1.html>
- Hoffman, B. (2017). *Inside Terrorism* (2. bs.). Columbia University Press.
- Hopyar, Z. (2024). Avrupa’da Göçün Güvenlikleştirilmesinde Aşırı Sağ Partilerin Rolü. *İmgelem*, 14, 125–156.
- Huddy, L., Feldman, S., Taber, C., & Lahav, G. (2005). Threat, Anxiety, and Support for Antiterrorism Policies. *American Journal of Political Science*, 49(3), 593–608.
- Huntington, S. P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon; Schuster.
- Huysmans, J. (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*, 38(5), 751–777.
- Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*. Routledge.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2016). *Trump, Brexit, and the Rise of Populism* (Working Paper). Harvard Kennedy School.
- Institut français d’opinion publique (IFOP). (2015). Le Regard des Français sur l’Immigration. <https://www.ifop.com/perceptions-de-la-menace-terroriste-et-de-limmigration/>
- Institute for Economics & Peace. (2024). *Global Terrorism Index 2024: Measuring the Impact of Terrorism* (tek. rap.). Institute for Economics & Peace.

- International Centre for Counter-Terrorism. (2025). *The Islamic State in 2025: An Evolving Threat Facing a Waning Global Response* (tek. rap.). ICCT. <https://icct.nl/publication/islamic-state-2025-evolving-threat-facing-waning-global-response>
- International Centre for Migration Policy Development. (2021). *Migration and Media in the Euro-Mediterranean Region: A Journalist's Handbook* (tek. rap.). ICMPD.
- International Crisis Group. (2019). *Mitigating Risks for Syrian Refugee Youth in Turkey* (Europe Report No. 253). International Crisis Group.
- International IDEA. (2023). *Global State of Democracy 2023: The New Checks and Balances* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 23.09.2025). International IDEA. <https://www.idea.int/gsod/>
- International Labour Organization. (2021). *Refugees and Host Community Labour Market Integration in Turkey* (tek. rap.). ILO.
- International Labour Organization. (2022). *Syrian Refugees in the Turkish Labour Market* (tek. rap.). ILO.
- International Labour Organization. (2023). *Youth Integration and Vocational Training Models in Europe* (tek. rap.). ILO.
- International Organization for Migration. (2018). *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: Implementation Guide* (tek. rap.). IOM.
- International Organization for Migration. (2019a). *Glossary on Migration*. IOM.
- International Organization for Migration. (2019b). *Glossary on Migration* (C. 34). IOM.
- International Organization for Migration. (2020). *COVID-19 Analytical Snapshot: Migration and Health – Key Issues* (tek. rap.). IOM.
- International Organization for Migration. (2022). *World Migration Report 2022* (tek. rap.). IOM.
- International Organization for Migration. (2023). *World Migration Report 2024 (Advance Version)* (tek. rap.). IOM.
- İçduygu, A. (2015). *Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead* (tek. rap.). Transatlantic Council on Migration.
- İçduygu, A., & Şimşek, D. (2016a). Syrian Refugees in Turkey: Towards Integration Policies. *Turkish Policy Quarterly*, 15(3), 59–69. <https://turkishpolicy.com/article/802/syrian-refugees-in-turkey-towards-integration-policies>
- İçduygu, A., & Şimşek, D. (2016b). *Türkiye'deki Suriyeliler: İstanbul Örneği* (tek. rap.). MiReKoc Research Report. <https://mirekoc.ku.edu.tr/en/research/research-reports/>
- Juhász, A., & Szicherle, P. (2017). *The Political Effects of Migration-Related Fake News, Disinformation and Conspiracy Theories in Europe* (tek. rap.) (FES–Political Capital Study). Political Capital.
- Kaldor, M. (2007). *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era* (2. bs.). Polity Press.

- Karasu, M. A. (2017). Kentsel Mekânda Suç Korkusu: Şanlıurfa Örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 41–76.
- Karasu, M. A. (2018a). Suç Korkusu, Göç ve Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler: Şanlıurfa Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 332–347.
- Karasu, M. A. (2018b). Türkiye’deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), 51–73.
- Karasu, M. A. (2018c). Türkiye’ye Yönelik Dış Göçler, Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Göçü ve Etkileri. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), 1–20.
- Kaya, A. (2017). Populism and Immigration in the European Union. *Anuario CIDOB de la Inmigración*, 52–79.
- Kaya, A. (2020). The Unfolding of the Syrian Refugee Crisis in Turkey: From Temporariness to Permanency. İçinde N. D. Genova (Ed.), *Migration and Border-Making: Reshaping Policies and Identities* (ss. 63–82). Edinburgh University Press.
- Kaya, A. (2022). Türkiye’de Uyum Tartışmaları: Aktörler ve Roller. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(Özel Sayı), 335–359.
- Keneş, H. Ç. (2025). Oy Verme Kutularından Sınır Kapılarına: Türkiye’nin Seçimleri ve Suriyeli Mültecilere Yönelik AKP’nin Değişen Tutumuna Medyadan Bakmak. *Mülkiye Dergisi*, 49(1), 34–74.
- Kılıç, K., & Selçuk, Z. (2023). Radikalleşme ile Mücadelede İstihbarat Örgütlerinin Rolü: Danimarka Güvenlik ve İstihbarat Servisi Örneği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 19(45), 421–453.
- King, M., & Taylor, D. M. (2011). The Radicalization of Homegrown Jihadists: A Review of Theoretical Models and Social Psychological Evidence. *Terrorism and Political Violence*, 23(4), 602–622.
- Klaesson, J., & Öner, Ö. (2021). Ethnic Enclaves and Segregation: Self-Employment and Employment Patterns Among Forced Migrants. *Small Business Economics*, 56(1), 1–23.
- Koca, B., & Altınoluk, D. (2025). Migration Policies of Political Parties in Türkiye in the Dilemma of "Let Them Stay–Let Them Return". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 56–73.
- KONDA. (2023). *KONDA Barometresi: Toplumsal Eğilimler ve Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 04.09.2025). KONDA Araştırma ve Danışmanlık. <https://konda.com.tr>
- Latif, M. I., Ali, R., & Jan, I. (2021). Migrants and Growing Global Health Security Challenges after COVID-19 Outbreak. *Global Strategic and Security Studies Review*, VI(II), 66–74.

- Latonero, M., & Kift, P. (2018). On Digital Passages and Borders: Refugees and the New Infrastructure for Movement and Control. *Social Media + Society*, 4(1), 1–11.
- Martin, P. L. (1980). Guestworkers: Lessons from Western Europe. *Industrial and Labor Relations Review*.
- Martiniello, M. (2005). *Political Participation, Mobilisation and Representation of Immigrants and Their Offspring in Europe* (IMER Working Paper No. 5). University of Liège.
- Meç, S. N. (2018). Göçün Güvenlikleştirilmesi: Almanya’da Aşırı Sağ Parti AfD’nin Yükselişi ve Suriyeli Mülteci Krizi. *ViraVerita E-Dergi*, (8), 123–150.
- Mencütek, Z. Ş., & Nashwan, A. J. (2020). Perceptions About the Labor Market Integration of Refugees: Evidences from Syrian Refugees in Jordan. *Journal of International Migration and Integration*, 22(2), 615–633.
- Migration Policy Institute. (2024). *Migration Patterns and Smuggling Risks in Transit Hubs: The Case of Türkiye and the Eastern Mediterranean* (tek. rap.). Migration Policy Institute.
- Mondon, A., & Winter, A. (2020). *Reactionary Democracy: How Racism and the Populist Far Right Became Mainstream*. Verso Books.
- Morgenthau, H. J. (1954). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (2. bs.). Alfred A. Knopf.
- Mudde, C. (2019). *The Far Right Today*. Polity Press.
- Nadir, İ. (2022). Gençlik Çeteleri ve Genç Suçluluğu Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 34(159), 155–184.
- Narlı, N., & Özaşçılar, M. (2021). Framing Syrian Refugee Women and Children’s Health in the Turkish Daily Newspapers (2014–2018). *Journal of Immigrant and Minority Health*, 23(1), 129–138.
- NATO. (2010). Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation: Active Engagement, Modern Defence [Adopted at the Lisbon Summit, 19 November 2010; Erişim Tarihi: 25.10.2025]. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm
- NATO. (2020). *Countering Hybrid Threats: NATO’s Approach* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 25.10.2025). NATO. <https://www.nato.int>
- NATO. (2022). NATO 2022 Strategic Concept [Erişim Tarihi: 25.10.2025]. <https://www.nato.int/strategic-concept/>
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023a). *Disinformation and Migration Narratives: Hybrid Threats in Europe 2023* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 25.10.2025). NATO Strategic Communications Centre of Excellence. <https://stratcomcoe.org>

- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023b). *Disinformation in Migration Crises: A StratCom Analysis* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 25.10.2025). NATO StratCom COE. <https://stratcomcoe.org/publications>
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023c). *Hybrid Threats Toolkit* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 25.10.2025). NATO StratCom COE. <https://stratcomcoe.org/publications/download/Strategic-Communications-Hybrid-Threats-Toolkit.pdf>
- OECD. (2016). *Making Integration Work: Refugees and Others in Need of Protection* (tek. rap.). OECD Publishing.
- of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA) Council of Europe, G. (2024). *Stocktaking Report: Third Evaluation Round* (tek. rap.). Council of Europe.
- on Drugs, U. N. O., & Crime. (2004). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. United Nations.
- on Drugs, U. N. O., & Crime. (2018). *Global Study on Smuggling of Migrants 2018* (tek. rap.). UNODC. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf
- on Drugs, U. N. O., & Crime. (2019). *Global Study on Homicide 2019* (tek. rap.). UNODC. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_3.pdf
- on Drugs, U. N. O., & Crime. (2023). *Regional Assessment on Migrant Smuggling and Organized Crime* (tek. rap.). UNODC. <https://www.unodc.org>
- on Drugs, U. N. O., & Crime. (2024). *Global Study on Armed Groups and Displacement 2024* (tek. rap.). UNODC. <https://www.unodc.org/>
- on Genocide Prevention, U. N. O., & the Responsibility to Protect. (2023). *Countering and Addressing Online Hate Speech: A Guide for Policymakers and Practitioners* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 01.12.2025). United Nations. https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/publications-and-resources/Countering_Online_Hate_Speech_Guide_policy_makers_practitioners_July_2023.pdf
- Onay-Çoker, D. (2019). The Representation of Syrian Refugees in Turkey: A Critical Discourse Analysis of Three Newspapers. *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*, 33(3), 369–385.
- Ortiz, M., & Harwood, J. (2007). A Social Cognitive Theory of the Effects of Mediated Intergroup Contact on Intergroup Attitudes. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 51(4), 615–631.
- Önenli, G. M. (2023). İstihbarat ve Terörizmle Mücadelede Radikalleşmeden Dönüş. *İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 221–244.
- Özdemir, F., Çakır, E., Kara, H. N., & Özkan, Ö. (2024). Etnik ve Siyasi Kimlikleşme ve Algılanan Tehdit Düzeyinin Suriyeli Mültecilere Yönelik Olumsuz Tutumlarla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 39(93), 1–20.

- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A Meta-Analytic Test of Intergroup Contact Theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783.
- Portes, A. (2014). Downsides of Social Capital. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(52), 18407–18408.
- Putnam, R. D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-First Century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174.
- Resmî Gazete. (2013). 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu [Sayı: 28615].
- Resmî Gazete. (2016). 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu [Sayı: 29677].
- Sampson, R. J. (2012). *Great American City: Chicago and the Enduring Neighborhood Effect*. University of Chicago Press.
- Sassen, S. (2014). *Expulsions: Brutality and Complexity in the Global Economy*. Harvard University Press.
- Schiappa, E., Gregg, P. B., & Hewes, D. E. (2006). Can One TV Show Make a Difference? Will & Grace and the Parasocial Contact Hypothesis. *Journal of Homosexuality*, 51(4), 15–37.
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile Delinquency and Urban Areas*. University of Chicago Press.
- Shelley, L. (2010). *Human Trafficking: A Global Perspective*. Cambridge University Press.
- Sipahioğlu, B. Ö. (2023). Sosyal Medyada Nefret Söylemlerinin Etkileri: Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(1), 149–164.
- Sirkeci, I. (2009). Transnational Mobility and Conflict. *Migration Letters*, 6(1), 3–14.
- Sönmez, M., & Adıgüzel, F. (2017). Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Algısı: Gaziantep Şehri Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(3), 797–807.
- Stalker, P. (2002). Migration Trends and Migration Policy in Europe. *International Migration*, 40(5), 151–179.
- Statistical Office of the European Union. (2024). *Migration and Asylum Statistics 2024* (tek. rap.). Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/migration-2024>
- Sunata, U. (2017). İstanbul’da Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Mekânsal Ayrışması ve Toplumsal Kabulü. İçinde A. Kaya & M. Erdoğan (Ed.), *Türkiye’de Göç Tartışmaları* (ss. 433–452). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sungar, A. İ. (2024). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilere Karşı Dezenformasyon: Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Deprem Bültenleri. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 13(26), 113–138.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. İçinde S. Worchel & W. G. Austin (Ed.), *Psychology of Intergroup Relations* (ss. 7–24). Nelson-Hall.

- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2024). *Yabancıların Çalışma İzinleri İstatistikleri* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 30.12.2025). T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. <https://www.csgeb.gov.tr>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2022). *2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 30.12.2025). T.C. Dışişleri Bakanlığı. https://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/1jb9M%2BDISISLERI_BAKANLIGI_2022_IDARE_FAALIYET_RAPORU.pdf
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2017). Suriyelilerin Suça Karşıma Oranlarına İlişkin Basın Açıklaması [Erişim Tarihi: 23.11.2025]. <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2021). 2011 Yılından Günümüze 102 Farklı Uyruktan 8.585 Yabancı Terörist Savaşçı Sınır Dışı Edildi [Erişim Tarihi: 23.11.2025]. <https://www.icisleri.gov.tr/2011-yilindan-gunumuze-102-farkli-uyruktan-8585-yabanci-terorist-savasci-sinir-disi-edildi>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2023). Sosyal Medya Dezenformasyon Açıklamaları [Erişim Tarihi: 23.11.2025]. <https://www.icisleri.gov.tr/icisleri-bakanimiz-sn-ali-yerlikaya-siber-suclar-ve-dezenformasyonla-mucadelemiz-kesintisiz-devam-edecek>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024a). Kalkan Operasyonları Basın Bülteni. <https://www.icisleri.gov.tr>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024b). Kayseri’de Meydana Gelen Olaylara İlişkin Basın Açıklaması. <https://www.icisleri.gov.tr>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024c). Sosyal Medya Dezenformasyonu ve Provokatif Paylaşımlar Hakkında Kamuoyu Bilgilendirmesi [Erişim Tarihi: 23.11.2025]. <https://www.icisleri.gov.tr/5-bin-18-sosyal-medya-hesabinda-suc-unsuru-tespit-edildi>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2025). 8 Aralık 2024 Sonrası Gönüllü Geri Dönüştürülenlere İlişkin Basın Açıklaması. <https://www.icisleri.gov.tr>
- T.C. İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi. (2024a). *Dezenformasyon Bülteni (No. 118b)* (tek. rap.). T.C. İletişim Başkanlığı.
- T.C. İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi. (2024b). *Dezenformasyon Bülteni (No. 125)* (tek. rap.). T.C. İletişim Başkanlığı.
- T.C. İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi. (2024c). *Dezenformasyon Bülteni (No. 71a)* (tek. rap.). T.C. İletişim Başkanlığı.
- T.C. İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi. (2025). *Dezenformasyon Bülteni 2024 Almanak* (tek. rap.). T.C. İletişim Başkanlığı. https://www.iletisim.gov.tr/uploads/docs/DMM_Almanak_2024.pdf
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2023). *Göçmen Sağlığı Hizmetleri ve SIHHAT Projesi Faaliyet Raporları* (tek. rap.). T.C. Sağlık Bakanlığı.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2024a). *SIHHAT Projesi: Türkiye’de Göçmen Sağlığı Hizmetlerinin Desteklenmesi Projesi* (tek. rap.). T.C. Sağlık Bakanlığı.

- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2024b). *Türkiye Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2023* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 06.09.2025). T.C. Sağlık Bakanlığı. <https://sbsgm.saglik.gov.tr/>
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2023a). *Göçmen Sağlığı Merkezleri Faaliyet Raporu* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 06.09.2025). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/gocmen-sagligi>
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2023b). *Türkiye Tüberküloz Raporu 2023* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 06.09.2025). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/tuberkuloz-yayinlar>
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2024). *Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Yıllık Değerlendirme Raporu* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 06.09.2025). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. <https://hsgm.saglik.gov.tr>
- The Soufan Center. (2025). *Stateless Fighters, Stated Goals: Syria's Precarious Balancing Act* (tek. rap.). The Soufan Center.
- Tilley, N. (2003). Community-Based Crime Prevention. İçinde T. Newburn (Ed.), *Handbook of Policing* (ss. 725–759). Willan Publishing.
- Tok, İ. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelileri Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(1), 141–162.
- Triandafyllidou, A. (2018). *Migrant Smuggling: Irregular Migration and Human Security*. Polity Press.
- Tufekci, Z. (2017). *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. Yale University Press.
- Twigt, M. (2024). Doing Refugee Rights with Technologies? *Refugee Survey Quarterly*, 43(1), 1–20.
- Uitermark, J. (2014). Integration and Control: The Governing of Urban Marginality in Western Europe. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38(4), 1418–1436.
- UNESCO. (2023). *Media and Information Literacy for Countering Misinformation and Hate Speech* (tek. rap.). UNESCO.
- UN-Habitat. (2022). *World Cities Report 2022: Envisioning the Future of Cities* (tek. rap.). United Nations Human Settlements Programme. <https://unhabitat.org>
- UNICEF. (2020). *Adolescent Well-Being and Social Inclusion* (tek. rap.). UNICEF. <https://www.unicef.org/reports/adolescent-well-being>
- UNICEF. (2023a). *Maternal and Newborn Health* (tek. rap.). UNICEF. <https://www.unicef.org/health/maternal-and-newborn-health>
- UNICEF. (2023b). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Çocukların Eğitime Erişimi ve Sürekliliği* (tek. rap.). UNICEF Türkiye Ülke Ofisi.
- UNICEF. (2024). *Türkiye’de Okul Dışı Kalan Suriyeli Çocuklar Analizi* (tek. rap.). UNICEF Türkiye. <https://www.unicef.org/turkiye>

- United Nations. (2012). Human Security: General Assembly Resolution 66/290 [Erişim Tarihi: 01.09.2025]. <https://undocs.org/A/RES/66/290>
- United Nations. (2024). *Analytical Support and Sanctions Monitoring Team Report on ISIS and Al-Qaeda* (tek. rap.). United Nations.
- United Nations Development Programme. (1994). *Human Development Report 1994: New Dimensions of Human Security*. Oxford University Press.
- United Nations Development Programme. (2019). *Supporting Resilience of Syrians under Temporary Protection and Host Communities in Turkey* (tek. rap.). UNDP.
- United Nations Development Programme Turkey. (2022). *Outcomes of the Employability, Entrepreneurship and Social Cohesion for Syrian and Turkish Youth in Response to the Syria Crisis* (tek. rap.). UNDP Türkiye. <https://www.undp.org/turkiye/publications/outcomes-employability->
- United Nations Environment Programme. (2023). *Annual Report 2023: Climate, Nature and Pollution Lenses* (tek. rap.). UNEP. Nairobi. <https://www.unep.org/resources/annual-report-2023>
- United Nations General Assembly. (1951). Convention Relating to the Status of Refugees. <https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention>
- United Nations General Assembly. (1967). Protocol Relating to the Status of Refugees. <https://www.unhcr.org/protection/basic/3b66c2aa10/protocol-relating-status-refugees.html>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (1996). *Handbook on Voluntary Repatriation: International Protection*. <https://www.unhcr.org/media/handbook-voluntary-repatriation-international-protection>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2010). *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees*. <https://www.unhcr.org/sites/default/files/2025-02/1951-refugee-convention-1967-protocol.pdf>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2012). *Global Trends 2012: Displacement: The New 21st Century Challenge* (tek. rap.). UNHCR. <https://reliefweb.int/report/world/unhcr-global-trends-2012-displacement-new-21st-century-challenge>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2014). *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements* (tek. rap.). UNHCR. <https://www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2014/en/74916>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2015). *Syria Regional Refugee Response: Türkiye* (tek. rap.). UNHCR. <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2016). *Turkey: Syrians under Temporary Protection* (tek. rap.). UNHCR. <https://data.unhcr.org/en/documents/details/54109>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2018). *Global Compact on Refugees* (tek. rap.). UNHCR. <https://data.unhcr.org/en/documents/download/77567>

- United Nations High Commissioner for Refugees. (2022a). *Data Protection Policy* (tek. rap.). UNHCR. <https://www.unhcr.org/data-protection-policy.html>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2022b). *Protection Analysis* (tek. rap.). UNHCR. <https://data.unhcr.org/ar/documents/download/90984>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2023). *Digital Transformation Strategy 2022–2026* (tek. rap.). UNHCR. <https://www.unhcr.org/digitalstrategy/wp-content/uploads/sites/161/2023/07/Digital-Transformation-Strategy-2022-2026-UNHCR-Web.pdf>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2024). *Global Trends: Forced Displacement in 2023* (tek. rap.). UNHCR.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2025). *Turkey: Syria Regional Refugee Response – Demographic Data 2025* (tek. rap.). UNHCR. <https://data.unhcr.org>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2019). *Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction 2019* (tek. rap.) (Erişim Tarihi: 01.09.2025). UNDRR. <https://www.undrr.org/publication/global-assessment-report-disaster-risk-reduction-2019>
- United Nations Security Council. (2026). *Report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and Associated Individuals and Entities (S/2026/41)* (tek. rap.). United Nations.
- Uslu, C. (2022). Keskin Siyasi Kutuplaşma ve Demokratik Siyasete Olumsuz Etkileri. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 556–581.
- Uzun, B., & Tiryaki, S. (2025). Türkiye’de Sosyal Medyada Göç Olgusu Ekseninde Üretilen İslamofobik Söylemler. *TAM Akademi Dergisi*, 4(2), 141–161.
- Ünlü, K. (2021). Suriyeliler ve Terör. <https://21yyte.org/goc-arastirmalari-merkezi/suriyeli-siginmacilar-ve-turkiye-de-teror-eylemleri/29418>
- Vigil, J. D. (2002). *A Rainbow of Gangs: Street Cultures in the Mega-City*. University of Texas Press.
- Wacquant, L. (2008). *Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Polity Press.
- Wæver, O. (1995). Securitization and Desecuritization. İçinde R. D. Lipschutz (Ed.), *On Security* (ss. 46–86). Columbia University Press.
- Waller, I., Sansfaçon, D., Welsh, B., & Prenzler, T. (2017). *Crime Prevention: International Evidence and Experience*. Routledge.
- Walt, S. M. (1991). The Renaissance of Security Studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), 211–239.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Addison-Wesley.

- Whittaker, J. (2022). *Online Radicalisation: What We Know* (Radicalisation Awareness Network Report). European Commission – Publications Office of the European Union.
- Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean*. SAGE Publications.
- World Bank. (2020). *Turkey: Economic Opportunities for Syrians under Temporary Protection* (tek. rap.). World Bank.
- World Bank. (2023). *Turkey Refugee Response: Health Sector Assessment* (tek. rap.). World Bank. <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/publication/turkeys-response-to-the-syrian-refugee-crisis-and-the-road-ahead>
- World Bank. (2024). *World Development Indicators 2024* (tek. rap.). World Bank Group. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
- Yavuz, Ö. (2015). Türkiye’deki Suriyeli Mültecilere Yapılan Sağlık Yardımlarının Yasal ve Etik Temelleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 265–280.
- Yılmaz, F., Elmas, T., & Tuğa, B. E. (2023). Twitter-Based Analysis of Anti-Refugee Discourses in Türkiye. *Discourse & Communication*, 17(3), 298–318.
- Zamora-Kapoor, A., Moreno-Fuentes, F. J., & Schain, M. (2017). Race and Ethnicity in Context: International Migration, Political Mobilization and the Welfare State. *Ethnic and Racial Studies*, 40(3), 353–368.
- Zeyrek, F. Y., Töz, S., Uluca, N., Doni, N., Toprak, Ş., & Özbel, Y. (2020). Şanlıurfa’da Leishmania infantum’un Etken Olduğu Kutanöz Leşmanyazis Olguları. *Mikrobiyoloji Bülteni*, 54(4), 647–656.
- Zırh, B. C. (2018). Kentsel Mekânda Göç ve Karşılaşmalar: Esenyurt Örneği. *İdealkent*, 9(25), 844–871.